

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO PRÁCE
A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

Odpovědné
veřejné zadávání

ZDRAVOTNICTVÍ

A ODPOVĚDNÉ VEŘEJNÉ ZADÁVÁNÍ

Jak ve zdravotnictví zadávat
veřejné zakázky s využitím
sociálních, ekonomických,
cirkulárních a dalších
environmentálních aspektů

ZDRAVOTNICTVÍ A ODPOVĚDNÉ VEŘEJNÉ ZADÁVÁNÍ

Jak ve zdravotnictví zadávat veřejné zakázky
s využitím sociálních, ekonomických, cirkulárních
a dalších environmentálních aspektů

MINISTERSTVO PRÁCE
A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

ZDRAVOTNICTVÍ A ODPOVĚDNÉ VEŘEJNÉ ZADÁVÁNÍ

Jak ve zdravotnictví zadávat veřejné zakázky
s využitím sociálních, ekonomických, cirkulárních
a dalších environmentálních aspektů

Autorský tým: Veronika Horová, Alena Ševčíková a kolektiv autorů z týmu projektu OVZ

Korektury: Iva Kvašňáková

Grafika: Zora Sokolová

Fotky použité v publikaci jsou z fotobanky Freepik.

Vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Na Poříčním právu 1/376, 128 01 Praha 2

Praha 2023

ISBN: 978-80-7421-273-4

OBSAH

I.	Odpovědné veřejné zadávání	6
I.1	Co je odpovědné veřejné zadávání	7
I.2	Odpovědné veřejné zadávání v EU	8
I.3	Odpovědné veřejné zadávání v ČR a ostatní zdroje	10
II.	Možnosti a příležitosti odpovědného veřejného zadávání	13
II.1	Příležitosti odpovědného veřejného zadávání	14
▶	Kategorie příležitostí OVZ	14
▶	Nástroje pro práci s příležitostmi OVZ	20
II.2	Implementace odpovědného veřejného zadávání v organizaci	23
II.3	Měření odpovědného veřejného zadávání	25
III.	Veřejné zadávání ve zdravotnictví v ČR	27
III.1	Předměty veřejných zakázek ve zdravotnictví	28
III.2	Fondy EU a veřejné zakázky ve zdravotnictví	29
III.	Odpovědné veřejné zadávání v EU a zdravotnictví	30
IV.1	Organizace a platformy zabývající se odpovědným veřejným zadáváním ve zdravotnictví v rámci EU	31
▶	Health Care Without Harm (HCWH)	31
▶	Global Green and Healthy Hospitals (GGHH)	31
▶	Evropská pobočka Health Care Without Harm (HCWH Europe)	32
▶	Sustainable Procurement in the Health Sector (SPHS)	50

V.	Možnosti a příležitosti využití odpovědného veřejného zadávání ve zdravotnictví v ČR	53
V.1	Stavební veřejné zakázky	55
	▶ Projektové a architektonické činnosti	62
	▶ Technický dozor investora	66
	▶ Zhotovení nebo rekonstrukce staveb	66
V.2	Veřejné zakázky na služby běžné	75
	▶ Úklidové služby a čisticí potřeby	75
	▶ Ostraha a bezpečnostní služby	78
	▶ Praní/pronájem prádla	80
	▶ Stravovací a cateringové služby včetně nákupů potravin	83
	▶ Odpadové služby (odvoz, likvidace)	86
	▶ Péče o zeleň a technické služby	94
	▶ Servisní a údržbové služby	96
	▶ Služby v oblasti ICT	97
V.3	Veřejné zakázky na služby specifické	100
	▶ Servisní zabezpečení zdravotnických prostředků	100
	▶ Zdravotnická dopravní služba	102
V.4	Veřejné zakázky na dodávky běžné	104
	▶ Kancelářské potřeby, kancelářský papír	104
	▶ Nábytek a vybavení interiéru, mobiliář	107
	▶ Informační a komunikační technika (ICT)	109
	▶ Pracovní oděvy, textilie a obuv	112
	▶ Drogistické zboží	115
	▶ Propagační předměty	117
	▶ Vozový park	119
	▶ Vybavení stravovacích provozů	122
	▶ Potraviny a stravování	123
	▶ Energie – elektřina, plyn, voda	127
	▶ Provozní zařízení a materiál pro jejich údržbu	129
V.5	Veřejné zakázky na dodávky specifické	133
	▶ Léčiva, medicínální a ostatní plyny	133
	▶ Dezinfekce	137
	▶ Zdravotnické prostředky – úvod	140
	▶ Zdravotnický materiál a nástroje	144
	▶ Zdravotnická technika	148
	▶ Úpravy vody	152
VI.	Závěrečný souhrn	154

I.

Odpovědné veřejné zadávání

I. 1

CO JE ODPOVĚDNÉ VEŘEJNÉ ZADÁVÁNÍ

Odpovědné veřejné zadávání vnímáme jako proces, při kterém zadavatel nakupuje zboží, služby a stavební práce, které potřebuje, s cílem získat maximální hodnotu za vynaložené finance („value for money“) a současně i vytvořit prospěch pro společnost a ekonomiku s minimalizací negativních dopadů na životní prostředí. Odpovědné veřejné zadávání je tedy sociálně a enviromentálně zaměřený přístup zadavatelů k nákupům, jehož podstatou je snaha racionálně využít vlivu, který mohou veřejní zadavatelé svou tržní silou na trhu uplatňovat.

Odpovědné veřejné zadávání (dále také „OVZ“) se snaží řešit problémy na několika úrovních:

- ▶ na úrovni veřejných zakázek se snaží eliminovat nekvalitní plnění, bránit využívání nelegální práce, zohledňovat rizika v oblasti pracovních podmínek nebo zajišťovat, aby dodavatelé neplatili poddodavatelům opožděně;

- ▶ na úrovni zadavatele se snaží jednak řešit vyšší nezaměstnanost a s ní spojené lokální problémy či místní špatné situace z hlediska životního prostředí, ale také motivovat k ochraně životního prostředí;

- ▶ ve vztahu k celé společnosti se snaží podporovat její národní priority (např. v oblasti čisté mobility), dále se snaží podporovat národní závazky a cíle v oblasti životního prostředí.

Odpovědné veřejné zadávání nemá být samoúčelné, resp. nemá být „drahou charitou“, ale naopak má vést k získání optimální přidané hodnoty (pro zadavatele a také pro společnost) za vynaložené veřejné prostředky. Důležitým prvkem odpovědného veřejného zadávání je korektní, efektivní a zejména transparentní partnerská komunikace s dodavateli.

Tip:

Informace k tématu obsahuje seminář **Veřejné nákupy odpovědně/strategicky – úvod do tématu OVZ** (Institut OVZ)

[odkaz ke zhlédnutí zde](#)

Výsledkem veřejného zadávání s využitím příležitostí odpovědného zadávání je pořízení dodávek, služeb či stavebních prací, které v maximální míře efektivně, hospodárně a účelově naplňují potřebu zadavatele a současně disponují i přidanou hodnotou celospolečenského charakteru.

I. 2

ODPOVĚDNÉ VEŘEJNÉ ZADÁVÁNÍ V EU

Odpovědné veřejné zadávání se v rámci EU objevuje již více než 20 let. Z počátku to byly jednotlivé pokusy, které vedly ke komplexnějším řešením v rovině legislativní či formování politik a strategií. Do hry vstoupil i Evropský soudní dvůr (ESD), který svými rozhodnutími stanovil rámec toho, co je či není ve veřejných zakázkách z pohledu odpovědného zadávání přiměřené a možné. Závěry ESD byly následně vtěleny do nových předpisů, aktuálně do [Směrnice](#)

[Evropského Parlamentu a Rady č. 2014/24/EU, o zadávání veřejných zakázek a o zrušení směrnice č. 2001/18/ES](#), která se stala základním právním předpisem upravujícím možnost zohlednění sociálně a environmentálně odpovědného veřejného zadávání a využití inovací. Uplatňování těchto hledisek je strategickým cílem směrnice a je úzce provázáno na dosahování společných evropských cílů, jako je trvale udržitelný rozvoj, adaptace na klimatickou změnu či inkluzivní a spravedlivý růst. Podrobnosti ke směrnici viz webová stránka projektu [–SOVZ právní úprava OVZ](#).

Společensky odpovědné a „zelené“, resp. environmentálně udržitelné zadávání je ze strany orgánů EU dnes podporováno čím dál silněji a systematičtěji. Řada dokumentů vyzývá ke strategickému využití financí ve veřejných zakázkách a akcentuje sociální i environmentální aspekty a inovace.

Významný rozvoj udržitelného nakupování v soukromém sektoru pak mj. vedl i k přijetí mezinárodního standardu pro udržitelné nakupování – ISO 20400.

ISO 20400 Udržitelné zadávání veřejných zakázek

V roce 2017 byla přijata mezinárodní norma ISO o udržitelném nakupování – ISO 20400 Sustainable Procurement (Udržitelné zadávání). Tato norma vychází z předpokladu, že každá organizace (veřejná, jakož i soukromá) má environmentální, sociální a ekonomický vliv a pro organizace, které se chtějí chovat udržitelně, je nakupování silným nástrojem k naplňování cílů udržitelnosti. Norma poskytuje návody a integruje udržitelnost do nastavení procesu nákupů, je určena organizacím bez ohledu na jejich činnosti a velikost. Svým obsahem staví na nejširší definici udržitelného či odpovědného veřejného zadávání, resp. nakupování, s tím, že zohledňuje dopady nákupů na společnost a ekonomiku a snaží se z nich učinit příležitosti pro naplnění širších společenských cílů (mj. snížení negativních dopadů na životní prostředí). A to vše vždy s ohledem na získání maximální hodnoty pro kupujícího, tj. (v českém kontextu) s plným respektem k principům 3E.

ISO 20400 českým zadavatelům nabízí přístup k zadávání veřejných zakázek, který vychází ze zkušenosti a praxe odborníků z řady zemí, a přináší jednoznačně i vyšší standard procesu zadávání veřejných zakázek. V ČR je plně v souladu jak se zákonnými předpisy, tak i s Usnesením vlády, které přímo nabádá zadavatele z řad státní správy i samosprávy zohledňovat ve svých nákupech širší společenské a environmentální konsekvence pořizovaného zboží, služeb a stavebních prací. Zjednodušeně řečeno norma zadavatelům ukazuje, jak z hlediska udržitelnosti strategicky přistoupit ke standardizaci postupů při veřejném zadávání.

Podle normy ISO 20400:2017 není možné získat certifikát (jako je tomu v případě ISO 9001 nebo 14001). Zájemci ale mohou požádat o provedení auditu (assessmentu) souladu.

Další informace o ISO 20400 se můžete dočíst [zde](#).

Další informace k tématu jsou dostupné [na tomto odkazu](#).

Metodická pomoc pro uplatňování zeleného odpovědného veřejného zadávání

EU nabízí metodickou pomoc pro uplatňování zeleného odpovědného veřejného nakupování, které je označováno jako "Green Public Procurement - GPP". Řadu dokumentů a metodických materiálů lze využít i při zadávání veřejných zakázek (dále také „VZ“) ve zdravotnictví. Jsou jimi např. Příručka Nakupujte zeleně! nebo tematická GPP kritéria pro jednotlivé skupiny výrobků a služeb:

Příručka o zadávání zelených veřejných zakázek - [Nakupujte zeleně!](#)

Nabízí zadavatelům pomoc pro úspěšné naplánování a realizaci zelených veřejných zakázek. Mapuje celý průběh zadávacího řízení a demonstruje jednoduché a účinné přístupy k zeleným zakázkám i příklady dobré praxe. Je pomocníkem i pro samotné účastníky veřejných zakázek, tedy dodavatele a poskytovatele služeb, neboť jim pomáhá lépe porozumět environmentálním požadavkům zadavatelů.

Kritéria EU pro GPP

Tato tzv. GPP kritéria jsou dokumenty, které obsahují možná a vhodná **environmentální kritéria pro výběr a zadání veřejné zakázky na konkrétní předmět plnění**, dále jsou v nich uvedeny specifikace a podmínky pro plnění veřejných zakázek, které lze **přímo vložit do zadávací dokumentace** doplněné návrhy konkrétních textů do smluv.

Kritéria jsou vždy dělena na dvě skupiny:

- **základní** kritéria - vhodná k použití pro jakéhokoli zadavatele. Zaměřují se na klíčové dopady na životní prostředí a jsou navrženy pro použití s minimálním dodatečným ověřovacím úsilím nebo zvýšením nákladů.
- **komplexní** kritéria - jsou vhodná pro ty zadavatele, kteří chtějí koupit nejlepší ekologické produkty dostupné na trhu. Použití těchto kritérií však již může vyžadovat další úsilí o ověření jejich splnění nebo mírné zvýšení nákladů ve srovnání s jinými produkty se stejnou funkcí.

Kritéria EU pro GPP lze uplatnit u **veřejných zakázek malého rozsahu i veřejných zakázek podle zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek**.

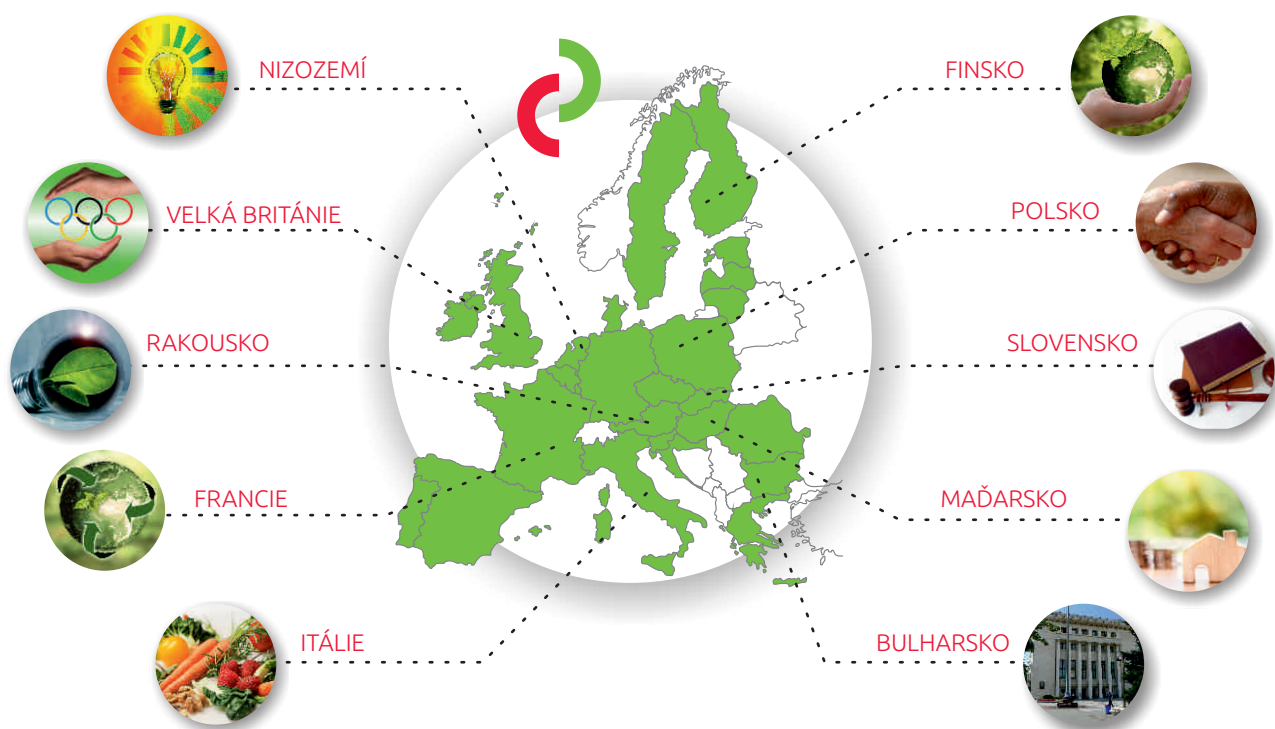
Tyto dokumenty GPP kritérií¹ byly vytvořeny již pro **21 skupin výrobků a služeb**, mezi které patří např. [Kopírovací a grafický papír](#) (2008), [Elektrina](#) (2012), [Zdravotně-technické armatury - baterie, sprchové hlavice, sprchy](#) (2013), [Elektrická a elektronická zařízení používaná ve zdravotnictví](#) (2014), [Textilní výrobky a služby](#) (2017), [Nábytek](#) (2017), [Úklidové čisticí prostředky a služby](#) (2018), [Údržba veřejného prostoru](#) (2019), [Stravovací služby a prodejní automaty](#) (2019), [Zařízení k tisku a kopírování, spotřební materiál a tiskové služby](#) (2020), [Počítače, monitory, tablety a chytré telefony](#) (2021), [silniční doprava](#) (2021). **Materiály jsou dostupné i v českém jazyce.** Součástí každého dokumentu jsou i **technické podkladové zprávy** shrnující technické informace k daným skupinám výrobků a služeb, ty jsou však dostupné jen v anglickém jazyce.

Jednotlivé dokumenty jsou zpracovávány postupně od r. 2008 a **jsou pravidelně revidovány a aktualizovány**.

¹ Poznámka: GPP kritéria jsou postupně aktualizována a také nově vydávána i pro jiné komodity, proto jejich výčet a rok vydání/aktualizace se mohou v průběhu času měnit. Aktuálně u čtyřech skupin produktů

1) elektrická a elektronická zařízení používaná ve zdravotnictví,
2) kopírovací a grafický papír,
3) ohřívače na bázi vody a
4) odpad vodní infrastruktury probíhá proces posouzení

OVZ V EVROPĚ

I. 3

ODPOVĚDNÉ VEŘEJNÉ ZADÁVÁNÍ V ČR
A OSTATNÍ ZDROJE

Základním právním předpisem upravujícím možnost zohlednění sociálně a environmentálně odpovědného veřejného zadávání a využití inovací je [směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2014/24/EU, o zadávání veřejných zakázek a o zrušení směrnice č. 2001/18/ES](#). Tato směrnice pak byla transponována do **zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek** (viz dále).

- Zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek**

Zadávat veřejné zakázky společensky odpovědně umožňoval již zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách (dále též jen „ZVZ“). Aktuálně účinný zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek (dále jen „ZZVZ“), který vychází ze Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2014/24/EU, upravoval do konce roku 2020 aspekty odpovědného veřejného zadávání v několika svých ustanoveních – jejich přehled s jednotlivými články směrnice a paragrafy ZVZ a ZZVZ, které se odpovědného zadávání týkají včetně jejich zařazení v daném předpisu je dostupný [zde](#). Podrobnosti k tomuto právnímu ukotvení OVZ jsou uvedeny v [Metodice Odpovědné veřejné zadávání](#), 2. doplněné vydání, Praha 2019, která mj. obsahuje komentovaný přehled ustanovení využitelných při OVZ, jeho zakotvení v mezinárodních dokumentech i rozhodovací praxi evropskou i tuzemskou.

Významný mezníkem v odpovědném veřejném zadávání se stal 1. prosinec roku 2020, kdy Parlament České republiky přijal novelu ZZVZ, která s účinností od 1. ledna 2021 zavedla povinnost sociálně a environmentálně odpovědného veřejného zadávání, pokud je to vzhledem k povaze a smyslu zakázky možné. **Novela vložila do § 6 nový odstavec 4 ve znění:**

„(4) Zadavatel je při postupu podle tohoto zákona, a to při vytváření zadávacích podmínek, hodnocení nabídek a výběru dodavatele, povinen za předpokladu, že to bude vzhledem k povaze a smyslu zakázky možné, dodržovat zásady sociálně odpovědného zadávání, environmentálně odpovědného zadávání a inovací ve smyslu tohoto zákona. Svůj postup je zadavatel povinen řádně odůvodnit⁵²“.

⁵² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/24/EU ze dne 26. února 2014 o zadávání veřejných zakázek a o zrušení směrnice 2004/18/ES. Usnesení vlády č. 531 ze dne 24. července 2017 o pravidlech uplatňování odpovědného přístupu při zadávání veřejných zakázek a nákupech státní správy a samosprávy. Pravidla pro uplatňování odpovědného přístupu při zadávání veřejných zakázek a nákupech státní správy a samosprávy, část III materiálu čj. 781/17, schválená vládou na základě návrhu Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva životního prostředí. “

a do § 28 odst. 1 ZZVZ vložila nová písmena p) – r) ve znění:

„p) sociálně odpovědným zadáváním postup podle tohoto zákona, při kterém má zadavatel povinnost zohlednit například pracovní příležitosti, sociální začlenění, důstojné pracovní podmínky a další sociálně relevantní hlediska spojené s veřejnou zakázkou,

q) environmentálně odpovědným zadáváním postup podle tohoto zákona, při kterém má zadavatel povinnost zohlednit například dopad na životní prostředí, trvale udržitelný rozvoj, životní cyklus dodávky, služby nebo stavební práce a další environmentálně relevantní hlediska spojené s veřejnou zakázkou,

r) inovací implementace nového nebo značně zlepšeného produktu, služby nebo postupu související s předmětem veřejné zakázky.“

V souladu s § 31 ZZVZ se zásada odpovědného zadávání a inovací uplatní u každé zakázky, i u veřejné zakázky malého rozsahu i u zakázek zadávaných „napřímo“ prostřednictvím jednacího řízení bez uveřejnění. Nadále je třeba respektovat ostatní zásady zadávání veřejných zakázek uvedené v § 6 ZZVZ a principy 3E, tedy hospodárnost (economy), účelnost (efficiency) a efektivnost (effectiveness), vyplývající ze zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě. Žádný z principů ani žádná ze zásad není nadřazena ostatním, takže při přípravě zadávacího řízení **je třeba vždy nalézt rovnováhu, vyvážený vztah mezi zásadami a principy**, klíčová se pak jeví zásada přiměřenosti.

Ministerstvo pro místní rozvoj (dále také „MMR“) jako garant ZZVZ vydalo několik dokumentů k nově zavedeným zásadám ZZVZ, které jsou dostupné na Portálu o veřejných zakázkách:

[Nové zásady sociálně odpovědného, environmentálně odpovědného a inovativního zadávání od 1.1.2021 metodické stanovisko](#)

[Stanovisko expertní skupiny MMR k zákonu o zadávání veřejných zakázek k právním otázkám spojeným se zavedením nových zásad zadávání veřejných zakázek ze dne 23.12.2020](#)

[Stanovisko k právním otázkám spojeným se zavedením nových zásad zadávání veřejných zakázek ze dne 11.5.2021](#)

Další změnou ZZVZ ve vztahu k odpovědnému veřejnému zadávání je **nově přidané ustanovení § 37 a)²**, které rozšiřuje podmínky účasti v zadávacím řízení uvedené v § 37, a to pro nákupy potravin. Toto ustanovení platí od 1. 1. 2022 a zní:

² Na základě přijetí zákona č. 174/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Veřejný zadavatel může v zadávacím řízení na dodávku potravin stanovit jako podmínku účasti v zadávacím řízení dodání

- a) *místní nebo regionální potraviny z krátkého dodavatelského řetězce,*
- b) *potraviny splňující certifikovaná schémata kvality nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin⁵³, nebo*
- c) *potraviny produkované v systému ekologického zemědělství.*

⁵³ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012 ze dne 21. listopadu 2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin, v platném znění.“

K nově přidanému ustanovení ZZVZ vydala expertní skupina MMR Stanovisko k nákupům potravin po 1. 1. 2022, které je dostupné [zde](#).

Všechny důležité informace k tématu jsou dostupné na [webových stránkách projektu SOVZ](#).

- **Usnesení vlády České republiky ze dne 24. července 2017 č. 531, o Pravidlech uplatňování odpovědného přístupu při zadávání veřejných zakázek a nákupech státní správy a samosprávy**

S ohledem na vývoj v oblasti zadávání veřejných zakázek a poptávku státní správy i samosprávy po metodické podpoře v oblasti sociálně a environmentálně odpovědného veřejného zadávání bylo schváleno [Usnesení vlády České republiky](#) (dále jen „Usnesení vlády“) ze dne 24. července 2017 č. 531, o [Pravidlech uplatňování odpovědného přístupu při zadávání veřejných zakázek a nákupech státní správy a samosprávy](#) (dále jen „Pravidla“). V době vzniku dokumentu se jednalo o komplexní Pravidla, která přispívala k závazku ministerstev, krajů, obcí a dalších subjektů, aby při zadávání veřejných zakázek a obecně při svých nákupech zboží a služeb zohledňovali environmentální i sociální, resp. širší společenské aspekty a o takových nákupech transparentně informovali veřejnost. Svým příkladem inspirovala další instituce veřejného, ale i soukromého sektoru.

- **Projekty společensky odpovědného veřejného zadávání Ministerstva práce a sociálních věcí**

Klíčové aktivity na podporu **implementace a rozvoje strategického veřejného zadávání v ČR** jsou již od roku 2016 realizovány Ministerstvem práce a sociálních věcí v rámci projektu **Podpora implementace a rozvoje sociálně odpovědného veřejného zadávání** (reg. č. CZ.03.3.60/0.0/0.0/15_018/0000732) a navazujícího projektu **Odpovědný přístup k veřejným nákupům – Strategické zadávání veřejných zakázek** (reg. č. CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_025/0015727) (dále jen „projekt SOVZ“). Projekt SOVZ vytvořil dlouhodobou konzultační a odbornou platformu pro rozvoj odpovědného veřejného zadávání v ČR a podporu zadavatelů - mimo jiné nabízí poradenství a konzultace v oblasti využívání OVZ, poskytuje informace k využívání OVZ (příklady dobré praxe, vzorové textace), realizuje semináře, školení na míru pro zadavatele, e-learning, mezinárodní konference, vydává řadu odborných článků a metodických publikací k tématu odpovědného veřejného zadávání. Od září 2020 pak nabízí komplexní vzdělávání v oblasti OVZ v rámci projektem podpořeného [Institutu odpovědného veřejného zadávání](#). Ve stejné době vznikla i [Platforma odpovědného veřejného zadávání](#), která sdružuje již více než 20 progresivních zadavatelů v ČR, kteří OVZ dlouhodobě a systematicky implementují – a kteří mohou být příkladem v uchopení OVZ v praxi i po 1. lednu 2021.

Veškeré informace k projektu SOVZ, materiály, metodiky jsou k dispozici na webu www.sovz.cz

Institut
odpovědného
veřejného zadávání

Platforma
odpovědného
veřejného zadávání

II. Možnosti a příležitosti odpovědného veřejného zadávání

II. 1

PŘÍLEŽITOSTI ODPOVĚDNÉHO VEŘEJNÉHO ZADÁVÁNÍ

Příležitosti OVZ jsou ve své podstatě zásadami reflektujícími hodnotové směřování zadavatelů, kteří tyto hodnoty promítají do zadávacích procesů. Organizace by za současné právní úpravy již měly systematicky promýšlet, jak snížit potenciální negativní dopady svých nákupů na společnost, ekonomiku a životní prostředí, tak i možnou přidanou hodnotu svých nákupů.

V současné době prochází veřejné zadávání velmi náročnými krizovými obdobími – v roce 2020 zasáhla celý svět pandemie nemoci COVID-19, v čase postupného uklidňování celosvětové krize došlo v únoru roku 2022 k napadení Ukrajiny ruskými vojsky. Tyto události se negativně projevují na globálních trzích a představují šok pro světovou ekonomiku v podobě dramatického poklesu ekonomické aktivity. Tento stav má také vliv i na OVZ – zadavatelé při nákupech zboží, služeb a stavebních prací musí nejen reflektovat možnosti nestabilního trhu, ale měli by se při zadávání zabývat i možnou vyšší mírou využívání příležitostí OVZ zejména příležitostí zařazených do kategorie: společnost-lidé. Zadavatelé mohou při zadávání zakázek požadovat zaměstnávání osob, které čelí zvláštním obtížím v procesu začlenění (konkrétní textace či doporučené lze nalézt [zde](#)), či pro plnění předmětů veřejných zakázek podpořit zvyšování dovedností osob s horším uplatněním na trhu práce – nejen tomuto tématu se věnuje publikace Evropské komise Sociální nakupování - Průvodce zohledňováním sociálních hledisek při zadávání veřejných zakázek (2. vydání) – ke stažení [zde](#).

Tip:

Publikace:

Jak efektivně využít odpovědné veřejné zadávání v době ekonomické krize?

MPSV
– ke stažení
[zde](#).

Kategorie příležitostí OVZ

Příležitosti OVZ lze v základu rozdělit do čtyř základních kategorií, a to dle oblastí vlivu při jejich uplatnění (u každé z níže vyjmenovaných příležitostí je aktivní odkaz na příslušné webové stránky, kde jsou uvedeny podrobnosti k tématům).

1. kategorie sociální – Společnost – lidé

- podpora zaměstnanosti

– zapojení osob znevýhodněných na trhu práce do plnění veřejných zakázek je jednou z nejtýpějších sociálních příležitostí, kterou lze odpovědným veřejným zadáváním podpořit. Zaměstnanost je velké téma zejména pro územně samosprávné celky, ale může být důležitá i pro jiné zadavatele. Tuto příležitost je vhodné využívat u veřejných zakázek s delší dobou plnění, při kterých se nabírají noví zaměstnanci a zejména, pokud se místa plnění veřejných zakázek nachází v regionech s vyšší nezaměstnaností. Při zadávání takových veřejných zakázek může zadavatel poměrně jednoduše požadovat, aby **dodavatel zapojil určitý počet či procento osob znevýhodněných na trhu práce či obecně dlouhodobě nezaměstnaných do plnění veřejné zakázky** – základní přehled skupin osob znevýhodněných na trhu, kterým je ve věci přístupu k zaměstnání namísto věnovat zvláštní pozornost, je dostupný [zde](#). Uvedený výčet není závazný, je pouze na zadavateli, jaké skupiny osob znevýhodněných na trhu pro plnění zadávané veřejné zakázky objektivně stanoví jako nejvhodnější a nejpotřebnější s ohledem na naplnění svých stanovených strategických cílů.
- podpora vzdělávání, praxí, rekvalifikací a exkurzí

– tuto příležitost je vhodné uplatňovat při plnění předmětů veřejných zakázek, u kterých mohou noví zaměstnanci včetně těch, kteří jsou [znevýhodněni na trhu práce](#), získat nebo si zvýšit kvalifikaci anebo tam, kde chceme zvýšit atraktivitu některých oborů formou usku-tečnění odborných exkurzí žákům škol či veřejnosti nebo formou stáží pro vysokoškolské studenty u vybraných a vhodných oborů.
- podpora důstojných pracovních podmínek a bezpečnosti práce

– tuto příležitost lze uplatňovat pro veřejné zakázky, u kterých při plnění existuje zvýšené riziko, že by mohlo docházet k porušování zákonného standardu pracovních podmínek a bezpečnosti práce. U vhodných veřejných zakázek je také možné při jejich hodnocení zohlednit i lepší úroveň nabízených pracovních podmínek ve srovnání se zákonnými stan-dardy. Typicky se může jednat o veřejné zakázky na poskytování služeb ostrahy či úklidu apod., jejichž předměty plnění jsou služby s obvykle nízkou cenou práce a kde je klíčový dopad samotných zaměstnanců dodavatele na předmět plnění. Pro využití této příležitosti je tedy možné stanovit požadavek na dodržení zákonného minima (formou [Čestného pro-hlášení k sociálně odpovědnému plnění VZ](#) nebo [Memoranda o férových podmínkách v dodavatelském řetězci](#) nebo alespoň [smluvním závazkem dodavatele](#)) a požadavek na odměnu jako klíčový aspekt pracovních podmínek formou hodnocení mzdy zaměstnanců plnících předmět VZ, a to nad rámec zákonného minima (minimální/zaručená mzda).

etické nakupování

– z pohledu zadávání veřejných zakázek jde v podstatě o přístup, při kterém zadavatel dbá na to, jakým způsobem a za jakých podmínek bylo zboží, které je předmětem veřejné zakáz-ky, vyráběno. Zadavatel se při vymezení zadávacích podmínek z pohledu sociálního zaměru-je zejména na pracovní podmínky osob podílejících se na výrobě či produkci z pohledu dodr-žování lidských práv – tj. důraz na nevyužívání dětské či nucené práce, práce v nebezpečných a zdravotně závadných podmínkách, práce s extrémními přesčasy včetně situací, kdy odmě-na za práci nepokrývá nezbytné životní náklady apod.

2. kategorie sociální – Společnost – podniky

- podpora účasti sociálních podniků na plnění veřejných zakázek

– sociální podniky jsou právníky osobami vytvářejícími pracovní příležitosti pro osoby sociálně znevýhodněné a zdravotně postižené. Vznikají a rozvíjejí se na konceptu tzv. trojího prospěchu: ekonomického, sociálního a environmentálního. Více o sociálních podnicích se dočtete [zde](#).

Typickými předměty veřejných zakázek pro plnění sociálními podniky jsou občerstvení a stravování, pořádání akcí a konferencí, výroba a kompletace propagačních předmětů a také služby prádelny, grafické a tiskové služby či údržba zeleně a technické služby a další. Přehled sociálních podniků podle předmětů jejich činností i podle regionu, ve kterém působí, obsahuje tento Katalog sociálních podniků dostupný [zde](#). Více o podpoře účasti sociálních podniků se dočtete v publikaci projektu SOVZ [Podpora sociálních podniků prostřednictvím veřejných zakázek](#).

- [podpora účasti malých a středních podniků ve veřejných zakázkách](#)

– malé a střední podniky (dále také „MSP“³) jsou důležitou součástí ekonomiky, zdrojem pracovních míst a vzniku inovací. Jejich podporou dochází k podpoře místní ekonomiky, protože se většinou jedná o lokální podniky v okolí zadavatele a jednak zaměstnávají místní obyvatele. V případech, kdy zadavatelé mají zájem o plnění předmětů veřejných zakázek malými a středními podniky je vhodné si udělat analýzu současné spolupráce s MSP a vytvořit si interní databázi nejen lokálních MSP. Podpora MSP začíná komunikací s dodavateli např. prostřednictvím předběžných tržních konzultací (dále také „PTK“) či představením plánu VZ. Při přípravě veřejné zakázky je pak vhodné rozdělit předměty VZ na části, například na věcné kategorie či podle jejich územního rozsahu. Důležitá pro zapojení MSP je minimalizace administrativní náročnosti zadávacího řízení (tzn. stanovení přiměřených požadavků na kvalifikaci, přiměřené používání bankovních garancí, stanovení dostatečné lhůty pro podání nabídek, nabídkové formuláře...). Účast malých či středních podniků na plnění veřejných zakázek může zadavateli zajistit kvalitní soutěž s vyšším počtem nabídek a také může mít pozitivní efekt na lokální ekonomiku. Více o podpoře účasti malých a středních podniků se dočtete [zde](#).

- [férové vztahy v dodavatelském řetězci, etické kodexy](#)

– dodavatelský řetězec má významnou roli pro dosažení požadované kvality plnění, případně pro naplnění dalších cílů, priorit či politik zadavatele. Ať už se jedná o zajištění včasných plateb poddodavatelům za poskytnuté plnění či zejména o důraz na dodržování pracovních předpisů a z nich vyplývajících povinností především ve vztahu k zaměstnancům nejen dodavatele, ale i jeho poddodavatelů – k jejich odměňování, k dodržování délky jejich pracovní doby i odpočinku a také k dodržování podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Mezi nejohroženější skupiny patří tzv. „agenturní“ zaměstnanci či nelegální pracovníci a také zaměstnanci bez příslušné profesní kvalifikace.

Poddodavatelé jsou často malé a střední podniky, které nemají velké finanční rezervy a pozdní platby od hlavního dodavatele mohou narušit jejich cashflow, což může ohrozit plnění jejich závazků (dalším dodavatelům i zaměstnancům) i jejich samotnou existenci. Je tedy namístě hledat cesty, jak **zajistit včasné platby poddodavatelům**. Z pozice zadavatele je možné stanovit požadavek na včasné platby [přímo ve smlouvě](#) nebo [prostřednictvím Čestného prohlášení k sociálně odpovědnému plnění VZ a transparentního účtu](#) nebo [prostřednictvím Memoranda o férových podmínkách v dodavatelském řetězci](#). Dále je možné stanovit požadavek na přímé platby poddodavatelům – viz [návrh možné textace](#), která dosud nebyla v praxi aplikovaná.

Dalším z nástrojů odpovědného veřejného zadávání ve vztahu k zajištění férových dodavatelských vztahů může být [Etický kodex dodavatele veřejné správy](#). Jeho přijetím dodavatel akceptuje závazek, že v rámci své činnosti bude postupovat v souladu se zásadami férové hospodářské soutěže, dbát o důstojné pracovní podmínky zaměstnanců včetně zamezení jejich diskriminace a také, že nebude při své činnosti poškozovat životní prostředí. V současnosti se někteří dodavatelé, a to nejen dodavatelé v oblasti zdravotnictví, sami zajímají o sociální, environmentální a inovativní přístupy, sami vytváří strategie, ve kterých se zavazují ke stanoveným záměrům v oblastech, o které se zajímá i odpovědné veřejné zadávání.

Na trhu lze v současnosti nalézt mnoho dodavatelů či výrobců, kteří se vydali cestou odpovědného přístupu, patří mezi ně například:

- ✓ **ROCHE** – celosvětová biotechnologická společnost, která se ve svém projektu [„Pro planetu“](#) zajímá nejen o dodržování férových pracovních podmínek, ale také

³ Definici mikropodniků, malých a středních podniků stanovuje Doporučení Komise ze dne 6. května 2003 o definici mikropodniků, malých a středních podniků; materiál v anglickém jazyce je dostupný [zde](#).

o oblast zdraví, o životní prostředí, o inovace a také se podílí na vytváření udržitelné společnosti.

- ✓ **Samsung** – globální společnost, která v se rámci svého [etického přístupu](#) snaží vytvářet čestnou a transparentní kulturu společnosti, která má vytvářet celosvětový prospěch.

KONICA MINOLTA – tato celosvětová společnost prosazuje [udržitelnost](#) prostřednictvím inovací pro podnikání a společnost. Její zájem se zaměřuje na čtyři oblasti udržitelnosti zaměřené na zákazníky:

1. Vytváření nových hodnot pro udržitelný svět – udržitelná strategie sleduje [cíle udržitelného rozvoje OSN](#); oblasti zájmu: snižování emisí CO₂, podpora recyklací a efektivního využívání omezených zdrojů Země, podpora obnovy a zachování biologické rozmanitosti;
2. Efektivní řízení spotřeby energie - [Enabling Carbon Neutrality program](#) – kompenzace uhlíku > uhlíkově neutrální tisk; kompenzace veškerých emisí produkovaných při výrobě a přepravě kancelářských a produkčních tiskových zařízení (zajištění uhlíkově neutrálního životního cyklu);
3. Iniciativy zaměřené na zvýšení míry recyklace kancelářského vybavení a spotřebního materiálu – viz [programy recyklace a vrácení](#); používání recyklovaných materiálů ve výrobcích, u výrobků snižování dopadu na životní prostředí, podpora ekologické recyklace papíru (ekologické tone-ry);
4. Rozmanitost a lidské pohodlí – závazek [zlepšovat pracovní prostředí u zákazníků](#) – kvalita vnitřního ovzduší na pracovištích jako klíčový faktor pro úroveň zdraví, pohodlí a produktivitu zaměstnanců;

- ✓ **B. Braun Medical** – [řízení kvality a šetrnost k životnímu prostředí](#) – systém integrovaného managementu, výroba bezpečných a ekologicky šetrných produktů z prověřených surovin založená na inovacích – systémy managementu kvality pro zdravotnické prostředky a také pro ochranu životního prostředí.

- ✓ **SIEMENS** – světový výrobce, jedna z největších technologických firem v ČR, [politika společnosti v oblasti péče o životní prostředí a bezpečnosti na pracovišti](#); [systémy kvality](#) (systém environmentálního managementu, systém managementu BOZP aj.).

3. kategorie – Životní prostředí

- [environmentálně odpovědné veřejné zadávání](#)

– je jedním ze tří pilířů odpovědného veřejného zadávání.

Využívání ekologicky šetrných řešení při nákupech:

- přispívá ke zmenšení přímých negativních dopadů na životní prostředí;
- přispívá ke snižování množství odpadu a rozsahu znečištění snížením produkce znečišťujících látek uvolňovaných do ovzduší, vody, půdy;
- zvyšuje šetření energií, vodou, surovinami;
- podporuje udržitelné přístupy na trhu s obdobným plněním;
- motivuje a stimuluje průmysl pro vývoj zelených technologií a
- přispívá k udržitelnému přístupu a rozvoji daného regionu.

Usnesení vlády, které předcházelo povinným zásadám, zohledňuje environmentální aspekty pomocí vymezení možných postojů zadavatelů při zadávání veřejných zakázek – při zadávání veřejných zakázek na dodávky, služby nebo stavební práce doporučuje zadavatelům usilovat o omezení spotřeby energií, vody, surovin i uhlíkové stopy, dále také o omezení produkce odpadů a znečišťujících látek uvolňovaných do ovzduší, vody a půdy.

Pro identifikaci ekologicky šetrných řešení v současnosti slouží i tzv. **ekoznačky**, které mohou být uděleny produktům a službám na základě splnění určitých parametrů - více o ekoznačkách se můžete dozvědět [zde](#), kritéria pro Ekologicky šetrný výrobek a Ekoznačku EU (EU květinu) a certifikované produkty jsou dostupné na stránce [ekoznačka.cz](#) České informační agentury životního prostředí (CENIA). Další informace k environmentálním značkám a prohlášením jsou dostupné na webu [Národního programu environmentálního značení](#). Při nákupu ekologicky šetrných výrobků lze požadovat prokázání certifikace výrobku některou konkrétní ekoznačkou (štítkem ve smyslu § 94 ZZVZ), nebo je možné stanovit konkrétní kritéria, jejichž splnění je možné prokázat mimo jiné certifikací v podobě ekoznačky. Více o tématu včetně příkladů způsobů uplatnění environmentálních řešení v zadávacích řízeních se dočtete [zde](#).

- cirkulární veřejné zadávání

– využívání principů cirkulární ekonomiky je jedním z možných řešení při ekologicky šetrném nakupování. Cirkulární veřejné zadávání dle [Evropské komise](#) lze definovat jako proces, jehož prostřednictvím si zadavatelé opatřují dodávky, služby a stavební práce, přičemž přispívají k uzavírání materiálových a energetických cyklů směřujících k omezení či zamezení environmentálních dopadů plnění a vzniku odpadů v horizontu celého životního cyklu pořizovaných plnění. Cílem cirkulárního veřejného zadávání je zejména důraz na co nejefektivnější způsob nakládání se zdroji, uzavírání materiálových a biologických toků a využívání příležitostí pro inovace včetně vyšší míry využívání digitalizace. K problematice cirkulárního zadávání zveřejnila Evropská komise v říjnu 2017 publikaci „Veřejné zakázky pro oběhové hospodářství“ (*Public Procurement for a Circular Economy*), která obsahuje řadu případových studií osvědčených postupů a také pokyny k začlenění zásad oběhového hospodářství do zadávání veřejných zakázek – publikace v anglickém jazyce je k dispozici [zde](#).

Inspiraci nejen k cirkulárnímu zadávání mohou zadavatelé také nalézt v [Průvodci kritérii udržitelného zadávání u vybraných předmětů veřejných zakázek](#) spravovaný švédskou Národní agenturou pro veřejné zadávání – tento průvodce přehledně nabízí kritéria udržitelnosti k vybraným předmětům veřejných zakázek včetně konkrétních forem zapracování kritérií do zadávacích podmínek.

Informace k cirkulární zdravotní péči jsou pak uvedeny v rámci kapitoly IV.1 Organizace a platformy zabývající se odpovědným zadáváním ve zdravotnictví v rámci EU, část týkající se programových oblastí organizace HCWH Europe, případně na tomto [odkazu](#).

Další informace k tématu cirkulární zadávání včetně příkladů dobré praxe je uvedeno na [stránkách projektu SOVZ](#).

- etické nakupování

– jde v podstatě o přístup, při kterém zadavatel při zadávání veřejných zakázek dbá na to, jakým způsobem a za jakých podmínek bylo zboží, které je předmětem veřejné zakázky, vyráběno. Zadavatel se při vymezení zadávacích podmínek z pohledu ochrany životního prostředí zaměřuje zejména na řešení výroby zboží z pohledu ekologie – do této kategorie lze zařadit (ne)ekologická řešení nepříznivě dopadající na přírodu i člověka (kácení pralesů, zamořování půdy, velká spotřeba vody apod.) a dále (ne)ekologická řešení (ne)zdravá pro člověka i přírodu – bělení, barvení, používání pesticidů apod.

Etika v nakupování se neváže pouze k životnímu prostředí, ve velké míře souvisí i se společností a podniky ve smyslu zohledňování i sociálních aspektů (například v boji proti chudobě v třetích zemích) a také se snahou zapojovat malé a střední podniky do plnění předmětů zakázek. Ve své podstatě se tedy prolíná všemi shora uvedenými kategoriemi, z hlediska odpovědného veřejného zadávání jde tedy o komplexní aspekt.

4. kategorie – Inovace

Inovace je jednou ze základních kategorií společensky/strategického odpovědného zadávání. Nemusí se vždy jednat o novou technologii, jde spíše o inovaci ve smyslu nového, lepšího a efektivního řešení, a to ať už inovativní řešení produktu, služby nebo inovativní řešení postupu či jejich kombinaci. Inovace nelze předem zobecnit, neboť vždy se budou odvíjet od konkrétního předmětu plnění a dané činnosti zadavatele (to, co je inovativní pro jednoho zadavatele, nemusí být inovativní pro jiného). Společným jmenovatelem využití této příležitosti je především přínos pro koncové uživatele. Inovativní řešení při zadávání veřejných zakázek není samo o sobě cílem zadavatelů, jde o určitý nástroj, směr či způsob, který zadavatelům umožňuje dosáhnout pro plnění předmětů veřejných zakázek vyšší efektivity a účelnosti za jejich vynaložené finance.

V současné době jsou dostupné různé materiály k inovacím, mezi základní dokumenty patří Sdělení Komise z roku 2018: [Pokyny k zadávání veřejných zakázek na inovativní řešení](#), obsahující i praktické příklady využití této příležitosti, mezi novější materiály pak patří metodika k inovacím [Veřejné zakázky na inovativní řešení: metodika pro zadavatele](#) vydaná Technologickou agenturou ČR. Více o inovacích se dočtete [zde](#).

Komunikace zadavatelů s dodavateli ve vztahu k OVZ

Mezi další příležitosti odpovědného veřejného zadávání lze v určitém smyslu zařadit i stále častěji využívané různé formy **komunikace zadavatelů s dodavateli ve vztahu k OVZ** a také **participaci a komunikaci s cílovou skupinou**. Ukazuje se, že znalost trhu a komunikace s dodavateli před zahájením zadávacího řízení je či může být klíčem úspěšného nákupu. Z hlediska OVZ je proto vhodné informovat dodavatele o uplatnění příležitosti OVZ při zadávání veřejných zakázek. Tento přístup k dodavatelům je vhodné použít, když není jisté, zda je tržní prostředí připraveno příležitosti OVZ poskytnout, případně existují-li některá jiná významná rizika z pohledu společenské odpovědnosti či environmentální udržitelnosti.

Vhodnými nástroji pro komunikaci s dodavateli jsou:

Meet the buyer (v překladu znamená „Poznej svého zadavatele“ nebo „Seznamte se se zadavatelem“). Jak se doposud v praxi ukázalo, a to i díky aktuální době „covidové“, může mít tento typ komunikace mnoho podob, formálně není upravený ZZVZ – nutno však dodržet § 6 ZZVZ. Obsahem těchto činností je networking zpravidla o připravovaných veřejných zakázkách nebo o velkých projektech či o inovacích na trhu apod. Ve své podstatě zadavatel informuje potenciální dodavatele a poddodavatele o svých záměrech s cílem získat jejich zpětnou vazbu a poznatky o současných trendech na trhu. Zadavatelé mohou setkání využít pro představení procesu zadávání veřejných zakázek a také, jak se mohou potenciální dodavatelé stát účastníkem zadávacího řízení. Z hlediska OVZ mohou zadavatelé s dodavateli probrat své strategické záměry a cíle, které se budou v rámci veřejných zakázek snažit naplňovat. Na druhé straně mohou dodavatelé velkých projektů takové akce využít k navázání kontaktů s možnými poddodavateli, kteří mají zájem se na velkých zakázkách podílet.

Předběžné tržní konzultace – je jedním z dalších významných a stále častěji, v oblasti zadávání veřejných zakázek, využívaných nástrojů komunikace zadavatele s dodavateli (upraveno zejména § 33 ZZVZ). Tento institut zadavatelům umožňuje ještě ve fázi před zahájením zadávacího řízení získat důležité informace týkající se možností trhu ve vztahu k předmětu veřejné zakázky. [Metodika MMR](#) k předběžným tržním konzultacím definuje hlavní cíle předběžných tržních konzultací, kterými jsou:

- příprava kvalitních zadávacích podmínek nebo
- předávání informací dodavatelům o jejich záměrech a požadavcích.

Pro více informací o předběžných tržních informacích z hlediska odpovědného veřejného zadávání je možné použít tento [odkaz](#).

Meet the seller (v překladu „Poznej svého dodavatele/prodejce“). Jde o relativně nový způsob komunikace spočívající ve formalizovaném průzkumu trhu - oslovení dodavatelských subjektů ze strany jiného dodavatele (například dodavatele velkých projektů) s cílem informovat je o svých obchodních prioritách a záměrech ve smyslu jejich budoucí možné spolupráce. Na společném setkání je možné na prezentované informace reagovat, vyjadřovat se k nim a také o nich diskutovat, což je důležitou výhodou takových akcí, která může vést i k posílení vzájemné budoucí spolupráce.

Informační brožury jsou další možností pro komunikaci zadavatele s dodavateli, z pohledu zadavatele jde v podstatě o jednostrannou komunikaci bez zpětné vazby – v tomto ohledu se tedy jedná spíše o méně efektivní nástroj ve srovnání s výše uvedenými.

Zadavatelé mají pro komunikaci s dodavateli mnoho možností, záleží pouze na nich, kterou formu komunikace zvolí, aby jim v maximální míře poskytla potřebné informace k veřejné zakázce. Více o komunikaci zadavatele s dodavateli včetně příkladů dobré praxe je popsáno [zde](#)

Pokud jde o **participaci a komunikaci s cílovou skupinou**, tak ta je důležitá zejména při investičních akcích, které budou využívány cílovými skupinami. Na začátek je potřebné si přesně vytyčit co má být cílem participace, jaké cílové skupiny zapojit, jakým způsobem s nimi bude komunikováno, a především jak budou jejich podněty využity. S každou cílovou skupinou komunikace probíhá jinak a pro úspěšnost procesu participace je nezbytné jasně stanovit i to k čemu přesně se má cílová skupina vyjádřit a co už není v jejich možnostech (např. technické předpisy, rozsah plnění, politické rozhodnutí).

V případě zdravotnických zařízení to bude personál a další uživatelé budovy (zejména lékaři, sestry a ostatní zdravotnický personál, nájemci prostor), pacienti a jejich doprovody (rodiče coby zákonní zástupci dítěte, opatrovníci, poručníci, ...). Dále mohou být zapojeni i obyvatelé v blízkém okolí zdravotnického zařízení s dotazy na dopravu, parkování, přechody apod. (v tomto ohledu je potřebné si vytyčit oblasti, které můžou připomínkovat obyvatelé). V případě škol to budou učitelé, děti, rodiče, ale i návštěvníci sportovních zařízení školy a v případě obcí pak její občané, návštěvníci atd.

Cílovou skupinu je možné zapojit jednak:

- **před přípravou** např. architektonické soutěže či projektové dokumentace sbíráním dat o potřebách cílových skupin online formou, dotazníkovou formou, setkáním apod.
- **při přípravě a v průběhu investiční akce** zejména formou informování o termínech, průběhu plnění VZ, postupu prací, souvisejících nezbytných omezeních, a to prostřednictvím interních stránek zadavatele (ve vztahu k zaměstnancům) nebo tiskových zpráv nebo zpráv na sociálních sítích, zřízením samostatné webové stránky a uveřejňováním fotek a videí (ve vztahu k veřejnosti).

Tip:

Užitečné odkazy k tématu:

Institut OVZ – [webinář Komunikace s dodavateli při zadávání veřejných zakázek z pohledu OVZ – příležitost nebo důvod k obavám? M. Hadaš, MUNI](#) – [ke zhlédnutí zde](#)

Web SOVZ – [Participace a komunikace s cílovou skupinou](#)

Vzorové textace ke [Komunikaci s cílovou skupinou](#) při investičních akcích

Nástroje pro práci s příležitostmi OVZ

• Tabulka s předměty plnění a využitelnými příležitostmi OVZ

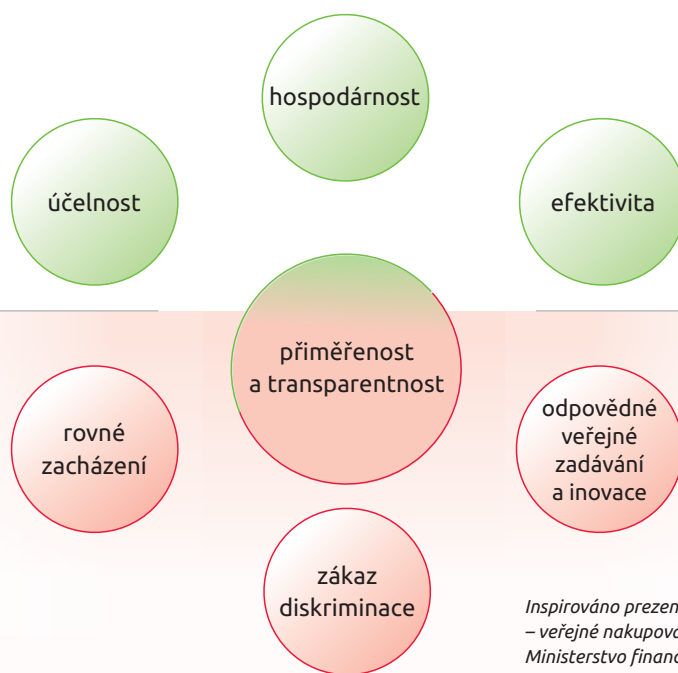
Projekt SOVZ se zaměřil na uplatnění příležitostí odpovědného veřejného zadávání podle předmětu plnění veřejných zakázek. Výsledkem je tabulka, která identifikuje využitelné příležitosti či témata OVZ včetně uvedení dalších informací či odkazů na související materiály (vzorové textace, publikace, metodiky aj.) – [viz odkaz zde](#).

● **Kontrolní list pro vyhodnocení sociálního a environmentálního odpovědného zadávání a inovací ve veřejné zakázce**

Uplatněné příležitosti OVZ musí mít vždy souvislost s předměty plnění veřejných zakázek, současně je nutné při stanovení zadávacích podmínek zohlednit zásady uvedené v § 6 ZZVZ a také principy 3E. Proto je nezbytné, aby všechny podmínky a požadavky pro plnění předmětu veřejné zakázky byly dobře promyšlené a odůvodněné a také, aby tyto požadavky a podmínky byly dostatečné a kvalitně promítnuté do zadávací dokumentace i smluvních a obchodních podmínek včetně uvedení sankcí pro případ jejich nedodržení.

**Principy 3E
vyplývající ze zákona
č. 320/2001 Sb.,
o finanční kontrole
ve veřejné správě**

**Zásady
vyplývající z § 6
zákonu č. 134/2016 Sb.,
o zadávání veřejných
zakázek**

*Inspirováno prezentací Principy 3E
– veřejné nakupování Vojtěcha Opočenského,
Ministerstva financí*

Aby jednotlivé příležitosti OVZ byly účelné, měly by v maximální míře reflektovat strategické cíle a politiky zadavatelů. Pokud zadavatelé chtějí odpovědně a efektivně zadávat veřejné zakázky mohou v rámci přípravy zadávacích podmínek použít [Kontrolní list pro vyhodnocení sociálního a environmentálního odpovědného zadávání a inovací ve veřejné zakázce](#), který jim pomůže analyzovat a vyhodnotit možnosti uplatnění příležitostí OVZ ve vztahu k předmětu veřejné zakázky. Na stránkách projektu SOVZ je také dostupná verze [Kontrolního listu skomentáři a popisy jednotlivých aspektů a témat OVZ](#).

Uplatněná příležitost / téma OVZ	Jak vybrat aspekt odpovědného veřejného zadávání	Kdy je vhodné aspekt OVZ zohlednit? A další zdroje informací	Typické předměty plnění
Zaměstnávání osob. Zaměstnávání na trhu práce.	Mohou při plnění veřejné zakázky získat práci osoby znevýhodněné na trhu práce?	Lze využít u veřejných zakázek s delší dobou plnění, při kterých se typicky nabírají noví zaměstnanci, a dále zejm. v regionech, které se potýkají s vyšší nezaměstnaností. Cílové osoby viz: ZDE. Důležitou oblastí je i příležitost získat pracovní uplatnění pro osoby se zdravotním postižením (v oblastech, kde tyto osoby na plnění zakázky získávají skutečnou práci), zde jsou vhodným nástrojem vyhrazené veřejné zakázky podle § 38 ZZVZ.	stavební zakázky, služby typu úklid, ostraha, komunální služby, včetně svozu odpadu, vyhrazené veřejné zakázky ve vztahu např. ke službám v oblasti prání a čištění, opravě a údržbě kancelářských strojů, osobních počítačů a telekomunikačních zařízení; dále i některé dodávky - například (eko)nábytek vyráběný v hospodářských střediscích věznic
Podpora zaměstnání osob. A třetími osobami.	Mohou při plnění veřejné zakázky noví zaměstnanci, zejména znevýhodnění na trhu práce, získat nebo si zvýšit kvalifikaci? Je možné v rámci plnění veřejné zakázky uspořádat exkurze pro školy nebo veřejnost?	Lze využít u veřejných zakázek s delší dobou plnění, při kterých se typicky nabírají noví zaměstnanci. Vhodné v regionech s vyšší nezaměstnaností či odlivem absolventů škol jinam. Exkurze zejména u stavebních projektů (včetně těch s kratší dobou plnění), které mohou být zajímavé pro žáky a studenty, případně místní či budoucí uživatele.	typicky stavební zakázky, zakázky na projektové činnosti
Podpora učebních, pracovních a rekreačních aktivit.			
Podpora sociálních podniků. Podpora sociálních podniků ve veřejných zakázkách.			

Existuje zvýšené riziko, že při plnění veřejné zakázky bude docházet k porušování zákonného standardu pracovních podmínek dle zákoníku práce, právních předpisů v oblasti zaměstnanosti a BOZP? Případně je relevantní v rámci veřejné zakázky hodnotit lepší pracovní podmínky osob podle jejich se na plnění, nad rámec zákonného standardu pracovních podmínek?	Typicky se jedná o služby s nízkou cenou práce, případně s nízkou na minimum, či stavební zakázky. U úklidu se lze inspirovat Standardy úklidových služeb: ZDE	služby typu úklid, ostraha, lesnictví, stavební zakázky; ad hodnocení - např. veřejné zakázky v oblasti dopravní obsluhy
Existuje zvýšené riziko, že při plnění veřejné zakázky může docházet k porušování mezinárodních úmluv o lidských právech, sociálních či pracovních právech, zejména úmluv Mezinárodní organizace práce (ILO) uvedených v příloze X směrnice č. 2014/24/EU?	Zejména jde o dodávky ze zemí globálního Jihu, typicky textil či oděvy, obuv, káva, čaj, kakao, čokoláda, banány, ryže, ovocné šťávy, cukr, elektronika, květiny apod. Lze využít systémy certifikace FAIRTRADE, výrobky členských zemí World Fair Trade Organisation - WFTO, spolupráce s organizací Electronics Watch, výrobky členů Fair Wear Foundation - FWf.	občerstvení, stravování, elektronika, dodávky textilního zboží/oděvů a obuvi, propagační předměty
Mohou plnění veřejné zakázky (nebo její části) poskytnout sociální podniky, případně se na plnění podílet jako poddávatele?	Často VZMR, u zákonných zakázek je vhodné znát trh sociálních podniků, jejich možnosti a kapacitu, více viz Katalog sociálních podniků: ZDE. Je nutné definovat sociální podnik v zadávací dokumentaci, viz: ZDE.	občerstvení, stravování, propagační předměty, pořádání akcí a konferencí, údržba zeleně a technické služby, služby prádelny, grafické a tiskové služby, ostatní dodávky a služby viz Katalog sociálních podniků ZDE.

Přístup pro místní komunitu, ekonomiku, podporu úřadů, malých a středních podniků, ve veřejných zakázkách	Mohou veřejnou zakázku nebo její část plnit malé nebo střední podniky (případně se na plnění podílet jako poddodavatelé)? Je vhodné přijmout takové opatření, aby se zlepšil jejich přístup k účasti ve veřejné zakázce?	VZMR, veřejné zakázky, které lze rozdělit na části: DNS, vhodné je rozdělit na kategorie na základě předmětu veřejné zakázky nebo jejich územního rozsahu; veřejné zakázky, při kterých lze minimalizovat administrativní náročnost.	nejrůznější dodávky, služby i stavební práce (podle rozsahu předmětu plnění i MSP jako poddodavatelé)
	Existuje zvýšené riziko problémových podmínek a vztahů v dodavatelském řetězci, zejména pro malé a střední podniky, jako například opožděná splatnost faktur, nelegální zaměstnávání osob, porušování BOZP, nedodržování právních předpisů o ochraně životního prostředí apod.?	Veřejné zakázky s poddodavatelským řetězcem, který je náchylný na tato rizika.	zakázky na stavební práce nebo služby s poddodavatelským řetězcem, práce v lesnictví či zemědělství
	Existuje ekonomicky přijatelné řešení, které umožní získat plnění šetrněji k životnímu prostředí, zejména na které povede k omezení spotřeby energií, vody, surovin, produkce znečišťujících látek uvolňovaných do ovzduší, vody, půdy, omezení uhlíkové stopy apod.?	Více viz: ZDE . Pokud jsou na trhu, lze žádat produkty šetrné k životnímu prostředí, splňující kritéria pro ekologičnost/Ekologicky šetrná výroba/Ekologicky šetrná služba anebo Ekoznačku EU lze dohledat ZDE .	dodávky (nákup obnovitelné elektrické energie, propagační potřeby, nábytek i veršovní mobilní, počítače a kancelářská technika, vozidla, veřejné osvětlení, vodovodní instalace, občerstvení/stravování, úklidové a čisticí prostředky a další), služby typu úklid, zakládání i údržba zeleně, svoz a recyklace odpadů, tiskové služby; dále stavební práce, včetně drobných staveb či stavebních úprav (řízič, autobusové zastávky apod.)
Ekologicky šetrná řešení			
Ekologická ekonomika	Existuje ekonomicky přijatelné řešení, které umožní využití obnovitelných zdrojů, recyklovaných surovin, snížení množství odpadu, zohlednění nákladů životního cyklu či zapojení jiných aspektů cirkulární ekonomiky?	Někdy stačí pouze v projektech nevyžadovat výslovné "príměrní" suroviny. Více viz: ZDE . Nákladům životního cyklu v angl. jazyce: ZDE .	dodávky (včetně eliminace jejich obalů), služby typu svoz odpadu, pronájem, sdílení např. nábytku, vozidel apod., a ve velké míře stavební práce
	Existuje ekonomicky přijatelné řešení pro inovaci, tedy pro implementaci nového nebo značně zlepšeného produktu, služby nebo postupu souvisejícího s předmětem veřejné zakázky?	Často nepolizováno primárně pro jeho inovativní povahu, ale pokud dává stejné nebo lepší výsledky jako stávající řešení dostupné na trhu, při nižších nákladech (často nákladech životního cyklu). Sdělení Komise Pokyny k zadávání veřejných zakázek na inovativní řešení viz ZDE .	může jít o dodávky, služby i stavební práce, často spojené s udržitelností, cirkulární ekonomikou, ekoinovacemi
	Existuje ekonomicky přijatelné řešení pro inovaci, tedy pro implementaci nového nebo značně zlepšeného produktu, služby nebo postupu souvisejícího s předmětem veřejné zakázky?	Často nepolizováno primárně pro jeho inovativní povahu, ale pokud dává stejné nebo lepší výsledky jako stávající řešení dostupné na trhu, při nižších nákladech (často nákladech životního cyklu). Sdělení Komise Pokyny k zadávání veřejných zakázek na inovativní řešení viz ZDE .	může jít o dodávky, služby i stavební práce, často spojené s udržitelností, cirkulární ekonomikou, ekoinovacemi
Inovace			
Ke zvážení:			
Komunikace zadavatelů s dodavateli ve vztahu k OVZ	Je vhodné o užší OVZ ve veřejné zakázce informovat dodavatele, například formou předvýběrových řízení konzultací, představení plánu veřejných zakázek, setkání typu Meet the buyer neboli Poznej svého zadavatele, technických školení dodavatelů apod.?	Vhodné zejména tam, kde není jistá připravenost trhu poskytnout OVZ aspekty nebo podmínky a služby, za kterých bude trh schopný OVZ poskytnout; u komplexních, složitějších plnění, u velkých stavebních projektů apod.	může jít o dodávky, služby i stavební práce, často spojené s udržitelností, cirkulární ekonomikou, ekoinovacemi
	Existují jiná významná rizika nebo příležitosti z pohledu společenské odpovědnosti či udržitelnosti?	Jakékoliv další společenské aspekty, například dopad veřejné zakázky na lokalitu a její obyvatel, zapojení veřejnosti do přípravy veřejné zakázky nebo vysvětlení jejich dopadů, které povede k lepšímu přijetí ze strany uživatelů plnění apod.	

Obr. Náhled kontrolního listu s komentáři

- **Kontrolní list pro vyhodnocení sociálně a environmentálně odpovědného zadávání a inovací ve veřejné zakázce na stavební práce**

Ministerstvo práce a sociálních věcí ve spolupráci s Univerzitním centrem energeticky efektivních budov ČVUT v Praze a s Českou radou pro šetrné budovy připravilo pro zadavatele další podpůrný nástroj k implementaci odpovědného veřejného zadávání - Kontrolní list pro vyhodnocení sociálně a environmentálně odpovědného zadávání a inovací, který je specificky zaměřen na stavebnictví – ke stažení [zde](#). Tento kontrolní list by měl subjektům veřejné správy i samosprávy pomoci v úspěšném naplnění udržitelných požadavků v oblasti výstavby a užívání budov v návaznosti na plnění požadavků vyplývajících z novely ZZVZ, kterou se od 1. 1. 2021 de facto zavedla povinnost sociálně a environmentálně odpovědného veřejného zadávání. Součástí kontrolního listu je i [verze s komentáři a vysvětleními k implementaci](#).

Další užitečné odkazy:

Institut OVZ – Odpovědné veřejné zadávání v praxi, Leona Gergelová Šteigrová, Adam Gromnica, Monika Dobrovodská, Regina Hulmanová, Zbyněk Pochmon, Markéta Matysíková – [odkaz na prezentace ze semináře zde](#)

Publikace: Odpovědné veřejné zadávání v kostce, MPSV – [ke stažení zde](#)

Publikace: Jak efektivně využít odpovědné veřejné zadávání v době ekonomické krize – [ke stažení zde](#)

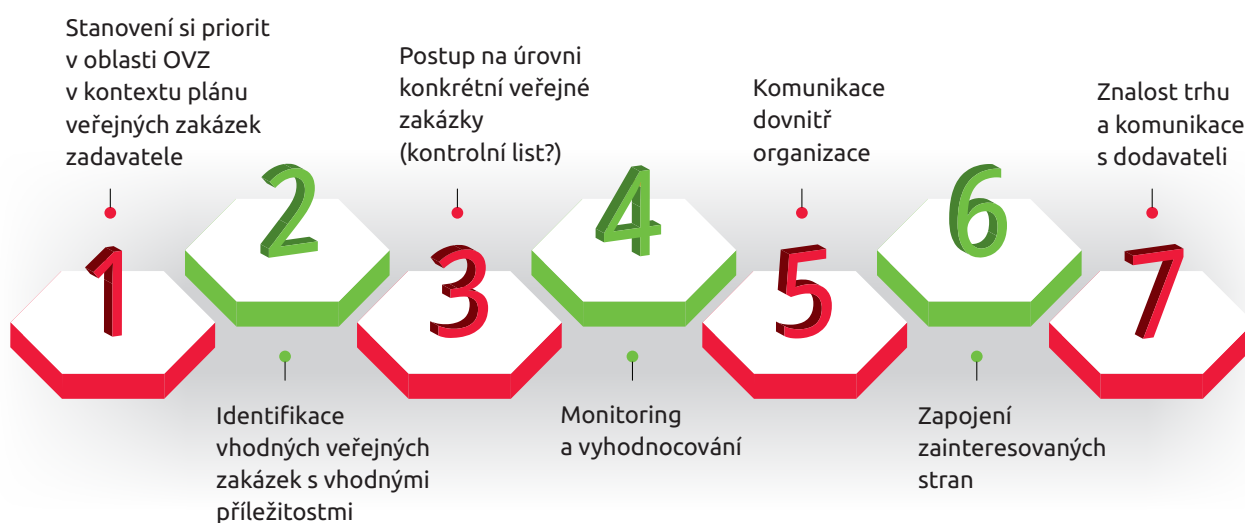
Tip:

II. 2

IMPLEMENTACE ODPOVĚDNÉHO VEŘEJNÉHO ZADÁVÁNÍ V ORGANIZACI

I přesto, že byla do ZZVZ začleněna povinnost zohledňovat sociálně a environmentálně odpovědné veřejné zadávání a inovace ve veřejných zakázkách, nadále máme za to, že je vhodné OVZ v organizaci zadavatele implementovat systematicky. Je to cesta, která zadavateli umožní co nejširší využití benefitů, které odpovědné veřejné zadávání nabízí a zároveň zaměří jeho pozornost na příležitosti OVZ, které budou mít pro něj či společnost největší užitek. Doporučujeme tak zadavatelům, aby zvážili, zda doplnit aktivity realizované v souladu s novelou ZZVZ o systematické kroky k implementaci odpovědného veřejného zadávání přímo ve své organizaci.

Aby implementace OVZ v organizaci byla efektivní je třeba projít těmito fázemi:

Obr. Grafické znázornění postupu implementace OVZ v organizaci

Systém environmentálního managementu v organizaci

Organizace (zadavatel či dodavatel), která má zájem zlepšit své vlastní fungování z hlediska ochrany životního prostředí, se může rozhodnout, že zavede systém environmentálního managementu. V Evropské unii se využívají dva základní systémy environmentálního managementu, a to systém (EMAS) a Evropská/mezinárodní norma pro systémy environmentálního managementu (EN/ISO 14001). Systém EMAS je otevřený pro organizace se sídlem v EU nebo v Evropském hospodářském prostoru, kdežto systém ISO je otevřený pro organizace po celém světě. Informace k ČSN ISO 14001 jsou uvedeny zde: <http://www.iso.cz/iso-14001> (včetně seznamu společností, které podle této normy certifikují). Informace k EMAS najdete na stránkách [České informační agentury životního prostředí](#) a také [zde](#). Pokud dodavatel získá certifikaci EMAS, podle evropské legislativy může tento doklad stejně jako certifikace dle ISO 14001 sloužit k prokazování technické schopnosti dodavatele uplatňovat opatření environmentálního managementu.

Pro běžný provoz institucí připravilo MŽP Metodiku pro environmentálně odpovědný přístup při zadávání veřejných zakázek a nákupch státní správy a samosprávy. Obsahem metodiky jsou i metodické listy k [vybraným produktovým kategoriím](#).

Na stránkách [Evropské komise](#) je také dostupná ke stažení [Příručka k zadávání zelených veřejných zakázek](#), ve které jsou uvedeny další informace k tématu.

Zavedení systému environmentálního managementu v organizaci je možné jak **u zadavatele, tak dodavatele**. V případě dodavatelů, je to do budoucna vhodná cesta, zároveň je však třeba říci, že pokud jde o oblast veřejných zakázek ve zdravotnictví, není v současné běžné praxi certifikace pro udržitelnost zadavateli zatím příliš vyžadována, z pohledu možností trhu a okruhu dodavatelů by to byla spíše omezující podmínka. Nicméně s ohledem na aktuální legislativu, kdy uplatňování zásad OVZ je od 1.1.2021 součástí zásad zadávání VZ (§ 6 odst. 4 ZZVZ) stává se toto téma dosti diskutované v oblasti zadávání veřejných zakázek. Například MMR certifikaci podle ISO 14001 doporučuje ve své metodice pro oblast zdravotnictví (byť se jedná o metodiku pro zadávání veřejných zakázek na prádelenské služby). Z našeho pohledu je spíše otázkou času, kdy bude certifikace pro environmentální management běžně od dodavatelů při zadávání VZ požadována. Jsme toho názoru, že toto nebude dlouho trvat, ale než se tak stane, budou zadavatelé opatření ve vztahu k životnímu prostředí nejspíš zohledňovat formou hodnotícího kritéria, tj. zvýhodňovat při hodnocení ty dodavatele, kteří tuto certifikaci mají⁴.

Tip:

Další užitečné odkazy:

Institut OVZ – Implementace odpovědného/strategického veřejného zadávání v organizaci, Leona Gergelová Šteigrová, Monika Dobrovodská, MPSV – [odkaz ke zhlédnutí](#)

Institut OVZ: Implementace OVZ ve městě v praxi, Lenka Hollerová, Město Jičín – [odkaz ke zhlédnutí zde](#)

Publikace: Implementace odpovědného veřejného zadávání v organizaci, MPSV – [ke stažení zde](#)

⁴ Příkladem může být Ministerstvo životního prostředí, které ve veřejné zakázce na poskytování úklidových služeb požadovalo od dodavatelů certifikaci EMAS – zadávací dokumentace je dostupná ke stažení [zde](#).

II. 3

MĚŘENÍ ODPOVĚDNÉHO VEŘEJNÉHO ZADÁVÁNÍ

Pro úspěšnou implementaci odpovědného veřejného zadávání je pro zadavatele důležité měřit jeho efekt. Pomocí vhodných metod může zadavatel dokumentovat jaké sociální, ekonomické a environmentální výsledky jeho zadávání veřejných zakázek přináší. Měření také umožní zadavatelům sledovat úroveň naplňování stanovených strategických cílů organizace v oblasti společenské odpovědnosti a v neposlední řadě také pomáhat posoudit efektivitu využitých zdrojů. Měření pomáhá zadavateli získat reálný obraz o tom, zda požadovaná opatření v rámci plnění předmětů veřejných zakázek dosahují zamýšlené cíle

Měření lze provádět na úrovni jedné zakázky, na úrovni organizace či resortu, a pak lze data dále agregovat celkově za stát apod. (pro získání co nejpřesnějších dat je vhodné začít od měření na úrovni jedné zakázky a postupně se dopracovat na další úroveň a například skončit u reportu odpovědného zadávání dané organizace za poslední rok apod.)

- Každá příležitost odpovědného veřejného zadávání má jiné možnosti měření.
- Měření začíná už ve chvíli plánování veřejné zakázky, nikoliv na jejím konci.
- V rámci měření OVZ je důležité určit, co chceme měřit a také jaké výsledky nás zajímají.
- Peníze jako univerzální jednotka mohou pomoci k přesnějšímu vyčíslení, pochopení a srovnatelnosti přínosů odpovědného veřejného zadávání.

Pro měření OVZ je možné využít kvantitativní i kvalitativní metody, ve vhodných případech i jejich kombinaci. Vlastní měření pak probíhá v několika fázích – v rámci přípravy měření musí zadavatel naplánovat a stanovit záměry i specifické cíle, následně je nutné posbírat data a údaje, které je pak nutné posoudit a vyhodnotit a na závěr je nezbytné výsledky zpracovat do podoby a formy vhodné k prezentaci.

Nástroj pro měření a vykazování OVZ

V ČR zatím není nastavena jednotná metodika či nástroj měření odpovědného zadávání, je však možné se inspirovat na stránkách projektu SOVZ, kde je v podobě tabulky dostupný [ke stažení](#) nástroj pro měření a vykazování OVZ. Jde o pilotní verzi, u které se počítá s dalším vývojem reflektujícím získané zkušenosti a poznatky při odpovědném zadávání veřejných zakázek.

Pomocí nástroje pro měření a vykazování OVZ získají zadavatelé reálný obraz o dosažených cílech požadovaných opatření (o dopadu), čímž získají kontrolu plnění dodavatelem z pohledu OVZ. Zadavatel pomocí vykazování získá přehled, jaká opatření činí pro podporu svých cílů a jakých k tomu využívá prostředků, což povede i k postupnému zlepšování nastavení OVZ. Tabulku je možné využít jako interní nebo externí report, také je možné vykazovat údaje vztahující se pouze k jedné zakázce nebo k několika zakázkám, například za stanovené období.

Název zakázky		Měření odpovědného veřejného zadávání verze 1.2						
Druh zakázky		Přidělená hodnota						
TEMA	CÍLE	KDE	ČASOVENÍ	JEDNOTKA	VÝPOČET	DODANÉ	POPLA	
				nejméně 1 měsíc	Dodavatel (2)	Zadavatel (2)		
S P O L E Č N O S T	Podpora vzdělávání, práce a rozvoje	1	Podpora vzdělávání, práce a rozvoje	podíl na celkové hodnotě zakázky	0	0	0	0
		2	Podpora vzdělávání, práce a rozvoje	podíl na celkové hodnotě zakázky	0	0	0	0
		3	Podpora vzdělávání, práce a rozvoje	podíl na celkové hodnotě zakázky	0	0	0	0
		4	Podpora vzdělávání, práce a rozvoje	podíl na celkové hodnotě zakázky	0	0	0	0
	Zaměstnávání osob s pracovním postižením	5	Zaměstnávání osob s pracovním postižením	podíl na celkové hodnotě zakázky	0	0	0	0
		6	Zaměstnávání osob s pracovním postižením	podíl na celkové hodnotě zakázky	0	0	0	0
		7	Zaměstnávání osob s pracovním postižením	podíl na celkové hodnotě zakázky	0	0	0	0
		8	Zaměstnávání osob s pracovním postižením	podíl na celkové hodnotě zakázky	0	0	0	0
	Podpora místní zaměstnanosti (pouze monitoring)	9	Podpora místní zaměstnanosti (pouze monitoring)	podíl na celkové hodnotě zakázky	0	0	0	0
		10	Podpora místní zaměstnanosti (pouze monitoring)	podíl na celkové hodnotě zakázky	0	0	0	0
S P O L E Č N O S T	Podpora místní zaměstnanosti (pouze monitoring)	11	Podpora místní zaměstnanosti (pouze monitoring)	podíl na celkové hodnotě zakázky	0	0	0	0
		12	Podpora místní zaměstnanosti (pouze monitoring)	podíl na celkové hodnotě zakázky	0	0	0	0
		13	Podpora místní zaměstnanosti (pouze monitoring)	podíl na celkové hodnotě zakázky	0	0	0	0
		14	Podpora místní zaměstnanosti (pouze monitoring)	podíl na celkové hodnotě zakázky	0	0	0	0
	Podpora místní zaměstnanosti (pouze monitoring)	15	Podpora místní zaměstnanosti (pouze monitoring)	podíl na celkové hodnotě zakázky	0	0	0	0
		16	Podpora místní zaměstnanosti (pouze monitoring)	podíl na celkové hodnotě zakázky	0	0	0	0
		17	Podpora místní zaměstnanosti (pouze monitoring)	podíl na celkové hodnotě zakázky	0	0	0	0
		18	Podpora místní zaměstnanosti (pouze monitoring)	podíl na celkové hodnotě zakázky	0	0	0	0
	Podpora místní zaměstnanosti (pouze monitoring)	19	Podpora místní zaměstnanosti (pouze monitoring)	podíl na celkové hodnotě zakázky	0	0	0	0
		20	Podpora místní zaměstnanosti (pouze monitoring)	podíl na celkové hodnotě zakázky	0	0	0	0

Obr. Grafické znázornění postupu implementace OVZ v organizaci

Pokud přistoupíte jako zadavatelé k měření a analýze odpovědného veřejného zadávání pomocí tohoto nástroje OVZ budeme rádi, když s námi budete sdílet své zkušenosti, výsledky i názory - kontaktujte nás na emailu sovz@mpsv.cz

Užitečné odkazy k tématu měření OVZ:

Webové stránky zabývající se vykazování a měřením OVZ – viz [odkaz](#).

III.

**Veřejné zadávání
ve zdravotnictví
v ČR**

Zdravotnictví je odvětvím národního hospodářství, které tvoří soustava orgánů, odborných zdravotnických institucí, pracovníků a činností, které se zaměřují na péči o zdraví občanů a slouží k uspokojování zdravotnických potřeb obyvatelstva.

Nejčastějšími zadavateli veřejných zakázek ve zdravotnictví jsou pak poskytovatelé zdravotních služeb, jejichž zřizovateli jsou zejména stát (ministerstvo zdravotnictví a ministerstvo obrany), kraje či města.

Oblast zdravotnictví svým objemem realizovaných veřejných zakázek tvoří na trhu velmi významnou skupinu mezi zadavateli veřejných zakázek. Poskytovatelé zdravotních služeb ročně realizují veřejné zakázky v hodnotě mnoha desítek miliard korun, k zadávání využívají zadávací postupy zákonné (dle ZZVZ) i mimo jeho režim - zejména veřejné zakázky malého rozsahu. Díky tomu má zdravotnický sektor nezanedbatelný vliv na nabídku a poptávku na trhu. Zároveň je v něm velký prostor pro využití společensky odpovědného veřejného zadávání, to znamená pro uplatnění příležitostí pro podporu širších společenských zájmů, pro zohlednění environmentálních vlivů a inovací. Cílem této publikace je ukázat tyto příležitosti a konkrétní možnosti jejich využití.

III. 1

PŘEDMĚTY VEŘEJNÝCH ZAKÁZEK VE ZDRAVOTNICTVÍ

Zdravotnictví je sektor, který zahrnuje rozmanité a značně široké spektrum předmětů plnění veřejných zakázek. Z hlediska odpovědného zadávání a pro účely této publikace je možné je rozdělit do dvou základních skupin:

⁵ zdroj: Wikipedie - https://www.wikiskripta.eu/w/Z%C3%A1klady_ve%C5%99ejn%C3%A9ho_zdravotnictv%C3%AD

veřejné zakázky s předměty spíše běžnými a obvyklými napříč všemi oblastmi (dále jen „**běžné veřejné zakázky**“),

veřejné zakázky s předměty plnění specifickými pouze pro oblast zdravotnictví (dále jen „**specifické veřejné zakázky**“).

Běžné veřejné zakázky se ve většině případů svojí podstatou neliší od veřejných zakázek zadávaných i v jiných oblastech, proto v nich lze v široké míře využívat aspekty odpovědného veřejného zadávání osvědčené a používané už v jiných oblastech (využívané městskými, obecními a krajskými úřady, ostatní veřejnou správou, státními podniky, ale i soukromým sektorem), a to při pořízování dodávek energií z obnovitelných zdrojů, kancelářského papíru, kancelářských potřeb, nábytku a vybavení interiérů, oděvů a obuvi či propagačních předmětů, nebo při pořízování úklidových služeb a potřeb, služeb ostrahy a bezpečnostních služeb, služeb péče o zeleň a technických služeb. Zdravotnická zařízení stejně jako zadavatelé v ostatních oblastech realizují také akce investiční povahy, proto i u veřejných zakázek na projektové architektonické činnosti či stavební práce lze efektivně využívat osvědčené aspekty odpovědného veřejného zadávání úspěšně vyzkoušené jinými zadavateli (viz příklady dobré praxe v kapitolách V.1, V.2 a V.4).

Zdravotnická zařízení však při poskytování diagnostické, léčebné a ošetrovatelské péče pořízují i zcela **specifické dodávky a služby**, které v jiných oblastech nejsou víceméně nakupovány a využívány. Patří mezi ně například veřejné zakázky na dodávky léčiv, dezinfekčních prostředků, zdravotnických technologií a přístrojů či zdravotnického materiálu a nástrojů. V souvislosti se specifickým prostředím zdravotnických zařízení jsou také pořízovány i speciální dodávky a služby, které nejsou primárně spjaté s poskytovanou péčí, ale pro provoz zdravotnických zařízení jsou nezbytné. Jsou to například nákupy speciálních vzduchotechnických zařízení, medicínálních a ostatních plynů, úpraven vody či zajištění služeb odpadového hospodářství (sběr, odvoz a likvidace nebezpečných odpadů aj.). Aspekty odpovědného veřejného zadávání zde zatím využívány příliš nejsou, neboť tento přístup je ve zdravotnictví na samém začátku.

V této publikaci se budeme zabývat konkrétními možnostmi uplatnění odpovědného veřejného zadávání, a to jak u běžných veřejných zakázek, tak i zakázek specifických pouze pro oblast zdravotnictví (viz kapitola V).

III. 2

FONDY EU A VEŘEJNÉ ZAKÁZKY VE ZDRAVOTNICTVÍ

Při nákupech ve zdravotnictví je stále častěji využíváno financování z dotačních programů Evropské unie, jde o významný zdroj finančních prostředků pro realizaci veřejných zakázek ve zdravotnictví.

Nejčastějšími oblastmi podpory jsou:

- zdravotnické technologie a přístroje,
- výstavby, rekonstrukce a zateplení budov,
- revitalizace zeleně a parků.

Každý dotační program a výzva má svá obecná a specifická pravidla a podmínky účasti, která je nutné dodržet, nicméně zohlednění příležitostí společensky odpovědného zadávání má i v takových veřejných zakázkách své místo.

S ohledem na aktuální legislativu se dá očekávat, že se v nových dotačních výzvách začnou objevovat i požadavky na využití právě těchto příležitostí.

IV.

Odpovědné
veřejné
zadávání v EU
a zdravotnictví

IV. 1

ORGANIZACE A PLATFORMY ZABÝVAJÍCÍ SE ODPOVĚDNÝM VEŘEJNÝM ZADÁVÁNÍM VE ZDRAVOTNICTVÍ V RÁMCI EU

Zdravotní péče představuje v EU přibližně polovinu všech veřejných výdajů - celkem 14 % ročního HDP EU. S více než 15 000 nemocnicemi v EU⁶ tak může sektor zdravotnictví hrát významnou roli při ovlivňování nabídky a poptávky na evropském trhu a může vést přechod k bezpečnějším, inovativním a udržitelnějším výrobkům a službám ve zdravotnictví a k udržitelnému zdravotnictví celkově.

OVZ ve zdravotnictví je nejen v Evropě, ale i v řadě dalších státech světa velkým tématem. Zabývá se jím několik mezinárodních organizací a hnutí, z nichž některé mají i celosvětovou působnost. Tou největší, a dá se říci vedoucí organizací, je [Health Care Without Harm \(HCWH\)](#), která díky svým tematickým programům a dílčím projektům ukazuje možnosti a směr udržitelného zdravotnictví. Další pak je [Sustainable Procurement in the Health Care Sector](#) (SPHS).

Health Care Without Harm (HCWH)

[Health Care Without Harm \(HCWH\)](#) (AJ) je mezinárodní nevládní organizace, která byla založena v roce 1996. V současné době působí na 4 kontinentech, kde má samostatné pobočky (Latinská Amerika, Evropa, jihovýchodní Asie, Spojené státy & Kanada) a sdružuje dohromady stovky organizací v 52 státech světa. HCWH pracuje na transformaci zdravotní péče po celém světě s cílem snížit její dopad na životní prostředí, a to pomocí implementace ekologicky šetrných alternativ k postupům zdravotní péče, které ve své podstatě znečišťují životní prostředí a přispívají k nemocem - základní shrnutí a cíle jsou dostupné na tomto [odkazu \(video k problematice\)](#). HCWH je důležitou platformou pro udržitelnost ve zdravotnictví a lídrem v globálním hnutí za environmentální zdraví a spravedlnost. V rámci své činnosti sdružuje velkou skupinu poskytovatelů zdravotních služeb z celého světa, kteří společně prosazují zájmy v oblasti ochrany životního prostředí. Hlavními tématy HCWH jsou:

- Globální zelené a zdravé nemocnice (GGHH)
- Rtuť ve zdravotnictví
- Klima a zdraví
- Odpadové hospodářství ve zdravotnictví
- Bezpečnější chemikálie

Global Green and Healthy Hospitals (GGHH)

[Global Green and Healthy Hospitals \(GGHH\)](#) (AJ) - je mezinárodní síť nemocnic, zdravotnických zařízení a zdravotnických organizací založená pod patronací HCWH v roce 2011. Zaměřuje se na snižování dopadu zdravotní péče na životní prostředí a podporu veřejného zdraví a životního prostředí. GGHH je založeno na

⁶ Viz publikace ke strategickému zadávání veřejných zakázek v evropském zdravotnictví (Strategic Procurement in European Healthcare) – dostupné zde: <https://noharm-europe.org/articles/news/europe/strategic-procurement-european-healthcare>

závazku svých členů transformovat zdravotnický sektor a podporovat zdravou a udržitelnou budoucnost v rámci své organizace. Svým členům poskytuje GGHH rozmanitou škálu programů, nástrojů a informačních zdrojů na podporu k dosažení vytčených cílů.

GGHH nabízí svým členům základní rámec 10 vzájemně propojených cílů pro zdravotnický sektor s cílem řešit a podporovat větší udržitelnost a zdraví životního prostředí v těchto oblastech. Z nich si členové vybírají ty oblasti resp. cíle, na které se chtějí zaměřit. Jsou jimi:

- **VEDENÍ:** Upřednostněte zdraví životního prostředí v celé organizaci – ochrana životního prostředí, bezpečnost a udržitelnost jsou klíčovými prioritami organizace, začleněnými do všech vnějších vztahů a komunikace organizace
- **CHEMICKÉ LÁTKY:** Nahraďte škodlivé chemikálie bezpečnějšími alternativami.
- **ODPAD:** Snižte, ošetřete a bezpečně zlikvidujte zdravotní odpad.
- **ENERGIE:** Implementujte energetickou účinnost a výrobu čisté, obnovitelné energie.
- **VODA:** Snižte spotřebu vody v nemocnici a pro rozvojové země pomozte řešit nedostatek vodovodní a hygienické infrastruktury dodávkami pitné vody.
- **DOPRAVA:** Zlepšete dopravní strategie pro pacienty a personál.
- **JÍDLLO:** Nakupujte a podávejte udržitelně pěstované zdravé potraviny.
- **FARMACEUTIKA:** Bezpečně spravujte a likvidujte léčiva.
- **BUDOVY:** Podporujte zelený a zdravý projekt a výstavbu udržitelných nemocnic.
- **NÁKUP:** Kupujte bezpečnější a udržitelnější produkty a materiály.

V rámci každého z těchto cílů jsou souhrnně uvedeny problémy v daných oblastech a zároveň i návrhy řešení, akčních plánů a výzev, které je možné přijmout či se k nim připojit, včetně nabídky nástrojů, které mohou pomoci k dosažení cíle. K dispozici je i velké množství [případových studií](#) od stávajících členů, kde je možné čerpat inspiraci.

Podrobnosti k výše uvedeným cílům jsou k dispozici jednak v souhrnné publikaci [GGHH Agenda](#) nebo na webových stránkách [GGHH](#).⁷

V současné době má GGHH více než 1.500 členů v 75 zemích světa, kteří zastupují zájmy více než 60.000 nemocnic a zdravotních středisek.⁸

V České republice je členem zatím pouze **Nemocnice Neratovice**⁹, která si mezi hlavní cíle, kde chce řešit a podporovat větší udržitelnost vybrala Vedení, Chemikálie, Vodu, Energie, Odpady a Nakupování. Prvního cíle, Energie, dosáhla v březnu 2019, kdy 100 % elektrické energie nemocnice pochází pouze z obnovitelných zdrojů, jako jsou sluneční, větrná nebo vodní energie.

Evropská pobočka Health Care Without Harm (HCWH Europe)

[Health Care Without Harm Europe](#) (dále jen „HCWH Europe“) je síť tisíců nemocnic, předních zdravotnických pracovníků a zdravotnických odborníků se [členy po celé Evropě](#) a partnery po celém světě. Sdružuje jak velké nemocnice prosazující udržitelnost, tak i jednotlivce, kteří prosazují udržitelné postupy na svých

⁷ viz <https://www.greenhospitals.net>

⁸ viz <https://noharm-global.org/content/global/about>

⁹ viz <https://www.nemocnice-neratovice.cz/novinky/chranime-nejen-pacienty-ale-take-zivotni-prostredi/>

pracovištích. Spojuje manažery nemocnic, kteří hledají nové způsoby, jak dále snižovat emise uhlíku. Sdružuje sestry a lékaře, kteří chtějí skončit s přílišným spoléháním se na jednorázové plasty. Spojuje výzkumníky, kteří hledají bezpečnější alternativy k toxickým chemikáliím. Podporuje nákupní týmy, které chtějí upustit od léků a materiálů, které znečišťují životní prostředí. Pomáhá zdravotním sestrám zvyšovat povědomí o tom, jak snížit dopad změny klimatu ve svých komunitách. Členové společně sdílí zkušenosti, poznatky, inspirace a inovace s cílem postupně změnit fungování systémů zdravotní péče.

Evropská HCWH je průkopníkem řady pilotních projektů, prosazuje praktická řešení, podporuje spolupráci ke sdílení poznatků (např. v rámci konference CleanMed) a rozvíjí nové nápady. Při svém působení prosazuje politická opatření na půdě EU, která přispívají k tvorbě odolnějších systémů zdravotní péče z hlediska udržitelnosti a kvality životního prostředí. Jejich cílem je udržitelná zdravotní péče, která nejen zlepšuje péči o pacienty, ale také šetří peníze.

Aktivita HCWH Europe se zaměřují na práci ve **čtyřech úzce propojených programových oblastech: cirkulární zdravotní péče, klimaticky chytrá zdravotní péče, bezpečnější farmaceutika a udržitelné potraviny**. V rámci nich pak HCWH Europe realizuje řadu samostatných projektů a iniciativ, vydává publikace s příklady dobré praxe.

PROGRAMOVÉ OBLASTI HCWH EUROPE

1.

Cirkulární zdravotní péče

- vychází ze snahy o odklon zdravotnického sektoru od zbytečných jednorázových výrobků a toxických chemikálií, snahy zavést a využívat model cirkulární ekonomiky (oběhového hospodářství)¹⁰ i ve zdravotnictví a předpokladu, že díky své obrovské kupní síle může mít zdravotnický sektor značný vliv na prosazování opakovaně použitelných, netoxických řešení, která šetří přírodní zdroje, snižují množství odpadu a jsou lepší pro pacienty, zdravotníky, rozpočty a planetu.

V procesu léčby pacientů spotřebovává zdravotnický sektor obrovské množství energie a vody, léčiv a zdravotnických prostředků i různých pomocných materiálů, čímž vytváří velké množství odpadu a znečišťuje životní prostředí. Díky své závislosti na jednorázových výrobcích, je také zranitelnější vůči narušení dodavatelského řetězce, což se ukázalo při pandemii nemoci COVID-19. Je proto tlak na urychlení přechodu zdravotní péče (tam, kde je to možné,) na oběhové hospodářství, kde je dodavatelský řetězec udržitelnější, výrobky vydrží déle a je řádně dodržována [hierarchie způsobů nakládání](#) s odpady.

Rozšíření oběhovosti výrobků a materiálů ve zdravotnictví vyžaduje přístup tzv. **zelené chemie**. Škodlivé chemikálie lze nalézt v široké škále produktů používaných ve zdravotnických zařízeních, včetně dezinfekčních prostředků, zdravotnických prostředků, zdravotnickém materiálu, nábytku, elektronických zařízení, rozpouštědel a léčiv. Nahrazení těchto [rizikových látek, vzbuzujících mimořádné obavy](#), bezpečnějšími alternativami nejen zajistí vyšší bezpečnost pro pacienty a zdravotnický personál, ale také podpoří větší oběhovost a udržitelnost prostřednictvím zvýšeného používání netoxických opakovaně použitelných a recyklovatelných materiálů. Mezi chemické látky, jejichž nahrazení bezpečnějšími alternativami je třeba řešit přednostně, patří:

- Chemické látky narušující endokrinní činnost (ENDEC)
- Chemické látky karcinogenní, mutagenní nebo toxické pro reprodukci (CMR)
- PVC (vinylový plast) a ftaláty
- Rtuť
- Zpomalovače hoření
- Nanomateriály a
- Biocidy / pesticidy.

¹⁰ "Cirkulární ekonomika (oběhové hospodářství) je model výroby a spotřeby, který usiluje o zachování použitelnosti stávajících materiálů a vyráběných produktů co nejdéle, obvykle prostřednictvím sdílení, leasingu, opětovného použití, oprav a renovace. V rámci oběhového hospodářství je odpad omezen na minimum. Když výrobky již nelze používat nebo opravovat, materiály jsou udržovány v ekonomice, kdykoli je to možné prostřednictvím recyklace - likvidace je poslední možností."

Důležitým výchozím zdrojem informací je **publikace Netoxická zdravotní péče (Non-toxic Healthcare, 2. vydání, r. 2019, AJ)**, která:

- definuje chemické látky ve zdravotnických prostředcích a popisuje nebezpečí pro lidské zdraví i pro životní prostředí,
- identifikuje legislativní rámec pro nebezpečné chemické látky ve zdravotnických prostředcích,
- identifikuje a popisuje alternativy k nebezpečným chemickým látkám,
- uvádí osvědčené postupy některých evropských zdravotnických zařízení k eliminaci používání zdravotnických prostředků obsahujících nebezpečné chemikálie a
- nabízí vhodná doporučení k eliminaci nebezpečných látek ve zdravotnictví.

Publikace se také věnuje problematice používání plastů ve zdravotnictví a případovým studiím, které popisují aktivity několika nemocnic v rámci jejich snahy o řešení mnoha toků plastových materiálů.

příklady dobré praxe

Fakultní nemocnice Aarhus (Dánsko) – hledala nové přístupy k nakládání s odpady z plastových obalů založené na principech cirkulární ekonomiky, a to zvýšené recyklaci plastových obalů. Prostřednictvím spolupráce s průmyslem byl kladen důraz na vývoj a testování modelu hodnotového řetězce pro vytváření ekologických a komerčních hodnot z nemocničních plastových obalů.

Pilotní projekt se týkal lahví na irigační roztoky a jejich složení umožňující následnou recyklaci. Minimálním požadavkem v rámci veřejné zakázky bylo, aby nabízené lahve měly jasné označení, jak lze použité polymery recyklovat, pomocí 7 mezinárodních recyklačních symbolů. Zadavatel preferoval značení, které se řídí doporučením CEN WI 261 070, ale akceptoval značení podle Rozhodnutí komise EU 97/129/EC. Jako hodnotící kritéria s váhou 5 % byly použity:

- Štítek se skládá z PP, HDPE nebo LDPE
- 95 % hmotnosti celkového obalu tvoří jeden polymer
- Uzávěr/kapsle se skládá z HDPE, LDPE nebo PP
- Jakékoli vložky, těsnění nebo ventil v uzávěru/kapsli se skládají z HDPE, LDPE, PP nebo PE+EVA
- Manipulační kroužek se skládá z PP, PE, EPS nebo OPP a má hustotu méně než 1 g/cm³
- Lepidlo je rozpustné ve vodě při teplotě nižší než 80 stupňů Celsia
- Printing ink je netoxický podle směrnice EUPIA
- Přímý tisk je založen na laseru

Žádný z uchazečů však nezískal více než 50 % daných bodů!

Předběžná doporučení, která vyplynula z této veřejné zakázky jsou tato: nutnost jasně označovat všechny plastové recyklovatelné výrobky výrobcem, snížit počet polymerů, upřednostnit používání recyklovatelných polymerů a zvážit recyklaci zdrojů při samotném navrhování obalů. Více informací viz [prezentace](#) a [tisková zpráva](#).

V roce 2018 se v **Helsinské univerzitní nemocnici – HUS (Finsko)** řešilo předcházení vzniku odpadů. V rámci analýzy bylo zjištěno, že většina plastového odpadu HUS pochází z procesů lékařské péče. Mezi tzv. nemocniční plasty patří např. jednorázové rukavice, saponáty, pytlíky s fyziologickým roztokem a lahvičky s živnými roztoky. Zároveň bylo zjištěno, že velká část plastového odpadu pochází z operačních sálů, kde musí být veškeré používané vybavení a materiály baleny samostatně (např. i jednotlivé šrouby). Druhy plastů používané v obalových materiálech nemocničních potřeb (tzv. nemocniční plasty) nelze míchat s potravinářskými plasty, které jsou v domácnostech běžné. Když se potravinářské plasty mechanicky třídí podle třídy plastů v zařízení na zpracování odpadu, podobné rozlišení není k dispozici pro nemocniční plasty. Přesné třídění plastů se tedy musí provádět již v nemocnici.

Byla vytvořena skupina odborníků, která se podílela na vývoji modelu operačního sálu, v různých oblastech činnosti co neekologičtějšího. Sběr a třídění plastů z operačních sálů se začal pilotně zkoušet na operačním oddělení nemocnice Peijas v r. 2016. Plasty se v současné době třídí do tří kontejnerů v závislosti na těchto typech plastů: PET plast 01, PE-LD-plast 04, PE-HD-plast 02 a PP-plast 05.

„Na operačních sálech začalo třídění plastů dobře, i když jsme zpočátku měli problém zjistit, který plast ke kterému druhu patří. Označení na některých obalech bylo nejasné nebo neúplné a museli jsme udělat hodně práce, aby bylo vše přehledné. Nyní probíhá třídění hladce“, říká Helena Juselius, environmentální manažerka oddělení. V roce 2017 se na chirurgickém oddělení nemocnice Peijas vybralo asi 4500 kilogramů nemocničního plastu. Začátkem roku 2019 byl zahájen sběr nemocničních plastů kategorie 02 a 05 v areálu nemocnice Meilahti a sběr plastů 04 v červnu 2019 začal i v areálu nemocnice Hyvinkää. Výzva v podobě třídění nemocničních plastů je proces náročný na prostor, protože každá třída plastů musí mít své vlastní velké sběrné koše na odděleních i na stanicích nemocničního odpadu. Různé druhy plastů také vyžadují samostatné lisy, aby se plastový odpad srovnal na balíky o hmotnosti asi 250 kg pro přepravu. S tím, jak se zvyšuje množství nemocničních plastů shromážděných k využití, poskytuje recyklace HUS kromě ekologického přínosu také ekonomický přínos, když je plast mimo směsný odpad, který má nejvyšší poplatek za odvoz a likvidaci ze všech druhů odpadů. Podrobnosti viz [Tisková zpráva nemocnice z června 2019](#).

Fakultní nemocnice Lovaň - UZ Leuven (Belgie). Každý rok belgické nemocnice vyhodí v souhrnu miliony kojeneckých lahví na jedno použití a tím vytváří více než 300 tun vysoce kvalitního plastového materiálu, který se následně spaluje. [Sirris, belgická nezisková organizace](#), spolu s pracovní skupinou zainteresovaných stran (výrobci, logistické firmy, zpracovatelé odpadu) spustila v r. 2013 pilotní projekt „[Baby Bottle Reborn](#)“ ve **Fakultní nemocnici v Lovani**. Cílem projektu bylo recyklovat tento materiálový tok prostřednictvím identifikace překážek obnovy těchto materiálů a hledání možností jejich řešení. Hlavní překážky byly zejména v oblasti právní, technické a logistické. Výsledkem je, že jednorázové lahve se nyní v nemocnici třídí a jsou recyklovány na nové suroviny, místo toho, aby skončily jako zbytkový odpad ve spalovně. Díky úspěchu projektu a především na základě zkušeností nashromážděných z tohoto projektu bylo možné rozšířit recyklaci plastového materiálu i do [dalších nemocnic](#).

Celý projekt je inspirativním příkladem pro mnoho dalších materiálových toků ve zdravotnictví i mimo něj. Meziodvětvová partnerství založená na sdílených cílech – v tomto případě na větší a lepší recyklaci – jednoznačně přinášejí prospěch.

Škodlivé chemikálie jako jsou PFAS, biocidy a zpomalovače hoření mohou obsahovat i lékařské textilie, kam spadají produkty včetně prádla, chirurgických plášťů, zástěr, uniforem, masek, chirurgických roušek a osobních ochranných prostředků mohou obsahovat škodlivé chemikálie. Tyto nebezpečné látky se často používají v lékařských textiliích ke zlepšení funkčnosti a splnění požadovaných požadavků – i když existují bezpečnější alternativy. Nejnovější publikace HCWH Europe, **Úloha chemie v udržitelných lékařských textiliích** ([The role of chemistry in sustainable medical textiles](#), AJ), poskytuje stručný přehled současných materiálů a chemikálií používaných ve výrobním procesu lékařských textilií (se zaměřením na zdravotnické a hygienické produkty). Zpráva také poskytuje doporučení pro výrobce, zdravotnický sektor a tvůrce politik. HCWH Europe ve spolupráci s předními evropskými organizacemi zajišťujícími zdravotní péči zároveň vytvořila **Seznam chemických látek vzbuzujících obavy v evropské zdravotní péči** ([European healthcare phase-out list for chemicals of concern](#), AJ). Seznam specifikuje chemické látky, které by se neměly používat ve výrobcích, je schválen evropskými zdravotnickými organizacemi, a umožní zadavatelům vybrat si bezpečnější alternativní produkty pro sektor zdravotnictví.

Projekt: Směrem ke zdravotní péči bez plastů v Evropě ([Towards plastic-free healthcare in Europe](#)) - HCWH Europe realizuje tento projekt s cílem snížit negativní dopad, který mají plasty jak na lidské zdraví, tak i na životní prostředí. Nástrojem pro naplnění cíle je transformace současných postupů tak, aby se v evropském zdravotnickém sektoru snížilo používání plastů. Do projektu je zapojeno 8 evropských poskytovatelů zdravotní péče.

Projekt je rozdělen do tří fází: výzkum (realizace auditu k identifikaci typu použitých plastových výrobků a rozsahu jejich použití v dané organizaci), vzdělávání (vytvoření komunikačních kampaní na

zvýšení povědomí o dopadech současného používání plastů a odpadu v daných zařízeních a možnostech urychlených nápravných opatřeních) a inovace (podpora inovativních řešení umožňující nákup, jehož výsledkem je rozsáhlé snížení nebo nahrazení plastových výrobků/obalů). Více o projektu je [zde](#).

Výstupem první fáze projektu je publikace **Měření a snižování plastů ve zdravotnictví**, („[Measuring and Reducing Plastics in the Healthcare Sector](#)“, r. 2021, AJ“), která poskytuje údaje o používání plastů ve zdravotnictví a úspěšné případové studie zaměřené na snižování plastů. Publikace obsahuje praktické kroky, jak měřit údaje o spotřebě plastů v každém jednotlivém zdravotnickém zařízení, aby mělo konkrétní, přesvědčivý a na důkazech založený podklad pro potřebu přijetí nových opatření v oblasti používání plastů ve zdravotnictví.

Projekt: SAICM 2.0 - Podpora bezpečnějších dezinfekčních prostředků ve zdravotnictví
(SAICM 2.0 „*Promoting safer disinfectants in the healthcare sector*“).

Dezinfekční prostředky jsou široce používány ve zdravotnických zařízeních – jsou nezbytné k prevenci křížové kontaminace, vypuknutí nemocí a infekcí získaných v nemocnici. Biocidní účinné látky, které jsou tak účinné při dezinfekci výrobků, povrchů a pokožky, však také představují řadu potenciálních rizik pro lidské zdraví a životní prostředí. Cílem tohoto projektu je bojovat proti těmto nezamýšleným rizikům podporou používání bezpečnějších dezinfekčních prostředků šetrnějších k životnímu prostředí, aniž by byly ohroženy hygienické a pracovní normy. Těchto cílů lze dosáhnout úpravou nákupních kritérií pro dezinfekční prostředky ve zdravotnictví, rozšířením znalostí nákupčích týmů a zdravotníků o dopadech dezinfekčních prostředků na zdraví a životní prostředí a šetrnějším používáním dezinfekčních prostředků.

Projekt SAICM 2.0 staví na průkopnické práci [Videařské databáze dezinfekčních prostředků \(WIDES\)](#) a má za cíl rozšířit její použití po celém světě. Podrobnosti k databázi WIDES viz kapitola V. 5 Veřejné zakázky na dodávky specifické - Dezinfekce

Výsledky projektu SAICM 2.0, shrnuté v závěrečné zprávě, zdůrazňují oblasti pro zlepšení a opatření, která je třeba udělat na úrovni nemocnic, státní správy i průmyslu. Cílem navržených doporučení je:

1. Řešit potřebu nemocnic a zadavatelů identifikovat bezpečnější alternativy
2. Zlepšit současný regulační a politický rámec
3. Podporovat udržitelné postupy zadávání veřejných zakázek
4. Podporovat odpovědné obchodní praktiky
5. Podporovat inovace v oblasti udržitelných dezinfekčních postupů

Adekvátní regulační rámec je zcela jistě zásadní pro podporu zadavatelů při využívání jejich kupní síly k poptávce po bezpečnějších a ekologicky šetrnějších výrobcích. Nemocnice a zadavatelé obecně by proto měli mít stanovenou udržitelnou politiku zadávání veřejných zakázek a strategii pro její provádění. Vzhledem k širokému použití dezinfekčních prostředků ve zdravotnických zařízeních by strategie udržitelného zásobování nemocnic měly zahrnout tuto kategorii produktů mezi své priority, aby se snížila rizika pro zaměstnance, pacienty a životní prostředí. Z provedeného průzkumu vyplývá, že nemocnice by také měly vybudovat multidisciplinární tým odborníků (skládající se například z chemiků, dermatologů a lékařů), kteří by identifikovali a stanovili kritéria pro snížení potenciálního rizika chemických látek používaných v tomto sektoru (strategie chemické substituce). Nástroje poskytované v rámci tohoto projektu (zejména databáze WIDES) mohou zadavatelům pomoci identifikovat preferované alternativy s ekvivalentní účinností, a tak posunout jejich strategii chemické substituce. Kromě toho se organizace postrádající interní odbornost mohou připojit ke skupinovým nákupním organizacím, zdravotnickým a ekologickým sítím a expertním skupinám. Například ve Švédsku nemají zadavatelé z menších regionů kapacitu a zdroje na vybudování multidisciplinárních týmů. Mohou však použít základní nástroj poskytovaný Národní agenturou pro veřejné zakázky, aby získali základní seznam udržitelných kritérií zadávání veřejných zakázek. Mohou se také zapojit do Národní skupiny pro substituci (NSG), aby spolupracovali s dalšími odborníky z celé země tak, aby byly požadavky a kritéria ambicióznější a harmonizovanější. Účelem NSG je sdílet osvědčené postupy týkající se technických aspektů kritérií pro nákup chemických látek a pomáhat členům s hodnocením smlouvy a implementací smlouvy. NSG vede online veřejně dostupný seznam náhrad pro nebezpečné chemické látky, kde odborníci nebo členové skupiny mohou zároveň navrhnout náhradu za konkrétní produkty nebo sloučeniny a členové pak mohou připomínkovat tyto

návrhy a dále diskutovat, neboť NSG zahrnuje i univerzity a výzkumné pracovníky. Uvedený seznam náhrad je k dispozici i v angličtině.

Podrobnosti k projektu najdete na webových [stránkách projektu](#), kde jsou informace a záznamy webinářů realizovaných k tomuto tématu a v [závěrečné zprávě k projektu](#).

Databáze bezpečnějších zdravotnických prostředků („Safer Medical Devices Database“)

HCWH Europe již dlouho propaguje zdravotnické prostředky bez PVC a/nebo bez ftalátů jako součást řešení netoxického sektoru zdravotnictví. V posledních letech se na trhu objevilo několik alternativních zdravotnických prostředků, kde byly ftaláty a PVC úspěšně nahrazeny méně škodlivými chemikáliemi, ale tyto informace nebyly konzistentně dostupné. Vznikla tedy potřeba vyvinout široce přijímaný nástroj pro zdravotnický sektor k identifikaci alternativ ke zdravotnickým prostředkům obsahujícím ftaláty nebo PVC. Výsledkem je [Databáze bezpečnějších zdravotnických prostředků](#), což je internetový nástroj podporovaný a spravovaný HCWH Europe, který má pracovníkům odpovědným za obstarávání zdravotnických prostředků pomoci identifikovat alternativy ke zdravotnickým prostředkům obsahujícím ftaláty nebo polyvinylchlorid (PVC).

Databáze je určena zadavatelům zdravotní péče, aby pomohla provádět informovaná rozhodnutí a nakupovat zdravotnické prostředky bez ftalátů a PVC, regulačním orgánům má pomáhat při řešení procesu povolování zdravotnických prostředků před uvedením na trh a výrobcům a dalším zainteresovaným stranám propagovat své výrobky bez PVC a ftalátů na evropském trhu.

Další iniciativy v rámci tohoto tématu

Jedním ze zastřešujících cílů HCWH Europe je využít kupní sílu zdravotnického sektoru k tomu, aby politiky a trhy směřovaly k eticky vyráběným, netoxickým a udržitelným produktům a službám. Zdravotnické organizace jsou podporovány, aby činily zodpovědná rozhodnutí o nákupu a posunuly se směrem k nákupu založenému na hodnotách, čímž snižují celkové náklady na péči a zároveň zaručují lidské i environmentální zdraví a sociální spravedlnost v celém dodavatelském řetězci.

V rámci tohoto programu proto byla vytvořena [Síť pro transformaci trhu zdravotní péče](#) („The Healthcare Market Transformation Network“) jako platforma pro spolupráci na otázkách udržitelnosti a řešení v dodavatelském řetězci s cílem vytvořit kritéria udržitelného zadávání veřejných zakázek přizpůsobených klíčovými produktům a službám zakoupených zdravotnickým sektorem. Pro období let 2021 – 2025 byly vybrány následující tematické oblasti produktů a služeb:

- Dezinfekce
- Stravovací služby
- Nízkouhlíková řešení
- Zdravotnický textil
- Léčiva
- Plasty

 Projekt: SHiPP – Projekt Udržitelného zdraví při zadávání veřejných zakázek („Sustainable Health in Procurement Project – ShiPP“) – je program vyvinutý SPHS a Rozvojovým programem OSN (UNDP) ve spolupráci s HCWH Europe, jehož cílem bylo snížit škody na lidech a životním prostředí způsobené výrobou, používáním a likvidací zdravotnických výrobků a prováděním zdravotních programů. Více informací o projektu SHiPP je uvedeno dále (část věnující se organizaci SPHS a jejím projektům). Všechny detaily jsou pak k dispozici na [webových stránkách HCWH Europe](#) nebo [webových stránkách SPHS](#), případně v této [publikaci k projektu](#).

Mezi výstupy projektu patří:

- **Index udržitelného zadávání veřejných zakázek pro zdraví**, což je nástroj určený tvůrcům politik, výrobcům, dodavatelům, zadavatelům a koncovým uživatelům zdravotnických zařízení, pro měření emisí skleníkových plynů, vyčerpání zdrojů (spotřeba vody, energie a materiálů), chemický/toxický dopad na lidské zdraví a životní prostředí, lidská, pracovní práva a rovnosti žen a mužů. K dispozici je jak [uživatelská příručka](#), tak [hodnotící tabulky](#) pro stanovení indexu.

- Zpráva **Chemikálie vzbuzující obavy pro zdravotní sektor** („[Chemicals of Concern for the Health Sector](#)“, r. 2021, AJ) - zpráva obsahuje seznam rizikových chemikálií používaných v sektoru zdravotní péče a/nebo zahrnutých do zdravotnických produktů a uvádí případové studie, které ukazují, jak nemocnice úspěšně nahradily používané rizikové chemikálie a chemikálie ve výrobcích udržitelnějšími alternativami, a jak se zdravotnické systémy odklánějí od nebezpečných produktů jejich nahrazováním bezpečnějšími alternativami.

Ekologizace bruselského zdravotnictví („[Greening the Brussels healthcare sector](#)“)- dvouletý projekt zahájený v r. 2022 a koordinovaný HCWH Europe, v rámci kterého se propojují programy Cirkulární zdravotní péče a Klimaticky inteligentní zdravotní péče. Projekt je rozdělen do dvou pilířů:

- budovat znalosti a kapacity mezi zdravotnickými pracovníky a nemocničním personálem v tématech, jako je změna klimatu, oběhové hospodářství a udržitelné potraviny prostřednictvím vzdělávacích programů, osobních i on-line školení,
- spolupráce se šesti pilotními nemocnicemi a podpořit je při vytváření vlastních akčních plánů udržitelnosti.

Souhrn informačních zdrojů k tématu Cirkulární zdravotní péče

V rámci programu Cirkulární zdravotní péče a jeho dílčích projektů byla vydána řada publikací, příruček a článků, jejichž souhrnný seznam uvádíme níže. Zároveň je možnost zhlédnout i záznamy z několika tematických webinářů, které jsou dostupné v AJ na níže uvedených odkazech:

- [Nová kritéria pro udržitelné výrobky zdravotní péče](#)
– [vyšetřovací rukavice](#) a [opakovaně použitelné textilie](#) (24.01.2022) – dostupné i v ČJ
- [Úloha chemie v udržitelných zdravotnických textiliích](#) (12/2021)
- [Kritéria pro zadávání veřejných zakázek | Seznam postupně vyřazovaných evropských zdravotnických zařízení \(prostředků\) pro chemické látky vzbuzující obavy](#) (11/2021)
- [Měření a snižování plastů ve zdravotnictví](#) (09/2021)
- [Udržitelné materiály určené pro styk s potravinami v evropském zdravotnictví](#) (07/2021)
- [Podpora bezpečnějších dezinfekčních prostředků ve zdravotnictví](#) (11/2020)
- [Netoxická zdravotní péče: Alternativy k ftalátům a bisfenolu A ve zdravotnických prostředcích](#) (12/2019) – 2. vydání
- [Strategické zadávání veřejných zakázek v evropské zdravotní péči](#) (12/2019)
- [Stanovení kritérií udržitelnosti ve výběrových řízeních na zdravotní péči](#) (03/2019)
- [Pokyny pro zadávání zakázek na bezpečnější zdravotnické prostředky](#) (12/2018)
- [webinář Jak měřit a omezovat plasty ve zdravotnictví](#) (08.07.2021)
- [webinář Boj proti škodlivým chemickým látkám ve zdravotnictví](#) (06.07.2021)
- [webinář Podpora oběhového hospodářství ve zdravotnictví prostřednictvím zadávání zakázek v oblasti inovací](#) (30.06.2021)
- [webinář Boj proti škodlivým chemickým látkám ve zdravotnických prostředcích](#) (26. 5. 2021)

- [webinář Směrem ke zdravotní péči bez plastů](#) (02.07.2020)
- [webinář Podpora bezpečnějších dezinfekčních prostředků v celosvětovém odvětví zdravotní péče](#) (23.04.2020)
- [webinář Zadávání veřejných zakázek v oblasti zdraví: Stanovení kritérií udržitelnosti v nabídkových řízeních](#) (28.03.2019)

2.

Klimaticky chytré zdravotnictví

- změna klimatu je největší hrozbou pro veřejné zdraví 21. století. Dopady změny klimatu na zdraví jsou komplexní a zahrnují nemoci, úmrtí a zranění v důsledku extrémních teplot a povětrnostních jevů, změny přenašečů infekčních chorob, nárůst nemocí přenášených vodou a široké dopady znečištění ovzduší. WHO odhaduje, že změna klimatu již přispívá ke 150 000 úmrtí ročně.

Ale právě ten sektor, který má za úkol chránit pacienty před problémy veřejného zdraví souvisejícími s klimatem, je také hlavním přispěvatelem ke změně klimatu. V r. 2019 zveřejnila HCWH Europe **Zprávu o klimatické stopě zdravotní péče**. Jedná se o dosud nekomplexnější globální analýzu příspěvku zdravotní péče ke změně klimatu. Tato zpráva, která popisuje klimatické stopy zdravotní péče ve 43 různých zemích z celého světa, zdůrazňuje rozsah tohoto problému. Celkově se klimatická stopa zdravotnického sektoru rovná 4,4 % celosvětových čistých emisí. Kdyby to byla země, byla by pátým největším producentem emisí na planetě. Ačkoli USA a Čína jsou největšími přispěvateli ke globálním emisím ze zdravotní péče, Evropská unie následuje těsně přispívající 12% celosvětových emisí ze zdravotní péče (více viz Zpráva HCWH [Klimatická stopa zdravotní péče: Jak zdravotnictví přispívá ke globální klimatické krizi a příležitosti k akci](#)).

Zdravotnický sektor se tedy musí chopit příležitosti a řešit svůj vlastní příspěvek ke změně klimatu a dopadu změny klimatu na veřejné zdraví. To znamená:

- snížit své vlastní emise na čistou nulu a začít se přizpůsobovat, aby byly naše zdravotnické systémy připraveny na nové tlaky, které změna klimatu nevyhnutelně vytvoří.
- porozumět klimatickým rizikům a zohlednit je v obchodních plánech. Zdravotníci by měli být zastánci změn, ovlivňovat tvůrce politik a další sektory. Jejich hlasy jsou obzvláště silné a sestry a lékaři jsou trvale uznáváni jako nejdůvěryhodnější profesionálové. HCWH se tedy snaží mobilizovat zdravotnické odborníky ke vzdělávání kolegů, pacientů, veřejnosti a tvůrců politik.

Cíle tohoto programu jsou následující:

- dekarbonizovat zdravotnictví,
- zvýšit odolnost vůči změně klimatu,
- zvýšit ochranu klimatu ze strany vedoucích pracovníků ve zdravotnictví.

Ke snižování klimatické stopy v rámci zdravotní péče vydalo HCWH Europe zprávu **Snížování klimatické stopy ve zdravotnictví** („[Reducing Healthcare's Climate footprint](#)“, r. 2016, AJ). Tato zpráva identifikuje hrozby, které změna klimatu představuje pro evropské veřejné zdraví, a příležitosti k aktivitě proti klimatickým změnám ve zdravotnictví. Zpráva představuje řadu iniciativ, včetně osmi případových studií nemocnic v Evropě a jedné v Maroku, které se vydaly na cestu k udržitelnosti a již pracují na snížení klimatické stopy svých zdravotnických zařízení.

příklady dobré praxe

Centrální Univerzitní Nemocnice Mohammed VI Marrakech, Maroko

V roce 2016 byl v rámci nemocnice vytvořen Výbor pro udržitelný rozvoj, který se snaží přimnout integrovaný, participativní a odpovědný přístup k udržitelnosti a podporovat kulturu inovací v rámci politik nemocnice. Nemocnice zavedla a realizuje školicí programy, které jsou nedílnou součástí její strategie, a průběžně pracuje na zvyšování povědomí vytvářením videí a dalších

komunikačních materiálů, jako jsou letáky a plakáty, které vzdělávají personál a pacienty o udržitelnosti.

V oblasti energetické účinnosti a obnovitelné energie realizovali tato opatření:

- postupné snižování své závislosti na fosilních palivech zvýšením využívání obnovitelných zdrojů energie. Do nemocničních budov byly instalovány alternativní obnovitelné energie. Více než 70 % všech budov je v současné době vybaveno solárními kolektory, které poskytují solární energii pro napájení budov.
- investovali do venkovního solárního zařízení svého parkoviště, kde nainstalovali solární fotovoltaický systém, který poskytuje 90 % energie pro venkovní osvětlení.

V oblasti ochrany vody:

- ke snížení spotřeby vody byly instalovány nové vodovodní armatury s nízkým průtokem vody. Zatímco starší toalety spotřebovaly 20 až 25 litrů vody na každé spláchnutí, tento nový systém spotřebuje pouze šest litrů na jedno spláchnutí.

V oblasti nakupování:

- vyvinuli nemocniční informační systém, který sleduje spotřebu zdrojů nemocnice. Tento online nástroj byl vyvinut interně ke sledování energie, spotřeby, nákladů, produktů a emisí skleníkových plynů.
- nemocnice přechází na bezpapírové kanceláře.

Nakládání s odpady

- zde přijali politiku zadávání veřejných zakázek, která podporuje snižování nároků na zdroje, recyklaci a obnovu papírových a dřevěných výrobků.
- Zpracování potenciálně infekčního nebo nebezpečného zdravotnického odpadu se provádí na místě ve všech nemocnicích pomocí nového systému zpracování založeného na mikrovlnné technologii.

Vedení lidí:

- Nemocnice organizuje školení, semináře a konference na různá témata včetně environmentálního managementu, energetického managementu, energetické účinnosti a odpadového hospodářství.
- Nemocnice je také prvním marockým členem mezinárodní sítě Global Green and Healthy Hospitals (GGHH).

Region Skåne, Švédsko

Tento region na jihu Švédska spravuje 8 nemocnic a řadu ambulancí primární péče. Region stále častěji využívá produkty vyrobené z biomateriálů, které se skládají ze surovin z obnovitelných zdrojů, které nahrazují některé plastové materiály. Například jako výsledek inovativního nákupu [vyvinul dodavatel pro tato zdravotnická zařízení zástěry šetrnější ke klimatu](#) s použitím 91 % obnovitelných materiálů. Tento produkt byl uveden na trh v roce 2017. Podrobnosti jsou uvedeny v případové studii v rámci kapitoly Veřejné zakázky na dodávky specifické – zdravotnický materiál.

V oblasti prevence zbytečného plýtvání realizovali dva projekty. Ročně nakupuje region 48 milionů jednorázových plastových vyšetřovacích rukavic. V jedné studii způsobilo těsné balení rukavic to, že 6 % rukavic spadlo při otevírání na podlahu. Ty musely být vyřazeny nepoužité. Region Skåne proto požadoval od svého dodavatele chytřejší a vyšší standardy balení, aby se snížilo zbytečné plýtvání. Další projekt se zaměřil na pořízení plastové stříkačky, která váží méně než ta, která se používala dříve, což vedlo ke snížení hmotnosti odpadu a množství materiálu potřebného k výrobě stříkačky.

Na základě zkušeností a poučení z případových studií uvedených ve výše zmíněné publikaci byla sestavena tato **doporučení pro nemocnice a zdravotnické systémy ke snížení emisí skleníkových plynů u všech znečišťujících činností ve zdravotnictví**, zejména:

- **STAVBY & ENERGIE** - Zvýšení energetické účinnosti a snížení spotřeby energie jsou možná největšími „snadnými výhrami“ nemocnic, protože také zaručují finanční úspory. Nízká investiční opatření, jako je školení personálu, přechod na vysoce účinné žárovky a zhasínání světel v bezobslužných prostorách, mohou ušetřit velké množství energie a peněz a zároveň snížit emise skleníkových plynů.

Další opatření s vyššími investičními náklady, jako je výměna současných energetických systémů za efektivnější nebo využívání obnovitelných zdrojů energie, přinesou v dlouhodobém horizontu mnohem větší úspory. Vzhledem k nevyhnutelným a neustále rostoucím ambicím evropských energetických politik a úloze zdravotnického sektoru při přispění k dodržování Pařížské dohody¹¹ ze strany EU by nemocnice měly plánovat dopředu zlepšení stávající infrastruktury, aby se staly institucemi s energeticky účinnými a obnovitelnými zdroji energie.

- **DOPRAVA** - Vzhledem k vysoké závislosti nemocnice na dopravních službách je výměna starých vozidel za nová a efektivnější a přechod na technologie, jako jsou elektrická nebo hybridní auta, zřejmou alternativou, která může zabránit obrovskému množství emisí skleníkových plynů. Je důležité zajistit, aby se energie pro elektrická vozidla vyráběla z obnovitelných zdrojů, jako je solární, větrné, vodní a geotermální teplo. Jiné, méně nákladné existující možnosti jsou podpora aktivního cestování (např. chůze, cyklistika), spolujízda a používání veřejné dopravy mezi zaměstnanci. Zdravotní systémy mohou najít kreativní způsoby, jak motivovat zaměstnance k využívání těchto druhů dopravy.

Nemocnice a zdravotnické systémy by také měly podporovat aktivní cestování za účelem podpory zdraví ve svých komunitách. Mohou spolupracovat se svými obcemi na zřízení městských půjčoven kol se stanicemi v areálu nemocnice pro zaměstnance a návštěvníky. Přijetím ekologičtějších dopravních plánů mohou zdravotní systémy snížit podíl zdravotní péče na znečištění ovzduší, změnu klimatu a zátěž nemocnice.

- **NAKLÁDÁNÍ S ODPADY** - Mezi strategie udržitelného nakládání s odpady patří recyklace, kompostování potravinového odpadu a snižování odpadu prostřednictvím svědomitého používání materiálů. Opětovné použití materiálů také přispívá ke snížení poptávky po primárních zdrojích, což přímo snižuje emise z těžby zdrojů. Zdravotnické systémy mohou snížit svou uhlíkovou stopu podporou politik nulového odpadu, snížením objemu a toxicity odpadu produkovaného zdravotnickým sektorem a implementací bezpečných a udržitelných možností likvidace jako alternativy ke skládce a spalování.
- **POTRAVINY** - Mezi jednoduché kroky ke snížení emisí skleníkových plynů ze spotřeby potravin patří předcházení plýtvání potravinami a podpora změn ve stravování. Snížení plýtvání potravinami omezuje produkci zbytečných potravin a změna stravování obecně znamená snížení spotřeby potravinových produktů s vysokým obsahem uhlíku, jako je maso a mléčné výrobky. Mezi další aktivity ke zmírnění emisí z potravin patří nákup potravin vyrobených udržitelným a ekologickým zemědělstvím a snížení ujetých kilometrů nákupem regionálně vyrobených potravin.
- **NAKUPOVÁNÍ** - Zdravotní systémy by měly zodpovídat za ekologickou stopu svého dodavatelského řetězce. Nemocnice, které pracují na zeleném nákupu, potvrzují, že úzký vztah a aktivní komunikace s jejich dodavateli o problémech se současnými produkty je zásadní k tomu, aby poskytly motivaci pro vstup zelenějších a vhodnějších produktů na trh. Sledování ekologické stopy produktu během jeho životního cyklu je důležitou strategií přechodu k nákupu ekologičtějších produktů. Existuje již řada nástrojů a databází pro měření klimatické stopy zdravotnických výrobků. Měření použitelnosti a spokojenosti s produktem je také důležité pro identifikaci neefektivnosti, kterou lze zlepšit.

Zavedením udržitelných strategií zadávání veřejných zakázek, jako je uplatňování ekologických a sociálních kritérií na procesy výběrových řízení, mohou nemocnice snížit svou ekologickou stopu, přispět ke zmírnění změny klimatu a stát se společensky odpovědnějšími.

¹¹ Pařížská dohoda – dokument, který stanovuje dlouhodobý cíl omezit globální oteplování výrazně pod nárůst o 2°C s cílem omezit nárůst na 1,5°C. Mimo jiné se také zaměřuje na přizpůsobení se dopadům změny klimatu a na nasměrování financí do investic, které jsou v souladu s dlouhodobými cíli v oblasti změny klimatu. Všechny země, které se stanou smluvní stranou Pařížské dohody, se musí zavázat, jak moc hodlají přispět ke snížení emisí skleníkových plynů (prostřednictvím předložené „národně stanoveného příspěvku“), a časem toto úsilí posílit. Česká republika se stala smluvní stranou Dohody dne 4. listopadu 2017. viz https://www.mzp.cz/cz/parizska_dohoda

Jednou z aktivit programu Klimaticky chytré zdravotnictví je spolupráce se strategickými partnery při ovlivňování politik v Evropě, podpora národních vlád při vytváření plánů **dekarbonizace zdravotnictví**. HCWH Europe se proto snaží naplnit vizi, aby každá evropská země vypracovala národní plán dekarbonizace pro svůj zdravotní sektor. K tomu má sloužit projekt „Operation Zero“.

Projekt Operace nula („Operation Zero“)

Projekt byl zahájen v červenci 2021 a jeho cílem je uvést evropský sektor zdravotnictví na cestu k nulovým čistým emisím uhlíku v souladu s evropskými a mezinárodními závazky v oblasti klimatu. V rámci projektu byla vyvinuta nová metodika, kterou může použít kterékoli národní nebo regionální ministerstvo zdravotnictví/úřad, který podporuje tvorbu plánu dekarbonizace nulové čistoty pro jejich zdravotnický systém. Tato metodika je testována v rámci pilotních projektů se 4 národními/regionálními ministerstvy/úřady.

Výstupem má být komplexní metodika podrobně popisující společný přístup k měření celostátní/regionální klimatické stopy zdravotní péče a vypracování plánu dekarbonizace zdravotní péče na národní/regionální úrovni s nulovou čistou sítí. Dále budou zveřejněny klimatické stopy zdravotní péče a plány dekarbonizace pro čtyři pilotní evropské země/regiony včetně případových studií demonstrujících implementaci metodiky ve čtyřech pilotních evropských zemích/regionech.

Více o projektu se dozvíte [zde](#).

EUKI - projekt anestetických plynů

HCWH Europe spustil v r. 2017 v šesti evropských nemocnicích (z Francie, Německa, Polska, Portugalska, Španělska a Švédska) pilotní projekt analyzující uhlíkovou stopu včetně emisí skleníkových plynů z používání anestetických plynů. Zatímco nástroje pro kvantifikaci emisí skleníkových plynů z využívání energie jsou dostupné v různých sektorech, použití anestetických plynů je jedinečné pro sektor zdravotnictví a nástroje pro výpočet emisí z jejich použití nejsou široce dostupné. V rámci projektu byl tedy vyvinut nástroj pro měření a výpočet uhlíkového ekvivalentu anestetických plynů. Přestože jsou emise z používání anestetických plynů ve srovnání s jinými zdroji ve zdravotnictví malé, jsou extrémně silnými skleníkovými plyny a přetrvávají v atmosféře po dlouhou dobu. Nekontrolované vypouštění anestetických plynů je rovněž zdravotním rizikem, zejména pro zaměstnance. Profesionální expozice anestetikům je spojena s poruchou plodnosti a spontánním potratem u žen. Souhrn výstupů z analýz je k dispozici [zde](#).

Výstupem z tohoto projektu jsou dva dokumenty: [Hlavní zásady z pilotního projektu: Jak začít s uhlíkovou stopou v evropské zdravotní péči](#) a [Udržitelná anestetická praxe pro Evropu: Briefing](#). Tyto výstupy jsou základem pro rozšíření projektu a pro položení základu pro stanovení cílů snižování emisí uhlíku ve zdravotnictví na národních úrovních v Evropské unii. Bližší informace o projektu včetně souhrnu z jednotlivých nemocnic jsou k dispozici [zde](#).

Projekt [LIFE RESYSTAL](#) – tento projekt nazvaný „Rámec odolnosti vůči změně klimatu pro zdravotnické systémy a nemocnice („Climate change resilience framework for health systems and hospitals - LIFE RESYSTAL“) bude řešit nedostatky v odolnosti evropských systémů zdravotní péče vůči změně klimatu. Tento projekt podpoří lepší hodnocení klimatické zranitelnosti systémů zdravotní péče, jakož i lepší pochopení vzájemné závislosti mezi různými infrastrukturami, např. doprava, energetické sítě, telekomunikace a klinické služby s cílem zajistit bezpečnější a odolnější poskytování zdravotních služeb. Projekt také podpoří investiční rozhodnutí, která zohledňují a podporují přizpůsobení se změně klimatu. Projekt byl zahájen v září 2021 a potrvá 4 roky, v rámci něj bude realizováno 9 pilotních projektů v nemocnicích a regionálních zdravotnických systémech. Hlavním cílem tohoto projektu, podporovaného finančně EU, je vytvořit soubor zdrojů, jejichž cílem je zvýšit kapacitu a zlepšit odolnost evropského systému zdravotní péče a souvisejících závislých kritických infrastruktur.

Další iniciativy HCWH Europe v rámci tohoto tématu: [Evropská rada pro klima ve zdravotnictví](#)

- (*EHCC - European Healthcare Climate Council*) – byla založena HCWH Europe v roce 2016 a je koalicí nemocnic a zdravotnických systémů, které se zavázaly posílit reakci zdravotnictví na změnu klimatu. EHCC poskytuje svým členům platformu pro výměnu nápadů, pokroků a osvědčených postupů, spolupráci na společných projektech a v konečném důsledku inspiruje nemocnice v celé Evropě i na celém světě, aby podnikly kroky a chránily své komunity před nepříznivými dopady změny klimatu.

- [Evropský summit o klimatu v oblasti zdravotní péče](#) - každoroční akce, která dává odborníkům v oblasti udržitelnosti příležitost nejen podělit se o své zkušenosti s řešením změny klimatu v evropském zdravotnictví, ale také se dozvědět více o budování zdravotní péče šetrné ke klimatu v Evropě. Další ročník se uskuteční na podzim 2022.
- [Klimatická výzva v oblasti zdravotní péče \(Health Care Climate Challenge\)](#) je iniciativa k mobilizaci zdravotnických institucí k ochraně veřejného zdraví před změnou klimatu. Má více než 300 institucionálních účastníků, kteří zastupují zájmy více než [22 000 nemocnic a zdravotních středisek ve 37 zemích](#). Zapojuje zdravotnická zařízení – od malých klinik přes velké zdravotnické systémy až po ministerstva zdravotnictví – aby se zavázala k účinným opatřením v oblasti klimatu a zároveň budovala kolektivní dopad napříč zeměmi a přes hranice. Skládá se ze tří hlavních pilířů:

(viz příručka *Snižování klimatické stopy zdravotní péče*
- *REDUCING HEALTHCARE'S CLIMATE FOOTPRINT* str. 54 rámeček)

Souhrn informačních zdrojů k tématu Klimaticky chytré zdravotnictví

V rámci programu Klimaticky chytré zdravotnictví a jeho dílčích projektů byla vydána řada publikací, příruček a článků, jejichž souhrnný seznam uvádíme níže. Zároveň je možnost zhlédnout i záznamy z několika tematických webinářů, které jsou dostupné v AJ na níže uvedených odkazech.

- [Soubor nástrojů pro dekarbonizaci zdravotní péče: Zkušenosti z oblasti Středomoří](#) (27. 10. 2021) – přístupný po registraci
- [Představujeme kontrolu dopadů na klima: kalkulačka emisí skleníkových plynů ve zdravotnictví](#) (14.07.2021)
- [Globální plán dekarbonizace zdravotní péče: Navigační nástroj pro dosažení nulových emisí s odolností vůči změně klimatu a rovností v oblasti zdraví](#) (04/2021)
- [Zpráva o klimatické stopě zdravotní péče](#) (21.04.2021)
- [Snižování uhlíkové stopy zdravotní péče prostřednictvím udržitelného zadávání veřejných zakázek](#) (09/2018)
- [webinář Zdravotnictví se připojuje ke kampani Race to Zero](#) (18.05.2021)
- [webinář Klimatická výzva v oblasti zdravotní péče: Stanovení a dosažení měřitelných cílů udržitelnosti](#) (07.03.2019)
- [webinář Strategie čistší energie v nemocnicích](#) (17.12.2014)

3.

Bezpečnější farmaceutika

Farmaceutická rezidua (zbytky) byla nalezena v různých environmentálních médiích po celém světě a roste znepokojení nad škodou, kterou mohou způsobit lidskému zdraví a životnímu prostředí. Většina farmaceutických zbytků z průmyslové výroby (zbytky, které nejsou řádně zlikvidovány) nebo které procházejí lidským tělem, končí v čistírnách odpadních vod. V současné době není většina čistíren odpadních vod schopna tyto látky zcela rozložit nebo zadržet. Zbytek, i když je silně zředěn, se může dostat do řek nebo zemědělské půdy a může způsobit trvalé poškození zvláště citlivých organismů.

S očekávaným nárůstem spotřeby léků v Evropě v důsledku vyšší poptávky ze strany stárnoucí populace a obecně rostoucí závislosti na farmaceutických léčích je farmacie prioritní oblastí z hlediska environmentálního zdraví.

Je nutné, aby zdravotnický sektor změnil způsob, jakým se vyrábí, používají a likvidují léky. To znamená prosazovat vývoj bezpečnějších, netoxických léků. Znamená to zajistit, že léky, včetně antibiotik, budou předepisovány pouze tehdy, když je to skutečně nutné. Znamená to vyvíjet tlak na výrobce, aby omezovali farmaceutický odpad, a také vychovávat pacienty k bezpečné likvidaci léků. Čím více léčiv skončí v našem prostředí, tím jsou větší škody na křehkých ekosystémech a tím větší riziko vzniku lékové rezistence.

Odvětví zdravotní péče v současné době podniká po celém světě řadu iniciativ s cílem snížit škodlivé účinky reziduí léčiv. Patří mezi ně povzbuzování farmaceutických společností, aby ekologizovaly své výrobní metody a dosáhly jednostupňové likvidace, kde jsou léky v těle plně metabolizovány a v prostředí se okamžitě rozkládají na neškodné látky, dále informování pacientů o bezpečných způsobech likvidace nepoužitých nebo prošlých léků a také snížení předepisování léků či výběr léků, které jsou nejméně nebezpečné pro životní prostředí. Informace a materiály k tématu jsou dostupné [zde](#).

Publikace: [Farmaceutická rezidua v nemocničních odpadních vodách](#) („*Pharmaceutical residues in hospital wastewater*“, r. 2021, AJ). Nemocnice jsou považovány za klíčové bodové zdroje pro specializovaná léčiva, jako jsou cytostatika, některá antibiotika a rentgenové kontrastní látky, které obvykle představují mnohem vyšší environmentální riziko pro vodní ekosystémy. Těmto léčivům specifickým pro nemocnice by měla být věnována prioritní pozornost.

Publikace obsahuje pět případových studií ilustrujících, jak evropské nemocnice z Belgie (pilotní čistírna odpadních vod založená na biologických procesech), Dánska (využití kyseliny peroctové k neutralizaci bakterií rezistentních antibiotikům), Německa (močové sáčky pro udržování jodovaných kontrastních médií mimo cyklus vody), Nizozemska (rozklad farmaceutických zbytků tepelnou plazmou) a Velké Británie (testovací lůžko pro nejlepší postupy pro snížení farmaceutického zatížení) nakládají se zbytky léčiv ve svých odpadních vodách.

Zabývá se také rezistentními bakteriemi kvůli jejich potenciálnímu spojení se zbytky antibiotik v odpadních vodách nemocnic.

Publikace: [Řešení antimikrobiální rezistence v evropských zdravotnických zařízeních](#) („*Tackling AMR in Europe's healthcare facilities*“, r. 2019, AJ)

Publikace mapuje průzkum realizovaný HCWH Europe, jehož cílem bylo identifikovat osvědčené postupy pro řešení antimikrobiálních rezistencí ve zdravotnických zařízeních po celé Evropě a na základě zjištění vytvořit směrnice pro nemocnice a zdravotnické systémy. Ve zprávě jsou hodnoceny výsledky průzkumu, zdůrazněny jsou zde osvědčené postupy a doporučení pro pět definovaných oblastí:

1. Antibiotická péče
2. Prevence a kontrola infekcí
3. Čištění odpadních vod
4. Postupy při zadávání zakázek
5. Školení a informace

Další iniciativy HCWH Europe v rámci tohoto tématu

- **Kampaň „Safer Pharma“** zahájená HCWH Europe v r. 2016 skončila poté, co Komise po 3,5 letech konečně přijala strategický přístup k léčivům v životním prostředí a Evropský parlament přijal usnesení o strategickém přístupu k léčivům v životním prostředí. V roce 2018 přidala Komise nová léčiva na seznam potenciálních látek znečišťujících vodu podle rámcové směrnice o vodě. V roce 2019 byla na webovou stránku kampaně přidána **databáze léčiv v životním prostředí (databáze PiE)**, která spojuje iniciativy místních, regionálních a národních nevládních organizací, evropských projektů a národních/regionálních orgánů členských států EU s cílem řešit problematiku léčiv v životním prostředí. Vzdělávací materiály vytvořené pro kampaň a databáze PiE byly přeneseny na webovou stránku <https://pharmaenvironment.org>, kde jsou stále dostupné a postupně aktualizované.

Seznam informačních zdrojů k tématu Bezpečnější farmaceutika

V rámci programu Bezpečnější farmaceutika a jeho dílčích projektů byla vydána řada publikací, příruček a článků, jejichž souhrnný seznam uvádíme níže. Zároveň je možnost zhlédnout i několik videozáznamů z tematických seminářů, které jsou dostupné v AJ na níže uvedených odkazech.

- [Snížení antimikrobiální rezistence při výrobě potravin](#) (12/2021)
- [Zbytky léčiv v nemocničních odpadních vodách](#) (07/2021)
- [Antimikrobiální rezistence na evropských lékařských fakultách](#) (11/2020)
- [Boj proti antimikrobiální rezistenci v evropských zdravotnických zařízeních](#) (09/2019)
- [Antimikrobiální rezistence tichá pandemie v centru pozornosti](#) (18.11.2021)
- [Video | Jak mohou lékaři pomoci snížit farmaceutické znečištění](#) (2021)
- [Video | Dopad znečištění farmaceutické výroby](#) (2019)

4.

Udržitelné jídlo/stravování

Potraviny, které se nemocnice rozhodnou nakupovat, a způsob jejich výroby, zpracování a přepravy mohou mít vliv na životní prostředí, protože více než 30 % evropských emisí skleníkových plynů pochází ze zemědělství (produkce potravin a nápojů).

Nízká kvalita potravin podávaných v mnoha evropských nemocnicích se stala důvodem k rostoucím obavám, protože souvislost mezi nezdravou stravou a vážnými zdravotními stavy je v současnosti jednoznačná. Mnoho nemocnic již dnes při přípravě stravy nepoužívá fritézy, nahradilo nezdravé občerstvení v prodejních automatech nabídkou kvalitních potravin v prodejních stáncích a stále více a více nakupuje čerstvé potraviny, které jsou pěstovány udržitelným způsobem v místní lokalitě.

Přijetím zásad nákupu zdravých potravin prokazují zdravotnické organizace závazek zacházet s potravinami, jejich výrobou a distribucí jako s preventivním lékem, který chrání zdraví pacientů, zaměstnanců a obyvatel. Materiály a informace k tomuto programu HCWH Europe jsou dostupné [zde](#).

V rámci České republiky existuje nevládní organizace Globopol, která se zaměřuje na otázky výživy a zdravotní prevence, propojuje lékaře, odborníky na zdravotní prevenci a nezávislé výživové experty. Mezi její projekty patří i [– projekt Nemocniční strava zlepšení stravy v nemocnicích](#), zahájený v roce 2018. Podrobnosti k projektu viz kapitola V.4 Veřejné zakázky na dodávky běžné - potraviny, stravování.

Velkým tématem u tématu stravování je i problematika antimikrobiální rezistence (AMR) související s nadužíváním a nesprávným používáním antibiotik v zemědělství, které je spojeno s rostoucím počtem rezistentních bakterií, které se mohou prostřednictvím potravin šířit na člověka, a proto se vyžaduje přístup, který zahrnuje cílenou produkci potravin. Rozsah potravin poskytovaných v sektoru zdravotní péče z něj dělá dobře postaveného aktéra pro podporu udržitelnosti v potravinovém dodavatelském řetězci. HCWH Europe připravila ve spolupráci se [Sítí pro transformaci trhu zdravotní péče soubor kritérií pro nákup produktů živočišného původu vyrobených zodpovědným antimikrobiálním přístupem](#). Tato kritéria se nezabývají pouze opatřeními k racionalizaci používání antimikrobiálních látek při výrobě potravin, ale také zdůrazňují několik potenciálních zlepšení v postupech dobrých životních podmínek zvířat, která mohou podporovat odpovědné používání antimikrobiálních látek v zemědělských podnicích produkujících potraviny. Toto první vydání kritérií je snadno použitelný soubor nástrojů, který lze přizpůsobit konkrétním potřebám jednotlivých zdravotnických zařízení. Jejich využití při veřejném zadávání může pomoci zadavatelům ze zdravotnického sektoru motivovat výrobce potravin k zajištění odpovědné antimikrobiální spotřeby.

Problematika plýtvání potravinami

Předcházení plýtvání potravinami je jednou z prioritních oblastí přijatého akčního plánu Evropské komise pro oběhové hospodářství v prosinci 2015. Snížit na polovinu globální plýtvání potravinami na maloobchodní a spotřebitelské úrovni a snížit ztráty potravin ve výrobních a dodavatelských řetězcích, včetně ztrát po sklizni je jedním z cílů udržitelného rozvoje. EU v květnu 2018 zavedla povinnost zřídit národní programy prevence a omezení plýtvání potravinami v každé fázi dodavatelského řetězce a sledovat a hlásit množství odpadu.

V květnu 2019 vydala Evropská komise [Rozhodnutí](#)¹², ve kterém stanovuje společnou **metodiku měření potravinového odpadu** s cílem pomoci členským státům kvantifikovat plýtvání potravinami na každém kroku dodavatelského řetězce. Údaje členských států o plýtvání potravinami mají být předloženy v polovině roku 2022.

Principy oběhové ekonomiky snižují plýtvání na minimum. Při aplikaci těchto principů na potraviny to znamená sledovat a monitorovat všechny možnosti využití před konečnou likvidací potravin tak, aby nutriční hodnota zůstala v rámci cyklu živin např. kompostování. Potraviny by se měly vyrábět a konzumovat tak, aby to mělo pozitivní sociální a ekologický dopad tzn. Ideálně z farmy na vidličku.

Jak je to v ČR?

Česká republika v rámci celoevropského programu Předcházení vzniku odpadů vytvořila Plán Odpadového Hospodářství pro rok 2015 - 2024 a Plán prevence vzniku odpadu, ve kterých si stanovila úkol zavést řadu opatření týkající se mj. i odpadů z potravin s cílem vytvořit podmínky pro postupné snižování těchto odpadů na všech úrovních potravinového cyklu. V březnu 2020 vydalo Ministerstvo životního prostředí ČR (dále jen „MŽP“) „Hodnotící zprávu o plnění cílů programu Předcházení vzniku odpadů České republiky za období 2017 – 2019“, jejíž součástí je i problematika plýtvání potravinami a vyhodnocení plnění daných cílů a opatření. Zpráva je k dispozici [zde](#).

V roce 2017 vydalo MŽP [Průvodce předcházením vzniku odpadů z potravin v soukromém sektoru pohostinství a stravování](#), který je určen pro široké spektrum stravovacích zařízení (restaurace, hotely, stravovací řetězce, catering, školní jídelny a menzy, kantýny a bufety, kavárny, fastfoodové řetězce atp.) a inspirovat se v něm mohou i nemocniční stravovací zařízení. Průvodce systematizuje opatření v životním cyklu potravin v rámci stravovacích zařízení (plánování, nákup potravin, skladování potravin, příprava pokrmu, optimalizace porcí, menu, osvěta zákazníků, nakládání s přebytky, odpadem). Pro daná opatření demonstruje řadu příkladů dobré praxe ze zahraničí (mj. i dánské nemocnice ve Hvidovre – případová studie je uvedena v rámci kapitoly Veřejné zakázky na dodávky běžné - potraviny, stravování) i České republiky, současně identifikuje případná omezení, se kterými je při předcházení vzniku odpadů třeba počítat (legislativní předpisy, technicko-organizační požadavky, kulturní a etické bariéry).

Mezi další aktivity na poli proti plýtvání potravinami v ČR je iniciativa [Zachraň jídlo](#), která vznikla v roce 2013 a přináší ověřená data o plýtvání klíčovými subjekty, dále také navrhuje konkrétní opatření vedoucí k odpovědnému nakládání s jídlem a motivují ke změně – viz [informační leták ke snižování plýtvání jídla \(vytvořený ve spolupráci s projektem SOVZ\)](#)

Projekt: [MECAHF \(Modèle d'Économie Circulaire Alimentaire pour les Hôpitaux Français\) - Církulární ekonomika potravin](#). HCWH Europe realizovala tento projekt ve spolupráci s nemocnicí CH Niort (Francie) v období 2018 - 2021.

Cílem projektu bylo posouzení objemu a složení odpadu v celém potravinovém řetězci v konkrétním zdravotnickém zařízení - ve francouzské nemocnici v Niortu tj. od nákupu přes přípravu, spotřebu a nakonec i likvidaci a dále zpracování a implementace modelu „církulární ekonomiky“ pro oblast potravin v nemocnici. Nemocnice si stanovila jako hlavní cíl: bojovat proti plýtvání potravinami (snížit plýtvání o 20 %), šetřit peníze a také nakupovat více místních a ekologických produktů (zvýšit podíl zdravých a udržitelných potravin o 10 %).

Celý projekt se nakonec stal ve Francii i v Evropě příkladem osvědčeného postupu pro oběhové hospodářství potravin v oblasti zdravotnictví.

¹² Rozhodnutí Komise v přenesené pravomoci (EU) 2019/1597 ze dne 3. května 2019, kterým se doplňuje směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/98/ES, pokud jde o společnou metodiku a minimální požadavky na kvalitu pro jednotné měření úrovně potravinového odpadu (Text s významem pro EHP.)

Projektové aktivity

Během projektového období realizovaly HCWH Europe a nemocnice v Niortu řadu aktivit, těmi hlavními byly:

1. realizace průzkumu mezi pacienty a personálem o spotřebě potravin v nemocnici s cílem získat zpětnou vazbu o nemocničním jídelníčku;
2. měření potravinového odpadu po konzumaci v kuchyni, jídelnách a na odděleních s cílem identifikovat a stanovit kategorie odpadu;
3. stanovení udržitelné nákupní politiky za účelem identifikace produktů, které lze nahradit více čerstvými, místními a ekologickými alternativami včetně identifikace místních a ekologických farem.

Na konci projektu pak byly prezentovány výsledky včetně doporučení pro implementace v jiných zdravotnických zařízeních. Celý projekt mapují:

- [stránky projektu](#) – informace, případové studie, odkazy na webináře
- [zpráva o projektu](#) – výsledky projektu a série videí pořízených v průběhu projektu (2/2021)

Souhrn informačních zdrojů k tématu Udržitelné potraviny/stravování

V rámci programu Udržitelných potravin a stravování a jeho dílčích projektů byla vydána řada publikací, příruček a článků, jejichž souhrnný seznam uvádíme níže. Zároveň je možnost zhlédnout i záznamy z několika tematických webinářů, které jsou dostupné v AJ na níže uvedených odkazech.

- [Kritéria udržitelného zadávání veřejných zakázek | Odpovědné antimikrobiální použití v produktech živočišného původu](#) (04/2022)
- [Pěstování potravin, růst zdravých komunit: příležitosti pro evropské odvětví zdravotní péče](#) (03/2021)
- [Uplatňování modelu oběhového hospodářství na potraviny v evropském zdravotnictví](#) (02/2021)
- [Jak zajistit ekologické stravovací služby v evropské zdravotní péči](#) (06/2020)
- [Informativní přehled | Pořizování prodejních automatů ve zdravotnictví: Pokyny na podporu zdravějších a udržitelnějších možností](#) (08/2019)
- [Informativní přehled | Rostlinná strava: Pokyny pro zdravotní péči](#) (09/2018)
- [Vedení přechodu na zdravé a udržitelné potraviny ve zdravotnictví](#) (08/2018)
- [Snížení podvýživy v nemocnicích pomocí přístupu oběhového hospodářství](#) (12/2017)
- [webinář Strategie pro uvolnění síly potravin ve zdravotnictví](#) (18.03.2021)
- [webinář Směrem k bezpečným a udržitelným materiálům určeným pro styk s potravinami v evropské zdravotní péči](#) (04.03.2021)
- [webinář Jak omezit plýtvání potravinami v evropské zdravotní péči](#) (16.02.2021)
- [webinář Jak zajistit ekologické stravovací služby v evropské zdravotní péči](#) (10.06.2020)
- [webinář Zlepšení udržitelnosti prodejních automatů pro zdravotní péči](#) (22.11.2019)

- [webinář Udržitelné potraviny jsou zdravé potraviny: strategie ve zdravotnictví](#) (12.03.2019)
- [webinář Transformace nemocniční výživy směrem k udržitelnější budoucnosti](#) (20.11.2018)

DALŠÍ DŮLEŽITÉ PROJEKTY A AKTIVITY REALIZOVANÉ HCWH EUROPE

Publikace **Strategické zadávání v evropském zdravotnictví** („[Strategic Procurement in European Healthcare](#)“ - [AJ](#)) obsahuje případové studie nakupování různých produktů a služeb, jako jsou potraviny, plasty a mobilita. Uvedené případové studie také nabízejí rozmanitý pohled na iniciativy z různých úrovní správy – od jednotlivých nemocnic nebo regionální úrovně až po národní legislativní úsilí nebo mezinárodní spolupráci. Případové studie z Vídně, Katalánska, Švédska, Nizozemska a dalších zemí ukazují progresivní inovace a holističtější a strategičtější přístup k zadávání veřejných zakázek a také zdůrazňují výzvy a příležitosti do budoucna.

příklady dobré praxe

Švédsko – systém pro udržitelné zadávání veřejných zakázek

Švédsko je v čele udržitelných postupů zadávání veřejných zakázek. Standardizuje své postupy a kritéria pro zadávání veřejných zakázek prostřednictvím spolupráce mnoha zúčastněných stran na národní i regionální úrovni. Pro tyto potřeby vznikla [Národní agentura pro veřejné zakázky](#), která poskytuje nástroje pro optimalizaci nákupních procesů a dosažení cílů udržitelného rozvoje¹³, zejména SDG12 o udržitelné spotřebě a výrobě. Agentura má třicet let zkušeností s vývojem kritérií pro zelené veřejné zakázky pro produkty používané ve zdravotnictví např. farmaceutické produkty, zdravotnické prostředky, rukavice. Jejich veřejně dostupná **Databáze produktů** obsahuje více než 600 kritérií (environmentální, sociální, pracovní právní atd.), která jsou připravena k přímému použití zadavateli. Postup je jednoduchý, zadavatel si na webu Národní agentury pro veřejné zadávání, záložka odpovědné zadávání („*sustainable public procurement*“) vybere předmět plnění VZ a přes něj se dostane do tzv. průvodce kritérii, kde zadává úroveň využití udržitelnosti (základní, pokročilá) a poté se mu zobrazí využitelné odpovědné požadavky pro zvolený předmět VZ a formy jejich zapracování (požadavky na kvalifikaci, technickou specifikaci, nastavení kritérií, ustanovení do smlouvy) a tyto si po bezplatné registraci může rovnou stáhnout a využít v rámci své zadávací dokumentace nebo smlouvy. Z oblasti předmětů VZ specifických pro oblast zdravotnictví jsou k inspiraci a k případnému využití požadavky na:

- léčivé přípravky,
- lékařský spotřební materiál,
- ze zdravotní péče pak elektrická a elektronická zařízení (pro anestezii a intenzivní péči, sterilizátory, EKG zařízení, diagnostické přístroje – CT, RDG, mamograf, MR, endoskopická zařízení, hemodialyzační zařízení, ultrazvukové zařízení atd.),
- prádelny a textilní služby
- jednorázové textilie pro použití ve zdravotnictví.

Vývoj takových specifikací produktů (např. kritéria pro postupné vyřazení ftalátů ze zařízení ICT a povolení minimální koncentrace nebezpečných chemikálií) vyžaduje různé odborníky a přístup mnoha zúčastněných stran.

Aby se minimalizoval negativní dopad nákupu zdravotní péče, národní agentura zdůrazňuje důležitost sledovatelnosti produktů v rámci dodavatelských řetězců a uplatňuje přístup životního cyklu, který bere v úvahu jak uhlíkovou stopu produktu, tak přítomnost nebezpečných látek v něm.

¹³ podrobnosti viz <https://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/sdgs/>

Agentura poskytuje mnoho různých nástrojů, včetně nástroje pro stanovení nákladů životního cyklu, aby se zajistilo, že výpočet nákladů na pořízení bude v celé zemi konzistentní. Zahrnutí environmentálních a sociálních kritérií je usnadněno směrnicemi o zadávání VZ, ale největší výzvou pro zadavatele a manažery zakázek je sledování plnění smluv a ověřování, zda dodavatelé dodržují kritéria v průběhu celého procesu.

Kraj Västra Götaland, Švédsko - Od roku 2016 region Västra Götaland upřednostňuje nákup produktů Fair Trade. Všechny veřejné úřady a veřejné organizace, jako jsou nemocnice a pečovatelská centra ve vlastnictví regionu, musí nakupovat produkty prostřednictvím svého Marketplace 2.0 (Marknadsplatsen 2.0). Marketplace je e-shop produktů, které splňují přísná kritéria regionu pro zadávání zakázek, který vytváří ucelený elektronický tok od objednávky až po fakturaci a zajišťuje tak efektivnější reakci mezi poptávkou a nabídkou. Nakoupené zboží je distribuováno přes sklady, které zodpovídají za optimalizaci logistiky distribuce produktů, zboží je následně přepravováno pomocí kamionů poháněných lokálně vyráběným bioplymem.

Vídeňská asociace nemocnic, Rakousko - Udržitelné nakupování potravin vyvažování složitosti výživy a udržitelnosti

Vídeňská asociace nemocnic sdružuje 9 nemocnic, 8 geriatrických center a domovů s pečovatelskou službou. Účastní se různých pilotních projektů zaměřených na zdravou výživu ve zdravotnictví. Už v r. 2005 přijali strategii udržitelných potravin a v r. 2010 se připojili k programu města Vídeň pro udržitelnou stravu „Přirozeně dobré jídlo“ („*Natürlich gut Teller*“), který stanovil pro stravu přísná kritéria:

- alespoň jedna hlavní složka pokrmu musí být bio
- používejte pouze sezónní ovoce a zeleninu
- porce mohou obsahovat maximální hrubou hmotnost 90 g masa.
- ryby musí pocházet z udržitelného rakouského rybolovu nebo z ekologických farem.

Dosažené výsledky: v letech 2011 - 2016 bylo v rámci tohoto programu zkonzumováno přibližně 4,4 milionu jídel – 733 000 jídel ročně a 2 200 jídel denně. Během posledního čtyřletého období bylo 56 % podávaných jídel vegetariánských, 24 % rybích pokrmů a 20 % masa. Při pohledu na celkový obsah těchto pokrmů byl obsah ovoce a zeleniny 87 %, ryb 8 % a masa 5 %. Ročně se spotřebuje 24 000 kg bio ovoce a zeleniny, což odpovídá produkci z 12 hektarů zemědělské půdy obhospodařované ekologicky. Nakoupí se 190 000 kg sezónního ovoce a zeleniny, čímž se zabráni 21 600 tunám emisí CO₂. Snížení porcí masa ušetřilo ročně 57 000 eur, sedm krav, 65 prasat a 853 kuřat. Spotřeba vody je také snížena o 233 000 m³. Používáním pouze místních ryb je dosaženo další roční úspory 150 000 EUR.

Národní fakultní nemocnice Landspítali, Island – Snižování uhlíkové stopy kuchyně

Nemocnice Landspítali je přední nemocnicí na Islandu, má kapacitu 700 lůžek a zaměstnává 5700 zaměstnanců. V roce 2015 získala nemocniční kuchyně a jejích devět jídelen ekoznačku Nordic Swan Ecolabel a ekologická opatření přijatá v kuchyni přinesla významné a pozitivní přínosy. K opatřením patřilo:

- **plýtvání potravinami je monitorováno** - byla přijata opatření k co největšímu snížení plýtvání - byly vylepšeny jídelníčky a upraveny porce, byl vyvinut objednávkový systém a začaly být lépe organizovány nákupy, aby se podpořilo snížení plýtvání potravinami. Od ledna 2017 jsou neprodané potraviny zasílány charitativní organizaci a v roce 2019 byl zaveden samoobslužný systém pro zaměstnance.
- **nabízí se více bio produktů:** Kuchyně je pravidelně zásobována 13 bio produkty, denně je k dispozici minimálně sedm z nich: ječmen, jogurt, rýže, oves, těstoviny, knäckebroty, jáhly, čaj, müsli, sójové mléko, kokosové mléko, ovesná kaše, bezlepkový oves a koření.

- **méně plastových a jednorázových nádob:** byly zavedeny opakovaně použitelné nádoby na potraviny a příbory. Pro případ odnosu jídla s sebou jsou namísto plastů používány nádoby na jedno použití z kartonů spolu s biologicky rozložitelnými příbory. Plastové nádoby jsou prakticky vyloučeny.
- **používá se více produktů s ekoznačkou:** více než 90 % všech pracích a čistících prostředků má ekoznačku, včetně toaletního papíru, kancelářského papíru a ubrousků. Ve všech jídelnách se zlepšilo a zkoordinovalo hospodaření s čistícími prostředky a bylo odstraněno 10 čistících prostředků bez ekoznačky; počet pracích prostředků se snížil z 26 na 16.
- **další recyklace:** nádoby na tříděný odpad jsou hostům k dispozici ve všech devíti jídelnách a kuchyňský odpad je tříděn do sedmi kategorií odpadu a následně recyklován. Veškerý potravinový odpad je kompostován a zaměstnanci nemocnice mohou zdarma získat kompost, který mohou využít na svých zahradách.

Konference CleanMed Europe

Konference CleanMed Europe je přední evropská mezinárodní konference o udržitelné zdravotní péči, kterou pořádá HCWH Europe. Jejím cílem je sdílení nápadů, inovací, problémů a řešení udržitelnosti evropské zdravotní péče. Představuje nejmodernější postupy v oblasti udržitelné zdravotní péče a je ideálním místem, kde se mohou zdravotničtí inovátoři setkávat a sdílet nápady a hledat nové způsoby, jak podpořit změny v rámci jejich organizací a komunit.

Poslední dva ročníky konference probíhaly z důvodu pandemie COVID-19 v on-line formě. Obsah a vybrané záznamy z konference 2020 jsou k dispozici [zde](#). Záznamy a výstupy z konference 2021 nejsou zatím veřejně dostupné.

Sustainable Procurement in the Health Sector (SPHS)

[Sustainable Procurement in the Health Sector \(SPHS\)](#) je neformální meziagenturní pracovní tým OSN pro udržitelné zadávání veřejných zakázek ve zdravotnictví, který byl založen v květnu 2012 v dánské Kodani na podporu dodržování ekologických a sociálních norem. SPHS má deset členů, z nichž sedm jsou agentury OSN (UNDP, UNEP, UNFPA, UNHCR, UNICEF, UNOPS, WHO) a tři jsou multilaterálními institucemi financujícími zdraví (Gavi, The Global Fund a Unitaid). SPHS se snaží usnadňovat a koordinovat zavádění udržitelných postupů nákupu a výroby v globálním zdravotnickém sektoru. Úzce spolupracuje s organizací HCWH.

Na webových stránkách SPHS je sekce pro [sdílení znalostí a praxe pro podporu udržitelnosti při nákupu zdravotnických komodit](#), kde jsou k dispozici informace a výstupy z dílčích projektů, pozvánky na akce a semináře a výstupy z nich, vydané publikace, nástroje využitelné pro udržitelné nakupování atd. v těchto konkrétních tematických oblastech:

- chemikálie
- energie
- rovnost žen a mužů
- lidská a pracovní práva
- lékařské produkty
- obaly
- veřejné nakupování
- efektivnost zdrojů
- doprava
- nakládání s odpady
- voda.

Projekt: SHiPP – Projekt Udržitelného zdraví při zadávání veřejných zakázek („Sustainable Health in Procurement Project – SHiPP“) – je program zastřešený SPHS a vyvinutý Rozvojovým programem OSN (UNDP) ve spolupráci s HCWH Europe, jehož cílem bylo snížit škody na lidském zdraví a životním prostředí způsobené výrobou, používáním a likvidací zdravotnických výrobků a prováděním zdravotních programů. SHiPP byl čtyřletý projekt zahájený v lednu 2018, který cílil na **podporu udržitelného zadávání veřejných zakázek ve zdravotnictví** v agenturách Organizace spojených národů (OSN) a v klíčových zemích projektu prostřednictvím snížení toxicity chemických látek a materiálů ve zdravotnických produktech, snížení emisí skleníkových plynů v dodavatelském řetězci a zachování zdrojů. Projekt byl realizován v 10 zemích světa, jmenovitě v Argentině, Brazílii, Číně, Indii, Moldavsku, Jižní Africe, Tanzanii, Ukrajině, Vietnamu a Zambii. Cílem projektu bylo posílit udržitelnost ve zdravotnictví v těchto vybraných zemích, aby se v konečném důsledku snížilo poškození lidského zdraví a životního prostředí způsobené výrobou a likvidací zdravotnických komodit.

Projekt zahrnuje tyto aktivity:

- vyvinout univerzálně adaptabilní kritéria a normy pro udržitelnou výrobu, distribuci a obsah produktů pořizovaných zdravotnickým sektorem
- posílit kapacitu pro udržitelné zadávání veřejných zakázek ve zdravotnictví v nejméně 10 projektových zemích
- posílit kapacitu pro udržitelnou výrobu, dodávky a likvidaci produktů zdravotní péče v nejméně 10 zemích projektu
- posílit pochopení vhodných ukazatelů a procesů monitorování a hodnocení, které pomáhají podporovat odpovědnost za udržitelné zadávání veřejných zakázek ve zdravotnictví.

Podrobnosti k projektu jsou k dispozici na [webových stránkách HCWH](#) nebo na [webových stránkách SPHS](#), případně v této [publikaci k projektu](#).

Výstupy projektu a dokumenty vzniklé v rámci projektu:

- [Saving Lives Sustainably Global Forums](#) - od r. 2018 pořádá SPHS globální fóra pod názvem Saving Lives Sustainably aneb udržitelná výroba v sektoru zdravotnictví coby průběžné výstupy z projektu SHiPP. Svolání globálního fóra je výstupem k posílení zapojení a kapacity výrobců/výrobců zdravotnických komodit, tvůrců politik, regulačních orgánů, zadavatelů, organizací občanské společnosti, akademické obce a spotřebitelů. Zpráva a výstupy z toho posledního globálního fóra jsou k dispozici [zde](#).
- Politiky a strategie pro udržitelné zadávání veřejných zakázek se podařilo na různé úrovni vytvořit, schválit a nastavit ve všech 10 zapojených zemích.
- Brazílie, Indie, Moldavsko, Jižní Afrika, Tanzanie, Zambie investovaly do energeticky účinných produktů a technologií.
- **Index udržitelného zadávání veřejných zakázek pro zdraví**, což je nástroj určený tvůrcům politik, výrobcům, dodavatelům, zadavatelům a koncovým uživatelům zdravotnických zařízení, pro měření emisí skleníkových plynů, vyčerpání zdrojů (spotřeba vody, energie a materiálů), chemický/toxický dopad na lidské zdraví a životní prostředí, lidská, pracovní práva a rovnost žen a mužů. K dispozici je jak [uživatelská příručka](#) tak [hodnotící tabulky](#). Tento nástroj poskytuje subjektům pobídku ke zlepšení jejich výsledků v oblasti environmentální a sociální udržitelnosti.
- Publikace **SHiPP působivé příběhy, které inspirují** („[SHiPP Impact Stories that Inspire](#)“, AJ)
- Zpráva **Chemikálie vzbuzující obavy pro zdravotní sektor** („[Chemicals of Concern for the Health Sector](#)“, r. 2021, AJ) byla vydána UNDP a HCWH jako součást projektu SHiPP. Dokument je založen na zprávě Chemicals of Concern to Health and Environment, kterou vydaly HCWH a UNDP v roce 2018. Zpráva z roku 2021 obsahuje seznam chemikálií používaných v sektoru zdravotní péče a/nebo zahrnutých do zdravotnických produktů a uvádí příklady, které ukazují, jak nemocnice úspěšně nahradily chemikálie a chemikálie ve

výrobciích udržitelnějšími alternativami. Případové studie ukazují, jak se zdravotnické systémy odklánějí od nebezpečných produktů jejich nahrazováním bezpečnějšími alternativami.

Pokyny pro udržitelné pořizování zdravotnických komodit a služeb („[Guidelines for Sustainable Procurement of Healthcare Commodities and Services](#)“, r. 2020, AJ). Hlavním cílem tohoto pokynu je usnadnit implementaci udržitelného zadávání veřejných zakázek na komodity a služby pro zdravotní péči tím, že stanoví kritéria, která mohou zaměstnanci OSN používat pro vyžádání a pořízení zdravotnických produktů a služeb. Prvním krokem je kritické zamyšlení nad skutečnými potřebami klienta a dodavatelů. Rozhodnutí o nákupu (pro výrobky, služby a práce) by měla být založena na nejmenším dopadu na životní prostředí, nejpozitivnějším sociálním dopadu a měla by mít největší ekonomický smysl po dobu životnosti výrobku. Pokyny proto pokrývají následující aspekty: klíčové dopady na životní prostředí, klíčové sociální aspekty, nejvhodnější způsoby ověřování a informace o dostupnosti udržitelných produktů a nákladech na životnost (pokud jsou k dispozici). Místní dostupnost produktů, ceny, náklady a příslušná legislativa se mohou mezi regiony značně lišit. Proto by mělo být zajišťování udržitelného zdraví praktikováno a přizpůsobeno místním podmínkám a trhům a také s ohledem na to, jak ambiciózní je nákupní organizace, pokud jde o udržitelný rozvoj.

V.
Možnosti
a příležitosti
využití odpovědného
veřejného zadávání
ve zdravotnictví
v ČR

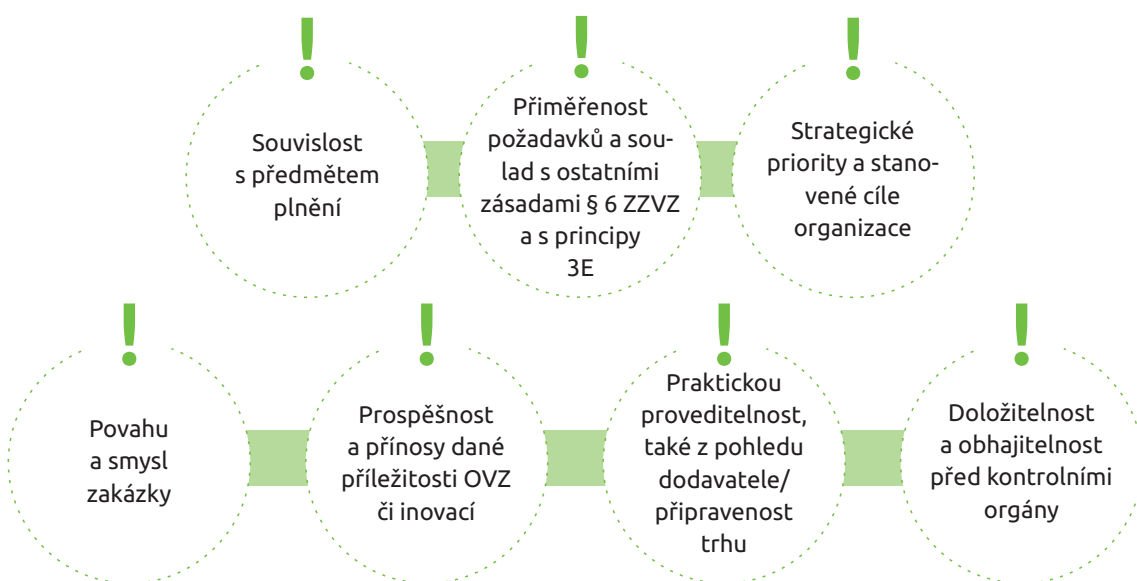
V následující kapitole se budeme věnovat praktickému uplatňování příležitostí odpovědného veřejného zadávání u předmětů veřejných zakázek v oblasti zdravotnictví, a to jak u veřejných zakázek s běžnými předměty plnění, tak u veřejných zakázek, jejichž předmětem jsou dodávky a služby zcela specifické pro oblast zdravotnictví (rozdělení předmětů veřejných zakázek v oblasti zdravotnictví jsme se věnovali v čl. I. 1 této publikace). Kromě základních informací o předmětech plnění včetně identifikace specifík pro zdravotnictví, budou u každé komodity uvedeny i možné či vhodné příležitosti OVZ, užitečné materiály či odkazy k řešeným tématům a také konkrétní příklady z praxe.

V obecné rovině lze u veřejných zakázek ve zdravotnictví uplatňovat příležitosti ze všech kategorií. Mezi aktuálně nejčastěji používané aspekty patří [podpora důstojných pracovních podmínek a bezpečnosti práce](#), [podpora malých a středních podniků](#) a [přímé platby poddodavatelům](#) případně i [podpora zaměstnanosti osob znevýhodněných na trhu práce](#) či [využívání ekologicky šetrných řešení](#) nebo [etické nakupování](#). Své místo už má i [cirkulární ekonomika](#) či [transparentní dodavatelský řetězec](#), spíše okrajově je [podporováno vzdělávání, praxe a rekvalifikace](#) či využívání [sociálních podniků](#) pro plnění předmětů zakázek.

U kategorií předmětů veřejných zakázek, do značné míry speciálních a specifických pro sektor zdravotnictví, je uplatňování aspektů odpovědného zadávání v České republice stále spíše na počátku. Při dobrém nastavení dodavatelsko-odběratelských vztahů je však i zde kromě [podpory férových podmínek v dodavatelském řetězci](#) možné aplikovat osvědčené příležitosti odpovědného zadávání, jakými mohou být [podpora malých a středních podniků](#), [ekologicky šetrná řešení](#) (např. ekologické materiály) a [cirkulární ekonomika](#). Ve vhodných případech je stále častější využívání nástrojů [pro komunikaci zadavatelů s dodavateli při zadávání veřejných zakázek](#) a mimo jiné informování dodavatelů o tom, že zadavatel hodlá využít aspekty odpovědného veřejného zadávání v rámci dané veřejné zakázky. To zadavateli umožní zjistit reakci trhu a jeho možnosti.

DŮLEŽITÉ

Při výběru konkrétních příležitostí odpovědného veřejného zadávání či inovací by měl zadavatel brát vždy v úvahu:

V. 1

STAVEBNÍ VEŘEJNÉ ZAKÁZKY

Stavební veřejné zakázky můžeme podle předmětů plnění rozdělit na:

veřejné zakázky
na stavební práce

- především výstavby a rekonstrukce budov obecně a také rekonstrukce dílčích systémů ve stávajících budovách (např. rekonstrukce rozvodů vody, elektřiny, tepla aj.), výměna oken, zateplení atd., ale také výstavby komunikací, chodníků, parkovišť, opravy vodovodů a kanalizace aj.

veřejné zakázky
na služby, související
se stavebními pracemi.

- především projekční a architektonické činnosti, ale také činnosti technického dozoru investora/správce stavby nebo koordinátora BOZP.

Pro obě tyto kategorie veřejných zakázek existují v **oblasti zdravotnictví určitá specifika**, která je třeba při zadávání zakázek zohledňovat. Projektování budov ve zdravotnictví je totiž považováno za jednu z nejsložitějších disciplín projektování a i samotná výstavba či rekonstrukce budov musí počítat s určitými omezeními a opatřeními, neboť často probíhají za nepřetržitého provozu zdravotnického zařízení. Specifika, se kterými je tedy třeba zejména počítat jsou tato:

- ✓ **odolnost materiálů vůči dezinfekcím a chemikáliím** – požadavky na vysokou odolnost použitých materiálů a vybavení jsou jednou z hlavních kategorií specifík u projektování zdravotnických provozů;
- ✓ **vysoké požadavky na vzduchotechniku** - některé zdravotnické provozy tzv. čisté provozy typu ARO, JIP, operační sály aj. musí splňovat přísné požadavky na vnitřní klima a koncentraci kyslíku (čistota vzduchu a jeho výměna, přetlak, vlhkost a další parametry);
- ✓ **vedle standardních rozvodů je nutné řešit rozvody medicínálních plynů** – medicínální plyny jsou velmi důležitou součástí lůžkových oddělení, jejich význam se ukázal v nedávném pandemickém období nemoci COVID-19, kdy mnoho zdravotnických zařízení bylo nuceno rozvody medicínálních plynů na nově zřízená oddělení (většinou předělaná z pracovišť, na kterých byla původně poskytována péče v jiných oborech - tzv. covidová oddělení) operativně pořízovat;
- ✓ **zohlednění požadavků požární ochrany** - zdravotnická zařízení s lůžkovým fondem spadají do vysoce rizikové kategorie budov z hlediska požární ochrany, proto je nutné projektovat prostory tak, aby byly zohledněny předpisy, které řeší prevenci požárů, ale i podmínky případného zásahu hasičů, pokud již požár nastal, a zejména pak evakuaci pacientů s ohledem na jejich (i)mobilitu.
- ✓ **měření a regulace systémů** (centrální sledování požárních systémů, vzduchotechniky, medicínálních plynů, evakuační a ostatní výtahy, otopné systémy apod.)
- ✓ **požadavky na dispoziční řešení interiéru budov** – variabilní řešení vnitřních prostor, požadavky na možnost přestavby prostor dle aktuálních potřeb – jde o moderní, velmi efektivní a stále častěji používané řešení staveb ve zdravotnictví;

technické řešení přívodů energií na stavbu s ohledem na nepřetržitou, často i intenzivní péči o pacienty v dané budově tzn. je potřeba mít dostatečnou kapacitu záložních zdrojů, případně samostatné nezávislé záložní zdroje pouze pro stavbu;

zvláštní postupy při realizaci stavebních prací s ohledem na nepřetržitý provoz zdravotnických zařízení s cílem chránit ostatní stavbou nedotčené provozy, které musí zajišťovat poskytované zdravotnické služby (potřeba minimální prašnosti, hluku, vibrací, minimalizace hromadění odpadů aj.).

Udržitelné stavby a šetrné budovy

Budovy související se zdravotní péčí patří mezi hlavní priority EU, protože hrají klíčovou roli pro udržitelnou komunitu, ale jejich spotřeba energie a emise uhlíku patří k nejvyšším ze všech typů budov, například typická nemocniční budova spotřebuje 2,5krát více energie než kancelářská budova. V EU je asi 15 000 nemocnic, které ročně vyprodukují 250 milionů tun uhlíku. Je tedy důležité právě při výstavbě či rekonstrukci budov zdravotnických zařízení cíleně uplatňovat odpovědné zadávání a hledat ekologicky šetrná řešení a využívat prvků cirkulární ekonomiky. Zároveň je možné a vhodné zařadit do stavebních VZ i některé další příležitosti OVZ (viz dále).

V ČR se udržitelností ve stavebnictví zabývá od r. 2009 zejména [Česká rada pro šetrné budovy](#) („Czech Green Buildings Council“, dále jen „CZGBC“), která sdružuje jednotlivce i společnosti z různých sektorů ekonomiky (developery, výrobce technologií, architektky a projektanty, výrobce materiálů, konzultanty, poradenské a finanční služby, ...). Jejich pojetím jsou kvalitní budovy a stavebnictví podporující novou výstavbu i renovace na základě principů udržitelnosti. Všechny aktivity CZGBC směřují k naplnění tzv. **Vize Nula**, tedy stavu, kdy budovy budou mít nulovou zátěž na životní prostředí v celém jejich životním cyklu¹⁴. V roce 2010 založila CZGBC společně s Centrem pasivního domu organizaci [Šance pro budovy](#) s cílem vytvářet příznivý legislativní a ekonomický rámec, který zajistí, že stavby v České republice budou šetrné, tedy energeticky úsporné, adaptované na změnu klimatu a ohleduplné k životnímu prostředí. V této souvislosti tedy prosazují související legislativní změny a participují na citlivé implementaci evropské legislativy v místních podmínkách. Na konci r. 2016 vydala tato organizace **Brožuru Energeticky úsporné renovace a adaptace budov na změnu klimatu**, kterou najdete [zde](#).

Co je šetrná budova?

Budovy spotřebovávají přibližně 40 % veškeré vyrobené energie. Rozhodující podíl na této spotřebě má vytápění a chlazení (asi 70 %), ohřev teplé užitkové vody (přibližně 10 %), vaření (asi 7 %), svícení a další elektrické spotřebiče (13 %).¹⁵

Šetrná budova je ta, která je energeticky efektivní¹⁶, disponuje kvalitním vnitřním prostředím, úsporně hospodáří s vodou, využívá principy cirkulární ekonomiky a udržitelné materiály. Pozitivně ovlivňuje i okolní prostředí. Šetrné budovy mají dlouhodobý ekonomický přínos pro své vlastníky v průběhu celého životního cyklu a současně vytváří pro své uživatele zdravé a komfortní vnitřní prostředí.¹⁷

Snižování energetické náročnosti budov

Standardně zadavatelé vnímají snížení energetické náročnosti budov přes zateplení obálky, výměnu otvorových konstrukcí a instalaci efektivnějších technologií. Při přípravě projektů je však ideální postupovat komplexně, strategicky a promyšleně.

Komplexní projekt renovace budovy se týká energetické efektivity, hospodaření s vodou, využití chytrých technologií, kvality vnitřního prostředí, architektonického ztvárnění/designu a ekonomických kritérií. Další významné úspory lze dosáhnout při užívání budovy, proto je potřebné **regulovat i chování spotřebitelů** (50% spotřeba energií a vody je závislá od chování uživatelů). A zadavatel by neměl **zapomínat ani na okolí budovy** a řešit obojí souběžně. Pokud se totiž přehřívá okolí, tak i budova. Podrobnosti k tématu jsou uvedeny na webových stránkách [projektu SOVZ zde](#).

¹⁴ viz <https://www.czgbc.org/cs/o-nas> (23.5.2022)

¹⁵ viz <https://www.cscm.cz/energeticky-efektivni-budovy-jsou-jiz-jedinou-cestou/>

¹⁶ podrobnosti k energeticky efektivní budově viz <https://www.asb-portal.cz/stavebnictvi/jaky-vybrat-dum/zakladni-princip-energeticky-efektivniho-domu>

¹⁷ viz <https://www.czgbc.org/cs/o-nas> (23.5.2022)

Projektová příprava a realizace jako jedna zakázka - Design & Build / Performance Design & Build

Jde v současnosti o nejvhodnější postup pro vysoutěžení šetrné budovy. Využitím metody **Design & Build** (dále také „DB“) zhotovitel zajišťuje, provádí a odpovídá za projektovou část i provedení stavby. U **Performance Design & Build** (dále také „PDB“) se přidává zajištění **technického facility managementu nebo energetického managementu** a s tím související **poskytování záruk** za dosažení cílových parametrů, které jsou **ověřovány při skutečném provozu budovy** po smluvně dohodnutou dobu.

Nezbytným předpokladem pro úspěch projektů DB/PDB je **zpracování kvalitního zadání projektu** (zadavatel musí přesně vědět, co požaduje, tedy mít představu o účelu a funkci výsledného díla), vhodné **nastavení smluvních podmínek**, zajištění efektivního procesu **výběru vhodného zhotovitele** a nastavení vhodných výkonových parametrů, pomocí kterých bude ověřováno a vyhodnocováno **splnění zadání objednatele**. Doporučuje se nechat tento nejdůležitější vstup zpracovat odborníky (architekt, projektant, specialista na energetickou náročnost budov apod.). Zadání se pak použije jako součást zadávací dokumentace jedné zakázky na projektovou dokumentaci a stavební práce. Zadáním tedy není detailní realizační projektová dokumentace ani položkový výkaz výměr. Tím je ponechán prostor projektantovi pro optimalizaci a využití inovací při detailním projektování a tím hledat ekonomicky dlouhodobě nejvýhodnější řešení. Zadavatel však na počátku musí přesně vědět, co požaduje, tedy mít představu o účelu a funkci výsledného díla. Dále je na uchazečích, aby podali takovou nabídku, která splní definované požadavky, a je jejich odpovědností, aby neopomněli do realizační projektové dokumentace, celkové nabídkové ceny a navrženého procesu výstavby včetně harmonogramu zahrnout jakoukoliv část požadavků v zadávacím řízení. Tím se pro zadavatele významně snižuje riziko víceprací, protože se projekt nesoutěží pomocí výkazu výměr, který nemusí být vždy kompletní.¹⁸ Metoda je vhodná pro novostavby i komplexní rekonstrukce budov, včetně těch nemocničních. Několik realizovaných VZ, kde již byla využita metoda DB resp. PDB uvádíme níže v části příklady dobré praxe.

Tip:***Užitečné materiály a odkazy:***

- **Metodika – Performance Design & Build Efektivní výstavba scelkovými minimálními náklady** (Návod možného postupu pro zadavatele při realizaci výstavbových projektů metodou dodávky Performance Design & Build (& Operate) - zaměřením na minimalizaci celkových nákladů životního cyklu) (Asociace poskytovatelů energetických služeb).
- **Institut OVZ: webinář – Kvalitní šetrné budovy ve veřejných zakázkách II metoda Performance Design & Build, Česká rada pro šetrné budovy**

Projekty EPC (Energy Performance Contracting)

Metoda EPC představuje komplexní službu **návrhu, projektu a provedení energeticky úsporných investičních opatření**. Investiční náklady hradí dodavatel, úsporná opatření jsou splácena z dosažených úspor a vybraný poskytovatel energetických služeb přebírá smluvní záruku za dosažení úspor. EPC projekty jsou vhodné právě pro budovy s vysokou spotřebou energie a horší energetickou účinností. Pokud tedy zadavatel potřebuje snížit vysoké provozní náklady, rekonstruovat zastaralé technologické energetické zařízení, komplexně renovovat celý objekt a současně zautomatizovat řízení spotřeby energie, je využití EPC metody vhodné.

Pro zadavatele je výhodou komplexní zajištění projektové dokumentace, návrhů opatření, financování dodavatelem, energetického managementu a garance úspor. Po realizaci opatření dochází k poklesu nákladů na energie a ušetřené finanční prostředky se použijí na splacení vstupních nákladů dodavatele. Náklady jsou spláceny postupně po dobu trvání smlouvy, vzory smluv lze najít na [webové stránce Ministerstva průmyslu a obchodu](#). Asociace poskytovatelů energetických služeb připravila komplexní příručku [Energetické služby se zaručeným výsledkem \(EPC\), Příručka pro veřejné zadavatele](#). Prostřednictvím energetického managementu, který je součástí projektu, dodavatel průběžně monitoruje provoz budovy a v případě nestandardní situace upozorní zadavatele s cílem eliminace nevhodného využívání energie, dále vyhodnocuje přínosy opatření a hledá další možnosti v průběhu plnění. Metodu EPC využila např.

¹⁸ viz Metodika – Performance Design & Build Efektivní výstavba scelkovými minimálními náklady

Nemocnice Břeclav v rámci VZ na Poskytování energetických služeb. Podrobnosti k této VZ jsou uvedeny níže v části příklady dobré praxe. Podrobnosti k problematice EPC jsou uvedeny na webových stránkách [projektu SOVZ zde](#).

Tip:

Užitečné materiály a odkazy:

- [Energetické služby se zaručeným výsledkem \(EPC\) Příručka pro veřejné zadavatele](#) (včetně příkladů dobré praxe)
- [Vzorové smlouvy](#) (spolu s přílohami) pro uzavírání smluvních vztahů s poskytovateli energetických služeb se zárukou (metoda EPC) (MPO)
- Web SOVZ – [Snižování energetické náročnosti budov](#)

Obnovitelné a účinnější zdroje energie

V případě výměny nebo instalace nového zdroje tepla, chladu anebo pro výrobu elektrické energie je možné volit z řady šetrných řešení. Lze využít vysoce efektivní zdroje využívající obnovitelné zdroje nebo energii prostředí, např. solární termické kolektory, fotovoltaické panely, tepelná čerpadla, kotle na biomasu, a to i v kombinaci, aby se co nejvíc využila obnovitelná energie. Není-li možné využít obnovitelné zdroje, pak lze zvážit instalaci některého z alternativních systémů, např. kogenerační výrobu elektřiny a tepla.

Fotovoltaické systémy se instalují na místech, kde to umožňuje především statický posudek, hustá rozvodní síť a v případě dostatečného slunečního svitu jsou spotřebiče napájeny z takto vyrobené energie a při nedostatku se energie jednoduše odebírá ze sítě FVE. Při výběru dodavatele lze způsob hodnocení nastavit na stanovení nominálního výkonu a při dodržení podmínek nejnižší ceny, anebo zadavatel stanoví cenu a soutěží se maximální výkon, např. nejnižší hodnota poměru cena vs. výkon. Lze použít i tzv. biosolární střechu, kde je nutné však volit vhodnou kombinaci rostlin a panelů, aby si vzájemně neškodili. Princip biosolární střechy spočívá v tom, že panel umožňuje stínění rostlinám a rostliny ochlazují panely. Tento typ střechy připravuje město Žďár nad Sázavou na budovu garáže polikliniky.¹⁹

Solární termické systémy pro výrobu tepelné energie slouží k ohřevu vody a k vytápění. Lze využít především u budov s vyššími nároky na ohřev vody (např. s bazénem). **Tepelná čerpadla** odebírají teplo z jiného zdroje (**voda, vzduch, zem a vzduchotechnika**) a toto teplo je následně využíváno k vyhřívání budov či k přípravě teplé užitkové vody. Důležité je však zvolit i obnovitelný zdroj energie k výrobě elektřiny potřebné pro fungování tepelného čerpadla. Další možností je **rekuperace (výměna) tepla ze vzduchotechniky** jehož systém je založen na využití odpadního tepla ze vzduchotechniky k předehřevu chladného venkovního vzduchu.

Zajištění obnovitelných a účinnějších zdrojů energie řešila např. FN Olomouc při výstavbě 2. interní kliniky a geriatry, která byla první energeticky úspornou klinikou v České republice, Nemocnice Šternberk v rámci výstavby nového interního pavilonu nebo Poliklinika Starý Lískovec, spol. s r.o., která realizovala zakázku na úsporná opatření ve svém areálu. Podrobnosti jsou uvedeny níže v části příklady dobré praxe.

Tip:

Užitečné materiály a odkazy:

- Web [Šance pro budovy](#)
- Publikace – [Udržitelná architektura katalog šetrných řešení pro budovy](#) (CZGBC, r. 2021)
- Metodická pomůcka Ministerstva pro místní rozvoj k umístování, povolování a užívání fotovoltaických staveb a zařízení [Fotovoltaika](#) (MMR)
- Web SOVZ – [Snižování energetické náročnosti budov](#)

¹⁹ Podrobnosti viz <https://saarplan.cz/2022/03/biosolarni-strecha-na-garazich/>

Monitorování provozu a užívání budovy

Energetický management (ENMS) je základem provozu jakékoliv budovy. Způsob měření a vizualizace spotřeb je možné osazovat i v pozdějších fázích přípravy stavebních projektů, popř. i do fungujících budov. Pro systematické sledování a plánování může zadavatel využít normu ČSN EN ISO 50001 Systémy managementu hospodaření s energií – Požadavky s návodem k použití, která informuje, jak lze postupně dosáhnout maximální úspory energie a s tím souvisejících provozních nákladů. Dále k monitorování a řízení provozu je dostupný systém automatizace budov **BMS (Building Management Systém) nebo MaR (Měření a Regulace)**, který je propojen s jednotlivými technologiemi a systémy budov (vytápění, chlazení, osvětlení, stínění a větrání s rekuperací) s cílem optimalizace provozu a provozních nákladů budov.

*Jako inspirace může sloužit příklad Masarykovy univerzity: Náhrada stávajícího řídicího systému MaR a jeho plná integrace do systému BMS Masarykovy univerzity včetně archivace veškerých měřených dat, sledování, řízení a ovládání jednotlivých technologií a dále rekonstrukce elektrické požární signalizace a nouzového osvětlení. BMS MU je realizován především prostřednictvím služeb: **Sledování a ovládání stavu zařízení** – Zajišťuje komunikaci se systémem v reálném čase, zobrazuje aktuální provozní data z budovy a zajišťuje předávání povělu od obsluhy dotčeným zařízením; **Alarming** – BMS MU aktivně upozorňuje obsluhu na výskyt definovaných událostí – poruch, překročení prahových hodnot u sledovaných veličin v prostředí budovy (např. teploty v místnosti) apod.; **Archive** – Ukládání dat do společné archivní databáze. V rámci BMS MU jsou integrovány **všechny systémy technologií budov**, zejména: Systém měření a regulace (MaR); Ovládání osvětlení; Monitoring výtahů; Odečty energií; Přístupový systém/Elektronická kontrola vstupu (EKV); Poplachový zabezpečovací a tísňový systém (PZTS); Elektronická požární signalizace; Kamerový systém (CCTV); Sledování stavu napájení (jistice, UPS).*

Uplatnění OVZ ve stavebnictví

V rámci veřejných zakázek ve stavebnictví lze využít tyto kategorie a příležitosti OVZ:

Společnost – lidé:

- [Důstojné pracovní podmínky a BOZP](#)
- [Podpora zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce](#)
- [Podpora vzdělávání, praxe a rekvalifikací](#)
- [Participace a komunikace s cílovou skupinou](#)

Společnost – podniky:

- [Férové podmínky v dodavatelském řetězci](#)
- [Podpora malých a středních podniků](#)
- [Komunikace s dodavateli](#)

Životní prostředí:

- [Ekologicky šetrná řešení](#)
- [Cirkulární ekonomika](#)

Inovace

- vždy se bude odvíjet od konkrétního předmětu plnění a obvyklé činnosti zadavatele (to, co je inovativní pro jednoho zadavatele, nemusí být inovativní pro jiného).

Konkrétní využití výše uvedených příležitostí OVZ u jednotlivých předmětů VZ ve stavebnictví uvádíme dále v části *Jak konkrétně využít příležitosti OVZ ve stavebnictví*.

Specifika uplatnění OVZ ve stavebnictví

VZ na stavební práce se připravují podstatně déle, než většina jiných zakázek. Nejprve se soutěží vypracování projektové dokumentace (DSP nebo DPS)²⁰, která vymezí plnění VZ. Až pak se soutěží dodavatel stavby. Zejména v případě zakázky na zhotovení stavby už nemá zadavatel příliš možností při přípravě zadávacího řízení ovlivnit některé odpovědné aspekty plnění (zejména environmentální, často i inovativní). Je proto **důležité přemýšlet o příležitostech odpovědného zadávání od samého počátku přípravy VZ a odpovědně zadat již VZ na vypracování projektové dokumentace.**

Ministerstvo práce a sociálních věcí ve spolupráci s Univerzitním centrem energeticky efektivních budov ČVUT v Praze a s CZGBC připravilo pro zadavatele podpůrný nástroj k implementaci odpovědného veřejného zadávání - **Kontrolní list pro vyhodnocení sociálně a environmentálně odpovědného zadávání a inovací ve veřejné zakázce na stavební práce**, který je k vyplnění při přípravě a odůvodnění stavební VZ (ke stažení [zde](#)) a **Kontrolní list (checklist) doplněný o komentář a vysvětlení k implementaci** sociálně a environmentálně odpovědného zadávání a inovací ve veřejné zakázce na stavební práce (ke stažení [zde](#)).

Komunikace s dodavateli

Při přípravě stavebních VZ je vhodné využít následující nástroje pro komunikaci s dodavateli:

Předběžné tržní konzultace – v rámci nich zjistit zpětnou vazbu dodavatelského trhu k nastavení požadavků zadavatele na plnění, ale i k jiným částem zadávacích podmínek včetně snahy o odpovědný přístup a využití některých příležitostí OVZ

Meet the Buyer - představení plánu nejen stavebních VZ na konkrétní kalendářní rok, v rámci kterých transparentně představíte své plánované stavební VZ a můžete si tím zajistit více nabídek v rámci jednotlivých zadávacích řízení, neboť znalost vašeho plánu VZ umožňuje dodavatelům lépe plánovat své kapacity

- Využívá například [státní podnik Povodí Vltavy](#)

Participace a komunikace s cílovou skupinou

Participace a komunikace s cílovou skupinou je důležitá právě u investičních akcí, které budou využívány cílovou skupinou. Je tedy nutné cílovou skupinu u dané VZ najít a definovat ji. V případě zdravotnického zařízení, to bude zejména personál (lékaři, sestry a další zdravotníci či nezdravotníci pracovníci), pacienti a jejich doprovod (rodiče coby zákonní zástupci dítěte, opatrovníci, poručníci, ...), nájemci prostor. Dále mohou být zapojeni i obyvatelé v blízkém okolí zdravotnického zařízení s dotazy na dopravu, parkování, přechody apod.

Cílovou skupinu je možné zapojit jednak:

- před přípravou např. architektonické soutěže, projektové dokumentace sbíráním dat o potřebách cílových skupin online formou, dotazníkovou formou, setkáním apod.
- **při přípravě dané investiční akce** formou konzultací, pracovních jednání se zástupci cílové skupiny z řad zaměstnanců tzn. s vedoucími pracovníky – budoucími uživateli, se kterými jsou konzultovány požadavky a potřeby na dispoziční řešení prostor ve vztahu k zajištění plynulého provozu na budoucích pracovištích a
- **v průběhu investiční akce** zejména formou informování o termínech, průběhu plnění VZ, postupu prací, souvisejících nezbytných omezeních, a to prostřednictvím interních stránek zadavatele (ve vztahu k zaměstnancům) nebo tiskových zpráv nebo zpráv na sociálních sítích, zřízením samostatné webové stránky a uveřejňováním fotek a videí (ve vztahu k veřejnosti).

²⁰ DSP = dokumentace pro stavební povolení (ohlášení) stavby

DPS = dokumentace pro provedení stavby

V oblasti stavebnictví využívá komunikaci s cílovou skupinou například [státní podnik Povodí Vltavy](#) nebo [Univerzita Karlova](#). Inspiraci, jak lze požadovat přidanou hodnotu v oblasti dopadu na místní komunitu najdete i v [případové studii z Jihomoravského kraje](#).

Komunikaci zadavatelů s dodavateli ve vztahu k OVZ a participaci a komunikaci s cílovou skupinou se také podrobněji věnujeme v kapitole II. 1 Příležitosti odpovědného veřejného zadávání.

Tip:

Užitečné materiály a odkazy:

- Web SOVZ – [Participace a komunikace s cílovou skupinou](#)
- Vzorové textace ke [Komunikaci s cílovou skupinou](#) při investičních akcích
- Institut OVZ – webinář Komunikace s dodavateli při zadávání veřejných zakázek z pohledu OVZ – příležitost nebo důvod k obavám? M. Hadaš, MUNI – [ke zhlédnutí zde](#)

Využití demoličních odpadů

Odpady, vznikající při uskutečňování, údržbě, rekonstrukcích a odstraňování staveb (nazývané dle Katalogu odpadů jako „stavební a demoliční odpady“), mohou být při vhodném řízení jejich vzniku a stanoveném nakládání s nimi významným zdrojem úspor primárních surovin.

Nová odpadová legislativa (zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech a jeho prováděcí vyhláška č. 273/2021 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady) stanovila původcům odpadu nové povinnosti. Podle zákona č. 541/2020 Sb. v souladu s hierarchií odpadového hospodářství musí původce odpadu při odstraňování stavby, provádění stavby nebo údržbě stavby dodržet postup pro nakládání s vybouranými **stavebními materiály** určenými **pro opětovné použití, vedlejšími produkty a stavebními a demoličními odpady tak, aby byla zajištěna nejvyšší možná míra jejich opětovného použití, recyklace, či jiné využití**. Vyhláška č. 273/2021 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady, pak v § 42 stanovuje povinnost důsledně **odděleně soustřeďovat a ukládat stavební a demoliční odpady** a oddělené, pečlivě vytříděné neznečištěné vybourané stavební materiály, výrobky, vedlejší produkty a stavební a demoliční odpady. Tyto stavební a demoliční odpady by měl zadavatel **přednostně opětovně použít nebo zabezpečit materiálové zhodnocení a recyklaci** v zařízení určeném pro nakládání s daným druhem a kategorií odpadu. K dosažení kvalitního vytřídění odpadů je nutné, aby k samotnému důslednému třídění odpadů docházelo už na stavbě před demolicí a během ní.

Tyto povinnosti je tedy nutné zohlednit již při přípravě dokumentace staveb a jejich provádění odpovědnými osobami (projektant, autorizovaný inspektor, stavebník, stavbyvedoucí, stavební dozor apod.) a počítat s nimi v rámci stavebních VZ.

K řízení předcházení vzniku, využívání stavebních a demoličních odpadů a nakládání s nimi je možné využít doporučené postupy uvedené v **Metodickém návodu odboru odpadů Ministerstva životního prostředí pro řízení vzniku stavebních a demoličních odpadů a nakládání s nimi**. Předdemoliční audit pak využil v rámci VZ na PD např. Královéhradecký kraj ve své zakázce „Oblastní nemocnice Náchod – II. etapa modernizace a dostavby – projektová dokumentace“. Podrobnosti jsou uvedeny níže v rámci příkladů dobré praxe.

Tip:

Užitečné materiály a odkazy:

- Web SOVZ - *vzorová textace - Stavební a demoliční odpady, návrh požadavků a kontrolních mechanismů pro využití v zadávací dokumentaci*
- [Metodický návod odboru odpadů Ministerstva životního prostředí pro řízení vzniku stavebních a demoličních odpadů a nakládání s nimi](#) legislativa:
  - zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech
  - vyhláška č. 273/2021 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady

Jak konkrétně využít příležitosti OVZ ve stavebnictví?

Projektové a architektonické činnosti

příležitosti OVZ:

Společnost - lidé:

Podpora vzdělávání, praxe a rekvalifikací

- zajištění praxí studentů nebo absolventů v oboru odpovídajícímu předmětu VZ. Zapojení této skupiny osob do plnění VZ je možné dvěma způsoby:

- „Po celou dobu plnění VZ“ – jednodušší, ale problematičtější přístup v případě, že dodavatel není schopný získat stanovený počet podpořených osob po celou dobu plnění VZ (uplatní se smluvní pokuta)
- Stanovením počtu podpořených osob a počtu hodin jejich participace při plnění VZ

Společnost – podniky:

Férové podmínky v dodavatelském řetězci

- v rámci stavebních VZ existuje určité riziko pozdních plateb generálního zpracovatele poddodavatelům, kterými mohou být malé a střední podniky. V případě využití této příležitosti OVZ je tedy třeba:

- Stanovit požadavek na včasné platby – konkrétní formy a vzorová ustanovení viz kapitola II.1 Příležitosti OVZ – férové dodavatelské vztahy
- Stanovit požadavek na přímé platby poddodavatelům (využito v praxi [Královehradeckého kraje a Dopravního podniku hl. m. Prahy](#))

Životní prostředí:

Jakákoli stavební činnost má vždycky dopad na životní prostředí, je tedy třeba se v maximální možné míře snažit o minimalizaci dopadů na životní prostředí, a to prostřednictvím omezení:

- spotřeby energií a spotřeby vody projektováním pasivních a nízkoenergetických budov, využívání obnovitelných zdrojů energie;
- spotřeby surovin,
- produkce znečišťujících látek uvolňovaných do ovzduší, vody a půdy,
- produkce odpadů,
- uhlíkové stopy.

Ekologicky šetrná řešení – zahrnují jednak možnost stanovit požadavky na ekologicky šetrná řešení u nových staveb např. využití ekologických materiálů, které snižují energetickou náročnost budovy a dále pak požadavky na snižování energetické náročnosti u existujících budov v rámci jejich rekonstrukcí, kdy je možné dosáhnout snížení energetické náročnosti stanovením dodatečných opatření. Zde je možné využít projekty EPC (Energy Performance Contracting) či využít na provoz budovy obnovitelné a účinnější zdroje energie (v současné době se nejvíce využívá fotovoltaika na střeších budov zdravotnických zařízení viz příklady dobré praxe dále), které jsou podrobně řešeny v úvodní části této kapitoly.

U projektování nových staveb a projektů na rekonstrukce stávajících budov lze tedy:

- stanovit požadavky na výrobky s ekoznačkou Ekologicky šetrný výrobek nebo využít Environmentální prohlášení typu III
- stanovit požadavek na nízkou energetickou náročnost budovy, a to zejména s ohledem na spotřebu primárních energií – lze podpořit využitím energeticky úsporných zařízení a osvětlení, jakož i využít obnovitelné zdroje a energii prostředí;

- definovat energeticky úsporná opatření (např. zateplení obálky budovy, rekonstrukce kotelny, vzduchotechnika s rekuperací, tepelná čerpadla, vyregulování otopné soustavy); využívání přirozeného denního světla v maximální technicky proveditelné míře,
- stanovit jasné požadavky na stavební materiály - zdravotní nezávadnost, dlouhá životnost, tepelná izolace, recyklované materiály, materiály „nové generace“ (např. vysokopevnostní beton, nanomateriály aj.)
- využít dostatečné množství zeleně na pozemku v okolí stavby nebo na střeše stavby
- řešit záchyt a využití dešťové vody či vsakovací systémy pro dešťovou vodu

U zhotovení nebo oprav rozvodů vody/elektřiny apod. lze:

- hodnotit nebo požadovat úsporné varianty výrobků – s nižší spotřebou vody (prostřednictvím regulace minimálního a maximálního dosažitelného průtoku vody) nebo elektrické energie nebo využít obnovitelných zdrojů energie.

Cirkulární ekonomika

možnosti využití jejích principů jsou především následující:

- Opětovné použití vybouraných opětovně použitelných stavebních výrobků, vedlejších produktů a stavebních a demoličních odpadů.
- Využití recyklovaných výrobků a materiálů v souladu s [Katalogem materiálů a výrobků s obsahem druhotných surovin pro použití ve stavebnictví](#) (dále jen „katalog“).
- Využití modulárního stavebnictví, které se přizpůsobuje místu, či případným požadavkům na rozšíření kapacity s krátkou dobou realizace. Příkladem modulární výstavby je rozšíření Karvinské nemocnice, která tento systém využila jako první v České republice²¹. Podrobnosti k modulárnímu stavebnictví jsou k dispozici [zde](#).
- Využití papírů s ekoznačkami FSC®, EU Ecolabel nebo Nordic Ecolabel k tisku dokumentů vyhotovených dodavatelem – architektem, projektantem atd.
- Výpočet nákladů životního cyklu (LCC) nebo životního cyklu produktu (LCA).

Tip:

Užitečné dokumenty a odkazy:

- [Průvodce zadáváním veřejných zakázek na šetrné budovy](#)
- [Web SOVZ Projektové a architektonické činnosti](#)
- *Metodika – Performance Design & Build Efektivní výstavba s celkovými minimálními náklady (Návod možného postupu pro zadavatele při realizaci výstavbových projektů metodou dodávky Performance Design & Build (& Operate) - zaměřením na minimalizaci celkových nákladů životního cyklu).*
- *Institut OVZ: webinář –Kvalitní šetrné budovy ve veřejných zakázkách II metoda Performance Design & Build, Česká rada pro šetrné budovy*
- Web SOVZ – [Snižování energetické náročnosti budov](#)
- [Katalog materiálů a výrobků s obsahem druhotných surovin pro použití ve stavebnictví](#)
- [Zásady cirkulární ekonomiky při projektování budov](#)
- [Průvodce využitím dřeva ve veřejných zakázkách](#) (Ministerstvo zemědělství)

²¹ Podrobnosti viz <https://www.e15.cz/domaci/prvni-modularni-nemocnice-v-cesku-karvina-otevrela-revolucni-projekt-1378034>

příklady dobré praxe

Oblastní nemocnice Náchod – II. etapa modernizace a dostavby – projektové dokumentace (Královéhradecký kraj).

Oblastní nemocnice Náchod pokračuje v modernizaci nemocnice rekonstrukcemi několika dalších pavilonů. V zadávacích podmínkách u veřejné zakázky na projektové dokumentace zadavatel mimo jiné požaduje navrhnout řešení, která budou energeticky úsporná a environmentálně šetrná (pavilon E bude navržen v pasivním standardu a pavilon D bude navržen s maximálním důrazem na energetickou úsporu a environmentální šetrnost). Zadavatel také požaduje, aby zhotovitel projektové dokumentace při jejím vypracovávání řešil možnost zpětného využití dešťových vod pro provoz objektu nad rámec požadavku § 5 odst. 3 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Zadavatel preferuje technická řešení, která napomáhají udržitelnému hospodaření s vodou (např. zachytávání srážkové vody na zalévání zahrady, akumulace srážkové vody pro zálivku, zakládání tzv. zelených střech, výstavba retenčních nádrží, jezírek apod.). Dodavatel posoudí vhodnost takových řešení s ohledem na typ stavby a její využití.

Zadavatel dále požaduje, aby projektové dokumentace byly zpracovány s maximálním využitím recyklace a smysluplného využití stavebních a demoličních odpadů, v souladu s [Metodickým návodem pro řízení vzniku stavebních a demoličních odpadů a pro nakládání s nimi](#), který zpracovalo Ministerstvo životního prostředí (Příloha č. 8a). Projektové dokumentace budou dále zpracovány v souladu se [Zásadami cirkulární ekonomiky při projektování budov](#), které vydala v roce 2020 Evropská komise (Příloha č. 8b). Zpracovatel dokumentace bude navrhopvat řešení také z hlediska zvažování nákladů a přínosů budovy, zvažování různých variant řešení projektu s ohledem na dopady a přínosy zejména pro životní prostředí a sociální oblast, nebo návrhu k použití materiálů, jež jsou snadno recyklovatelné. ([Zadávací dokumentace](#))

Vodní dílo Letovice - rekonstrukce, projektová dokumentace pro územní řízení (Povodí Moravy, s.p.)

Povodí Moravy, s. p. u svých zakázek na dodávky projektové dokumentace aplikuje povinnost realizovat akci s podílem studenta v podobě odborné praxe. Spolupracuje při tom s Vysokým učením technickým Brno. V rámci veřejné zakázky, jejímž předmětem bylo zpracování projektové dokumentace pro vydání územního rozhodnutí na rekonstrukci vodního díla uplatnil požadavek na zapojení 1 studenta magisterského programu v oboru předmětu plnění.

Součástí zadávací dokumentace VZ byla tato formulaci:

Dodavatel studenta zaměstnal na dohodu, přibližně na poloviční úvazek, aby mohl práci vykonávat flexibilně podle studijních povinností, jednalo se o studenta ČVUT z oboru vodní hospodářství na Stavební fakultě. Student získal velice konkrétní zkušenosti, protože prováděl např. hydrotechnické výpočty nebo se pod vedením autorizovaného inženýra podílel na návrzích stavebních konstrukcí. Studijní praxe na zakázce trvala přes půl roku, student mezitím dokončil studium na vysoké škole, a protože s ním byla společnost spokojená, nakonec jej po studiu zaměstnala jako stálého zaměstnance.

([případová studie](#))

Zpracování projektové dokumentace na stavbu depozitářů pro Východočeskou galerii a Východočeské muzeum (Krajský úřad Pardubického kraje)

Zadavatel požadoval výstavbu budovy s prvky pasivního domu (tj. s téměř nulovou spotřebou energie). Cílem bylo dosáhnout stabilních klimatických podmínek uvnitř budovy při minimálních provozních nákladech. Dále zadavatel požadoval i využití recyklovaných nebo dobře recyklovatelných stavebních materiálů. V největším množství byly zastoupeny betonový recyklát, nepálená cihla a plechové šablony. Objekt využívá moderní technologie jako jsou rekuperace tepla a tepelné čerpadlo umístěné na zelené retenční střeše.

([případová studie](#))

Využití Metody Design&Build /Performance Design&Build **Rekonstrukce pavilonů v areálu Thomayerovy nemocnice**

VZ byla zadávána formou jednacního řízení s uveřejněním metodou Design & Build. Předmětem VZ jsou tedy projektové, stavební práce a technologické práce jejichž účelem je snížení energetické náročnosti objektů Thomayerovy nemocnice, vedoucí k finanční úspoře nákladů na provoz těchto objektů a výkon energetického managementu po dobu 5 let.

V rámci VZ byla **hodnocena roční výše zaručených úspor paliv a energie a výše překročení minimální výše úrovně úspor energie**.

(případová studie) ([zadávací dokumentace](#))

Dětská léčebna se speleoterapií v Ostrově u Macochy - zpracování kompletní PD, výstavba a poskytování služeb energetického managementu budovy, (Jihomoravský kraj)

Požadavkem zadavatele bylo, že budova má být současně šetrná ke svému okolí i k uživatelům, s nízkými provozními náklady a využíváním obnovitelných zdrojů energie při provozu. Při zadávání této zakázky se podařilo na Krajském úřadě Jihomoravského kraje prosadit inovativní přístup. Zadáním formou Design and Build (definováním požadavků na funkci a výkon) byl dán dodavateli současně prostor pro inovace již od architektonického záměru.

Zadavatel **uplatnil celou řadu prvků odpovědného veřejného zadávání**. Kladl důraz na architektonickou kvalitu, hodnotil kvalitu energetického a technologického řešení, požadoval energetický management po dobu prvních tří let provozu, při přípravě intenzivně komunikoval s dodavateli a odborníky a kladl důraz i na sociální aspekty (legální zaměstnávání, důstojné pracovní podmínky a BOZP, férové vztahy v dodavatelském řetězci zejména včasné platby poddodavatelům).

VZ byla zadána jako kombinace jednacního řízení s uveřejněním a architektonické soutěže, kdy byla **stanovena pevná cena a nabídky hodnoceny pouze podle kvalitativních kritérií**.

Zadavatel poprvé v plném rozsahu využil mezinárodní **smluvní standard FIDIC v režimu Design & Build (Žlutá kniha)**²². Dodavatelské sdružení tak zajistí v rámci jediné smlouvy projekční práce i vlastní výstavbu léčebny. V obou klíčových fázích se počítá s plnohodnotným **využitím modelu BIM (Building Information Modeling neboli informační model budovy)**²³ pro efektivní sdílení všech informací a jejich následné využití při správě budovy. ([zadávací dokumentace](#))

Za tento projekt získal JmK v soutěži Procura+ 2021 Čestné uznání v kategorii **Udržitelná veřejná zakázka**. Celou případovou studii můžete zhlédnout ve videosemináři s názvem [Aspekty OVZ v zakázce "Dětská léčebna se speleoterapií v Ostrově u Macochy"](#).

Výstavba nového sídla s nejnižšími náklady životního cyklu (Nejvyšší kontrolní úřad)

Nejvyšší kontrolní úřad (dále jen „NKÚ“) požadoval výstavbu svého nového sídla s nejnižšími náklady životního cyklu odpovídajícími běžným moderním administrativním budovám, s použitím inovativních metod, s komplexním hodnocením kvality vlastností budovy a její certifikace národním certifikačním schématem pro udržitelnou výstavbu.

Požadoval výstavbu formou **metody Design & Build** na základě požadavků na výkon nebo funkci podle § 92 odst. 2 ZZVZ a v souladu se smluvními podmínkami FIDIC v režimu Design & Build (**Žlutá kniha**) s využitím **metodiky BIM**.

²² FIDIC – žlutá kniha - Smluvní podmínky pro dodávku technologických zařízení a projektování a výstavbu elektro – a strojně – technologického díla a pozemních a inženýrských staveb projektovaných zhotovitelem (The Yellow Book of FIDIC: „Conditions of Contracts for Plant and Design-Build“ – First edition 1999) s využitím metodiky BIM

²³ Building Information Modeling (BIM, informační model budovy) je moderní, inteligentní proces pro tvorbu a správu projektů založený na modelu. Uspadňuje výměnu informací v rámci procesu návrhu projektu, výstavby a používání budovy. Umožňuje tvořit a spravovat projekty pozemních a inženýrských staveb infrastruktury - rychleji, ekonomičtěji a s nižším dopadem na životní prostředí. viz <https://www.bimfo.cz/Co-je-BIM.aspx>

Zadavatel hodnotil nabídkovou cenu (váha kritéria 60 %), náklady na provoz budovy a obnovu technických zařízení budovy podle stanovené metodiky za dobu 30 let (váha kritéria 25 %) a kvalifikace a zkušenost členů realizačního týmu (váha kritéria 15 %).

Budova je navržena v souladu s principy udržitelné výstavby. Jde o multifunkční budovu se dvěma propojenými věžemi se zelenou střechou, zelenými terasami s částečným využitím intenzivní zeleně se zálivkou akumulovanými dešťovými vodami, s kvalitním vnitřním prostředím a s veřejně dostupnou zelení v areálu. Parkování bude z velké části řešeno podzemní garáží v části o dvou podlažích.

NKÚ získal za tuto zakázku v evropské soutěži Procura+ 2021 druhé místo v kategorii **Inovativní zakázka roku**.
([případová studie](#))

Technický dozor investora

Technický dozor může investorovi zajišťovat komplexní službu z hlediska dozoru a kontroly při plnění stavebních zakázek ve vztahu ke smluvním ujednáním a platné legislativě. Vzhledem ke specifitě služby a variabilitě služby existuje pouze omezené množství možných příležitostí OVZ pro uplatnění.

příležitosti OVZ:

Společnost - Lidé:

Podpora vzdělávání, praxe a rekvalifikací

- zajištění praxí studentů nebo absolventů v oboru odpovídajícímu předmětu VZ - zapojení této skupiny osob do plnění VZ je možné dvěma způsoby:

- „Po celou dobu plnění VZ“ – jednodušší řešení, ale problematičtější přístup
- Stanovením počtu podpořených osob a počtu hodin jejich participace při plnění VZ

Zhotovení nebo rekonstrukce staveb

příležitosti OVZ:

Společnost - Lidé:

Důstojné pracovní podmínky a BOZP

- dodržení zákonného minima – u tohoto předmětu VZ je asi největší riziko nedodržení těchto podmínek, je tedy vhodné zařadit požadavek na dodržení zákonných předpisů (zejména pracovněprávních, oblasti zaměstnanosti a BOZP), který je možné promítnout jak v rovině požadavku na dodržení zákonného minima, tak požadavku na odměnu jako klíčový aspekt pracovních podmínek (viz kapitola II.1 Příležitosti OVZ – důstojné pracovní podmínky a BOZP).

Podpora zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce

- Zaměstnanost je velké téma zejména pro územně samosprávné celky, ale může být důležitá i pro jiné zadavatele. Skupina osob, které jsou znevýhodněny na trhu práce je poměrně široká a je tedy na konkrétním zadavateli a jeho stanovených cílech, kterou skupinu osob si zvolí. Způsob zapojení těchto osob do plnění VZ je pak možný dvěma způsoby, a to:

- „Po celou dobu plnění VZ“ – jednodušší řešení, ale problematičtější přístup
- Stanovením počtu podpořených osob a počtu hodin jejich participace při plnění VZ (využil například [státní podnik Povodí Vltavy](#)).

Podpora vzdělávání, praxe a rekvalifikací

- zajištění praxí studentů nebo absolventů v oboru odpovídajícímu předmětu VZ - zapojení této skupiny osob do plnění VZ je možné dvěma způsoby:

- „Po celou dobu plnění VZ“ – jednodušší řešení, ale problematičtější přístup
- Stanovením počtu podpořených osob a počtu hodin jejich participace při plnění VZ

Společnost – Podniky:

Férové podmínky v dodavatelském řetězci

- zde by měl být kladen důraz na včasné platby, neboť právě u tohoto předmětu VZ je riziko pozdních plateb generálního dodavatele poddodavatelům, kdy poddodavateli jsou obvykle malé a střední podniky. V případě využití této příležitosti OVZ je tedy vhodné buď stanovit požadavek na včasné platby nebo požadavek na přímé platby poddodavatelům (viz kapitola II.1 Příležitosti OVZ – férové podmínky v dodavatelském řetězci).

Podpora malých a středních podniků

- pro využití této příležitosti je třeba udělat si analýzu současné spolupráce s MSP a vytvořit si interní databázi nejen lokálních MSP. Důležitá je i komunikace s dodavateli. Dále je možné využít postupy uvedené v kapitole II.1 Příležitosti OVZ – podpora malých a středních podniků (zejména dělení VZ a minimalizace administrativní náročnosti zadávacího řízení).

Životní prostředí:

Jakákoli stavební činnost má vždycky dopad na životní prostředí, je tedy třeba se v maximální možné míře snažit o minimalizaci dopadů na životní prostředí, a to prostřednictvím omezení:

- spotřeby energií a spotřeby vody
- spotřeby surovin,
- produkce znečišťujících látek uvolňovaných do ovzduší, vody a půdy,
- produkce odpadů při stavbě (včetně plastových obalů apod.) – alespoň obecným smluvním závazkem,
- uhlíkové stopy.

Ekologicky šetrná řešení

U staveb a rekonstrukcí budov lze:

- stanovit požadavky na výrobky s ekoznačkou Ekologicky šetrný výrobek nebo využít Environmentální prohlášení typu III²⁴
- stanovit požadavek na nízkou energetickou náročnost budovy, a to zejména s ohledem na spotřebu primárních energií – lze podpořit využitím energeticky úsporných zařízení a osvětlení, jakož i využít obnovitelné zdroje a energii prostředí; definovat energeticky úsporné opatření např. zateplení obálky budovy, rekonstrukce kotelny, vzduchotechnika s rekuperací, tepelná čerpadla, vyregulování otopné soustavy); připravit manuál pro provoz včetně zaškolení uživatelů a zajistit energetický management na smluvně dohodnuté období po předání objektu; zavést monitoring řízení energetické náročnosti budovy (systém automatizace budov BMS (Building Management System) nebo MaR (Měření a Regulace)); využívání přirozeného denního světla v maximální technicky proveditelné míře,

²⁴ Environmentální prohlášení typu III - je III. typem environmentálního značení. V podstatě se jedná o deklaraci, která provází produkt a informuje o jeho hlavních dopadech na životní prostředí z hlediska jeho životního cyklu. Vedle vlivů posouzených normalizovanou metodou LCA může výrobce uvést i další důležité parametry. Environmentální prohlášení typu III je normalizováno normou ČSN ISO 14025 (viz <https://www.enviweb.cz/eslovník/72>)

- stanovit jasné požadavky na stavební materiály – zdravotní nezávadnost, dlouhá životnost, tepelná izolace, recyklované materiály, materiály „nové generace“ (např. vysokopevnostní beton, nanomateriály aj.)
- využít dostatečné množství zeleně na pozemku v okolí stavby nebo na střeše stavby
- řešit záchyt a využití dešťové vody či vsakovací systémy pro dešťovou vodu

U zhotovení nebo oprav rozvodů vody/elektřiny apod. lze:

- v těchto případech lze hodnotit nebo požadovat úsporné varianty výrobků – s nižší spotřebou vody (prostřednictvím regulace minimálního a maximálního dosažitelného průtoku vody) nebo elektrické energie nebo využití obnovitelných zdrojů energie.

Cirkulární ekonomika

- možnosti využití jejich principů v rámci VZ na stavební práce jsou především následující:

- Opětovné použití vybouraných opětovně použitelných stavebních výrobků, vedlejších produktů a stavebních a demoličních odpadů.
- Zajištění předdemoličního auditu při demolicích a rekonstrukcích budov
- Využití recyklovaných výrobků a materiálů v souladu s [Katalogem výrobků a materiálů s obsahem druhotných surovin pro použití ve stavebnictví](#)
- Renovace stávajících výrobků (například nábytku při rekonstrukci budov)
- využití modulárního stavebnictví, které se přizpůsobuje místu, či případným požadavkům na rozšíření kapacity s krátkou dobou realizace. Příkladem modulární výstavby je rozšíření Karvinské nemocnice, která tento systém využila jako první v České republice.²⁵ Podrobnosti k modulárnímu stavebnictví jsou k dispozici [zde](#).
- Využití papírů s ekoznačkami FSC®, EU Ecolabel nebo Nordic Ecolabel k tisku dokumentů vyhotovených dodavatelem či obecně k tisku na staveništi

Tip:

Užitečné dokumenty a odkazy:

- [Brožura Energeticky úsporné renovace a adaptace budov na změnu klimatu](#) (Šance pro budovy, 12/2016)
- [Kontrolní list \(checklist\) ke stavebním veřejným zakázkám doplněný o komentář a vysvětlení implementaci](#) - sociálně a environmentálně odpovědného zadávání a inovací ve veřejné zakázce na stavební práce.
- Web SOVZ – [stavební práce](#)
- Vzorové textace – viz [tabulka s předměty plnění](#)
- [Průvodce využití dřeva ve veřejných zakázkách](#) (Ministerstvo zemědělství)
- [Katalog výrobků a materiálů s obsahem druhotných surovin pro použití ve stavebnictví](#) - (MPO a Čs. Agentura pro standardizaci, r. 2018)
- [Recyklujeme stavby! Webový katalog výrobků a materiálů s obsahem druhotných surovin](#)
- [Zásady cirkulární ekonomiky při projektování budov](#) - (dokument EK pro novostavby a rekonstrukce budov 2/2020)

²⁵ Podrobnosti k realizaci viz <https://www.e15.cz/domaci/prvni-modularni-nemocnice-v-cesku-karvina-otevrela-revolucni-projekt-1378034>

- [Metodický návod pro řízení vzniku stavebních a demoličních odpadů a pro nakládání s nimi](#) - (MŽP, odbor odpadů)
- [Protokol EU o nakládání se stavebními a demoličními odpady](#)
- *Metodika – Performance Design & Build Efektivní výstavba s celkovými minimálními náklady - návod možného postupu pro zadavatele při realizaci výstavbových projektů metodou dodávky Performance Design & Build (& Operate) - zaměřením na minimalizaci celkových nákladů životního cyklu* (CZGBC, r. 2020)
- [Udržitelná architektura katalog šetrných řešení pro budovy](#) - (CZGBC, r. 2021)
- [Publikace Ekonomika využití šedé vody – efektivita využívání v budovách](#) (CZGBC, r. 2021)
- [Průvodce využitím dřeva ve veřejných zakázkách](#) - (Ministerstvo zemědělství)
- [Institut OVZ: webinář – Kvalitní šetrné budovy ve veřejných zakázkách II metoda Performance Design & Build, Česká rada pro šetrné budovy](#)
- [Institut OVZ: webinář – BEST VALUE APPROACH v praxi veřejných nákupů ÚVODNÍ SEMINÁŘ](#)
- [Institut OVZ: Záznam – WORKSHOP Metoda BEST VALUE APPROACH v praxi veřejných nákupů stavební zakázky](#)
- [Projekt STREAMER](#) – evropský výzkumný projekt o energeticky účinných budovách (EeB) s případy víceúčelových zdravotnických čtvrtí (tj. nemocnice a kliniky; kanceláře a maloobchody; laboratoře a vzdělávací budovy; domovy dočasné péče; rehabilitační a sportovní zařízení), realizovaných v letech 2013 – 2017. Jeho cílem je snížit spotřebu energie a uhlíkové emise nových a modernizovaných budov ve zdravotnických čtvrtích v EU o 50 % v průběhu příštích 10 let. Konečné výsledky výzkumu jsou k dispozici [zde](#).

příklady dobré praxe

Nový nízkoenergetický ambulantní pavilon Hemato-onkologické kliniky (FN Olomouc)²⁶

Z pohledu přístupu k pacientovi jde o jedinečný projekt, jeho realizaci předcházela **simulace pohybu pacienta** v rámci kliniky tzn. od příjezdu do areálu přes odběry, vyšetření, podání terapie nebo transfúze po odchod domů.

Při návrhu byla podstatná variabilita technologického vybavení, kompaktní tvar budovy s optimálním poměrem pevných a prosklených ploch, což je základní předpoklad pasivních budov. Součástí projektu je zelená retenční střecha a zelené nádvoří, díky kterým jsou menší nároky na retenční objem podzemních nádrží, eliminuje se přehřívání a ochlazování konstrukce i přímého okolí budovy a dešťová voda se zadržuje na pozemku. Optimální vnitřní klima je dále zajištěno chlazením vnitřních prostor s úpravou vlhkosti. Důsledně byla řešena i akustika vnitřních prostor s důrazem na uživatelský komfort a minimalizaci doby dozvuku.

Komfortní logistické vazby zajišťuje propojená potrubní pošta pro pohodlnou přepravu vzorků a léčiv. Klinika je v interiéru doplněna uměleckými díly originálně navrženými přímo na míru onkologickým pacientům (díla jsou výstupy z projektu [Umění léčit, léčba uměním](#))

(bližší informace a případová studie viz [informační list CZGBC spříklady dobré praxe ve veřejných zakázkách](#), str. 1)

²⁶ Kompletní fotogalerii z průběhu stavby si můžete prohlédnout zde: <https://www.flickr.com/photos/fnol/albums/72157703889439222>

Výstavba první energeticky úsporné kliniky v ČR (FN Olomouc)

Nový pavilon II. Interní kliniky gastroenterologie a geriatrie Fakultní nemocnice v Olomouci byl díky svému komplexnímu energeticky úspornému řešení v dané době (r. 2018) jediným objektem svého druhu v České republice, který splňoval standardy pasivní budovy. Budova má pět nadzemních a jedno podzemní podlaží a nachází se v ní jednotka intenzivní péče se sedmi boxy a čtyřmi kompletními pětadvacetilůžkovými odděleními s dvouložkovými i nadstandardními jednolůžkovými pokoji. Jsou zde i speciálně upravené pokoje pro obézní či jinak handicapované pacienty.

Stavba je pozoruhodná z pohledu celkového designu, technického i konstrukčního řešení. Budova byla projektována a vystavěna s využitím ekologicky šetrných řešení a prvků cirkulární ekonomiky. Celá budova pomocí zelené retenční střechy efektivně hospodáří s dešťovou vodou, zužitkovává odpadní teplo, k prosvětlení interiéru využívá v maximální míře denní světlo (vhodný poměr pevné a prosklené plochy), využívá technologie chlazených stropů, která slouží ke snižování vysokých teplot v interiéru, kdy nedochází k proudění vzduchu a v jednotlivých místnostech se udržuje potřebná stabilní teplota (i v horkých dnech). Pro „zaklopení“ chladicí technologie byly v podhledech použity speciální sádrokartonové desky s příměsí grafitu, který zvyšuje tepelnou vodivost.

Klinika je inovativní i svým dispozičním řešením, je totiž navržena a postavena tak, aby se jednotlivá patra dala v budoucnu přestavět dle aktuálních potřeb a nároků nemocnice. To je možné díky speciálním sádrokartonovým příčkám.

[\(případová studie\)](#)

Zelené střechy ve Fakultní nemocnici Plzeň²⁷

Fakultní nemocnice Plzeň vsadila na zelené střechy, které zrealizovala již tři - na onkologickém pavilonu, na střeše parkovacího domu a na pavilonu psychiatrické kliniky. Zelené střechy a fasády mají hned několik pozitivních vlivů na budovu, její vnitřní prostředí i blízké okolí: přispívají k estetice a vytváří prostor pro odpočinek, ale také pomáhají zadržovat dešťovou vodu a tím v letním období ochlazovat okolí budovy – zmírňují tzv. městský tepelný ostrov – ale i samotnou budovu. Tak se nepřímo snižují náklady na provoz klimatizací. Rozmanité rostlinné druhy pak podporují biodiverzitu.

Výstavbou parkovacího domu se snaží nemocnice řešit dlouhodobý nedostatek parkovacích stání a areál více zpřístupnit motorizovaným pacientům. Nad parkovacím domem se nachází extenzivní plochá zelená střecha, která je pochozí. Hlavním důvodem pro návrh a realizaci této skladby střechy byl požadavek na řízené vypouštění dešťových vod do kanalizačního řádu v souladu s vyhláškou o obecných požadavcích na využívání území. Toto řízené vypouštění zajišťují podzemní železobetonové akumulační (retenční) nádrže, ze kterých je zachycená voda vypouštěna do veřejné kanalizace. Akumulace vody na střeše má pozitivní vliv na okolí stavby, zeleň bude zachytávat prach, zvlhčovat a okysličovat ovzduší. Na střeše jsou suchomilné rostliny a lavičky, které umožňují návštěvníkům výhled na velkou část města.

[\(souhrn informací včetně fotodokumentace\)](#)

Budova Onkologického centra je zajímavá tím, že má plochou vícevrstvou zelenou střechu - nad 1. PP v úrovni 1. NP je zelená intenzivní pochozí a pobytová střecha, nad 1. PP nad konferenčním sálem je terasová pochozí a pobytová střecha s dřevěným roštem z exotického dřeva. Nad 4. NP a 5. NP je pak jednoplášťová nepochozí střecha. Ozeleněná střecha získala za své kvality Cenu veřejnosti a třetí místo v kategorii Veřejná zelená střecha soutěže Zelená střecha roku 2019 (případová studie viz [Informační list CZGBC s příklady dobré praxe ve veřejných zakázkách](#), str. 9)

Novostavba pavilonu dětského oddělení Nemocnice Nové Město na Moravě, p. o.

Nová budova dětského oddělení nahradila původní objekt, který již nevyhovoval energetickým standardům a provozním potřebám. Nový objekt poskytuje zázemí pro pacienty odborných ambulancí i lůžkového dětského oddělení.

Celá stavba splňuje parametry pasivního domu, využívá moderní technologie a ukazuje, jak efektivně využívat energii v souladu se soudobými požadavky na optimální hospodaření s energií. Objekt je vystavěn jako

²⁷ fotodokumentace je k dispozici na <https://www.zelenastrecharoku.cz/cs/menu/predchozi-rocniky/2019/zelena-strecha-onkologickeho-pavilonu-fakulni-nemocnice-plzen/>

budova s minimální potřebou tepla na vytápění, pro které využívá solární zisky, a také současně jako budova s velmi dobře tepelně izolovanou obálkou. Konstrukce je navržena bez tepelných mostů, a tak zaručuje minimalizaci tepelných ztrát a tepelnou pohodu. Budova zajišťuje kvalitní vnitřní prostředí s dostatečnou výměnou vzduchu, je osazena kompletní vzduchotechnikou a klimatizačními jednotkami pro zajištění rovnotlakého větracího systému (přívod a odvod vzduchu s rekuperací – vzduch je v zimním období ohříván a v letním období chlazen na požadované parametry), vytápění je zajištěno z centrální plynové kotelny nemocnice, voda je ohřívána pomocí tepelného výměníku v jiné části areálu. Odpadní voda ze stávajícího bazénu je využívána pro splachování toalet v budově nového dětského pavilonu. Zajímavě řešená je i střecha budovy s technologií zelené střechy (tepelná i zvuková izolace, zadržování srážkových vod).

[\(případová studie\)](#)

Kasárna Jičín - výstavba dopravní a technické infrastruktury a veřejných prostranství (Město Jičín)

Již v roce 2013 byla městem Jičín realizována urbanisticko-architektonická soutěž (soutěž o návrh) Kasárna Jičín. Na základě jejích výsledků byla zpracována územní studie a navazující projektové dokumentace na vybudování dopravní a technické infrastruktury, které byly podkladem pro tuto VZ.

Při přípravě VZ bylo realizováno setkání s dodavatelem Meet the buyer a následně proběhly i PTK. Součástí zadávacích podmínek byl požadavek na vytvoření pozice Manažer odpovědného přístupu - vybraný dodavatel musel ustanovit osobu odpovědnou za plnění odpovědného veřejného zadávání ve vztahu k plnění předmětné veřejné zakázky. Ve vztahu k sociálně odpovědnému přístupu zadavatel požadoval doložit Etický kodex dodavatele veřejné zakázky, který pak tvořil jednu z příloh smlouvy o dílo. Zároveň byl stanoven požadavek na bankovní účet přístupný zadavateli k nahlížení, kdy vybraný dodavatel musel zřídit a po celou dobu provádění díla udržovat bankovní účet umožňující bezplatný a nepřetržitý přístup zadavateli pro sledování průběhu plateb poddavatelům. Dále byl stanoven požadavek na uspořádání min. 2 exkurzí pro základní školy se sídlem v Jičíně (7. až 8. třída). Ve vztahu k životnímu prostředí a místní komunitě stanovil zadavatel požadavek na **snížení negativních dopadů provádění stavby na okolí** - účastníci museli v rámci Formuláře nabídky popsat, jak budou eliminovat tyto dopady na okolí zejm. prach, hluk, emise a další negativní dopady (např. otřesy).

Specifikem této VZ je i požadavek na **monitorovací zprávu**, kterou musí vybraný dodavatel průběžně vyplňovat a následně předkládat prostřednictvím svého manažera odpovědného zadávání v požadovaných frekvencích zadavateli. Tato zpráva slouží ke kontrole plnění požadavků OVZ a též k monitoringu informací, které budou vyhodnocovány v rámci veřejné zakázky.

[\(případová studie\)](#)

Zhotovení stavby koncertní sálu Konzervatoře Brno (Jihomoravský kraj)

Jihomoravský kraj se rozhodl zadat tuto veřejnou zakázku v souladu se zásadami odpovědného veřejného zadávání. Prostřednictvím smluvních podmínek proto kladl důraz na férový přístup k poddavatelům (zejména v oblasti včasných plateb za provedené práce), ale i lidem pracujícím na stavbě: legální zaměstnávání, dodržování pracovněprávních předpisů, odpovídajících podmínek práce a zajištění bezpečnosti práce pro všechny osoby, které se budou na plnění veřejné zakázky podílet. Ze zadávacích podmínek: „Zhotovitel se zavazuje zajistit dodržování pracovněprávních předpisů, zejména zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (se zvláštním zřetelem na regulaci odměňování, pracovní doby, doby odpočinku mezi směnami atp.), zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (se zvláštním zřetelem na regulaci zaměstnávání cizinců), a to vůči všem osobám, které se na plnění zakázky podílejí a bez ohledu na to, zda jsou práce na předmětu plnění prováděny bezprostředně zhotovitelem či jeho poddavateli. Zhotovitel je povinen zajistit řádné a včasné plnění finančních závazků svým poddavatelům, kdy za řádné a včasné plnění se považuje plné uhrazení poddavatелеm vystavených faktur za plnění poskytnutá k plnění veřejné zakázky, a to vždy do 5 pracovních dnů od obdržení platby ze strany objednatele za konkrétní plnění. Zhotovitel se zavazuje přenést totožnou povinnost do dalších úrovní dodavatelského řetězce. Zhotovitel je povinen kdykoli v průběhu plnění smlouvy na žádost objednatele předložit kompletní seznam částí plnění plněných prostřednictvím poddavatelů včetně identifikace těchto poddavatelů. „Zároveň měl JMK zájem o větší angažovanost dodavatelů při přípravě nabídky, která by mohla vést k vylepšení projektu. Do hodnotících kritérií proto zadavatel zakomponoval možnost nabídnout, v rámci kritéria Přidaná hodnota, dvě vylepšení projektu spočívající v:

- eliminaci záboru veřejného prostranství, spočívající v neuzavírání přilehlé ulice pro dopravu materiálu
- snížení hladiny akustického výkonu do okolí o min. 2 dB(A) vůči navržené hodnotě.

[\(případová studie\)](#)

Rekonstrukce kulturní památky (Město Jičín) – podpora vzdělávání, praxe

Město Jičín vnímá, že je v celé společnosti velká poptávka po technicky vzdělaných pracovnících, ať už se to týká řemeslných oborů, ale i technicky vzdělaného středního managementu, jako jsou projektanti, technické dozory staveb, technici ve veřejné správě apod. V rámci přípravy veřejné zakázky na stavební práce tak byla diskutována potřeba začlenit propojení teoretických znalostí, které děti nabyly v rámci školního vyučování např. při hodinách matematiky, fyziky a pracovního vyučování a praxe, která by jim byla ukázána přímo v průběhu stavební rekonstrukce kulturní památky. Do Zadávací dokumentace na předmětnou veřejnou zakázku byl vložen požadavek zadavatele na umožnění exkurze vč. výkladu na stavbě díla žákům základních škol (8.–9. třída) s cílem podpořit zájem o studium/práci v technických oborech, maximální možný počet je omezen na dvě exkurze za dobu trvání díla v domluvených termínech, počet žáků max. 15.

[\(případová studie\)](#)

Férové podmínky v dodavatelském řetězci ve veřejné zakázce na stavební práce (Vysoká škola chemicko-technologická Praha)

VŠCHT Praha ve své veřejné zakázce na rekonstrukci vnější fasády budovy, včetně výměny oken, požadovala: „Zadavatel bude od vybraného dodavatele vyžadovat, aby při plnění předmětu veřejné zakázky zajistil legální zaměstnávání, férové a důstojné pracovní podmínky a odpovídající úroveň bezpečnosti práce pro všechny osoby, které se budou na plnění předmětu veřejné zakázky podílet. Vybraný dodavatel bude povinen zajistit splnění tohoto požadavku Zadavatele i u svých poddodavatelů. Aspekty společensky odpovědného zadávání veřejných zakázek jsou zohledněny v textu závazného vzoru smlouvy na plnění veřejné zakázky a v textu Memoranda o férových podmínkách v dodavatelském řetězci, které tvoří přílohy této zadávací dokumentace. Zadavatel požadoval, aby Memorandum bylo podepsáno vybraným dodavatelem i všemi jeho poddodavateli, čímž bylo zajištěno, že se s důrazem na férové podmínky seznámí i poddodavatele. Memorandum, které obsahovalo jak podmínky pro platby, tak požadavek důstojných pracovních podmínek bylo doprovázeno příslušnými smluvními ustanoveními a kontrolou mimo jiné také prostřednictvím čtvrtletního čestného prohlášení.

[\(případová studie\)](#)

Nové nemocnice v jižním Glasgow (Velká Británie, Glasgow)

Nové nemocnice pro širší oblast anglických měst Glasgow a Clyde—NHS Greater Glasgow and Clyde (NHSGGC)—využily při zadávání veřejné zakázky na práce na nových nemocnicích v jižním Glasgow (nSGH) **Ustanovení pro prospěch místní komunity** (CBCs). Díky tomu se mohl do VZ zapojit i jeden ze zavedených sociálních podniků, který se stal vítězným uchazečem o zakázku na zajištění průmyslových náterrů oplocení staveniště.

Snahou NHSGGC bylo dosáhnout sociálního prospěchu ve prospěch místní komunity, proto smluvní podmínky zaměřily na 3 oblasti sociálního a ekonomického přínosu pro místní komunitu:

- cílený nábor a školení byl nastaven zejména na místní nové účastníky na trhu (bylo vytvořeno 185 pracovních míst pro nové účastníky, přičemž 87 % z nich bylo obsazeno místními lidmi)
- bylo vytvořeno 47 míst pro učňovskou praxi a realizováno 141 pracovních stáží
- byly realizovány exkurze studentů místních škol a univerzit na staveništi.
- zapojení a rozvoj **sociálních podniků a malých a středních podniků**.

[\(případová studie\)](#)

Revitalizace Vltavy Vraňany - Hořín (Povodí Vltavy, s. p.)

Zadavatel se rozhodl omezit negativní dopady stavby snížením emisí škodlivých látek do vzduchu.

Stanovil tedy požadavek pro nákladní automobily používané při stavbě na emisní normu EURO VI. Jako přiměřený uznal tento požadavek i ÚOHS v rámci jiné šetřené veřejné zakázky související se sběrem a likvidací odpadu (č.j. ÚOHS-S0179/2018/ VZ-25886/2018/513/EPi - Sběrný dvůr Třinec, bod 166) ve vztahu k technické kvalifikaci na emisní normu EURO IV: *stanovení emisních limitů přispívá k ochraně ŽP, která bezesporu veřejným zájmem je.*
([zadávací dokumentace](#))

VZ na energeticky šetrné budovy

SMN a.s. – o. z. Nemocnice Šternberk – Interní pavilon, Olomoucký kraj

Předmětem VZ je výstavba nového pavilonu interny v areálu šternberské nemocnice, kterou tvoří čtyři nadzemní podlaží a jedno technické podzemní podlaží. Plochá střecha je opatřena fotovoltaickými panely a celý objekt je řešen v tzv. pasivním energetickém standardu.

([zadávací dokumentace](#))

Úsporná opatření v areálu Polikliniky Starý Lískovec, spol. s r.o.

Předmětem zakázky je dodávka stavebních prací v rámci rekonstrukce objektu. Cílem rekonstrukce je zateplení daných objektů, výměna otvorových výplní, úprava vytápění a přípravy teplé vody– výměna technologie plynové kotelny (vč. příslušenství) a instalace fotovoltaické elektrárny.

FVS Žďár nad Sázavou (Město Žďár nad Sázavou)

Předmětem veřejné zakázky je instalace fotovoltaického systému (FVS) o výkonu 33,275 kWp bez akumulace, která přinese garantovanou roční úsporu elektrické energie ve výši 32,60 MWh.rok-1 tj. min. úspora 117,36 GJ/rok. FVS primárně pro pokrytí spotřeby v objektu zadavatele, případné přebytky budou dodávány do sítě.

([zadávací dokumentace](#))

Nízkouhlíková obytná budova, Město Helsinky (Finsko).

Podmínky [zadávacího řízení na nízkouhlíkové obytné budovy s využitím kritérií pro posouzení životního cyklu](#): Využívání obnovitelných zdrojů energie, min. budovy vybaveny solárním systémem, doporučení k využívání dalších obnovitelných zdrojů (geotermální a/nebo solární ohřev a/nebo rekuperace tepla z odpadních vod). Povinností je centrální větrací systém s příívodem a odvodem vzduchu vybavený funkcí rekuperace tepla, systém řízení vytápění musí zohledňovat jak venkovní teplotu, tak předpověď počasí. Roční stupeň účinnosti větracích systémů musí být minimálně 70 %.

Plavecký bazén s pasivním využitím energie, obec Sulejów (Polsko).

[První plavecký bazén v Polsku, který splňuje normy pasivního využívání energie](#): Podmínky splnění normy pasivní budovy s vysokou tepelnou izolací a těsností, využití technologie tepelného čerpadla umožňujícího získávat teplo z použité horké vody ze sprch a proplachovací vody z bazénu.

Budovy s pozitivní energií - Centre Hospitalier de Niort (region Deux-Sèvres, Francie)

Nemocniční centrum v Niortu se v rámci svého programu udržitelného rozvoje rozhodlo zadat výstavbu **budovy s pozitivní energií**. Budovy s pozitivní energií si vyrábějí svou vlastní energii pro spotřebu, ale také vytvářejí přebytečnou energii, kterou lze využít pro jiné účely (jako je provoz elektrických vozidel nebo poskytování energie do sítě).

Tato budova se nachází 30 km od Niortu ve městě Parthenay. V budově je denní stacionář a jsou zde umístěny konzultační kanceláře, pečovatelská zařízení a místnosti pro aktivity pacientů. V roce 2013 získala plánovaná budova nemocnice ocenění v rámci Národního programu výzkumu a experimentů v oblasti energie v budovách.

Budova byla postavena s cílem maximalizovat přirozené světlo a snížit spotřebu primární energie. Fasáda je pokryta dřevem s certifikací protisluneční ochrany; byly použity bezpečné materiály linolea a také barvy bez těkavých organických látek. Následně byl instalován nový kotel na spalování dřevěných pelet, který generuje výkon 3,1 MW. V celé budově je dvojitě větrání, které pomáhá rychleji vytápět a ochlazovat budovu. V roce 2015 nemocnice na své střeše instalovala 228 m² fotovoltaických panelů, které ročně vyrobí 39 500 kWh a kompenzují energetickou spotřebu budovy. Tyto panely produkují přebytečnou elektřinu, která je následně prodávána do obecné elektrické sítě.

(případová studie – publikace ['REDUCING HEALTHCARES CLIMATE FOOTPRINT: OPPORTUNITIES FOR EUROPEAN HOSPITALS & HEALTH SYSTEMS'](#), str. 18)

Forenzní psychiatrické centrum – RPC (Region Scane, Švédsko) – největší pasivní dům ve Švédsku

Forenzní psychiatrické centrum v Trelleborgu bylo postaveno v r. 2016 jako takzvaný pasivní a plus energetický dům, což znamená, že budova má kapacitu vyrobit více energie, než spotřebuje. Celková plocha budovy je asi 11 900 m².

Větrné turbíny na místě, solární články a solární tepelné kolektory na střeše vyrábějí elektřinu a teplou vodu. Solární kolektory pokrývají potřebu teplé vody v období od března do září. Produkují přibližně 30 MWh teplé vody za rok a případnou nadprodukcí lze uložit do geotermálních vrtů pro budoucí použití. Solární články vyrobí ročně přibližně 170 MWh elektřiny. Větrná turbína je vysoká 25 metrů s průměrem křídla 14 metrů. Ročně vyrobí přibližně 65 MWh elektřiny a má výkon 0,025 MW. Nadprodukcí elektřiny z větrných turbín a solárních článků se prodává do sítě. RPC dosahuje nejvyšší úrovně certifikačního systému založeného na švédských stavebních a vládních předpisech - Environmental Building Level Gold.

(více informací viz publikace [–Nordic know-how 2021 Best practices of sustainable healthcare in the Nordics](#), str. 7, AJ)

VZ na poskytování energetických služeb

Poskytování energetických služeb metodou EPC v Nemocnici Břeclav (Nemocnice Břeclav, příspěvková organizace)

Předmětem veřejné zakázky je snížení energetické náročnosti Nemocnice Břeclav metodou EPC (Energy Performance Contracting) v rámci projektu modernizace energetického hospodářství, a to formou zadání veřejné zakázky v jednacím řízení s uveřejněním. Cílem zadavatele bylo snížení nákladů na provoz a zlepšení komfortu a zdravého prostředí v budovách nemocnice.

[\(zadávací dokumentace\)](#)

VZ na bourací práce

Recyklace odpadu, opětovné využití stavebního materiálu a požadavky na kvalitu řízení (Ministerstvo zdravotnictví Slovenské republiky, Bratislava)

Výstavba fakultní nemocnice Rázsochy v bratislavské městské části Lamač začala v roce 1987, přičemž v průběhu třicetileté výstavby se opakovaně potýkala s problémem financování a dokončena byla jenom hrubá stavba s obvodovými zdmi. Nakonec se ministerstvo zdravotnictví rozhodlo nemocnici zbourat a v roce 2018 vyhlásilo **nadlimitní zakázku na bourací práce**, kde zadavatel nastavil **požadavky na standardy kvality a jedním z kritérií hodnocení byla výše recyklace a využití stavebních materiálů**.

Zadavatel využil zákonnou možnost prokázání technické anebo odborné způsobilosti prostřednictvím požadavku na standardy kvality spočívající v zavedení systému:

- environmentálního managementu (Certifikace STN EN ISO 14001 systém environmentálního manažerství v oblasti bourací a zemní práce a recyklace stavební suti),

- managementu kvality (ISO EN 9001:2009 v oblasti bourací a zemní práce a recyklace stavební suti),
- managementu bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (Certifikace OHSAS 18001 v oblasti bourací a zemní práce a recyklace stavební suti), dodání seznamu strojového a technického vybavení pro bourací práce a drcení stavební suti a plánu dopravy s ohledem na snížení zátěže na okolí.

([případová studie](#)) ([zadávací dokumentace](#))

VZ na inovace

Nemocnice ve městě Sucha Beskidzka, Polsko

Nemocnice se snažila vyřešit dopad čím dál vyšších teplot na pokojích a v ordinacích na personál a pohodu pacientů. Namísto klimatizování místností, které by zatížilo rozpočet, se nejprve obrátila v rámci technického dialogu na trh se žádostí o dostupná řešení. Poté místo předepsání konkrétních řešení, za použití funkčních kritérií (snížení teploty o 2 °C) v otevřeném řízení pořídila udržitelnější řešení: fasáda byla osazena solárními panely, které poskytují stín, aniž by bylo v místnostech méně světla. Rozhodující bylo využití modelu zohledňujícího náklady celého životního cyklu. I když venkovní teploty vzrostly o 20%, teplota uvnitř nemocnice klesla o 10 %. Solární panely navíc pokrývají 5 % spotřeby elektrické energie v nemocnici, což vynahrazuje počáteční investici.

V. 2

VEŘEJNÉ ZAKÁZKY NA SLUŽBY BĚŽNÉ

Do této kategorie patří veřejné zakázky, jejichž předměty plnění jsou ve své podstatě obdobné napříč všemi oblastmi ve veřejném zadávání. Nejčastěji zadávanými druhy služeb jsou úklidové služby včetně potřeb k úklidu, ostraha a bezpečnostní služby dále také stravovací a cateringové služby nebo údržba zeleně a technické služby. Při veřejných zakázkách na tyto služby už jsou téměř běžně využívány v praxi osvědčené příležitosti odpovědného zadávání zejména z kategorií Společnost – lidé, Společnost – podniky a případně i Životní prostředí. Mezi tzv. běžné služby můžeme zařadit i služby prádelny (praní nebo pronájem prádla), služby týkající se odvozu a likvidace běžných odpadů, servisní služby či služby v oblasti informačních technologií. Dále v textu se budeme jednotlivými službami zabývat podrobněji.

Úklidové služby a čisticí potřeby

S veřejnými zakázkami na úklidové služby se setkává většina zadavatelů v České republice včetně velkých podniků a provozů. Tyto služby jsou velmi často zadávanou „komoditou“.

Pokud jsou soutěženy úklidové služby v oblasti zdravotnictví, ze strany zadavatelů je nutné v zadávacích podmínkách reflektovat **specifika typická pro oblast zdravotnictví**, kterými jsou:

dezinfekce uklízených prostor – dodržování tzv. dezinfekčních programů/řádů/plánů k prevenci infekčních rizik stanovených zdravotnickými provozy a schválenými příslušnými hygienickými stanicemi; k přípravě dezinfekčních roztoků se používají speciální pomůcky.

tzv. kategorizace a pasportizace prostor

- **variabilita uklízených prostor a povrchů** z hlediska používání úklidových přípravků a postupů – různé typy povrchů = různé úklidové přípravky a různé koncentrace, způsoby a frekvence stěrů, pravidelné i namátkové kontrolní stěry aj.
- **velikost ploch** – z hlediska vhodnosti používání speciálních strojů, techniky a pomůcek při úklidu

profesní kvalifikační standard: „[Úklidový pracovník ve zdravotnických a nemocničních zařízeních](#)“ – oprávněnost zadavatele ve vhodných případech požadovat, aby dodavatel pro určité plnění využíval certifikované osoby.

úroveň kvality poskytovaných služeb – vymezení úrovně kvality úklidu včetně metody hodnocení kvality poskytovaných služeb (např. metoda KPI)

příležitosti OVZ:

Z hlediska kategorií OVZ lze u tohoto typu veřejných zakázek ve všech oblastech uplatnit příležitosti z těchto třech kategorií:

Společnost – lidé:**podpora zaměstnanosti osob znevýhodněných na trhu práce**

- jde o ideální a vhodnou příležitost, se kterou mohou zadavatelé v současnosti pracovat jako s běžnou součástí při zadávání veřejné zakázky, neboť u tohoto typu veřejných zakázek dlouhodobě velmi dobře funguje.

důstojné pracovní podmínky a BOZP

– ze strany zadavatele je třeba zajistit dodržování veškerých právních předpisů vůči všem osobám podílejícím se na plnění, a to bez ohledu na to, zda bude plněno přímo dodavatelem či jeho poddodavateli. Z hlediska zadávacího procesu je u obou výše uvedených příležitostí nutné vymezit základní požadavky a podmínky do zadávacích podmínek a dále v nich nastavit další souvislosti i ve smlouvě včetně systému kontroly a případných sankcí při nedodržování. Vzorové textace a další materiály pro využití příležitostí jsou dostupné [zde](#).

Společnost – podniky

podpora účasti sociálních podniků ve VZ a podpora malých a středních podniků – pokud jsou zakázky zadávány centrálně je vhodné zohlednit možnosti dodavatelského řetězce ve vztahu k naplnění účelu zakázky, neboť v některých případech může zadavatel shledat vyšší efektivitu při rozdělení plnění na části dle lokace a připuštění do soutěže malých a středních podniků, které mohou být současně i podniky sociálními. Zadavatelé tak mohou mít pozitivní vliv na zaměstnanost v daném regionu.

férové dodavatelské vztahy – zadavatelé mohou využít možnosti přímých plateb poddodavatelům s cílem zajistit včasné úhrady závazků poddodavatelům.

Životní prostředí

Při zadávání veřejných zakázek lze upřednostňovat i **ekologicky šetrná řešení** úklidu tj. vymezit si požadavky na úklidové čisticí prostředky, hygienické a jiné spotřební materiály, případně i na čisticí a umývací techniku k úklidu apod., dále je třeba stanovit postupy při provádění úklidu (ekologicky šetrné k životnímu prostředí), požadavky na vzdělávání v ekologickém úklidu a také postupy pro třídění a likvidaci odpadů. Pro stanovení požadavků z hlediska ekologicky šetrného úklidu je vhodné do zadávacích dokumentací uvádět **definici ekologického úklidu** a také je možné použít vzorové textace dostupné [zde](#).

Tip:

Užitečné materiály a odkazy:

- web SOVZ [Úklidové služby a potřeby](#)
- [Definice ekologického úklidu](#)
- [Standard úklidových služeb](#) (Centrální nákup státu, Ministerstvo financí) – materiál vytvořen za účelem nastavení minimálních požadavků na externího dodavatele úklidových služeb mimo jiné i se zohledněním sociálně a environmentálně odpovědného přístupu
- [GPP kritéria pro zelené veřejné zakázky týkající se úklidových služeb ve vnitřních prostorách](#)
- [GPP kritéria pro zelené veřejné zakázky na údržbu veřejných prostor](#)
- [MŽP Šetrná veřejná správa čisticí prostředky a úklidové služby](#) – příklady, vliv nepoužívání na ŽP, opatření a environmentální kritéria a požadavky na výrobky aj.
- [Odpovědné veřejné zakázky na služby ostraha a úklidu](#) – souhrn informací z tematického setkání zástupců veřejných zadavatelů v r. 2019 včetně odkazů
- další vzorové textace – viz [tabulka s předměty plnění](#)
- [Katalog sociálních podniků](#)

příklady dobré praxe**Zajištění úklidových služeb v objektech Úřadu vlády ČR (Úřad vlády České republiky)**

Úřad vlády České republiky patří mezi zakládající členy [Platformy](#) odpovědného veřejného zadávání, kteří uplatňují ve své zakázkové praxi strategický (odpovědný) přístup k zadávání veřejných zakázek a tento strategický přístup dále rozvíjejí, jak vyplývá i ze širší uplatněných aspektů při této veřejné zakázce. V polovině roku 2020 Úřad vlády soutěžil dodavatele na zajištění úklidových služeb ve svých objektech. Předmět zakázky zahrnoval kompletní úklidové služby, zejména pravidelný úklid a další úklid nad rámec pravidelného úklidu včetně poskytování nástrojů, dopravy materiálu, čisticích strojů. Zadavatel zadal veřejnou zakázku v souladu se zásadami společensky odpovědného veřejného zadávání, kdy kromě důrazu na čistě ekonomické parametry byly zohledněny i širší společenské zájmy zejména v oblasti zaměstnanosti, sociálních a pracovních práv i ekologicky šetrnějších řešení. Nabídky byly hodnoceny na základě třech kritérií: 70% nabídková cena, 20% zkušenosti člena realizačního týmu (zkušenosti manažera zakázky) a 10% vlastnosti a schopnosti člena realizačního týmu (vlastnosti a schopnosti manažera zakázky). [\(případová studie\)](#)

Úklidové služby areálů a dopravních prostředků (Dopravní podnik hl. města Prahy)

Dopravní podnik hl. města Prahy (DPP) ustoupil od jedné velké soutěže na zakázku na úklidové služby areálů a dopravních prostředků a rozdělil ji na 16 logických částí podle jednotlivých areálů. Tím otevřel zakázku i malým a středním podnikům a přilákal tak více uchazečů. Smlouvy jsou na šest let a DPP v porovnání se předchozím kontraktem ušetří 229 milionů.

DPP v tomto tendru použil další prvky své strategie odpovědného zadávání: závazek dodavatelů provádět třídění odpadu na papír, PET láhve a umělé hmoty, sklo a ostatní směsný odpad nebo přímé platby subdodavatelům.

Dodavatelé se současně zavázali, že zajistí dodržování veškerých právních předpisů vůči svým pracovníkům, zejména odměňování, pracovní dobu, dobu odpočinku mezi směnami, placené přesčasy. V neposlední řadě se noví dodavatelé zavázali, že všechny osoby, které se na plnění zakázky budou podílet, jsou vedeny v příslušných registrech, například v registru pojištěnců ČSSZ a mají příslušná povolení k pobytu v ČR.

Další požadavky DPP na dodavatele se týkají používání ekologicky šetrných čisticích prostředků, a to v koncentrované podobě v nejvyšším možném rozsahu, aby snížil množství produkováných obalů.

[\(případová studie\)](#)

Úklidové služby (Česká televize)

Česká televize se při zadávání zakázek na úklidové služby v minulosti potýkala s problémy. Výsledkem zadávacích řízení byly velmi nízké smluvní ceny služeb, kterým odpovídala i nižší kvalita plnění. Jako klíčová pro kvalitu plnění se ukázala stabilita týmu úklidových pracovníků. Česká televize si tedy kladla za cíl vybrat dodavatele se stabilními týmy spokojených zaměstnanců, přičemž stabilitu týmu úklidových pracovníků dokáže zajistit nejlépe důstojná výše mzdy a další podmínky. A protože výše mzdy pracovníků se odvíjí od celkové nabídkové ceny, Česká televize se rozhodla při zadání zakázky na úklidové služby klást velký důraz na kvalitu nabízených služeb, a proto mělo hodnotící kritérium „Kvalita projektu úklidových služeb“ velkou váhu – 45 %. [\(případová studie – písemný souhrn, –případová studie prezentace na YouTube: Implementace OVZ - zakázka na úklidové služby pro ČT\)](#)

MPSV se u úklidu a poté i v oblasti strážní služby (ostraze) zaměřilo na důstojné pracovní podmínky pracovníků, neboť v těchto službách dochází k jejich porušování. Důležité bylo rozkrytí nabídkové ceny s cílem odhalit mimořádně nízkou nabídkovou cenu a zabezpečit stálost týmu bezpečnostních pracovníků [\(případová studie a video\)](#)

Ostraha a bezpečnostní služby

Stejně jako úklidové služby i služby ostrahy jsou velmi často zadávaným předmětem plnění veřejných zakázek. I zde jsou úspěšně a v podstatě i běžně využívány aspekty OVZ.

Stejně jako u úklidových služeb má zadávání veřejných zakázek na ostrahu **v oblasti zdravotnictví svá určitá specifika**, kterými například jsou:

- ✓ **nepřetržitý provoz zdravotnického zařízení** – mnoho poskytovatelů zdravotních služeb – typicky zdravotnická zařízení s lůžkovým fondem případně zdravotnická zařízení poskytující v rámci své činnosti i pohotovostní služby
- ✓ **mnoho nepřetržitě otevřených a přístupných prostor** – přímo souvisí s nepřetržitým provozem, je třeba uvést v zadávacích podmínkách (vliv na počet osob pro plnění > mzdové náklady > vliv na nabídkovou cenu)
- ✓ **rizika související s prostředím výkonu služeb** – ohrožení života a zdraví osob (agresivita pacientů a útoky na zdravotnické pracovníky případně i na pracovníky ostrahy) - vhodné požadovat v zadávacích podmínkách odpovídající proškolení osob v oblasti tzv. **ochrany měkkých cílů** (zaměstnanci dodavatele i poddodavatele)

příležitosti OVZ:

U veřejných zakázek na služby ostrahy a bezpečnostní služby lze podpořit celou řadu širších společenských zájmů zejména z kategorií Společnost - lidé a Společnost – podniky; tyto příležitosti jsou ve srovnání s veřejnými zakázkami na úklidové služby i obsahově téměř totožné.

Společnost – lidé:

[podpora zaměstnanosti osob znevýhodněných na trhu práce](#)

– v daném případě jde o téma, které je v oblasti výkonu ostrahy stěžejní a vhodné pro využití - především je možné požadovat pro plnění zaměstnávání osob z řad dlouhodobě nezaměstnaných, osob zdravotně

znevýhodněných a také osob 55+. I toto téma stejně jako u úklidových služeb běžně v praxi funguje, proto není ze strany zadavatelů vyžadována přehnaná podpora – v základu je třeba jednoduché vymezení požadavku včetně jeho propsání do smluvních podmínek a také nastavení systému kontroly a případných sankcí – více informací k tématu včetně vzorových textací do zadávacích dokumentací a doporučení jsou dostupné na stránkách projektu SOVZ [zde](#)

důstojné pracovní podmínky BOZP

– zadavatel by měl dbát na dodržování veškerých právních předpisů vůči všem osobám podílejícím se na plnění (zaměstnanci dodavatele i poddodavatele). Svoji pozornost by měl zaměřit především na dodržování předpisů upravujících pracovní dobu, odpočinek mezi směnami a také na odměny za případnou práci přesčas. Příkladem může být [Česká televize](#), která při zadávání veřejné zakázky v zadávací dokumentaci vymezila ustanovení k mimořádně nízké nabídkové ceně ve vztahu k výši hodinové odměny pro zaměstnance, přičemž se výše hodinové odměny stala i předmětem hodnocení. Podrobnosti viz příklady dobré praxe.

Společnost – podniky

podpora účasti sociálních podniků či malých a středních podniků ve VZ

– v případě, že je veřejná zakázka na služby ostrahy zadávána centrálně s místy plnění v různých lokalitách je vhodné, aby zadavatel zvážil, zda pro něho nebude efektivní rozdělit zakázku na části a připustit tak zapojení malých a středních podniků event. sociálních podniků, což by příznivě působilo na lokální nezaměstnanost. Ve zdravotnictví by se mohlo jednat o rozdělení plnění na jednotlivé kliniky v různých místech.

férové dodavatelské vztahy

– zadavatelé mohou využít možnosti přímých plateb poddodavatelům, aby zajistili, že poddodavatelé budou mít včas uhrazeny závazky za plnění

Tip:

Užitečné materiály a odkazy:

- Web SOVZ - [Ostraha a bezpečnostní služby](#)
- [Odpovědné veřejné zakázky na služby ostrahy a úklidu](#) – souhrn informací z tematického setkání zástupců veřejných zadavatelů v r. 2019 včetně souvisejících odkazů
- vzorové textace, doporučení a metodiky k tématu – viz [tabulka s předměty plnění](#)
- [Katalog sociálních podniků](#)

příklady dobré praxe

Poskytování služeb fyzické ostrahy objektů MPSV (MPSV) – zadavatel se při přípravě veřejné zakázky snažil najít východiska z těch nejběžnějších problematických situací, které během zadávacího řízení na zajištění plnění spočívající v ostraze (potažmo během plnění) vznikají. Cílem zadavatele bylo získat nejvýše možné kvalitativní plnění s tím, že plnění by mělo být poskytováno stabilním týmem zaměstnanců s důrazem na dodržování důstojných pracovních podmínek. Zadavatel proto využil řešení, které maximálně eliminovalo resp. efektivně snižovalo riziko porušování předpisů v oblasti pracovních právních a zaměstnanosti. Při vlastním zadávacím řízení bylo po dodavatelích požadováno, aby v rámci svých nabídek rozkryli nabídkové ceny tak, jak požaduje zákon o zadávání VZ s cílem odhalit a identifikovat případnou mimořádně nízkou nabídkovou cenu, výše hodinové hrubé mzdy byla hodnotícím kritériem s váhou 40%. K rozkrytí nabídkové ceny byl použit nástroj tzv. **Kalkulovaný tým bezpečnostních pracovníků**, pomocí kterého bylo možné rozklíčovat jednotlivé nabídkové ceny. Ustanovení v obchodních a smluvních podmínkách pak byla propojena s požadavky ze zadávacích podmínek a také i s nástrojem použitým k rozklíčování ceny. Součástí smluvních a obchodních podmínek bylo také nastavení kontrolního systému a sankce. Z pohledu OVZ pak byla dalším významným nástrojem **výhrada změny dodavatele**, na základě které, je zadavatel v průběhu plnění vybraného dodavatele oprávněn uzavřít smlouvu s novým dodavatelem za předem stanovených podmínek - obecně vztahujících se k nekvalitnímu plnění s nedostatky a porušení smluvních podmínek vybraného dodavatele ([případová studie, vzorové textace](#)).

Ostraha objektu Televizního studia Brno (Česká televize) - zadavatel v zadávacích podmínkách kromě požadavků a smluvních ustanovení týkajících se dodržování férových pracovních podmínek stanovil minimální hodinové ceny služby pokrývající zákonnou úroveň zaručené mzdy, odvody pojistného, nárok na dovolenou, příplatky dle legislativy, stejno kroje, školení atd. Jako hodnotící kritéria pak použil kritéria převážně související se zaručenou mzdou pracovníků a s nízkou fluktuací zaměstnanců – celková cena (50 %), zaručená mzda pracovníka s praxí/bez praxe na objektu (každé kritérium 20 %); stabilita pracovního týmu (10 %) ([případová studie](#))

Praní/pronájem prádla

Služby prádelen využívá v ČR mnoho subjektů z řad veřejných zadavatelů (sociální služby, nemocnice aj.) i z řad soukromých firem (hotely, wellness, rehabilitace, masážní salony aj.). Jedná se o služby, které lze poskytovat dvěma základními způsoby:

- ✓ prání, žehlení a opravy **prádla a oděvů ve vlastnictví zadavatelů** včetně zajištění logistiky prádla
- ✓ prání, žehlení a opravy prádla a oděvů včetně zajištění prádla a oděvů v dostatečném množství a také související logistiky – jde o tzv. komplexní servis prádla a oděvů formou **pronájmu prádla a jeho komplexní údržby**.

Z pohledu zadávání veřejných zakázek má každý ze způsobů svá specifika, výhody či nevýhody, které musí zadavatel vždy posoudit z hlediska naplnění účelu veřejné zakázky. Jeden ze základních rozdílů je to, že u prvního způsobu musí zadavatel na vlastní prostředky zajišťovat veškeré dodávky prádla, jejich distribuci a obměnu dle potřeb provozu, což se u druhého způsobu přenáší na dodavatele.

V oblasti zdravotnictví jsou služby prádelen jednou z nejdůležitějších služeb, kterou musí mít zdravotnická zařízení kvalitně zajištěnou. Ve srovnání s jinými oblastmi má i tato služba svá specifika vztahující se zejména k rizikovitosti prádla z hlediska kontaminace mikroorganismy a nebezpečí přenosu nozokomiálních nákaz. Prádelny, které nemocnicím tuto službu poskytují, musí být schopny přizpůsobit provoz přísným požadavkům legislativy zejména vyhlášky č. 306/2012 Sb., o podmínkách předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění a o hygienických požadavcích na provoz zdravotnických zařízení a ústavů sociální péče a zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, případně i dalších předpisů – technických norem a metodických doporučení. Znakem vysoké odbornosti prádelen může být jejich **certifikace** v oblasti odborného ošetření prádla případně prokázání o opatřeních vyplývajících z těchto norem:

- oborová specifikace OS 80-01 Prání – Odborné ošetření prádla ze zdravotnických zařízení a ústavů sociální péče vydaná Textilním zkušebním ústavem, s. p.
- ČSN EN 14065 Textilie – Textilie zpracované v prádelnách – Systém řízení biokontaminace pro činnosti v oblasti péče o prádlo (prání prádla, čištění prádla, žehlení prádla, mandlování prádla)

Více informací o certifikaci prádelen naleznete na stránkách [Asociace prádel a čistíren](#)

Z hlediska možností zajištění prádelenských služeb většina nemocnic v minulosti využívala první z výše jmenovaných způsobů, tj. pouze prádelenské služby, v posledním desetiletí se však dynamicky dostává do popředí způsob druhý. Tento vývoj reflektovalo i Ministerstvo pro místní rozvoj, když ve spolupráci s Asociací prádel a čistíren v r. 2018 vydalo [Metodiku pro zadání veřejné zakázky na prání a pronájem prádla pro zdravotnická zařízení](#), která obsahuje doporučení a postupy pro zadávání veřejných zakázek na „Praní a pronájem prádla a oděvů pro zdravotnická zařízení v souladu se ZZVZ.

příležitosti OVZ:

Pronájem prádla je pro zadavatele velmi efektivní a v určitém ohledu také **odpovědné řešení**, neboť jde o formu tzv. směnného systému, což znamená, že prádlo není přiřazeno konkrétnímu uživateli v organizaci (oddělení nebo osobě), ale po vyprání je zařazeno dále do oběhu bez ohledu na místo jeho použití.

Využití komplexního servisu prádla a oděvů přináší zadavatelům ve zdravotnictví tyto výhody:

- zdravotnická zařízení nemusí řešit nákupy a oběh prádla (vše probíhá dle aktuálních požadavků se schopností reagovat na krizové situace či sezónní výkyvy)
- poskytovatel zjišťuje komplexní skladovou evidenci, která obvykle zahrnuje: detailní monitoring oběhu prádla (čipování), časové analýzy oběhu prádla i statistiky, dále také audity, na základě kterých jsou optimalizovány stavy zásob prádla. Získaná data pak zadavatelům slouží k přehlednému a objektivnímu rozdělování nákladů na služby na jednotlivá pracoviště.
- optimalizace zásob prádla a oděvů – souvisí s komplexní skladovou evidencí – většinou vede ke snížení požadavků na skladovací prostory
- minimální administrativa (čipování prádla, elektronické objednávky)
- rozvoz a distribuci po zařízení zajišťuje dodavatel (sběrná/výdejní místa)
- ostatní služby – kontrola stavu prádla > opravy prádla
- úspora mzdových i provozních nákladů zadavatele

Nevýhodou pro zadavatele může být vyšší cena za poskytované služby, avšak tato bývá obvykle pouze na první pohled, neboť při zohlednění a započítání výhod mohou nastat situace, kdy tato služba bude pro zadavatele ekonomicky výhodnější, než ostatní způsoby řešení oběhu a praní prádla a oděvů.

Z pohledu aspektů odpovědného zadávání lze u veřejných zakázek na služby prádelen tak, jako u jiných služeb, použít příležitosti především z kategorií Společnost-lidé, Společnost – podniky, nicméně své místo mají v tomto případě i příležitosti z kategorie Životní prostředí.

Společnost – lidé

podpora zaměstnanosti osob znevýhodněných na trhu práce

– provoz prádelen zajišťují zaměstnanci, z nichž někteří by mohli zcela ideálně být ze skupiny osob dlouhodobě nezaměstnaných či osob opouštějících zařízení pro výkon trestu.

důstojné pracovní podmínky a BOZP

– v zadávacích podmínkách může zadavatel požadovat a následně i ve smluvních a obchodních podmínkách zajistit dodržování veškerých právních předpisů vůči všem osobám podílejícím se na plnění, a to bez ohledu na to, zda bude plněno přímo dodavatelem či jeho poddodavateli.

Pro stanovení podmínek lze analogicky použít vzorové textace i materiály k úklidovým službám či službám ostrahy dostupné [zde](#).

Společnost – podniky

podpora účasti sociálních podniků či malých a středních podniků ve VZ

– v případě, že veřejnou zakázku zadavatel zadává centrálně pro více zdravotnických zařízení v různých městech či lokalitách, je vhodné zvážit rozdělení zakázky na části a připustit zapojení malých a středních podniků, případně zohlednit i zapojení sociálních podniků, kterých je na území ČR několik – viz katalog [sociálních podniků](#).

Životní prostředí

ekologicky šetrná řešení

– v prádelnách je používáno velké množství pracích prostředků i technologií, které ovlivňují životní prostředí, a to nejen z hlediska ekologického, ale i z hlediska energetického. Zadavatelé při zadávání

zakázek proto mohou požadovat, aby dodavatelé při plnění používali ekologicky šetrné prací prostředky (například s ekoznačkou – viz [Seznam kritérií na webu České informační agentury životního prostředí](#)) nebo aby přednostně využívali energeticky méně náročné technologie, případně z hlediska odpadového hospodářství, aby se snažili snižovat produkci odpadů, například použitím opětovně použitelných obalů, recyklovatelných obalů nebo obalů větších objemů. Další oblastí u služeb prádlen je zajišťování distribuce prádla a jeho zpětný odvoz – i zde mají zadavatelé prostor pro zohlednění ekologicky šetrného řešení dopravy (například využitím dopravních prostředků na alternativní paliva).

Tip:

Užitečné materiály a odkazy:

- vzorové textace, doporučení a metodiky – viz [tabulka s předměty plnění](#) (obdobné jako u úklidových služeb a služeb ostrahy)
- [Asociace prádlen a čistíren](#) – informace o prádelnách a jejich službách, certifikace, vzdělávání

příklady dobré praxe

Komplexní servis zdravotnického prádla pro nemocnice Jihomoravského kraje - Centrální jihomoravský zadavatel (CEJIZA) – zadavatel kromě prokázání opatření v oblasti odborného ošetření prádla (certifikace podle oborové specifikace OS 80-01) a prokázání opatření v oblasti kontroly biokontaminace (certifikace podle ČSN EN 14065) v rámci technické kvalifikace požadoval také předložení osvědčení o opatření v oblasti ochrany životního prostředí: „Zadavatel požaduje předložení certifikátu systému řízení z hlediska ochrany životního prostředí vydaného pro dodavatele podle české technické normy ČSN EN ISO 14001 akreditovanou osobou, nebo certifikátu rovnocenného dokladu vydaného podle uvedené české technické normy akreditovanou osobou v členském státě Evropské unie, případně dokladu o registraci v systému řízení a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (EMAS), a to alespoň v rozsahu pro: činnosti v oblasti péče o prádlo (praní a čištění prádla).“ ([zadávací dokumentace](#))

Komplexní servis prádla Fakultní nemocnice u sv. Anny — zadavatel s ohledem na zásady odpovědného zadávání stanovil požadavky a podmínky ve vztahu k používanému prádlu a oděvům, dále vymezil zásady a požadavky týkající se provozu a činnosti dodavatele při plnění předmětu veřejné zakázky a zejména se zaměřil i na zapojení osob znevýhodněných na trhu práce do plnění předmětu zakázky. Tyto požadavky pak provázal do smluvních a obchodních podmínek včetně stanovení příslušných sankcí. V rámci technické kvalifikace zadavatel k vybranému prádlu a oděvům definoval požadavky na certifikace a předložení dalších dokladů a osvědčení prokazujících jejich kvalitu ([případová studie se vzorovými textacemi](#) a [zadávací dokumentace](#)).

Dodávky udržitelných oděvů pro zdravotnický personál a jeho kompletní servis - Město Odense (Dánsko)

V roce 2015 vyhlásilo město Odense veřejnou zakázku, jejímž cílem bylo uzavřít rámcovou smlouvu na zajišťování oděvů zdravotnickému personálu - pronájem, sběr, praní a zpětný rozvoz oděvů. V rámci technické specifikace stanovil zadavatel požadavky - oděvy mají být vyrobeny z textilních výrobků s nízkou toxicitou, musí splňovat požadavky normy Oeko-Tex 100 nebo jiné odpovídající normy; prádelna musí mít ekoznačku Nordic Swan nebo jinou odpovídající ekoznačku; uchazeč musí být po celou dobu trvání smlouvy certifikován podle ISO 14001 (environmentální management) nebo jiné odpovídající normy, a zároveň podle pracovní normy environmentálního managementu OHSAS 18001 nebo jiné odpovídající normy; oděvy a obaly nesmí obsahovat zejména PVC a škodlivé ftaláty klasifikované jako karcinogenní, poškozující genetický materiál nebo škodlivé pro reprodukci; prádelna musí používat prací prostředky, které jsou označeny nebo splňují kritéria ekoznačky Nordic Swan, ekoznačky EU nebo jiné odpovídající ekoznačky.

Kritéria hodnocení pak byly nastaveny takto: cena (40 %), služby (25 %), udržitelnost (20 %), kvalita (15 %).

Smlouva samotná pak obsahovala ustanovení týkající se dopravy (rozvoz a sběr oděvů způsobem šetrným k životnímu prostředí) a závazku zajistit práci minimálně dvěma nezaměstnaným/pracovníkům ze zvláštních skupin nebo pracovníkům se zvláštními podmínkami.

Dodavatel obdržel 3 nabídky a výsledná smlouva vedla ke značným úsporám nákladů na zajištění prádla.
([případová studie](#))

Stravovací a cateringové služby včetně nákupů potravin

Stravovací a cateringové služby mohou být služby dlouhodobého charakteru typu [provozování stabilního stravovacího provozu](#) (kantýny, bufetu, bistra nebo kavárny apod.) nebo služby typu [jednorázových akcí](#) (konference, promo-akce, oslavy, festivaly, vzdělávací kurzy apod.). Mezi tyto služby souhrnně zahrnujeme nejen činnosti jako nákup potravin a vybavení stravovacích provozů, ale i ostatní související procesy (zpracování surovin, vaření, optimalizace porcí, výdej jídla, mytí nádobí). S tématem stravovacích a cateringových služeb souvisí i problematika plýtvání jídlem, omezení jednorázového nádobí, třídění a nakládání s kuchyňským a jiným odpadem.

V květnu 2019 vydala Evropská komise [Rozhodnutí](#), ve kterém stanovuje společnou **metodiku měření potravinového odpadu** s cílem pomoci členským státům kvantifikovat plýtvání potravinami na každém kroku dodavatelského řetězce. Údaje členských států o plýtvání potravinami mají být předloženy v polovině roku 2022.

V roce 2017 vydalo MŽP [Průvodce předcházením vzniku odpadů z potravin v soukromém sektoru pohostinství a stravování](#), který je určen pro široké spektrum stravovacích zařízení (restaurace, hotely, stravovací řetězce, catering, školní jídelny a menzy, kantýny a bufety, kavárny, fastfoodové řetězce atp.) a inspirovat se v něm mohou i nemocniční stravovací zařízení. Průvodce systematizuje opatření v životním cyklu potravin v rámci stravovacích zařízení (plánování, nákup potravin, skladování potravin, příprava pokrmu, optimalizace porcí, menu, osvěta zákazníků, nakládání s přebytky, odpadem). Pro daná opatření demonstruje řadu příkladů dobré praxe ze zahraničí (mj. i dánské nemocnice ve Hvidovre – [případová studie](#) je uvedena v rámci kapitoly V.4 Veřejné zakázky na dodávky běžné - potraviny, stravování) i České republiky, současně identifikuje případná omezení, se kterými je při předcházení vzniku odpadů třeba počítat (legislativní předpisy, technicko-organizační požadavky, kulturní a etické bariéry).

Mezi další aktivity na poli proti plýtvání potravinami v ČR je iniciativa [Zachraň jídlo](#), která vznikla v roce 2013 a přináší ověřená data o plýtvání klíčovými subjekty, navrhuje konkrétní opatření vedoucí k odpovědnému nakládání s jídlem a motivují ke změně – viz [propagační materiál vydaný ve spolupráci s projektem OVZ](#).

Z hlediska odpovědného zadávání patří stravovací a cateringové služby mezi aktuálně diskutovaná témata, neboť přímo souvisí s nákupy a také spotřebou surovin, potravin či hotových pokrmů. Například v roce 2020 Evropská komise přijala [Strategii „od zemědělce ke spotřebiteli“ pro spravedlivé, zdravé a ekologické potravinové systémy](#), která má zajistit omezení negativního vlivu evropského zemědělství na klimatické změny. V poslední době naše společnost prošla a prochází několika krizemi kvůli pandemii nemoci COVID-19 či válce na Ukrajině a díky tomu se otevírají vedle tématu udržitelnosti i témata soběstačnosti společnosti ohledně dostupnosti potravin, odolnosti potravinových systémů – aktuálně je tak velkým tématem **lokálnost potravin, včetně lokálních potravin z ekologického zemědělství a sezónnost ovoce a zeleniny**.

Je třeba si uvědomit, že zajištění stravovacích služeb je předmětem plnění, který jeho příjemce, strážníci zajímá, často až ve velmi osobní rovině.

Stravovací a cateringové služby ve zdravotnictví mají svá **specifika**, a to zejména ve vztahu k cílové skupině, pro kterou jsou služby určeny – jsou jimi převážně pacienti s různými diagnózami, zdravotními problémy a s nimi souvisejícími potřebami na jídelníček a složení stravy. U hospitalizovaných pacientů je strava nedílnou součástí jejich léčby, její význam spočívá v dodávce potřebných živin s ohledem na jejich nemoc a zdravotní stav. Skladbu jídelníčku a speciální diety sestavuje nutriční terapeut na základě ordinace ošetřujícího lékaře. Stravovací provozy nemocnic tedy musí být ve spolupráci s nutričními terapeuty schopny připravit pro pacienty stravu mnoha diet a také v různých konzistencích. Proto je třeba, aby měly k dispozici kromě zkušených zaměstnanců k přípravě jídel také kvalitní potraviny a také potřebné přístrojové a ostatní vybavení. Pokud jde o nákupy potravin a vybavení stravovacích provozů podrobně se jim věnujeme dále v části V.4 VEŘEJNÉ ZAKÁZKY NA DODÁVKY BĚŽNÉ

²⁸ Rozhodnutí Komise v přenesené pravomoci (EU) 2019/1597 ze dne 3. května 2019, kterým se doplňuje směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/98/ES, pokud jde o společnou metodiku a minimální požadavky na kvalitu pro jednotné měření úrovně potravinového odpadu (Text s významem pro EHP.)

Potravinovým odpadem ze zdravotnických zařízení se pak zabývá v rámci svých programů a projektů i HCWH Europe (viz kapitola II.2 Organizace a platformy zabývající se odpovědným veřejným zadáváním ve zdravotnictví v rámci EU – program Udržitelné jídlo, stravování), která k tomuto tématu vydala publikaci [Potraviny a odpad v evropských zdravotnických zařízeních \(HCWH\) - 10/2016](#).

příležitosti OVZ:

U veřejných zakázek na cateringové a stravovací služby lze podpořit celou řadu širších společenských a zejména také environmentálních zájmů zejména z kategorií Společnost–lidé, Společnost–podniky a kategorie Životní prostředí, přičemž velký význam v mnoha směrech má zapojení **sociálních podniků a etické nakupování** fairtrade produktů. Níže uvedené příležitosti jsou v podstatě společné pro oba typy stravovacích a cateringových služeb.

Společnost – lidé

etické nakupování

- potravinového zboží (zejména jde o kávu, čokoládu, čaj, kakao, rýži, cukr, obilniny, koření nebo banány)
– v rámci tohoto přístupu je dbáno na to, za jakých podmínek byly potraviny pěstovány a zpracovávány či vyráběny. Důraz je kladen nejen na způsoby řešení výroby či produkce ve smyslu škodlivosti na přírodu i člověka, ale také na pracovní podmínky osob podílejících se na výrobě či produkci (zamezení dětské práce, nucené práce, práce v nebezpečných nebo zdraví závadných podmínkách, práce bez pracovních smluv apod.). Nástrojem pro zajištění etického nákupu je certifikace FAIRTRADE (spravedlivý obchod), prokazující u zboží a surovin splnění určitých sociálních, ekonomických a ekologických standardů. Fairtrade ve své podstatě znamená spravedlivější obchodní podmínky, dodržování lidských a pracovních práv a také šetrnost k životnímu prostředí – více o této problematice se dočtete na webových stránkách [FAIRTRADE ČESKO ASLOVENSKO](#).

podpora vzdělávání, praxe a rekvalifikací

- v případě veřejných zakázek na dlouhodobé poskytování stravovacích služeb mohou zadavatelé požadovat, aby do provozovaných stravovacích provozů byly poddodavatelsky dodávány produkty a výrobky studentů středních a odborných škol. U zajištění jednorázových akcí pak mohou zadavatelé požadovat, aby se do plnění zapojili studenti odborných škol v rámci výkonu své praxe.

Společnost – podniky:

podpora účasti sociálních podniků ve veřejných zakázkách

– mnoho sociálních podniků podniká v oblastech souvisejících s tématem stravovacích a cateringových služeb – jde například o komplexní cateringové služby, provozování restaurací, jídelen, barů, kantýn a bister a také o výrobu v potravinářství – katalog sociálních podniků včetně jejich zaměření je dostupný ke stažení [zde](#). Zadavatelé v rámci odpovědného přístupu při zadávání veřejných zakázek mohou podpořit celospolečenský zájem a připustit plnění zakázky sociálním podnikům a podpořit tak jejich činnost často i dosažením vyšší úrovně kvality plnění.

podpora účasti malých a středních podniků ve VZ

– vhodným rozdělením zakázek na části (ať už podle lokalizace plnění nebo podle surovin a potravin k výrobě pokrmů) může zadavatel podpořit lokální ekonomiku. Další nástroje pro podporu MSP viz kapitola II.1 Příležitosti OVZ.

Životní prostředí:

ekologicky šetrná řešení

– základním tématem u stravovacích služeb a služeb cateringu je důraz na kvalitu a udržitelnost podávaných jídel. Kromě zaměření na přípravu jídel by se měli zadavatelé zaměřit i na **redukci plýtvání potravinami a celkově na udržitelné nakládání s odpady**. Při plánování nákupů je vhodné zacílit na minimalizaci potravinového odpadu i množství obalů a také na vyloučení jednorázových obalů a jednorázových plastů – například lze požadovat, aby potraviny byly dodávány ve vratných obalech nebo v obalech z recyklovatelných materiálů. Zacílení požadavků pomůže pečlivá příprava, zejména **analýza odpadů vznikajících při stravování a také analýza možností trhu**. Při stravování (včetně bister na úřadech) už by mělo být běžné používání porcelánového nádobí, sklenic a kovových příborů, u nápojových automatů je vhodné požadovat možnost

používání vlastních hrnků namísto plastových kelímků. Je také možné vyloučit balené potraviny, například různá dochucovadla (cukr, sůl a pepř, ale také kečupy apod.). Samozřejmě by pro dodavatele mělo být **důsledné třídění odpadu** a snaha o jeho opětovné využití (odpadní tuk). Vhodné je také zabezpečit svoz gastroodpadu i dalšího bioodpadu k dalšímu využití (např. v bioplynové stanici nebo kompostárně).

Pro přípravu jídel je možné prostřednictvím zvláštních podmínek vymezit i požadavky na potraviny, ze kterých bude strava připravována – zadavatel může při veřejných zakázkách na dodávky potravin například požadovat dodávky **produktů z ekologického zemědělství tj. výrobků ekologické produkce či biopotravin nebo produktů pocházejících z regionální či lokální produkce**, případně i v určitém poměru k ostatním dodávaným potravinám. Také je možné požadovat dodávky **tzv. sezónních produktů u ovoce a zeleniny** – výslovně to umožňuje dokument Evropské komise ([GPP kritéria pro stravování, stravovací služby a prodejní automaty](#)) a požadavek na sezónní produkci je třeba opřít o [sezónní kalendář, který je dostupný na stránkách Ministerstva zemědělství](#), k dispozici je také např. Kalendář ovoce a zeleniny Hnutí DUHA apod. Podrobnosti k této problematice jsou v kapitole k nákupu potravin – viz V.4 VEŘEJNÉ ZAKÁZKY NA DODÁVKY BĚŽNÉ.

Zavedení udržitelných aspektů v oblasti stravování zcela jistě prospěje, pokud budou pracovníci zapojení do realizace veřejné zakázky **proškoleni** v těch příležitostech odpovědného veřejného zadávání, které zadavatel požaduje. Důležitá je také **kommunikace s příjemci plnění a jejich participace**, které vedou ke zvýšení jejich povědomí o udržitelných aspektech stravování, jeho souvislosti s kvalitou pokrmů a mohou přispět k přijetí tohoto konceptu strávníky.

Tip:

Užitečné materiály a odkazy:

- [GPP kritéria pro stravování, stravovací provozy a prodejní automaty](#)
- Existující kalendáře ovoce a zeleniny:
  - Ministerstvo zemědělství – [Období sklizně a doba skladování ovoce a zeleniny](#) sezónní kalendář ovoce a zeleniny
  - [Hnutí DUHA Friends of the Earth Czech Republic](#)
- web [Fairtrade Česko a Slovensko](#)
- [Skutečně zdravá škola](#) – je komplexní celoškolní program kvalitního a udržitelného školního stravování a vzdělávání o jídle. Snaží se, aby si děti jídla vážily, dokázaly si jej vychutnat a věděly, odkud jídlo pochází a jak vzniká. Na uvedeném odkazu jsou k dispozici kritéria programu a návody na jejich plnění.
- publikace projektu OVZ [Jak uspořádat konference, semináře a jiné akce udržitelně](#) se souborem požadavků využívaných českými zadavateli.
- publikace projektu OVZ [Podpora sociálních podniků prostřednictvím veřejných zakázek](#)
- [Průvodce předcházením vzniku odpadů z potravin vsoukromém sektoru a pohostinství a stravování](#)
- publikace Ministerstva životního prostředí s [tipy, jak předcházet odpadům ze stravování](#)
- Web SOVZ - [Stravování, kantýny a bistra](#)
- Web SOVZ - [Pořádání konferencí, seminářů a akcí udržitelně](#)
- Projekt: [MECAHF \(Modèle d'Économie Circulaire Alimentaire pour les Hôpitaux Français\) - Cirkulární ekonomika potravin](#) – podrobnosti viz program HCWH Europe - udržitelné stravování v kapitole IV. 1 Organizace a platformy zabývající se odpovědným veřejným zadáváním ve zdravotnictví v EU - HCWH

příklady dobré praxe

Výběr provozovatele kantýny v budově MPSV (MPSV) – pro hodnocení nabídek zadavatel stanovil dvě kritéria: 80% nejnižší součet cen vybraného sortimentu a 20 % bude-li plnění provozováno sociálním podnikem. Status sociálního podniku byl prokazován dokumenty prokazujícími naplnění některých aspektů definice WISE. Zadavatel obdržel dvě nabídky, přičemž druhé kritérium splňoval pouze jeden dodavatel, který současně nabídl nejnižší cenu v cenovém kritériu. Výběrem dodavatele – sociálního podniku získal zadavatel i předem nezamýšlený benefit, neboť dodavatel provozuje kantýnu odpovědným přístupem se zaměřením na minimalizaci množství obalů, nabídkou fairtradových a lokálních výrobků ([případová studie](#))

Město Jičín – v rámci strategického plánu města je mimo jiné kladen důraz na udržitelný přístup ke stravování v městských organizacích – nakupovány jsou sezónní a lokální potraviny, je dbáno na minimalizaci množství odpadů a také je podporována studentská praxe ([případová studie](#))

Catering – kvalitně, udržitelně, jednoduše (MPSV) - v rámci Strategie OVZ využívá u veřejných zakázek na catering v rámci DNS etické nakupování, ekologicky šetrná řešení a také podporuje zapojení sociálních podniků do plnění ([případová studie](#))

Město Děčín – požadavky na udržitelný přístup města při organizování akcí s cílem minimalizace odpadů (opakovaně použitelné nádoby), podpory lokálnosti, sezónnosti i ekologicky pěstovaných surovin včetně zapojení lokálních podniků či aktivních seniorů ve spolupráci s odborem sociálních věcí ([případová studie](#)). V roce 2022 byla přijata Strategie odpovědného stravování v zařízeních školního stravování ve školách města Jičína, která pomůže prosadit nákupy lokálních, sezónních a bio potravin ve školách zřízených městem.

Snižování uhlíkové stopy kuchyně - Národní fakultní nemocnice Landspítali, Island

Nemocnice Landspítali je přední nemocnicí na Islandu, má kapacitu 700 lůžek a zaměstnává 5700 zaměstnanců. V roce 2015 získala nemocniční kuchyně a jejich devět jídelen ekoznačku Nordic Swan Ecolabel a ekologická opatření přijatá v kuchyni přinesla významné a pozitivní přínosy. Nemocnice monitoruje plýtvání potravinami, nabízí více bioproduktů, využívá méně plastových a jednorázových nádob, používá produkty s ekoznačkou (prací prostředky, čisticí prostředky, toaletní papír, ubrusy,...), třídí kuchyňský odpad, který je následně recyklován.

Více informací naleznete v kapitole IV. 1 Organizace a platformy zabývající se odpovědným veřejným zadáváním ve zdravotnictví v EU - HCWH případně v publikaci [Strategické zadávání v evropském zdravotnictví](#) (AJ).

Odpadové služby (odvoz, likvidace)

Odpady vznikají prakticky při veškeré lidské činnosti, v průmyslu, stavebnictví, zdravotnictví, zemědělství, dopravě a při běžném životě člověka ve společnosti. Kvůli svým specifickým vlastnostem a různému riziku ohrožení životního prostředí vyžaduje každý tok odpadů specifické nakládání.

Pokud jde o **komunální odpady**, týkají se všech zadavatelů bez ohledu na sektor, ve kterém působí. Komunální odpady můžeme zjednodušeně rozdělit na směsný komunální odpad a tříděný odpad. Směsný komunální odpad (SKO) nelze dále vytřídit a končí na skládce nebo v zařízení pro energetické využití odpadů (ZEVO). Tříděný odpad nejprve projde třídící linkou nebo putuje přímo ke zpracování (papír, sklo, plasty) a poté je v co největší možné míře zpracován v zařízeních k materiálovému využití.

Stavební a demoliční odpady, které vznikají zejména při stavební činnosti mohou být při vhodném řízení jejich vzniku a stanoveném nakládání s nimi významným zdrojem úspor primárních surovin. Nakládání s touto kategorií odpadů a využití demoličních odpadů je popsáno v části V.1 Stavební veřejné zakázky ve zdravotnictví.

Odpady ze stravovacích služeb a gastroodpady včetně potravinových odpadů ze zdravotnických zařízení jsou řešeny v rámci VZ na stravovací a cateringové služby.

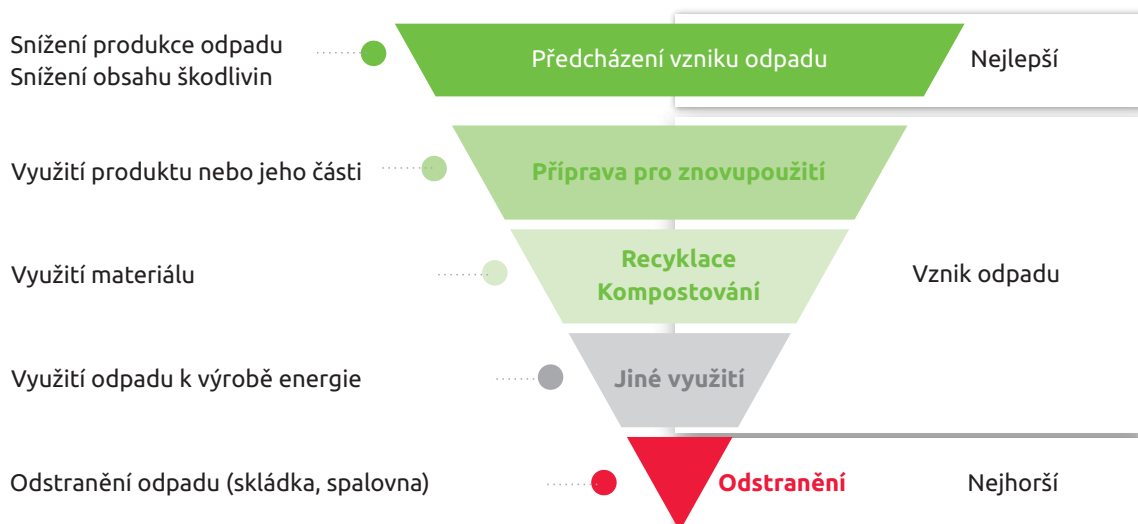
Biologicky rozložitelný odpad (bioodpad) tvoří odpady z údržby zeleně, ovoce a zelenina. Z pohledu třídění je v současnosti největším problémem, neboť bioodpad stále tvoří přibližně 40 % z celkového množství komunálních odpadů, a přitom ho lze jednoduše zpracovat jak v průmyslové kompostárně či bioplynové stanici anebo v domácím kompostéru.

Česká republika v rámci celoevropského programu Předcházení vzniku odpadů vytvořila [Plán Odpadového hospodářství pro rok 2015 - 2024](#) a **Plán prevence vzniku odpadu**, ve kterých si stanovila úkol zavést řadu opatření. V březnu 2020 vydalo Ministerstvo životního prostředí ČR „Hodnoticí zprávu o plnění cílů programu Předcházení vzniku odpadů České republiky za období 2017 – 2019“, která je k dispozici [zde](#).

S ohledem na ochranu životního prostředí a šetření primárních zdrojů je nevyhnutelné se snažit o **minimalizaci produkce všech druhů odpadů bez ohledu na to, zda je lze recyklovat**. Recyklace vytříděných složek sice napomáhá k efektivnímu nakládání s odpady, jde však o energeticky náročný proces, přičemž reálně nelze zrecyklovat veškeré odpady a i jejich zpracováním vznikají další odpady, které končí na skládce či ZEVO.

Odpadové hospodářství je založeno na **hierarchii odpadového hospodářství**, podle níž je prioritou **předcházení vzniku odpadu**, a nelze-li vzniku odpadu předejít, pak v následujícím pořadí jeho **příprava k opětovnému použití, recyklace, jiné využití, včetně energetického využití**, a není-li možné ani to, jeho odstranění. Základní pravidla pro nakládání s odpady jsou stanovena zákonem č. 541/2020 Sb., o odpadech a jeho prováděcími právními předpisy. Zákon stanovuje práva a povinnosti osobám v oblasti odpadového hospodářství a prosazuje základní principy oběhového hospodářství, ochrany životního prostředí a zdraví lidí při nakládání s odpady. Nakládání s výrobky s ukončenou životností upravuje zákon č. 542/2020 Sb., účinný od 1. 1. 2021. Nakládání s odpady z obalů upravuje zákon č. 477/2001 Sb., o obalech, ve znění pozdějších předpisů.

HIERARCHIE NAKLÁDÁNÍ S ODPADY

29

Specifika pro sektor zdravotnictví vychází z toho, že vedle standardních komunálních odpadů, stavebních a demoličních odpadů a odpadů ze stravovacího provozu se ve zdravotnictví musí pracovat i s kategorií tzv. zdravotnických odpadů, které jsou rizikové, nebezpečné. Nutno dodat, že většina odpadu ze zdravotnictví patří mezi nerizikový zdravotnický odpad, podobný komunálnímu. Vzniká hlavně z administrativních a úklidových činností zdravotnických zařízení a může zahrnovat rovněž odpad produkovaný při údržbě zdravotnických objektů. Problém je však s odpady, které s sebou mohou nést zdravotní rizika - odpad infekční. Množství nebezpečných odpadů, které ve zdravotnictví vznikají, má vzestupnou tendenci. V roce 1999 to bylo nějakých 16 000 tun. V roce 2010 už to bylo nějakých 40 000 tun nebezpečných odpadů (CENIA). Nebezpečné odpady tvoří jen část celkového množství odpadů ze zdravotnictví.³⁰

Zdravotnický odpad vyžaduje zvláštní nakládání a odstraňování vzhledem ke specifickému zdravotnímu riziku. Toto riziko je spojeno s nebezpečnými vlastnostmi zdravotnických odpadů (viz dále). Odpady ze zdravotní péče řeší zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech (dále jen „zákon o odpadech“), a to v § 88 a násl., dle kterého je za zdravotní odpad považován:

- odpad, který vznikl **při poskytování zdravotní péče** podle zákona o zdravotních službách **v lůžkových, ambulantních nebo jim podobných zdravotnických zařízeních** (z. č. 372/2011 Sb.),
- odpad vznikající **při zdravotní péči poskytované ve vlastním sociálním prostředí pacienta**, pokud tento odpad vykazuje stejné vlastnosti a rizika a vyžaduje zvláštní nakládání jako odpad ze zdravotnických zařízení, nebo
- odpad vznikající **mimo zdravotnická zařízení**, zejména v zařízeních sociální péče, tetovacích salonech (invazivní metody), nebo protidrogových centrech (např. při nakládání s použitými injekčními jehlami, ampulemi apod.), pokud vykazuje stejné vlastnosti a rizika a vyžaduje zvláštní nakládání jako odpad ze zdravotnických zařízení.

Odpad ze zdravotnictví zahrnuje komponenty různého fyzikálního, chemického a biologického materiálu. Zahrnuje pevný nebo kapalný odpad, který vzniká při léčebné péči nebo při obdobných činnostech. Zdravotnické odpady mohou obsahovat infekční agens, genotoxické látky, toxické chemické látky, nepoužitelná léčiva, radioaktivní látky nebo ostré předměty. Odpad může ohrozit nejen pacienty, zdravotnický personál v prostředí lůžkových nebo ambulantních pracovišť a diagnostických laboratoří, ale i externí pracovníky zajišťující shromažďování, přepravu a odstraňování odpadů v příslušných zařízeních.

Odpady ve zdravotnictví je možné rozdělit na:³¹

- **Specifické zdravotnické „odpady“ a materiály:** jde o části těl, orgánů, tkání, patologicko-anatomický odpad, které vznikají při ošetřování pacientů, léčebných zákrocích, odnímání orgánů, částí těla, tkání, jejich vyšetřování apod. Tyto specifické zdravotnické odpady a materiály podléhají zvláštnímu režimu nakládání podle jiných zákonů (zejména zákon č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách), než je zákon o odpadech.
- **Radioaktivní odpady:** vznikají na odděleních nukleární medicíny (diagnostické metody pomocí radioizotopů) a při léčbě pomocí radionuklidů. Nakládání s nimi podléhá zvláštnímu režimu podle atomového zákona (aktuální zákon č. 263/2016 Sb.) a teprve následně podle zákona o odpadech.
- **Nebezpečné odpady:** tyto odpady obsahují nebezpečnou a zdraví škodlivou složku (látku nebo více látek) a vykazují některou z nebezpečných vlastností, definovaných v příloze k zákonu o odpadech. Zařazují se sem např. infikované ostré předměty, nepoužitelná léčiva, cytostatika, odpady určené pro dekontaminaci nebo ke spálení (infekční odpad, biologicky kontaminovaný odpad, patologicko-anatomický odpad), chemický odpad apod.
- **Ostatní odpady bez nebezpečných vlastností:** tyto odpady neobsahují nebezpečnou a zdraví škodlivou složku a nevykazují nebezpečné vlastnosti (např. komunální a jim podobné odpady a řada dalších).

³⁰ viz <https://www.trideniodpadu.cz/zdravotnicky-odpad>

³¹ viz https://khsbrno.cz/dokumenty/hp/zdravot_odpady_obecne.pdf

Zvláštní kategorii zdravotnických odpadů tvoří zdravotnické plasty (zejména jednorázové rukavice, jednorázové ochranné oděvy z netkané textilie, sáčky s intravenózními roztoky a intravenózní aplikační systémy, stříkačky). Této skupině odpadů se cíleně věnuje publikace **Měření a snižování plastů ve zdravotnictví**, („[Measuring and Reducing Plastics in the Healthcare Sector](#)“, r. 2021, HCWH Europe, AJ“), která poskytuje údaje o používání plastů ve zdravotnictví a úspěšné případové studie zaměřené na snižování množství plastů. Publikace obsahuje praktické kroky, jak měřit údaje o spotřebě plastů v každém jednotlivém zdravotnickém zařízení, aby mělo konkrétní, přesvědčivý a na důkazech podložený podklad pro potřebu přijetí nových opatření v oblasti používání plastů ve zdravotnictví. Udržitelnému nákupu jednorázových rukavic či opakovaně použitelných lékařských textilií se věnuje kapitola V.5. Veřejné zakázky na dodávky specifické – zdravotnický materiál.

Nakládání se zdravotnickými odpady

Největší riziko vzniká při nakládání s odpady infekčními, toxickými a s ostrými předměty. Velmi často jsou evidována bodná poranění o **ostré předměty používané ve zdravotnictví** (injekční jehly, čepele skalpelů, lancety, kanyly, střepy ampulí apod.), při kterých je hlavním zdravotním rizikem možný přenos infekčních onemocnění krví. V roce 2010 přijala EU [Směrnici Rady 2010/32/EU](#) ze dne 10. května 2010, kterou se provádí Rámcová dohoda o prevenci poranění ostrými předměty v nemocnicích a ostatních zdravotnických zařízeních.

Základním předpokladem minimalizace zdravotních a ekologických rizik v celém cyklu nakládání se zdravotnickými odpady je **řízený způsob nakládání v jednotlivých fázích**, tj. od třídění odpadu v místě vzniku včetně jeho bezpečného uložení do vhodných shromažďovacích prostředků, až po jeho předání oprávněné osobě k bezpečnému odstranění v zařízení k tomu určeném.

Skladování, shromažďování odpadu ve zdravotnickém zařízení a jeho likvidace

Legislativa stanoví, že nebezpečný odpad ze zdravotnictví smí být shromažďován mimo chladicí prostor max. 3 dny. Déle shromažďovat, a to maximálně do doby jednoho měsíce lze pouze při teplotách pod 8 °C. Musí být skladován ve speciálních kontejnerech, které poskytují specializované firmy a je třeba to zahrnout do veřejné zakázky.

Ze zdravotnických zařízení jsou odpady sváženy speciálními firmami a předávány k další likvidaci. Technologie, které upravují infekční odpad (dekontaminace odpadu, destrukce odpadu), umožňují odstraňovat odpad ze zdravotní péče jako odpad kategorie „ostatní“ bez nebezpečné vlastnosti infekčnosti se sníženým rizikem pro zdraví lidí a životní prostředí. Část odpadů ze zdravotnictví je určena k dekontaminaci. Po dekontaminaci jsou pak tyto odpady považovány za již ne-nebezpečné. U nás se k dekontaminaci nejčastěji využívá [mikrovlnné dekontaminace](#) a [autoklárování](#). Možností dekontaminace je samozřejmě více. Za finální likvidaci těchto odpadů je považováno jejich spálení (při teplotách vyšších než 1000 °C). Dekontaminovaný odpad lze spálit ve spalovně komunálního odpadu. Skládání většiny odpadů ze zdravotnictví je v ČR zakázáno. Znovuvyužití dekontaminovaných materiálů se zatím vždy ukázalo jako nemožné z hlediska bezpečnosti a hygieny.³²

Podrobnosti k problematice odpadů ze zdravotnictví se věnuje [Metodika pro nakládání s odpady ze zdravotnických, veterinárních a jim podobných zařízení](#), kterou zpracoval Státní zdravotní ústav (SZÚ) a vydal ve spolupráci s TAČR. Metodika pomáhá jednotně identifikovat a klasifikovat jednotlivé druhy odpadů ze zdravotní a veterinární péče. Uplatňuje principy ochrany zdraví a životního prostředí při nakládání s nebezpečnými odpady včetně jejich přepravy podle předpisů ADR.

Problematika nakládání s odpady ze zdravotnictví je prioritou v Evropské unii i mimo ni. Světová zdravotnická organizace k tomuto tématu vydala příručku [Bezpečné nakládání s odpady ve zdravotnictví, 2. vydání](#) (WHO, 2014), která je zatím dostupná jen v angličtině. Příručka obsahuje komplexní pokyny k bezpečným, účinným, ekologicky vhodným metodám pro zacházení s odpady ze zdravotní péče, jejich likvidaci za normálních situací a mimořádných událostí. Zvláštní pozornost je věnována základním procesům a technologiím, které jsou bezpečné, cenově dostupné, udržitelné.

HCWH Europe vydalo na konci r. 2020 dokument [Udržitelné nakládání s odpady ze zdravotnictví v EU - Model cirkulární ekonomiky](#) a vytvořilo i [Databázi technologií zpracování odpadu ze zdravotnictví](#), což je globální

³² viz <https://www.trideniodpadu.cz/zdravotnický-odpad>

databáze bezpečných a udržitelných technologií zpracování odpadu ve zdravotnictví. Oba tyto materiály jsou dostupné v angličtině na uvedených odkazech.

Samostatnou kapitolou je pak **odpadní voda ze zdravotnických zařízení**. Obsah látek v odpadních vodách ze zdravotnických zařízení záleží na místě jejich produkce. Logicky jiné složení mají vody z toalet a umýváren hospitalizovaných pacientů případně lékařů, jiné zase vody z připraveného jídla anebo vody z prádel. Tyto proudy se ale zpravidla neseperují a jsou míchány v jednu odpadní vodu, která je následně vypouštěna do kanalizace. Ve většině parametrů sledovaných u odpadních vod (CHSK, BSK₅, N, P atd.) se příliš neliší od běžných splaškových odpadních vod z domácností. Nicméně čím jsou odpadní vody z nemocnic významné, je riziko vysokého obsahu mikroorganismů v odpadní vodě. Tyto organismy jsou ve vodě často přítomny v takovém množství, že hovoříme o infekční odpadní vodě. Potom není možné vodu do kanalizace vypouštět přímo, ale je nutné ji předtím upravit tak, abychom se choroboplodných zárodků zbavili a zabránili tak jejich přenosu do okolí. Pokud se v nemocnici pracuje s radioaktivním zářením, je možné, že ve vodě budou přítomny i radionuklidy. Nezanedbatelnou součástí těchto odpadních vod jsou zbytky nejrůznějších léčiv a jiných přípravků (tzv. mikropolutanty).

Čištěním vod ze zdravotnických zařízení se zabývá norma ČSN 75 6406: Nakládání s odpadními vodami ze zdravotnických zařízení (ZZ) vypouštěnými do stokové sítě pro veřejnou potřebu, která je účinná od března 2020. Podrobnosti k [Čištění odpadních vod ze zdravotnických zařízení](#) jsou uvedeny na stránkách Portálu pro stavebnictví a technická zařízení budov (TZBinfo).

příležitosti OVZ:

U veřejných zakázek na odvoz a likvidaci odpadů lze podpořit řadu širších společenských a zejména enviromentálních zájmů a využít tyto příležitosti OVZ:

Společnost – lidé

[podpora zaměstnanosti osob znevýhodněných na trhu práce - a vyhrazené VZ](#)

– provoz technických služeb (zajišťující často svozy a likvidace odpadů) zajišťují zaměstnanci, z nichž někteří by mohli zcela ideálně být ze skupiny osob dlouhodobě nezaměstnaných či osob opouštějících zařízení pro výkon trestu.

[důstojné pracovní podmínky a BOZP](#)

– v zadávacích podmínkách může zadavatel požadovat a následně i ve smluvních a obchodních podmínkách zajistit dodržování veškerých právních předpisů vůči všem osobám podílejícím se na plnění, a to bez ohledu na to, zda bude plněno přímo dodavatelem či jeho poddodavateli.

Společnost – podniky:

[podpora malých a středních podniků](#)

– vhodným rozdělením zakázek na části (ať už podle druhů odpadů případně podle lokalizace plnění) může zadavatel podpořit lokální ekonomiku.

Životní prostředí:

[ekologicky šetrná řešení](#)

– představují snahu o snížení množství zejména komunálních odpadů končících na skládkách a tím snížení ekologických vlivů skládkování. **Z pohledu veřejného zadávání může zadavatel ovlivnit nastavení svozu a místo vývozu.** K tomu je však nevyhnutelné znát data: **produkce odpadů, nastavení sběrné sítě, náklady na svoz.** A následně je možné přesněji nastavit jednotlivé opatření a kroky vedoucí k motivaci zaměstnanců a snížit tak objem směsného komunálního odpadu a zvýšit míru třídění.

Pro zjištění reálného objemu odpadů u zadavatele je vhodné zajistit **přesné vážení popelnic/kontejnerů**. Toho lze docílit např. vážením odpadu při svozu, pak je vhodným a důležitým požadavkem, aby dodavatel měl svozová auta vybavena váhou.

Další možností je řešení technologické úrovně svozových vozidel, kdy zadavatel rovněž může přispět ke snižování emisí preferencí ekologicky šetrnějších vozidel. Příkladem může být [Vysoké učení technické v Brně](#), kde se zadavatel soustředil na kvalitativní kritéria hodnocení a hodnotil technologickou úroveň vozidel s váhou 30 %. Jako přiměřený uznal požadavek na emisní normu vozidel v rámci technické kvalifikace vozidel i ÚOHS v rámci šetřené veřejné zakázky související právě se sběrem a likvidací odpadu (č.j. ÚOHS-S0179/2018/VZ-25886/2018/513/EPI - Sběrný dvůr Třinec, bod 166) s odůvodněním, že „stanovení emisních limitů přispívá k ochraně ŽP, která bezesporu veřejným zájmem je.“

Při nastavování funkčního efektivního systému, který je v souladu s hierarchií odpadového hospodářství, je vhodné pro výběr konečného zpracovatele odpadu využít portál [Informačního Systému Odpadového hospodářství](#), kde mj. nalezne i **elektronickou mapu – Registr zařízení**. V tomto registru nalezne zadavatel zařízení dle typu (např. kompostárny, bioplynové stanice, zařízení k třídění odpadů a další) a dle regionu apod.

cirkulární ekonomika

- Pro úplné zavedení správného systému odpadového hospodářství je důležité vědět, kde jednotlivé druhy odpadů fyzicky končí. Příklad [Masarykovy univerzity](#): zadavatel deklaroval mj. omezování vzniku odpadů u objednatele a preference materiálového využití odpadů. Výsledkem je 100 % dalšího využití komunálního odpadu (materiálové 40%, energetické 60%), tedy nulového skládkování (viz příklad dobré praxe).

Tip:

Užitečné materiály a odkazy:

- [web Státního zdravotního ústavu](#) – komplexní informace k odpadům ze zdravotnických zařízení
- [Metodika pro nakládání s odpady ze zdravotnických, veterinárních a jim podobných zařízení](#) - (SZÚ, TAČR)
- [web SOVZ - Nakládání s odpady](#)
- web MŽP – [Odpadové hospodářství](#)
- web CENIA – [odpadové a oběhové hospodářství](#)
- TZBinfo – [Čištění odpadních vod ze zdravotnických zařízení](#)
- [Řešení antimikrobiální rezistence v evropských zdravotnických zařízeních](#) („Tackling AMR in Europe's healthcare facilities“, r. 2019, AJ)
- Příručka [Bezpečné nakládání s odpady ve zdravotnictví, 2. vydání](#) (WHO, 2014)
- Dokument [Udržitelné nakládání s odpady ze zdravotnictví v EU - Model cirkulární ekonomiky](#) (HCWH, 11/2020) AJ
- [Databáze technologií zpracování odpadu ze zdravotnictví](#) (HCWH) AJ - globální databázi bezpečných a udržitelných technologií zpracování odpadu ve zdravotnictví
- [Potravinový odpad v evropských zdravotnických zařízeních](#) (HCWH) - 10/2016
- [Školící video o odpadu rtuti v nemocnicích](#)
- *Institut OVZ: webinář* [Optimalizace svozu odpadů ve veřejných zakázkách a příležitosti ke zpracování odpadů](#)

příklady dobré praxe

Odpadové hospodářství MUNI (Masarykova univerzita v Brně)

Zadavatel si jasně definoval účel smlouvy, k jehož naplnění chtěl ve spolupráci s vybraným dodavatelem směřovat. V rámci tohoto účelu se **přihlásil k principům odpovědného zadávání a cirkularity**. Jasně deklaroval, že smyslem a účelem smlouvy je také **prevence a omezování vzniku odpadů u objednatele**

a preference materiálového využití odpadů. Zadavatel zavázal budoucího poskytovatele služeb k tomu, aby usiloval o minimalizaci dopadů své činnosti na životní prostředí, respektoval udržitelnost a možnosti cirkulární ekonomiky. A dále vymezil tyto minimální požadavky, které se týkaly hned několika příležitostí OVZ z oblasti Společnost – Lidé, Podniky, Životní prostředí a Cirkulární ekonomika:

- Poradenství – minimálně 4x za rok účast poskytovatele na interním hodnocení třídění a nakládání s odpadem za účelem optimalizace nakládání.
- Vozový park – minimální emisní úroveň Euro V.
- Stanovený minimální podíl využití odpadů.
- Legální zaměstnávání, férové a důstojné pracovní podmínky pro zaměstnance a subdodavatele poskytovatele.
- Včasné platby subdodavatelům.
- Osvěta.

Tomu odpovídalo i nastavení hodnotících kritérií a způsob hodnocení nabídek. Výsledkem bylo, že se podařilo dosáhnout 100 % dalšího využití komunálního odpadu (materiálové 40 %, energetické 60 %), tedy nulového skládkování. Jako nejméně významné se pak ukázalo kritérium Technologické úrovně vozidel, kde byli všichni dodavatelé bez problému schopni nabídnout vozy splňující emisní normu EURO 6. Lze tak usuzovat, že se již jedná o standard, který lze příště požadovat jako minimální technický požadavek, namísto normy EURO 5, kterou zadavatel požadoval.

[\(případová studie\)](#)

Hodnocení technologické úrovně svozových vozidel a způsob nakládání se směsným a komunálním odpadem (VUT Brno)

Zadavatel se soustředil na kvalitativní kritéria hodnocení s důrazem na environmentální aspekty, hodnotil technologickou úroveň vozidel a současně způsob nakládání se směsným a komunálním odpadem. Dodržení hodnocených parametrů zajišťuje smlouva. Zvýšení operativnosti přidávání/odebírání sběrných nádob v závislosti na aktuálních potřebách zadavatele je docílen tím, že všechny ceny za jednotlivé typy sběrných nádob byly považovány pro všechny lokality zadavatele jako ceny jednotkové a pro všechny lokality stejné. V případě potřeby se následně pouze přidává/odebírá sběrná nádoba v konkrétní lokalitě, která již má svou jednotkovou cenu stanovenou na základě výsledku zadávacího řízení.

[\(případová studie\)](#)

Dekontaminační jednotka na likvidaci nebezpečného odpadu (Nemocnice Havířov)

Nemocnice Havířov jako první nemocnice v České republice uvedla do provozu dekontaminační jednotku pro likvidaci nebezpečného odpadu umístěnou přímo v areálu nemocnice. Nebezpečný odpad po zhruba půlhodinovém procesu promění své vlastnosti, neboť po mechanickém zpracování a působení mikrovlnného záření přestává být nebezpečným odpadem, řadí se do kategorie ostatní odpad. Takto zpracovaný odpad má navíc o pětinu menší hmotnost, a o čtyři pětiny menší objem, což šetří nejen peníze, ale i životní prostředí.

Nová technologie STERILWAVE splňuje nejprísnejší ekologické i bakteriologické redukční standardy a umožňuje zdravotnickým zařízením provádět bezpečnou likvidaci zdravotnického odpadu přímo v místě jeho vzniku. Tato technologie je testovaná a schválená Státním zdravotním ústavem.³³

Opětovně použitelné kontejnery na ostré předměty - Fakultní nemocnice Coventry a Warwickshire NHS Trust (Velká Británie)

Fakultní nemocnice se rozhodla nahradit jednorázové plastové nádoby na ostrý medicínský odpad (jehly apod.), které se vždy po každém použití likvidovaly, opakovaně použitelnými nádobami na ostrý zdravotnický odpad, čímž bylo redukováno množství odpadu, které vedlo k úsporám a dále byla snížena uhlíková stopa.

³³ <https://www.nemocnicehavirov.cz/aktuality/poradime-si-s-vlastnim-odpadem>

Opakovaně použitelné kontejnery s životností 10 let nahradily původní jednorázové. Byla zpracována studie posouzení životního cyklu - dopady zavedení opakovaně použitelných kontejnerů vs. jednorázové kontejnery byly následující:

- snížení emisí CO₂ přibližně o 90 % za desetileté období ve srovnání s kontejnery na jedno použití (*posuzovány emise z pohonných hmot, elektřiny, mytí košů, likvidace odpadu (spalování), dopravy (leteckou, lodní a silniční dopravou) a výroby surovin (hlavní plastová součástka)*)
- méně poranění ostrými předměty u zaměstnanců (*z 3,2 zranění/ čtvrtletí na 1,0 zranění/ čtvrtletí*)
- menší úspora nákladů oproti předpokladu, ale byly sníženy potenciální náklady na soudní spory a léčbu související s poraněními ostrými předměty

([případová studie](#))

Nakládání s plastovými odpady - Fakultní nemocnice Aarhus (Dánsko) – hledala nové přístupy k nakládání s odpady z plastových obalů založené na zvýšené recyklaci a cirkulární ekonomice plastových obalů. Pilotní projekt se týkal lahví na irigační roztoky a jejich složení umožňující následnou recyklaci. Minimálním požadavkem v rámci veřejné zakázky bylo, aby nabízené lahve měly jasné označení, jak lze použité polymery recyklovat, pomocí 7 mezinárodních recyklačních symbolů. Zadavatel preferoval značení, které se řídí doporučením CEN WI 261 070, ale akceptoval značení podle Rozhodnutí komise EU 97/129/EC. Jako hodnotící kritéria s váhou 5 % byly použity:

- Štítek se skládá z PP, HDPE nebo LDPE
- 95 % hmotnosti celkového obalu tvoří jeden polymer
- Uzávěr/kapsle se skládá z HDPE, LDPE nebo PP
- Jakékoli vložky, těsnění nebo ventil v uzávěru/kapsli se skládají z HDPE, LDPE, PP nebo PE+EVA
- Manipulační kroužek se skládá z PP, PE, EPS nebo OPP a má hustotu méně než 1 g/cm³
- Lepidlo je rozpustné ve vodě při teplotě nižší než 80 stupňů Celsia
- Printing ink je netoxický podle směrnic EUPIA
- Přímý tisk je založen na laseru

Více podrobnosti k tomuto příkladu dobré praxe je uvedeno u programu HCWH Europe - Cirkulární péče v kapitole IV. 1 organizace a platformy zabývající se odpovědným veřejným zadáváním ve zdravotnictví v rámci EU nebo v publikaci [Netoxická zdravotní péče](#).

Systematické třídění nemocničních plastů - Helsinská univerzitní nemocnice – HUS (Finsko) řešila v r. 2018 předcházení vzniku odpadů. V rámci analýzy bylo zjištěno, že většina plastového odpadu HUS pochází z procesů lékařské péče, z nich značnou skupinu tvoří plasty z operačních sálů, kde musí být veškeré používané vybavení a materiály baleny samostatně (např. i jednotlivé šrouby). Druhy plastů používané v obalových materiálech nemocničních potřeb (tzv. nemocniční plasty) nelze míchat s potravinářskými plasty, které jsou v domácnostech běžné. Když se potravinářské plasty mechanicky třídí podle třídy plastů v zařízení na zpracování odpadu, podobné rozlišení není k dispozici pro nemocniční plasty. Přesné třídění plastů se tedy musí provádět již v nemocnici. Sběr a třídění plastů z operačních sálů se začal pilotně zkoušet na operačním oddělení nemocnice Peijas v r. 2016. Plasty se v současné době třídí do tří kontejnerů v závislosti na těchto typech plastů: PET plast 01, PE-LD-plast 04, PE-HD-plast 02 a PP-plast 05. S tím, jak se zvyšuje množství nemocničních plastů shromážděných k využití, poskytuje recyklace HUS kromě ekologického přínosu také ekonomický přínos.

Více podrobnosti k tomuto příkladu dobré praxe je uvedeno u programu HCWH Europe - Cirkulární péče v kapitole II. 2 organizace a platformy zabývající se odpovědným veřejným zadáváním ve zdravotnictví v rámci EU nebo v publikaci [Netoxická zdravotní péče](#).

Nakládání s odpady (statutární město Děčín)

Město Děčín běžně do kritérií hodnocení zahrnuje požadavek, aby dodavatelé zapojovali znevýhodněné osoby na trhu práce v rámci plnění veřejných zakázek a reaguje tak na dlouhodobé problémy v oblasti nezaměstnanosti a vyšší podíl dlouhodobě nezaměstnaných, který se vždy pohyboval nad celorepublikovým průměrem. Příkladem byla i zakázka na nakládání s odpady a zajištění činnosti sběrného dvora, kde byl stanoven požadavek na **zaměstnání znevýhodněných osob** (80 % cena, 20 % zapojení osob

se ztíženým přístupem na trh práce *(kteří byli bezprostředně před započítáním plnění VZ vedeni v evidenci ÚP déle než 5 měsíců)* – max. 5 osob. Protože je často obtížné definovat požadavek počtu zapojených osob, Děčín zvolil variantu dílčího hodnotícího kritéria prostřednictvím elektronické aukce.

Hodnocení nákladů životního cyklu při nastavení svozu směsného komunálního odpadu (město Žďár nad Sázavou)

V roce 2021 město vyhlásilo veřejnou zakázku na Skládkování a energetické využití SKO pro město Žďár nad Sázavou s cílem část směsného komunálního odpadu přeměňovat ze skládky k energetickému využití. Na začátku proběhly kalkulace týkající se produkce odpadů celkově a ceny vývozu odpadů na skládku a na druhé straně ceny za svoz směsného komunálního odpadu do Zařízení pro energetické využití odpadů (ZEVO). Na základě těchto výpočtů město mělo přehled, kolik zaplatí za skládkování a kolik za odvoz do ZEVO k energetickému využití odpadů. Následoval zkušební svoz do ZEVO Brno, aby město poznalo reálné náklady a z těchto dat namodelovalo dopravní a manipulační náklady.

[\(případová studie\)](#) [\(zadávací dokumentace\)](#)

Nastavení svozu odpadů, podpora třídění a minimalizace množství odpadů (statutární město Jihlava)

Statutární město Jihlava se snaží různými kroky nejen o snižování množství směsného komunálního odpadu, ale i o snižování celkového množství odpadů včetně tříděného, a optimalizaci svozu odpadu. Cílem města je propagovat tzv. zero waste přístup, který spočívá v cílené minimalizaci odpadů například i promyšleným omezováním spotřeby, či upřednostňováním bezobalových nákupů. Jihlava výrazně komunikuje témata odpadů a uvědomění si nadměrné spotřeby především přes webovou stránku, kde obyvatelé naleznou všechny důležité informace. Současně komunikuje prostřednictvím kampaní (například reklama umístěná na čtyřech vozech MHD, reklamní spoty v rádiu).

[\(případová studie\)](#)

Péče o zeleň a technické služby

Tento typ služeb zahrnuje zakládání a péči o veřejnou zeleň včetně všech souvisejících činností. Patří sem také služby technického charakteru i služby údržby majetku, kterými jsou například malířské a natěračské práce, pokládka podlah nebo také dezinfekce a deratizace a běžné údržbové práce (elektroúdržba, instalační práce apod.).

V oblasti zdravotnictví se péče o zeleň nevyznačuje výraznými specifiky, proto i v případě veřejných zakázek není nutné vymezovat jiné podmínky pro plnění, než běžně používané. V případě technických služeb je však vhodné v případě zadávacích řízení reflektovat zejména specifické vlastnosti zdravotnických prostor, kde budou poptávané služby plněny. Ve zdravotnictví musí být v některých prostorách omyvatelné a dezinfikovatelné stěny, tudíž u veřejných zakázek na malířské práce musí být toto specifikum zohledněno a v zadávacích podmínkách požadováno. Dále zejména v pavilonech se zobrazovací technikou (především radiologicko-diagnostická pracoviště) či na pracovištích, na kterých se používají k výkonům specifická elektrozařízení (operační sály) jsou prostory upraveny tak, aby vyhovovaly provozu zařízení v nich umístěných a používaných (například antistatické a elektrostatické podlahy, stěny nepropouštějící záření, stěny izolující magnetické pole apod.). I tyto prostory potřebují zvláštní přístup při údržbě i úpravě, proto je nutné na tato specifika v případě veřejných zakázek na běžné údržbové služby pamatovat.

příležitosti OVZ:

Péče o zeleň a běžné technické služby jsou oblastmi, kde lze v široké míře využít společensky odpovědného zadávání a podpořit tak společenské zájmy. Využít lze zejména příležitosti z kategorií Společnost – lidé a Společnost – podniky, v případě některých služeb lze podporovat ekologicky šetrná řešení.

Společnost – lidé

podpora zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce

– zadavatelé mohou podpořit tuto oblast vytvořením pracovních míst pro osoby znevýhodněné na trhu práce či zdravotně handicapované, osoby dlouhodobě nezaměstnané;

důstojné pracovní podmínky a bezpečnost práce

– v zadávacích podmínkách může zadavatel ve vhodných případech požadovat a následně i ve smluvních a obchodních podmínkách zajistit dodržování veškerých právních předpisů vůči všem osobám podílejícím se na plnění, a to bez ohledu na to, zda bude plněno přímo dodavatelem či jeho poddodavateli. Pro stanovení podmínek lze analogicky použít vzorové textace i materiály k úklidovým službám či službám ostrahy dostupné [zde](#).

Společnost – podniky:

podpora účasti sociálních podniků ve VZ

– při zadávacích řízeních mohou zadavatelé stanovit požadavky a případně i kritéria, která budou dosažitelná i pro sociální podniky nebo pro podniky zaměstnávající více než 50% osob se zdravotním postižením. Podpořit účast sociálních podniků, které se na tento typ prací a služeb zaměřují, může také zadavatel rozdělením veřejné zakázky na části (např. na jednotlivé lokality).

podpora malých a středních podniků

– vhodným rozdělením zakázek na části např. podle lokalizace plnění může zadavatel podpořit lokální ekonomiku.

dodavatelské vztahy - přímé platby poddodavatelům

– pokud je předpoklad, že malé a střední podniky a z pohledu OVZ nejen tyto podniky se budou na plnění podílet jako poddodavatelé, je vhodné v zadávacích podmínkách stanovit požadavek na přímé platby poddodavatelům a předejít tak situaci, aby tyto podniky byly ohroženy z důvodu pozdních plateb od dodavatelů – realizátorů veřejných zakázek.

Životní prostředí:

ekologicky šetrná řešení

– při veřejných zakázkách na služby údržby zeleně se mohou zadavatelé zaměřit na vozový park a například požadovat vozidla splňující konkrétní emisní normy, v případě strojového čištění komunikací požadovat současně i osazení strojů filtrem pevných částic. Při výkonu služeb pak mohou zadavatelé podporovat používání materiálů a výrobků (postřiků, hnojiv apod.) s certifikací ekologické šetrnosti (ekoznačky) – tyto požadavky lze stanovit i jako hodnotící kritéria, avšak při zachování zásady přiměřenosti.

Užitečné materiály a odkazy:

- Web – [SOVZ|údržba zeleně a technické služby, informace, odkazy](#)
- Vzorové textace k tématu – viz [tabulka s předměty plnění](#)
- [GPP kritéria pro zelené veřejné zakázky na údržbu veřejných prostor](#)
- Agentura pro sociální začleňování - publikace Společensky odpovědné zadávání veřejných zakázek – Manuál dobrých praxí – odkaz ke stažení [zde](#)
- web Sociálního podnikání v ČR www.ceske-socialni-podnikani.cz.

Tip:

příklady dobré praxe

Úklid veřejných prostranství (Městská část Praha 2) – zadavatel umožnil plnění předmětu veřejné zakázky osobám znevýhodněným na trhu práce – konkrétně dodavatel zapojuje osoby ve výkonu

trestu odnětí svobody, jejichž profil a provinění nekladou překážku k jejich pohybu mimo areál věznice za účelem výkonu práce ([případová studie](#))

Údržba veřejné zeleně (Městská část Praha 12) – veřejná zakázka byla vyhrazena pouze pro dodavatele, který zaměstnává více než 50 % osob se ZP z celkového počtu zaměstnanců dodavatele. Zadavatel dále požadoval minimálně 30 % faktického plnění prostřednictvím osob se ZP – tato zadávací podmínka byla absolutní a pod sankcí vyloučení ze zadávacího řízení. V rámci zadávacího řízení zadavatel použil dvě kritéria hodnocení: procentuální výše podílu účasti osob se zdravotním postižením na celkovém plnění s váhou 20 % a zpracování metodiky řešení plnění s popisem, jak budou dodavatelé pracovat s osobami se ZP s váhou 20 %. Pro plnění bylo vybráno sdružení dvou firem, které nabídlo realizaci zakázky osobami se zdravotním postižením z 50 procent a předložilo metodiku práce se zdravotně znevýhodněnými osobami, kterým poskytuje přiměřenou pracovní a psychosociální podporu. ([případová studie](#))

Ekologicky šetrný pokos travnatých ploch (Městská část Brno-Komín) – zadavatel rozdělil veřejnou zakázku na části a podpořil tak účast malých a středních podniků na plnění. Zadavatel dále požadoval ekologicky šetrná řešení – požadoval tzv. mozaikovou seč, seč pouze při teplotě do 26°C s minimální výškou posečené trávy 8-10 cm ([případová studie](#)).

Servisní a údržbové služby

Cílem provádění servisních služeb je udržování majetku v řádném a užitelném stavu tak, aby se předešlo předčasnému vyřazení technického vybavení budov a provozů. Jde o provádění pravidelných periodic- kých prohlídek a také o každodenní odstraňování poruch na technickém vybavení. Do kategorie servisních služeb patří servis a opravy ne zdravotnických prostředků a zařízení včetně případných revizí zejména tlako- vých, zdvihových, elektrických a plynových zařízení včetně výtahů, bezpečnostních dveří, kontrolních systé- mů MaR (měření a regulace) apod., a to vše v souladu s příslušnou legislativou. Servisní služby mohou být zajišťovány vlastními zaměstnanci, ale mohou být zajišťovány i externě.

K běžně prováděným servisním službám se v oblasti zdravotnictví přidávají i servisní služby prováděné na složitějších a modernějších technologiích a vybavení, které jsou součástí stávajících objektů, a také nově vystavěných nebo rekonstruovaných objektů. Může jimi být například klimatizace čistých prostor, vzducho- technika na operačních sálech, transportní plošiny, výtahy transportní a evakuační, metrologie pro diagnos- tický a ošetrovatelský provoz a pro pomocné provoz (údržba, kuchyň...) apod. Práce na jejich obsluze a údržbě pak mohou být i odborně náročnější. V rámci servisních služeb bývají často zajišťovány i další pomocné práce typu vyklízení jednotlivých oddělení v souvislosti s malováním či stěhováním, jednotlivých oddělení při různých rekonstrukcích a dostavbě budov nemocnice, případně i sezónní údržba zeleně v let- ních měsících a údržba komunikací v měsících zimních. Servisní a údržbové služby zahrnují minimálně tyto profese: provozní elektrikář, vodoinstalatér, topenář, zámečník, stolař, čalouník, zedník, pracovník na úseku zahrady, traktorista aj.

příležitosti OVZ:

Servisní a údržbové služby jsou typem služeb, u kterých je možné v případě zadávání veřejných zakázek podpořit společenské zájmy, zejména využitím příležitostí z kategorií Společnost – lidé a Společnost – podniky.

Společnost – lidé:

podpora zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu

– zadavatelé mohou v zadávacích podmínkách požadovat, aby dodavatel vytvořil pracovní místa pro osoby znevýhodněné na trhu práce či zdravotně handicapované, osoby dlouhodobě nezaměstnané.

důstojné pracovní podmínky a bezpečnost práce

– zadavatel by měl dbát na to, aby při poskytování služeb bylo k zaměstnancům přistupováno důstojně a z hlediska bezpečnosti práce v souladu s platnou legislativou. To znamená, že zadavatel může požadovat a následně i ve smluvních a obchodních podmínkách zajistit dodržování veškerých právních předpisů vůči všem osobám podílejícím se na plnění. Pro stanovení podmínek lze analogicky použít vzorové textace i materiály k úklidovým službám, službám ostrahy, údržbě zeleně a technickým službám dostupné [zde](#).

Společnost – podniky:**podpora malých a středních podniků**

– v případě centrálního zadávání (například pro více zdravotnických pracovišť nebo nemocnic v různých lokalitách či městech) může zadavatel podpořit účast malých a středních podniků rozdělením veřejné zakázky na části (např. na jednotlivé lokality či města). Pro zapojení malých a středních podniků lze také veřejné zakázky rozdělit dle profesí k zajištění služeb (např. servisní a údržbové služby elektro, služby typu topení, voda a plyn, servis a údržba vzduchotechniky, servis a údržba výtahů apod.).

férové dodavatelské vztahy - přímé platby poddodavatelům

– pokud je předpoklad, že malé a střední podniky a z pohledu odpovědného veřejného zadávání nejen tyto podniky se budou na plnění podílet jako poddodavatelé, je vhodné, aby zadavatel v zadávacích podmínkách stanovil požadavek na přímé platby poddodavatelům, aby měl možnost předejít situaci, kdy by tyto podniky byly ohroženy z důvodu pozdních plateb od dodavatelů – dodavatelů veřejných zakázek.

Užitečné materiály a odkazy:*Tip:*

- Vzorové textace k tématu – viz [tabulka s předměty plnění](#)
- Agentura pro sociální začleňování - publikace Společensky odpovědné zadávání veřejných zakázek – Manuál dobrých praxí – odkaz ke stažení [zde](#)
- Vyhlášky ČÚBP a ČBÚ, technické normy např. ČSN 73 0835 pro evakuační výtahy ve zdravotnictví - v případě skupiny LZ2 a domech s pečovatelskou službou nebo ČSN 73 0802 Požární bezpečnost staveb – Nevýrobní objekty

Služby v oblasti ICT

Služby v oblasti informační a komunikační techniky ICT (dále jen „služby ICT“) pro veřejné i jiné instituce zahrnují zejména **správu ICT** (počítačové sítě, HW a SW zařízení) včetně **pravidelných kontrol všech zařízení a jejich údržbu**.

Dodavatelé služeb v oblasti ICT především zajišťují

- ✓ správu počítačových sítí včetně zřízení a správy privátních sítí (VPN tunneling), ICT podporu pro uživatele včetně vzdálené podpory a technické podpory u uživatelů nebo přes vzdálenou plochu
- ✓ diagnostiku, servis, údržbu a opravy počítačů, serverů a ostatních technologií (reinstalace, odvírování, přestavby)
- ✓ instalace internetového připojení
- ✓ instalace zařízení (disková pole, brány, firewally...)
- ✓ zálohování dat
- ✓ ostatní služby jakými jsou: poradenství v oblasti informačních technologií, tvorba webových stránek.

Do ICT služeb můžeme zařadit i tzv. **cloudové služby** – tento typ služeb zajišťují datová centra, která v rámci

své činnosti poskytují digitální služby v cloudu. Při využití tohoto typu služeb zákazník pak platí za službu a dodavatel poskytuje a spravuje hardware i software a zařízení datového centra potřebné k poskytování služby. Nejběžnějšími identifikovanými cloudovými službami jsou:

- **Infrastruktura jako služba (IaaS):** poskytovatel služeb nabízí klientům přístup k úložištím, sítím, serverům a dalším výpočetním zdrojům v cloudu zpoplatněný na základě skutečného užívání (pay-as-you-go).
- **Platforma jako služba (PaaS):** poskytovatel služeb nabízí přístup ke cloudovému prostředí, ve kterém uživatelé mohou vytvářet a dodávat aplikace. Poskytovatel zajišťuje základní infrastrukturu.
- **Software jako služba (SaaS):** poskytovatel služeb dodává software a aplikace prostřednictvím internetu. Uživatelé se přihlásí k odběru softwaru a přistupují k němu prostřednictvím webového rozhraní nebo aplikačního programovacího rozhraní dodavatele.³⁴

Některé činnosti mohou být prováděny i formou externí správy (tzv. IT outsourcingu), což je v současnosti často využíváno zejména v organizacích, kde není efektivní zaměstnávat vlastní správce sítě. Důvodů, které hovoří pro externí správu síťových technologií a serverů je více. Mezi nejdůležitější patří především úspora mzdových a dalších souvisejících finančních prostředků (např. za vzdělávání), uživatelé mohou využívat vybudované „know-how“ poskytovatelů, případné problémy jsou ve většině případů řešitelné efektivně formou vzdálené správy, tzn., že zásahy a nápravy jsou rychlejší a levnější (zadavatelé nemusí vynakládat finanční prostředky související s výjezdy techniků).

V oblasti zdravotnictví mají ICT svá specifika především ve vztahu k poskytovaným službám. Léčení lidí je komplexní činnost, ve které mají stále ve větší míře významnou roli i informační technologie. Většina zdravotnických zařízení je v současnosti vybavena chytrými zařízeními nejen s mnoha funkcemi, ale i napojenými do sítě. Například snímky a záznamy z některých zobrazovacích technologií jsou automaticky odesílány přímo do systému pro jejich vyhodnocení s tím, že následně mohou být odesílány i na jiná pracoviště mimo nemocnici – k tomu je nezbytné mít zajištěnou komunikaci mezi zařízeními. Všechna dokumentace je uložena v informačních systémech nemocnic a musí být okamžitě dostupná a současně i dobře zabezpečená, dohled a správa systému pro správnou funkčnost je také v působnosti ICT specialistů. Případně výpadky technologií pak mohou způsobit velké problémy v kvalitě poskytované péče, proto je nezbytné snažit se maximálně předcházet výpadkům.

Jedním z nejdůležitějších specifíků pro provádění ICT služeb ve zdravotnictví je nepřetržitý provoz a s tím související přístupnost klinických informačních systémů. Případné incidenty je nezbytné řešit urgentně, v reálném čase a bez výpadků. Je tedy nutností nepřetržitý dohled nad systémem i infrastrukturou. ICT služby tak musí zajišťovat nepřetržitou dostupnost, aby vzniklé problémy byly bezodkladně řešeny, aby byl zajištěn plynulý chod nemocnice a nedošlo k ohrožení života pacienta. Tzv. „nepřetržitý dohled 24/7“ znamená mít služby na telefonu a v případě potíží zahájit ihned řešení. A to vzdáleně nebo osobně. S tímto specifíkem souvisí i schopnost dodavatelů, zajišťujících ICT služby, okamžitě lokalizovat zařízení, které vykazuje problémy například pomocí systémů s mapami nebo jinými možnostmi pro dohledání zařízení. Svá specifika má často i dostupnost řešených zařízení, neboť se mohou nacházet v místech se zvláštním režimem z hlediska hygieny, proto se i u plánování servisních zásahů musí brát ohled na přísný hygienický režim v nemocnici.

Nemocnice pracují s velmi důvěrnými informacemi a s tím souvisí i evidence uživatelů z hlediska oprávnění a přístupů k těmto informacím – i tato problematika spadá do okruhu činností, které spravují příslušní pracovníci ICT služeb. Dalším specifíkem ve zdravotnictví je zabezpečení a správa nemocničních systémů proti provádění datových změn – tento proces má v nemocnicích jasná pravidla a postupy, která musí být dodržována. Veškeré úkony pak s ohledem na zabezpečení systémů musí provádět ICT specialista, často také až po jejich schválení věcně příslušnými osobami. I toto specifikum vyžaduje náročnější správu i údržbu.

V neposlední řadě je také důležité, aby byl v rámci služeb ICT zajištěn a spravován systém pro evidenci a správu požadavků na služby ICT, který může významně přispívat k efektivnímu řešení problémů a případů.

Dodavatelé, kromě služeb pro ICT, jsou obvykle schopni dodávat organizacím hardware (počítače, monitory, notebooky, dokovací stanice k přenosným počítačům, tablety, tonery, tiskárny, kopírky apod.), tak i software (elektronické nástroje, informační systémy apod.). Nákupům ICT se podrobně věnujeme v kapitole V. 4 VEŘEJNÉ ZAKÁZKY NA DODÁVKY BĚŽNÉ.

³⁴ Zdroj: Kritéria zelených veřejných zakázek EU pro datová centra, serverovny a cloudové služby – viz [https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/20032020_EU_GPP_criteria_for_data_centres_server_rooms_and%20cloud_services_SWD_\(2020\)_55_final_cs.pdf](https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/20032020_EU_GPP_criteria_for_data_centres_server_rooms_and%20cloud_services_SWD_(2020)_55_final_cs.pdf)

příležitosti OVZ:

Z hlediska odpovědného zadávání jsou služby v oblasti ICT typem služeb, u kterých je v případě zadávání veřejné zakázky na jejich externí zajištění možné podpořit společenské a také enviromentální zájmy, zejména využitím příležitostí z kategorií Společnost – lidé, Společnost – podniky a také Životní prostředí.

Společnost – lidé:

podpora zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu

– některé činnosti v rámci ICT služeb mohou zajišťovat osoby znevýhodněné na trhu práce či zdravotně handicapované, proto je vhodné, aby zadavatelé v zadávacích podmínkách podpořili jejich zapojení do předmětů plnění. Zapojení osob znevýhodněných na trhu práce může zadavatel zajistit i požadavkem na zajištění dílčího plnění (např. servis tiskových zařízení) sociálními podniky (viz popis dále).

férové podmínky v dodavatelském řetězci

– při poskytování ICT služeb jsou při správě, údržbě a opravách zařízení používány komponenty nakupované poskytovatelem ICT služeb. V té souvislosti je vhodné aby zadavatel při zadávání VZ na ICT služby dbal o to, aby napříč dodavatelským řetězcem byly dodržovány pracovně-právní předpisy a z nich vyplývající povinnosti zejména ve vztahu k odměňování zaměstnanců, dodržování délky pracovní doby, odpočinku a podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Jak nastavit férové pracovní podmínky v dodavatelském řetězci se můžete dočíst na stránkách projektu SOVZ [zde](#).

Společnost – podniky:

podpora malých a středních podniků

– pokud zadavatel zadává veřejnou zakázku na zajištění služeb ICT centrálně (např. pro více nemocnic v různých lokalitách) může podpořit účast malých a středních podniků tím, že rozdělí veřejné zakázky na části podle lokalit.

podpora účasti sociálních podniků ve veřejných zakázkách

– některé sociální podniky, zaměstnávající osoby s menším či větším zdravotním postižením mají v poskytování služeb ICT zkušenosti a jsou schopny kvalitně zajistit například profesionální servis mnoha druhů hardwarových zařízení (počítačů, notebooků, tiskáren, multifunkčních zařízení apod.) nebo vytvořit a spravovat webové stránky a internetové aplikace. Zadavatelé tak mohou podpořit jejich zapojení do plnění vhodnými textacemi uvedenými [zde](#).

Životní prostředí:

ekologicky šetrná řešení

– pokud je součástí veřejných zakázek na ICT služby i zajištění dodávek HW zařízení včetně např. tonerů a tiskových kazet, je vhodné podpořit v zadávacích podmínkách řešení šetrná k životnímu prostředí a případně i [cirkulární ekonomiku](#) s využitím principů cirkulární ekonomiky při nákupu ICT – více o nákupech ICT se dočtete v kapitole V.4 VEŘEJNÉ ZAKÁZKY NA DODÁVKY BĚŽNÉ.

Tip:

Užitečné materiály a odkazy:

- [GPP kritéria EU pro datová centra, serverovny a cloudové služby](#) – materiál obsahuje základní i komplexní environmentální kritéria, která jsou ověřitelná a obsahují celý životní cyklus. Jsou zde uvedeny i typické cesty obstarávání produktů a služeb datových center, včetně výstavby a/nebo vybavení datového centra, rozšíření nebo konsolidace infrastruktury nového produktu ICT, outsourcingu, provozování a/nebo údržby zařízení.
- [Metodika MŽP - Šetrná veřejná správa, výpočetní technika](#)
- [Metodika MŽP - Šetrná veřejná správa, kancelářská technika \(kopírky, tiskárny, multifunkční zařízení, kazety tonerové, inkoustové\)](#)

- Posuzování nákladů životního cyklu (LCC) – Evropská komise vytvořila [nástroje k posuzování nákladů životního cyklu](#) pro různé předměty plnění. Mezi nimi najdete také LCC nástroj pro počítače a monitory a rovněž i pro tisková zařízení.
- Web: [České sociální podnikání](#) – informace o sociálních podnicích, adresáře, poradenství apod.
- Katalog [sociálních podniků](#)
- *Institut OVZ: Záznam – [WORKSHOP Metoda BEST VALUE APPROACH v praxi veřejných nákupů zakázky na zřízení webu](#)*

příklady dobré praxe

Zajištění servisu a provozu tiskových a multifunkčních zařízení (MPSV)

MPSV v rámci této veřejné zakázky využilo možnost danou ustanovením § 101 odst. 1 ZVZ a vyhradilo veřejnou zakázku pouze pro dodavatele, kteří zaměstnávali více než 50 % osob se zdravotním postižením. Aby byl garantován skutečný podíl práce odvedené osobami se zdravotním postižením a aby MPSV prostřednictvím veřejné zakázky skutečně přispělo k aktivizaci OZP, MPSV si dále na základě § 44 odst. 10 ZVZ vyhradilo, aby nejméně 30 % osob z celkového počtu pracovníků vybraného uchazeče, kteří se budou podílet na plnění veřejné zakázky, pocházelo z řad osob se zdravotním postižením. Zadavatel navíc umožnil použití repasovaných tonerových kazet a cartridgí jako plnohodnotnou alternativu nového zboží.

[\(případová studie\)](#)

V. 3

VEŘEJNÉ ZAKÁZKY NA SLUŽBY SPECIFICKÉ

Do této kategorie jsme zařadili veřejné zakázky, jejichž předměty plnění se týkají zejména sektoru zdravotnictví, a to servisní služby na zdravotnické prostředky a dopravní zdravotní služby. I při veřejných zakázkách na tyto ryze specifické služby je možné využít některé příležitosti odpovědného zadávání zejména z kategorií Společnost – lidé, Společnost – podniky a případně i Životní prostředí.

Servisní zabezpečení zdravotnických prostředků

Zdravotnickými prostředky (dále jen „ZP“) jsou nástroje, přístroje, zařízení, programové vybavení včetně programového vybavení určeného jeho výrobcem ke specifickému použití pro diagnostické nebo léčebné účely a nezbytného ke správnému použití zdravotnického prostředku, materiál nebo jiný předmět, určené výrobcem pro použití u člověka za účelem

stanovení diagnózy, prevence, monitorování, léčby nebo mírnění onemocnění,

stanovení diagnózy, monitorování, léčby, mírnění nebo kompenzace poranění nebo zdravotního postižení,

- ✓ vyšetřování, náhrady nebo modifikace anatomické struktury nebo fyziologického procesu, nebo
- ✓ kontroly početí.³⁵

Zjednodušeně řečeno jde o produkty, které jejich výrobce určil k použití ve zdravotnictví pro diagnostické, terapeutické, laboratorní, pomocné či ostatní účely. Při pořizování zdravotnických prostředků je nutné řešit servisní služby, a to jak záruční (po dobu poskytnuté záruky na ZP – jsou součástí smlouvy, kterou ZP pořizujeme), tak pozáruční (na dobu po skončení záruky a po celou dobu životnosti ZP), které nám umožní udržet dané zařízení v chodu resp. co nejvíce prodloužit dobu jeho užívání. Servisní služby zahrnují zejména údržbu předepsanou výrobcem, opravy, výměnu částí technického zařízení či jiné servisní úkony, poskytování náhradních dílů, provádění bezpečnostně-technických kontrol (BTK), provádění revizí ZP dle platných norem (týká se ZP pevně připojeného ke zdroji elektrické energie, a ZP, jehož součástí je tlakové nebo plynové zařízení). Důležité je vždy řešit garantovanou reakční dobu (doba, do kdy bude zahájena oprava) a garantovanou funkčnost (tzn. dostupnosti náhradních dílů k danému ZP). Zároveň je vhodné požadovat v odůvodněných případech i bezplatné zapůjčení náhradního ZP po dobu opravy.

Požadavky na servis u jednotlivých kategorií ZP jsou dány legislativou (zákon č. 89/2021 Sb., o zdravotnických prostředcích a zákon č. 268/2014 Sb., o diagnostických zdravotnických prostředcích in vitro). Servis ZP může provádět pouze osoba registrovaná u Státního ústavu pro kontrolu léčiv (SÚKL). V případě, že se bude jednat o ZP s ionizujícím zářením, pak musí být navíc registrace i u Státního úřadu pro jadernou bezpečnost (SÚJB). Pokud výrobce ZP prokazatelně stanovil, že servis ZP může provést pouze jím pověřená osoba (tzv. autorizovaná osoba) pak musí být servisní služby zajištěny pouze prostřednictvím takové osoby. S ohledem na často nepřetržitý provoz zdravotnických zařízení, je nutné u řady ZP požadovat dostupnost servisu 24 hod./7 dní v týdnu (dále jen „24/7“). V případě veřejných zakázek na servisní služby je tedy třeba požadovat doložení splnění výše uvedených požadavků.

Zajištění servisních služeb je důležitou součástí pořizování ZP a je nutné na něj myslet již při přípravě veřejné zakázky na pořízení, pronájem či výpůjčku ZP.

Pro některé ZP je třeba vedle servisu zajistit i jejich validaci a návaznost jejich metrologických vlastností. Ty však mohou stát mimo servisní služby.

příležitosti OVZ:

Společnost – lidé:

[podpora vzdělávání, praxe a rekvalifikací](#)

- zajištění praxí studentů nebo absolventů v oboru odpovídajícímu předmětu VZ

Společnost – podniky:

[férové dodavatelské vztahy](#)

– při poskytování servisních služeb jsou při správě, údržbě a opravách ZP používány komponenty nakupované poskytovatelem servisních služeb. V té souvislosti je vhodné, aby zadavatel při zadávání VZ na servisní služby dbal o to, aby napříč dodavatelským řetězcem byly dodržovány pracovní-právní předpisy a z nich vyplývající povinnosti zejména ve vztahu k odměňování zaměstnanců, dodržování délky pracovní doby, odpočinku a podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Jak nastavit férové pracovní podmínky v dodavatelském řetězci se můžete dočíst na stránkách projektu SOVZ [zde](#).

[podpora účasti malých a středních podniků ve VZ](#)

– umožnit účast na VZ i menších servisních organizací

³⁵ viz <https://www.sukl.cz/zdravotnicke-prostredky-2> (27.5.2022)

Životní prostředí:

ekologicky šetrná řešení

– servisní technici najezdí často velké množství kilometrů při zajišťování servisních služeb, je tedy vhodné využít v rámci VZ hodnocení technologické úrovně vozidel. Dále je vhodné požadovat i recyklaci či ekologickou likvidaci nefunkčních náhradních dílů.

Tip:

Užitečné materiály a odkazy:

- [Registr zdravotnických prostředků \(RZPRO\)](#) je stávající systém pro komplexní správu dat v oblasti zdravotnických prostředků v rámci České republiky pro hlášení distributorů a osob provádějících servis. Možnost využívat RZPRO bude do doby spuštění NISZP.
- [Národní informační systém zdravotnických prostředků \(NISZP\)](#) - Systém vychází z ustanovení zákona o ZP, řeší agendy v oblasti regulace ZP na národní úrovni, systém je navázaný na EUDAMED³⁶ spuštění plánováno na Q2 2023.

příklady dobré praxe

Realizace servisu zdravotnických prostředků s výhradním zastoupením firmy POLYMED medical CZ, a.s. (Nemocnice Třebíč p. o.)

Zadavatel se v rámci této veřejné zakázky rozhodl klást důraz na zajištění důstojných pracovních podmínek zejména dodržování pracovněprávních předpisů vůči všem osobám podílejících se na realizaci VZ, ať už jsou ve vztahu k dodavateli nebo jeho poddodavatelům a z tohoto důvodu včlenil tuto povinnost do smluvních ujednání včetně sankce za jejich případné nedodržení. S ohledem na předchozí zkušenost zadavatele, kdy se v minulosti vyskytly problémy v přístupu dodavatelů k jejich poddodavatelům, stanovil zadavatel v rámci férových dodavatelských vztahů podmínky a povinnosti týkající se obchodních podmínek vůči poddodavatelům, včetně povinnosti dodavatele zajistit řádné a včasné plnění finančních závazků svým poddodavatelům, zároveň stanovil i kontrolní mechanismus a sankce za nedodržení podmínek a za opožděné platby.

([zadávací dokumentace](#))

Zdravotnická dopravní služba

Zvláštním druhem zdravotních služeb je zdravotnická dopravní služba (dále jen „ZDS“), jejímž účelem je:

- ✓ přeprava pacientů mezi poskytovateli nebo k poskytovateli a zpět do vlastního sociálního prostředí pacienta, je-li to nezbytné k zajištění poskytnutí zdravotních služeb,
- ✓ rychlá přeprava zdravotnických pracovníků k zabezpečení neodkladné péče u poskytovatele,
- ✓ přeprava osob včetně zemřelého pacienta související s prováděním transplantací, neodkladná přeprava tkání a buněk určených k použití u člověka, přeprava léčivých přípravků, krve a jejích složek a zdravotnických prostředků nezbytných pro poskytnutí neodkladné péče nebo přeprava dalšího biologického materiálu.³⁷

K zajištění ZDS je třeba zejména dostatek odpovídajících typů vozidel, které zajistí poskytování této služby v režimu 24/7 a služby zdravotnického dispečinku, který organizuje a koordinuje přepravu pacientů, osob

³⁷ viz § 2 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách ve znění pozdějších předpisů

nebo materiálu. Pokud jde o vozidla, která jsou určena pro přepravu pacientů (tzv. převozová sanitní vozidla) musí splňovat všechny požadavky na věcné a technické vybavení, označení a barevné provedení dané legislativou zejména vyhláškou č. 296/2012 Sb., o požadavcích na vybavení poskytovatele zdravotnické dopravní služby, poskytovatele zdravotnické záchranné služby a poskytovatele přepravy pacientů neodkladné péče dopravními prostředky a o požadavcích na tyto dopravní prostředky a přílohy č. 6 vyhlášky č. 92/2012 Sb., o požadavcích na minimální technické a věcné vybavení zdravotnických zařízení a kontaktních pracovišť domácí péče. V případě vozidel zajišťujících přepravu biologického materiálu, léčiv vč. cytostatik atd. je pak třeba, aby byly vybaveny chladícím či jiným zařízením, transportním boxem či vozíkem, které zajistí, aby přepravovaný materiál byl přepravován v předepsaných skladovacích podmínkách, aby nedošlo k jeho znehodnocení.

Tuto zdravotnickou dopravní službu je možné poskytovat dvěma základními způsoby:

- prostřednictvím vozidel ve vlastnictví zadavatele nebo
- prostřednictvím externího dodavatele, u kterého si tuto službu zadavatel komplexně objedná - pronajme.

Určitou variantou pak může být i forma sdílení vozidel, kdy více zdravotnických zařízení sdílí vozidla pro zajištění ZDS. Z pohledu zadávání veřejných zakázek má každý ze způsobů svá specifika, výhody či nevýhody, které musí zadavatel vždy posoudit z hlediska naplnění účelu veřejné zakázky. U prvního způsobu musí zadavatel z vlastních prostředků řešit nákup potřebných vozidel, jejich provoz, správu včetně údržby a optimálního využití vozidel, což u druhého způsobu odpadá, neboť je to zcela přeneseno na dodavatele.

příležitosti OVZ:

V rámci odpovědného zadávání může být vhodné a efektivní řešení prostřednictvím pronájmu vozidel či sdílení vozidel, což může vést k optimálnějšímu využívání vozidel externích dodavatelů služby namísto pořízování vozidel vlastních. Z pohledu příležitostí OVZ lze pak u veřejných zakázek na služby ZDS použít tyto příležitosti:

Společnost – lidé:

důstojné pracovní podmínky a BOZP

– v zadávacích podmínkách může zadavatel požadovat a následně i ve smluvních a obchodních podmínkách zajistit dodržování veškerých právních předpisů vůči všem osobám podílejícím se na plnění, a to bez ohledu na to, zda bude plněno přímo dodavatelem či jeho poddodavateli.

Pro stanovení podmínek lze analogicky použít vzorové textace i materiály k úklidovým službám či službám ostrahy dostupné [zde](#).

Životní prostředí:

ekologicky šetrná řešení

– zde je prostor pro případné zohlednění ekologicky šetrného řešení přepravy (například využitím dopravních prostředků na alternativní paliva).

církulární ekonomika

– pronájem/sdílení aut

Tip:

Užitečné materiály a odkazy:

- Podrobnosti k poskytování zdravotnické dopravní služby: <https://www.nzip.cz/clanek/295-zdravotnicka-dopravni-sluzba>
- Nařízení vlády č. 173/2016 Sb., o stanovení závazných zadávacích podmínek pro veřejné zakázky na pořízení silničních vozidel

- GPP kritéria EU [v silniční dopravě](#)
- GPP EU - [Technická zpráva k dopravě revidovaná](#) (2019) - AJ
- MŽP – Šetrná veřejná správa, [čistá mobilita](#) (osobní vozidla a lehká užitková vozidla)

V. 4

VEŘEJNÉ ZAKÁZKY NA DODÁVKY BĚŽNÉ

Do kategorie veřejných zakázek na dodávky běžné patří veřejné zakázky, jejichž předměty plnění jsou obdobné napříč všemi veřejnými zadavateli bez ohledu na oblast, ve které působí. V případě pořizování těchto předmětů plnění ve zdravotnickém sektoru může být potřeba vzít v úvahu určitá specifika. Nejčastěji zadávanými zakázkami v této kategorii ve zdravotnictví jsou kancelářské potřeby a kancelářský papír, nábytek a vybavení interiérů, informační a komunikační technika (ICT), pracovní oděvy a obuv, drogistické zboží (hygiena, úklidové prostředky, sáčky a pytle na odpad), propagační předměty, vozový park (referentské vozy, sanitní vozy, užitkové vozy), vybavení stravovacích provozů vč. zařízení a technologie, potraviny, energie, provozní zařízení a materiál pro jejich údržbu.

Při veřejných zakázkách na tyto služby už jsou téměř běžně využívány v praxi osvědčené příležitosti odpovědného zadávání zejména z kategorií Společnost – lidé, Společnost – podniky a případně i Životní prostředí. Dále v textu se budeme výše uvedenými předměty plnění zabývat podrobněji ve vztahu ke zdravotnickému sektoru.

Kancelářské potřeby, kancelářský papír

S potřebou nakupovat papír a kancelářské potřeby se setkává v pravidelných intervalech většina zadavatelů. V rámci širšího chápání odpovědného veřejného zadávání se zadavatel může chovat ekologicky při nákupu kancelářského papíru již tím, že má jednoznačně definovány své potřeby a účel užívání požadovaného papíru. Bude-li kopírovací a grafický papír používán pro běžné kancelářské použití (bez nutnosti tisku fotografií ve vysokém rozlišení apod.), není nezbytně nutné v rámci předmětu plnění požadovat papír s technickou specifikací papíru vhodného k profesionálním účelům, neboť takovýto papír musí být pro zajištění vhodných vlastností dodatečně upravován potenciálně ekologicky a zdravotně závadnými látkami (např. bělení chlorem apod.). Více podrobností ke kancelářskému papíru viz webové stránky projektu [SOVZ kancelářský papír](#).

V rámci **zdravotnického zařízení** je spotřeba papíru poměrně vysoká, zejména tam, kde je veškerá zdravotnická dokumentace pacientů stále vedena v tištěné papírové podobě, což znamená, že veškerá zdravotní péče poskytnutá pacientovi (např. vyšetření lékařem, ošetrovatelská péče, laboratorní výsledky, výsledky vyšetření ve formě písemných popisů, grafických, audiovizuálních, digitálních nebo jiných obdobných záznamů těchto vyšetření, operační protokol, anesteziologický záznam, hospitalizační záznamy, pitevní protokoly atd.)³⁸ musí být po zapsání do elektronického nemocničního informačního systému vytištěna, podepsána a založena do papírové zdravotnické dokumentace. Nejekologičtější variantou by bylo vedení zdravotnické dokumentace pouze v elektronické podobě, ale takový systém musí splňovat všechny legislativou³⁹ dané podmínky, což není úplně jednoduché naplnit.

³⁸ Konkrétní výčet je uveden ve vyhlášce č. 98/2012 Sb., o zdravotnické dokumentaci, ve znění pozdějších předpisů.

³⁹ Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách ve znění pozdějších předpisů.

Kromě obvyklého kancelářského papíru je do nemocnice pořizován také speciální termopapír do vybraných zdravotnických přístrojů (např. EKG, UZ, defibrilátory, monitory životních funkcí), který je však nakupován samostatně.

Pro nákupy kancelářského papíru a kancelářských potřeb je v poslední době velmi často využíván **dynamický nákupní systém** (dále jen „DNS“). Nákupy této komodity prostřednictvím DNS řeší např. Nemocnice na Bulovce, Fakultní nemocnice Ostrava, Jihomoravský kraj, Masarykova univerzita, Ministerstvo vnitra a také Ministerstvo práce a sociálních věcí.

příležitosti OVZ:

Společnost – lidé:

důstojné pracovní podmínky a BOZP

– v zadávacích podmínkách může zadavatel požadovat a následně i ve smluvních a obchodních podmínkách zajistit dodržování veškerých právních předpisů vůči všem osobám podílejícím se na plnění, a to bez ohledu na to, zda bude plněno přímo dodavatelem či jeho poddodavateli.

Společnost – podniky:

podpora účasti malých a středních podniků ve VZ

(rozdělení na části - lokalizace, využití DNS)

Férové dodavatelské vztahy

– zde je vhodné využít požadavek na včasné platby poddodavatelům, aby zajistili, že poddodavatelé budou mít včas uhrazeny závazky za svá plnění

Životní prostředí:

ekologicky šetrná řešení

– požadavek na ekologicky šetrné a udržitelné lesní hospodaření, eliminace využívání nebezpečných látek při výrobě a úpravě papíru, environmentálně šetrný proces výroby papíru, což lze dosáhnout požadavkem na ekoznačku EU (Ecolabel), požadavek na plastové výrobky bez PVC, využití recyklovatelného papíru, inkousty a tuhy bez toxických látek apod.

Tip:

Užitečné materiály a odkazy:

- [Technický standard pro xerografický papír](#) (Ministerstvo financí ČR, 2019) - stanovuje minimální kvalitativní parametry kancelářského papíru, slouží jako vzor pro technickou specifikaci ve veřejných zakázkách. Je závazný pro všechna ministerstva a jejich resortní organizace tedy i pro nemocnice spadající pod Ministerstvo zdravotnictví či Ministerstvo vnitra.
- [Produktový list pro zadávání veřejných zakázek na nákup kopírovacího a grafického papíru](#)
- [Metodika pro nákup kancelářského papíru a zadávání tisku formou zakázek. Síť ekologických poraden STEP](#)
- web [SOVZ kancelářský papír](#)
- [Vzorová textace pro nákup kancelářského papíru](#)

příklady dobré praxe

Dodávka kancelářského papíru pro resort MPSV 2021 – 2023 (MPSV)

MPSV nakupuje kancelářský papír udržitelně již od r. 2015. Začínali stanovením ekologických požadavků na poptávaný papír ve formě zvláštních podmínek plnění včetně způsobu jejich prokazování:

- *proces bělení musí být prováděn ekologicky, tj. bez použití elementárního chloru (ECF),*
- *kancelářský papír musí být založen na bázi primárního vlákna pocházejícího ze zákonně nebo udržitelně obhospodařovaných zdrojů (viz tato [případová studie](#)).*

Pro účastníky zadávacího řízení nebylo problematické shora uvedené požadavky splnit. Zadavatel některé dodávky papíru dokonce obdržel nejen s certifikací FSC prokazující původ dřeva a nebělené elementárním chlórem, ale i s ekoznačkou EU Ecolabel, aniž by ji výslovně požadoval. Na základě těchto zkušeností a s ohledem na legislativní požadavek odpovědného zadávání, se zadavatel rozhodl požadovat přímo ekoznačku EU pro grafický papír, která je udělována pouze produktům s menším dopadem na životní prostředí během celého jejich životního cyklu. Na rozdíl od dřívějších požadavků zadavatele eliminuje ekoznačka EU negativní dopady výroby papíru na životní prostředí komplexněji. Ekoznačka byla požadována v souladu s § 94 ZZVZ jako štítek, dodavatel tedy musel splnit všechna kritéria na označení ekoznačkou EU (nikoli pouze požadavky na původ suroviny a způsob bělení jako dosud).

([případová studie](#))

Pořízení kancelářských potřeb na r. 2020 - 2021– ekologicky šetrné a běžné výrobky (Jihomoravský kraj)

Zadavatel má již zkušenosti s nákupem ekologicky šetrných kancelářských potřeb a využívá k tomu DNS. Tentokrát se rozhodl detailněji rozlišovat varianty produktů šetrnějších k životnímu prostředí jednotlivě u všech druhů poptávaných položek. Z tohoto důvodu byly kancelářské potřeby rozděleny do čtyř skupin dle stupně požadovaného provedení s ohledem na ekologickou šetrnost výrobků. První skupinu tvořily ekologicky šetrné výrobky, přičemž zadavatel v ZD jasně definoval, co považuje za ekologicky šetrné výrobky a dodavatelé musely splnění daných požadavků doložit ekoznačkami. Do druhé skupiny byly zařazeny kancelářské potřeby z recyklovaných materiálů (např. obálky, formuláře, úložné krabice), přičemž tato skutečnost měla být doložena recyklačním symbolem na výrobcích (případně označením Ekologicky šetrný výrobek či ekvivalentní ekoznačkou nebo certifikátem o původu materiálu). Další skupinou pak byly výrobky z recyklovaných plastů a polypropylenu (např. razítka, základní obaly, spisové desky), u jejichž výroby nesmí být využit polyvinylchlorid. Jako důkaz bylo požadováno označení použití polypropylenu, stejně jako využití recyklovaných plastů na obalu výrobku, výrobky mohly být označeny symbolem Ekologicky šetrného výrobku či ekvivalentní ekoznačkou. Poslední skupinou byly běžné kancelářské potřeby např. sešítka, značkovací, popisovací, etikety, laminovací folie apod.), které musely splňovat základní požadavky na technické provedení. Mohly být také vyrobeny z recyklovaných materiálů či označeny ekologickou značkou, ale nebylo to přímo vyžadováno. Určitý stupeň šetrnosti k životnímu prostředí se podařilo vydefinovat pro více než čtvrtinu poptávaných druhů kancelářských potřeb, objemově se jedná o téměř 85 % dodávky.

([případová studie](#))

Dynamický nákupní systém pro standardní kancelářské potřeby a xerografický papír (Nemocnice na Bulovce)

Zadavatel v této veřejné zakázce využil příležitosti OVZ z kategorie Společnost - Lidé (důstojné pracovní podmínky) a Společnost Podniky (férové dodavatelské vztahy – včasné platby poddodavatelům). Součástí zadávací dokumentace je i písemné prohlášení dodavatele k sociálně odpovědnému plnění veřejné zakázky, které předkládali v rámci své nabídky.

Jakožto účastník čestně prohlašuji, že, bude-li se mnou uzavřena smlouva na veřejnou zakázku zadávanou v DNS, zajistím po celou dobu plnění veřejné zakázky:

- plnění veškerých povinností vyplývajících z právních předpisů České republiky, zejména pak z předpisů pracovněprávních, předpisů z oblasti zaměstnanosti a bezpečnosti ochrany zdraví při práci, a to vůči všem osobám, které se na plnění veřejné zakázky podílejí,*

- b) *řádné a včasné plnění finančních závazků svým poddodavatelům, kdy za řádné a včasné plnění se považuje plné uhrazení poddodavatelem vystavených faktur za plnění poskytnutá k plnění veřejné zakázky, a to vždy do 5 pracovních dnů od obdržení platby ze strany zadavatele za konkrétní plnění.*

Konkrétní požadavky na environmentálně odpovědné plnění u jednotlivých výrobků stanoví zadavatel v rámci jednotlivých výzev.

[\(zadávací dokumentace\)](#)

Nábytek a vybavení interiéru, mobiliář

Nábytek a interiérové vybavení je spotřební zboží s delší dobou životnosti a s potřebou jeho nákupu se setkává také většina zadavatelů. V prvním kroku by si měl zadavatel definovat své potřeby, zamyslet se nad tím, proč skutečně nový nábytek poptává a zda nestačí jen oprava starého, údržba, sdílení anebo nákup z druhé ruky.

Mezi aktuální trendy lze zařadit možnost nákupu použitého nábytku, případně možnost pronájmu nábytku, ale zároveň je třeba vždy zvažovat, zda je trh nabízí v dostatečném množství pro potřeby příslušné zakázky. Někdy může být vhodné dát potenciálním dodavatelům příležitost, aby sami našli řešení vhodné pro příslušnou zakázku a zároveň přišli s inovativními řešeními, která se týkají cirkulárních řešení, ekologické šetrnosti a sociálních přínosů. Dobrá aktuální znalost trhu je předpokladem pro úspěšné pořízení nábytku. Díky přehledu o současných trendech a sortimentu, který je momentálně k dispozici, se zadavatelé mohou vyvarovat komplikacím v podobě nedostatku podaných nabídek a nutnosti opakování procesních kroků veřejné zakázky. Je tedy zcela na místě využít předběžných tržních konzultací, které jsou vhodné právě v případech, kdy si není zadavatel jistý, jaká řešení jsou na trhu dostupná, či za jakou cenu.

Zadavatel by při přípravě zadávacího řízení měl myslet i na zohledňování konkrétních potřeb cílové skupiny (uživatelů nábytku), které se mohou lišit od obecných představ. Klíčovým by měla být možnost využití různých forem participačního procesu (např. dotazníky, ankety, rozhovory), ať už jde o veřejnost nebo zaměstnance instituce.

Další podrobnosti k nákupu nábytku udržitelně jsou uvedeny v samostatné publikaci vydané v rámci projektu SOVZ [Odpovědné veřejné zadávání a cirkulární ekonomika - Nábytek - Jak pořizovat nábytek se sociálními, ekonomickými a dalšími environmentálními aspekty.](#)

Pokud jde o **oblast zdravotnictví**, tak při pořizování nábytku je nutné zařadit požadavky na odolnost nábytku jednak vůči dezinfekcím a jednak na vysokozátěžové použití v provozu 24/7. Stejně tak v případě jiného vybavení interiéru je třeba počítat se speciálními požadavky na materiál, který by měl být dle prostor, ve kterých bude umístěn, dezinfikovatelný, nehořlavý, antistatický (např. paravany, dělicí závěsy na oddělení JIP, ARO). Některé výrobky musí mít navíc ještě speciální atesty pro použití ve zdravotnictví (např. nerezové, plastové materiály). I zde platí, že je nezbytné konzultovat požadavky na nábytek a vybavení přímo se zaměstnanci konkrétního oddělení, kteří jej budou denně využívat a případně i epidemiologickými pracovníky zdravotnického zařízení.

příležitosti OVZ:

Společnost – lidé:

[podpora zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu](#)

Společnost – podniky:

[podpora účasti sociálních podniků](#)

[podpora účasti malých a středních podniků](#)

Životní prostředí:

ekologicky šetrná řešení

cirkulární ekonomika

Postupy, doporučení, vzory, jak konkrétně využít tyto příležitosti OVZ při nákupu nábytku najdete v již zmíněné publikaci [Odpovědné veřejné zadávání a cirkulární ekonomika - Nábytek](#).

Tip:

Užitečné materiály a odkazy:

- Publikace [Odpovědné veřejné zadávání a cirkulární ekonomika - Nábytek](#) - Jak pořizovat nábytek se sociálními, ekonomickými a dalšími environmentálními aspekty (projekt SOVZ, 2021)
- [GPP kritéria nábytek](#)
- [MŽP Šetrná veřejná správa, nábytek](#) (kancelářský nábytek a židle)
- [Průvode využití dřeva ve veřejných zakázkách](#) (Ministerstvo zemědělství)
- Výroba nábytku ve věznicích v tzv. střediscích hospodářské činnosti (výběr z dostupných informací):
  - http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/23/file/katalogWeb.pdf <http://www.vscr.cz/veznice-mirov-23/informacni-servis-1596/zamestnavani-odsouzenych-712/odsouzeni-vyrabeji-kvalitni-nabytek>
  - http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/76/file/PSH%C4%8C%20V%C4%9Bznice%20Ji%C5%99ice.pdf

příklady dobré praxe

Opětovné použití a renovace nábytku prostřednictvím cirkulárního veřejného zadávání - Národní zdravotní ústav PHW (Public Health Wales, Velká Británie)

Public Health Wales (PHW) je národní zdravotní ústav ve Walesu. Tento úřad při plánování stěhování z malých kanceláří rozmístěných daleko od sebe do nové budovy s velkými open-space kancelářemi zaujal nový přístup a rozhodl se hledat dodavatele, kteří by dokázali opětovně využít a renovovat maximum nábytku stávajícího.

Při přípravě zadávacího řízení se zohlednily tři hlavní zásady cirkulárního veřejného zadávání: zajišťování zdrojů, maximalizace využití a recyklace v uzavřeném cyklu. Kritériem hodnocení byla 60 % kvalita a 40 % cena. Vítězná nabídka obsahovala atraktivní, funkční návrh na kancelářský nábytek, kdy dodavatel byl schopen znovu využít 45 % položek, 49 % existujících položek bylo přepracováno, pouze 6 % položek bylo zcela nově nakoupeno. Místo odvozu na skládku se našly pro řadu předmětů nové způsoby využití. Celkem 41 tun různých položek nábytku se nestalo odpadem.

Díky zadávání cirkulárních řešení podporuje tento nákup rovněž vytvoření sektoru repasovaného a opětovně používaného vybavení, který může splňovat i širší požadavky klientů na zajištění zařízení.

[\(případová studie\)](#)

Rámcová smlouva na dodávky nábytku - Centrální úřad pro nakupování ve veřejné správě Kommentus (Švédsko)

Před zadáním zakázky byla zpracována důkladná analýza environmentálních rizik a pracovních podmínek v dodavatelském řetězci. Výsledkem pak byl požadavek zadavatele na ekologicky šetrné řešení, dodržování

lidských práv a důstojných podmínek pracovníků podílejících se na realizaci veřejné zakázky. Zadávací dokumentace tedy obsahovala vzorové smluvní podmínky týkající se lidských práv, práv pracovníků, ochrany životního prostředí a protikorupčních opatření. Pro hodnocení zadavatel stanovil tři stupně ekologické šetrnosti, přičemž dosažení nejvyššího stupně znamenalo 20% výhodu při hodnocení nabídek.

Dodávky interiéru firemní mateřské školky (Lužánky – středisko volného času)

Předmětem veřejné zakázky byla dodávka nábytku a vybavení interiéru, včetně externích herních prvků v zahradě mateřské školy. Zadavatel se po zvážení možnosti uplatnit principy odpovědného nakupování rozhodl požadovat, aby dodávka co nejvíce eliminovala dopady na životní prostředí. V zadávací dokumentaci musel zadavatel odlišit požadavky na výrobky ze dřeva nebo z materiálů na bázi dřeva a požadavky na výrobky z kovu, např. věšáky. U nábytku a vybavení interiéru, které jsou vyrobeny ze dřeva nebo z materiálů na bázi dřeva, požadoval, aby výrobky byly odolné vůči oděru, omyvatelné, nepodporovaly hoření, a aby montážní spoje zboží zaručovaly jeho stabilní pevnost. Dále musely splňovat technické parametry, které se týkaly nebezpečných látek, obsahu formaldehydu a těkavých látek, složení použitých změkčovadel, obsahu těkavých organických sloučenin, materiálů používaných na obaly.

[\(případová studie\)](#)

Nákup ekologického nábytku a židlí prostřednictvím DNS (MPSV).

MPSV pořizovalo nábytek veřejnými zakázkami s **ekologickými aspekty** již před zavedením DNS (r. 2017), a proto byla snaha tento přístup zachovat, resp. dále rozvinout. V rámci centrálních nákupů využívá v DNS rozpracované [požadavky na nábytek](#) (týkají se obsahu nebezpečných látek, dřevěných, plastových, kovových částí nábytku, textilií a čalounění) vytvořené ve spolupráci s CENIA, které lze prokázat ekoznačkou Ekologicky šetrný výrobek nebo Ekoznačkou EU. Dalšími požadovanými aspekty jsou **požadavky na demontovatelnost či opravitelnost**. Použité **obaly** musí být vyrobeny ze snadno recyklovaného materiálu nebo materiálu z obnovitelných zdrojů, nebo se musí jednat o obalový systém pro opakované použití. Nepřípustné jsou obaly z PVC. Všechny obaly musí být ručně snadno oddělitelné na části tvořené jedním materiálem (např. lepenka, papír, plast, textilie).

[\(případová studie\)](#)

Informační a komunikační technika (ICT)

Nákup informační a komunikační techniky (ICT) zahrnuje jednak nákupy hardware (dále jen HW), kam řadíme zejména počítače, monitory, notebooky, dokovací stanice k přenosným počítačům, tablety, tonery, tiskárny, kopírky, síťové komponenty, a jednak nákupy software (dále jen „SW“) kam patří elektronické nástroje, informační systémy apod.

Pro řadu zadavatelů je nákup ICT z hlediska uplatnění zásady sociálně a environmentálně odpovědného zadávání veřejných zakázek stále neznámou. Dodavatelské řetězce v ICT jsou velmi dlouhé, komplikované a globalizované a porozumět sociálním i environmentálním dopadům v tomto sektoru je složité. Možnost ovlivnit přímo podmínky výroby a distribuce z pozice zákazníka, i když významného, není velká. V úvahu je třeba brát také celý životní cyklus výrobků, včetně nákladů na provoz, ale i náklady po skončení životnosti výrobků vynaložené na jejich likvidaci. Nicméně existují zavedené postupy, certifikace a návody, které lze pro odpovědný/udržitelný nákup ICT dobře využít.

Více podrobností k problematice rizik spojených s výrobou ICT, k certifikacím, které je možné využít a požadovat při nákupu ICT viz webové stránky projektu SOVZ – [Informační a komunikační technika \(ICT\)](#).

Specifika pro zdravotnictví:

Pokud jde o HW, tak nedílnou součástí některých zdravotnických prostředků (zejména přístrojů) jsou **medicínské diagnostické monitory**, které jsou zařazeny mezi zdravotnické prostředky a oproti klasickým

monitorům musí mít navíc odpovídající atesty. Jsou však nakupovány přímo s daným zdravotnickým prostředkem a požadavky na ně tedy musí být součástí veřejné zakázky na nákup zdravotnického prostředku, to však nebrání tomu, aby byly využity některé příležitosti OVZ.

V případě SW se jedná o **dodávku a zavedení nemocničních informačních systémů**, ve kterých je vedena elektronická zdravotnická dokumentace pacientů, laboratorních informačních systémů, systémů pro ukládání obrazové patientské dokumentace, systémů pro sdílení dat (např. mezi Zdravotnickou záchrannou službou a zdravotnickým zařízením nebo mezi zdravotnickými zařízeními navzájem v případě navazující péče o pacienta nebo mezi zdravotnických zařízení a zdravotní pojišťovnou nebo při komunikaci s pacienty). S tím souvisí i požadavky na rychlé ukládání dat a zálohování, ale hlavně také požadavky na zabezpečení a ochranu informací, které jsou těmito systémy zpracovávány a sdíleny. Kromě těchto systémů musí být chráněna také řada zařízení, která jsou součástí internetu věcí a nezadržitelně jsou rozšiřovány společně s digitalizací oblasti zdravotnictví. Patří mezi ně inteligentní výtahy, inteligentní systémy vytápění, ventilace a klimatizace, ale i zařízení pro vzdálené monitorování pacientů, infuzní technika, samotná lůžka intenzivní péče a další.

S rozvojem elektronizace a zpracovávání informací vznikají nové výzvy v podobě nových technologií a přístupů ke sdílení dat a bezpečnosti informací, kde je velký prostor pro inovace a inovativní řešení. **Digitalizace zdravotnictví**, případně termíny jako **eHealth**⁴⁰ či **mHealth**⁴¹, jsou stále častěji využívanými pojmy a tento směr je dlouhodobě podporován technickým pokrokem, strategickými záměry Vlády ČR popsány v dokumentu **Zdraví 2030**, programem **Digitální Česko**, nebo akčním plánem Národního úřadu pro kybernetickou a informační bezpečnost. Větší využívání eHealth a mHealth může přispět k vytvoření modernějších, efektivnějších a udržitelnějších systémů zdravotní péče a dosáhnout tak velkých úspor nákladů, může vést k odpovědnějšímu přístupu k životnímu prostředí, díky omezení zbytečného cestování, neboť část pacientů, kteří navštěvují lékaře jen kvůli konzultacím mohou využít telefonické konzultace namísto cestování k lékaři. Takovým příkladem může být i činnost Mezinárodního centra pro telemedicínu⁴², které sídlí v Brně a od r. 2009 dlouhodobě monitoruje EKG pacientů na dálku. Takto komplexní centrum je unikátní nejen v České republice, ale i v Evropě. Digitalizaci urychlila i pandemie COVID-19. Konkrétním příkladem jsou eRecepty, kdy v případě, že pacient potřebuje léky nemusí již navštívit svého lékaře, který mu na základě telefonické konzultace zašle kód eReceptu přímo na jeho mobilní telefon. Podobně je to s eNeschopenkou (možnost elektronického zasílání Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti a Hlášení ošetřujícího lékaře), kterou může lékař vystavit na dálku a odeslat elektronicky přímo zaměstnavateli pacienta a ČSSZ, odpadá tak cesta k lékaři i zaměstnavateli.

Aktivity v oblasti mHealth zahájila Evropská unie vydáním **Zelené knihy o mobilním zdravotnictví**. EU se také podílí na financování výzkumu v oblasti mobilního zdravotnictví. Mobilní zdravotnictví podporuje i Světová zdravotnická organizace (WHO) řadou svých **iniciativ**.

Se vzrůstajícím trendem a objemem digitalizovaných úkonů a procesů, vzrůstá nevyhnutelně i riziko v oblasti kybernetické bezpečnosti. Oblast zdravotnictví je stále více cílem kybernetických útoků. Přitom četnost útoků se neustále navyšuje, stupňuje se míra jejich sofistikovanosti a zvyšuje se potenciál poškození primárního účelu napadených organizací – poskytování zdravotních služeb. Kybernetická bezpečnost zdravotnických zařízení je však už samostatnou kapitolou mimo tuto publikaci.⁴³

příležitosti OVZ:

V případě nákupu ICT je možné využít celou řadu příležitostí OVZ. Sociální aspekty jsou řešeny certifikacemi (TCO Certified, Ekoznačka EPEAT, Energy Star), nebo specializovanými organizacemi, jako je Electronics

⁴⁰ Elektronické zdravotnictví (eHealth) je systematické využití **informačních a komunikačních technologií** ve zdravotnictví. Zahrnuje v sobě řadu služeb a systémů pro podporu léčebně preventivní péče, diagnostiku, zdravotnickou správu. Kromě zdravotnictví je systém eHealth uplatněn všeobecně i v oblasti zdravého životního stylu (https://cs.wikipedia.org/wiki/Elektronick%C3%A9_zdravotnictv%C3%AD)

⁴¹ mHealth (mobile health = mobilní zdravotnictví) je oblast elektronického zdravotnictví (eHealth) a je to poskytování zdravotnických služeb a informací pomocí mobilní technologie jako mobilní telefony a PDA (osobní digitální asistenty), ale i inteligentní hodinky. Využívá řadu bezdrátových technologií jako Bluetooth, GPRS/3G, WiFi nebo WiMAX (<https://wiki.knihovna.cz/index.php/MHealth>)

⁴² podrobnosti viz <https://www.mdt.cz/>

⁴³ <https://ncez.mzcr.cz/cs/kyberneticka-bezpecnost/kyberneticka-bezpecnost>
<https://www.bezpecnostvezdravotnictvi.cz/kyberneticka-bezpecnost/>

Watch. **Hlavní environmentální aspekty, jsou pak uvedené v Kritériích zelených veřejných zakázek EU pro počítače a monitory ([zde](#)), resp. v metodice MŽP – Šetrná veřejná správa, výpočetní technika ([zde](#) a [zde](#)).** Udržitelnost v ICT se zabývá několik organizací a pro zadavatele může být poměrně snadným způsobem využít v zadávacím řízení požadavek na jednu nebo kombinaci dostupných certifikací.

Společnost – lidé:

podpora důstojných pracovních podmínek a BOZP

- v dodavatelském řetězci (zamezit dětské práci, nucené práci, práci v nebezpečných/ zdraví závažných podmínkách, práce bez pracovních smluv,...)

etické nakupování

– pracovní podmínky, ochrana životního prostředí

Společnost – podniky:

podpora účasti malých a středních podniků

Životní prostředí

ekologicky šetrná řešení

– úspory energie a efektivní využití surovin (energeticky účinné modely, produkty s omezeným množstvím nebezpečných složek a se sníženým potenciálem nebezpečných emisí po likvidaci, recyklovatelné kazety tonerů a náplní).

cirkulární ekonomika

– využití principů cirkulární ekonomiky při nákupu ICT znamená především minimalizace těžby primárních surovin, zejména vzácných kovů, prodloužení životnosti produktů a minimalizaci odpadů a znečištění. Lze se tedy zaměřit na výběr konstrukce s ohledem na odolnost a možnost modernizace a oprav, možnosti k prodloužení životnosti na konci provozní životnosti, upřednostňovat konstrukce s ohledem na demontáž a management konce životnosti za účelem maximálního využití získaných zdrojů.

Pro posouzení nákladů životního cyklu (LCC) pro počítače a monitory je možné využít [nástroj](#), které k tomuto účelu vytvořila Evropská komise.

etické nakupování – v rámci využití etického nakupování zadavatel dbá na to, jakým způsobem a za jakých podmínek bylo zboží, které je předmětem veřejné zakázky, vyráběno, při vymezení zadávacích podmínek se zaměřuje na řešení výroby zboží z pohledu ekologie – zejména těžbu primárních surovin nezbytných k výrobě prostředků ICT

Inovace – hledání inovativních řešení, které umožní úsporu nákladů zdravotnických systémů. Na financování výzkumu v oblasti mobilního zdravotnictví se podílí i EU.

Tip:

Užitečné materiály a odkazy:

- GPP kritéria [pro počítače, monitory, tablety a chytré telefony](#)
- [Metodika MŽP - Šetrná veřejná správa, výpočetní technika](#)
- [Metodika MŽP - Šetrná veřejná správa, kancelářská technika \(kopírky, tiskárny, multifunkční zařízení, kazety tonerové, inkoustové\)](#)
- Posuzování nákladů životního cyklu (LCC) – Evropská komise vytvořila [nástroje k posuzování nákladů životního cyklu](#) pro různé předměty plnění. Mezi nimi najdete také LCC nástroj pro počítače a monitory a rovněž i pro tisková zařízení.
- Certifikace [TCO certified](#)

- [Jak postupovat při nákupu udržitelného ICT podle TCO Development](#)
- Organizace [Electronics Watch](#) - pomáhá nastavovat zadávací podmínky tendrů na ICT a následně pak kontroluje dodržování těchto podmínek v dodavatelských řetězcích.

příklady dobré praxe

IT vybavení– dodržování důstojných pracovních podmínek (Dataport, Německo)

Společnost Dataport poskytuje služby a IT vybavení řadě veřejných institucí v několika severních spolkových zemích Německa. Ve spolupráci s několika partnery, zejména s nevládní organizací WEED, připravili zadání veřejné zakázky obsahující aspekty OVZ. Předmětem plnění bylo IT vybavení (počítače, notebooky, monitory, klávesnice, myši a další komponenty a služby s tím spojené). Kritéria hodnocení v této zakázce byla rozdělena mezi cenu a kvalitu. Kritérium kvality bylo dále děleno na posouzení technické kvality, koncept poskytování služeb a inovací a také tzv. „sociální koncept dodavatele“. Sociální koncept dodavatele měl váhu 10 % v rámci kritéria kvality a dále se dělil na dílčí kritéria - věrohodnost konceptu (s váhou 5 %), verifikační schéma (s váhou 4 %) a širší pokrytí sociálních standardů (s váhou 1 %).

([případová studie](#))

Dodávka výpočetní techniky – notebooky 2022 – 2023 (Česká televize)

Zadavatel při vypsání této veřejné zakázky využil vzorové zadávací podmínky, které byly vypracovány v rámci pracovní skupiny Platformy pro udržitelné ICT, a to i s pomocí TCO certified či PTK s dodavateli. Sociální odpovědné zadávání (např. důstojné pracovní podmínky při výrobě, etické nakupování) je zohledněno prostřednictvím požadavku na TCO certifikaci dodávek. V ZD vymezili hodnoty udržitelnosti, ke kterým se dlouhodobě hlásí a zohlednili zejména téma důstojných pracovních podmínek a téma etického nakupování. Zájem o ekologicky šetrná řešení a minimalizaci nákladů životního cyklu byl zohledněn prostřednictvím požadavku, že veškeré plnění s výjimkou klávesnic a myši musí splňovat požadavky programu ENERGY STAR pro energetický výkon a zároveň musí disponovat certifikací ekologické udržitelnosti (vyžadována byla certifikace TCO nebo EPEAT ve variantě GOLD). Zhodnocení zkušeností s touto VZ a užitečné návrhy do budoucna shrnuje Ing. Martin Rajman, vedoucí centrálního nákupu České televize v [tomto článku](#).

([zadávací dokumentace](#))

Dodávka rackových serverů pro Českou televizi s udržitelnými aspekty (Česká televize)

Rackové servery nejsou v současné době komoditou, v jejímž rámci by existovalo dostatečné množství modelů opatřených štítkem TCO Certified či EPEAT. S ohledem na potřebu zajištění dostatečné hospodářské soutěže zadavatel nakonec upustil od požadavku na tyto dvě preferované environmentální a sociální certifikace a požadavek na energetickou šetrnost byl aplikován v podobě hodnocení nákladů životního cyklu, prostřednictvím certifikace ENERGY STAR 3.0 a požadované účinnosti počítačových zdrojů v úrovni Platinum dle certifikace 80 Plus.

([případová studie](#))

Pracovní oděvy, textilie a obuv

Veřejné zakázky na dodávky pracovních a jiných oděvů, ložního prádla, textilií a obuvi a ostatních textilií jsou zadávány napříč všemi oblastmi, ať už jde o oděvy, prádlo a obuv pro bezpečnostní složky státu (vojáci, policie, hasiči), pracovníky finanční správy, strážníky městských policí apod. nebo o ložní prádlo a ručníky pro lázně, koleje při univerzitách, zařízení spravovaná ministerstvy apod. Největší podíl na tomto typu

zakázek ale mají bezpochyby nemocnice a ostatní zdravotnická zařízení. Z hlediska nákladů na pořízení prádla tvoří největší podíl pracovní oděvy, následuje ložní prádlo, menší podíl má pak patientské prádlo a prádlo operační. V dřívějších dobách činil podíl operačního prádla větší část, avšak v současnosti už byl ve většině případů tento druh prádla zejména z hygienických důvodů nahrazen prádlem jednorázovým. Toto řešení s sebou přináší nevýhody ve smyslu produkce velkého množství odpadů, které musí zadavatelé ve zdravotnictví řešit. Více o tématu odpadů se dočtete v kapitole: V.2 VEŘEJNÉ ZAKÁZKY NA SLUŽBY BĚŽNÉ.

Z hlediska požadavků na prádlo je mnoho předpisů a norem, které řeší nejen požadavky na prádlo používané ve zdravotnictví, ale i na jeho oběh a ošetřování (dekontaminace, praní, sterilizace apod.) Zadavatelé by proto měli v zadávacích podmínkách vždy pamatovat na vymezení základních požadavků na kvalitu prádla s ohledem na jeho budoucí použití ve zdravotnictví. Je možné se inspirovat v metodice MMR a Asociace prádelen a čistíren ČR [Praní a pronájem prádla a oděvů pro zdravotnická zařízení](#), ve které jsou mimo jiné definovány a specifikovány základní legislativní i ostatní požadavky na prádlo používané v nemocnicích. V uvedené metodice je z pohledu kvality prádla doporučeno požadovat po dodavateli, aby doložil příslušná prohlášení o shodě a materiálové listy vystavené dle příslušných právních předpisů ze kterých bude vyplývat splnění normy ČSN P CEN/TS 14237 „Textilie pro zdravotnictví a zařízení sociálních služeb“. Součástí kvalifikačních podmínek by také měl být i požadavek, aby jako součást nabídky byly předloženy vzorky prádla, které musí být 3x vyprané. Požadavky na prádlo používané v nemocnicích řeší i další normy, které jsou uvedeny níže v užitečných materiálech a odkazech.

U některých textilií používaných ve zdravotnictví je nutné, aby byly dezinfikovatelné případně i nehořlavé (např. dělicí závěsy a stěny, textilie na paravány apod.) – i tato specifika musí zadavatelé zohledňovat při zadávání veřejných zakázek. V případě nákupů pracovní obuvi je také vhodné v zadávacích podmínkách reflektovat prostředí a podmínky, za kterých bude obuv nošena, například požadovat antistatickou obuv, s bezpečnostními prvky (např. páskem přes patu), případně s plnou špicí apod.

příležitosti OVZ:

Oděvy jsou jedním z hlavních produktů, které je vhodné nakupovat eticky, neboť jejich proces výroby je velmi členitý – od zpracování bavlny po střih a balení oděvů. Jak pěstování a zpracování bavlny, tak i vlastní výrobní proces oděvů je spojen s mnoha problematickými pracovními podmínkami – pěstování a zpracování bavlny probíhá často v toxickém pracovním prostředí díky používání pesticidů, škodlivých chemikálií při barvení či bělení bavlněných pomůcek a zejména s nedostatkem a nedostupností ochranných pomůcek; realitou je i nucená a dětská práce, práce špatně placená, práce v nebezpečných a zdravotně nezávadných podmínkách, práce s extrémními přesčasy a práce bez platných pracovních smluv. Proto je vhodné při zadávání veřejných zakázek využít příležitosti odpovědného veřejného zadávání z kategorií Společnost – lidé a Společnost – podniky. Z těchto kategorií je možné uplatnit příležitosti i v případech, že vlastní výroba zboží probíhá na území ČR (u zdravotnických oděvů, lůžkovin a textilií lze tento způsob výroby ve většině případů předpokládat), je pouze nutné rozdělit uplatňované příležitosti logicky ve vztahu k výrobě materiálu, ze kterého se oděvy vyrábí (materiál může být vyráběn a dovážen ze zahraničí za neetických podmínek) a dále pak k vlastnímu procesu výroby zboží, u kterého je třeba zajistit férové pracovní podmínky a případně i podpořit zapojení osob znevýhodněných na trhu práce.

Společnost – lidé:

etické nakupování

– pro uplatnění této příležitosti OVZ je vhodné v zadávacích podmínkách požadovat, aby prádlo bylo vyrobeno z bavlny produkované šetrným způsobem k životnímu prostředí s funkčním systémem kontroly využívání pesticidů a dalších agrochemikálií bez nucené a dětské práce a za dodržování úmluv Mezinárodní organizace práce (ILO) uvedených v příloze X směrnice 2014/24/EU. Vlastní výrobní proces by pak měl být z hlediska dodavatelů transparentní, bez nucené a dětské práce v bezpečných pracovních podmínkách za dodržování pracovní doby a spravedlivou mzdu a zejména na základě platných pracovních smluv.

podpora zaměstnanosti osob znevýhodněných na trhu práce

– tuto příležitost je vhodné využít za předpokladu výroby oděvů na území ČR. Zadavatel může v zadávacích podmínkách požadovat, aby se na výrobě podílely i osoby znevýhodněné na trhu, například osoby s nekalifikované či s nízkou kvalifikací, osoby po propuštění z výkonu trestu či osoby starší 55 let. Z pohledu

odpovědného zadávání jde tedy o ideální a vhodnou příležitost, se kterou by měli zadavatelé při zadávání veřejných zakázek na pracovní oděvy pracovat.

důstojné pracovní podmínky a BOZP

– v zadávacích podmínkách může zadavatel požadovat a následně i ve smluvních a obchodních podmínkách zajistit dodržování veškerých právních předpisů vůči všem osobám podílejícím se na plnění resp. na výrobě oděvů a textilií, a to bez ohledu na to, zda bude plněno přímo dodavatelem či jeho poddodavateli. Pro stanovení podmínek lze analogicky použít vzorové textace i materiály k úklidovým službám či službám ostrahy dostupné [zde](#).

Společnost – podniky:

podpora účasti sociálních podniků ve veřejných zakázkách

– na trhu existují sociální podniky, jejichž předmětem činnosti je mimo jiné i výroba zdravotnických oděvů a lůžkovin, zadavatelé by jejich činnost mohli podpořit a zohlednit tuto podporu v zadávacích podmínkách, třeba jen formou hodnotícího kritéria, tj. v případě plnění sociálními podniky zvýhodnit přiměřeným způsobem takového dodavatele.

podpora malých a středních podniků

– případným rozdělením předmětu plnění mohou zadavatelé nejen umožnit účast sociálních podniků na plnění, jak je uvedeno výše, ale také mohou významně přispět k účasti malých a středních – třeba i regionálních podniků – více o tématu včetně použitelných vzorových textací se dočtete [zde](#).

Další formou podpory malých a středních podniků v kombinaci podpory zaměstnanosti osob znevýhodněných na trhu v oblasti výroby textilu může být **vyhrazení veřejné zakázky dle § 38 ZZVZ** pro dodavatele zaměstnávající alespoň 50 % osob se zdravotním postižením z celkového počtu svých zaměstnanců s tím, že při využití je vhodné pomoci zvláštní podmínky plnění požadovat, aby určité procento realizačního týmu byly osoby se zdravotním postižením. Více informací o chráněných dílnách naleznete [zde](#), seznam dodavatelů náhradního plnění vede i [úřad práce](#).

Tip:

Užitečné materiály a odkazy:

- web SOVZ: [Oděvy a obuv](#) – přehledné informace k tématu
- [Vzorová textace pro požadavek na etickou výrobu](#)
- [Základní pracovní standardy dle mezinárodní organizace práce \(ILO\)](#)
- [Leták o pracovních podmínkách v oděvním průmyslu \(NaZemi, 2013\)](#)
- [Společensky odpovědné zadávání veřejných zakázek na oděvy \(NaZemi, 2015\)](#)
- [GPP kritéria pro textilní výrobky a služby](#)
- ČSN P EN/TS 14237 Textilie pro zdravotnická zařízení a zařízení sociálních služeb
- ČSN EN 13795-1 Operační oděvy a roušky - Požadavky a zkušební metody - Část 1: Chirurgické roušky a pláště
- ČSN EN 13795-2 Operační oděvy a roušky - Požadavky a zkušební metody - Část 2: Oděvy do čistých prostor
- Katalog [sociálních podniků](#)
- Web: [České sociální podnikání](#)
- Web: [Chráněné dílny OZP](#) – webové stránky Projektu Integrace bez negace – pomáháme si navzájem, který se snaží podpořit chráněné dílny v propagaci jejich produktů či služeb a pomoci uživatelům, potencionálním zákazníkům s dostupností nabídky kvalitních služeb chráněných dílen.

příklady dobré praxe

Dodávky potravinové a materiální pomoci hrazené z Fondu evropské pomoci nejchudším II., část 4 (MPSV)

– zadavatel v zadávacích podmínkách požadoval soulad s úmluvami [ILO](#), kdy požadavky zadavatel soustředil na fázi výroby, kterou v ZD definoval (nikoli pěstování bavlny). Splnění požadavků bylo možné prokázat certifikací [Fair Wear Foundation](#) nebo čestným prohlášením a identifikací výrobce, značky, včetně uvedení továrny/továrny v nichž fakticky probíhal proces výroby ([případová studie](#))

Pracovní oděvy a obuv pro zaměstnance Městské rady města San Sebastian - Město San Sebastian (Španělsko)

– zadavatel v zadávacích podmínkách zohlednil sociální kritéria, když definoval požadavek na zajištění důstojných a férových pracovních podmínek, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci odkazem na úmluvy Mezinárodní organizace práce ([případová studie](#))

Drogistické zboží

S potřebou nakupovat drogistické zboží se také setkává v pravidelných intervalech většina zadavatelů. Mezi drogistické zboží řadíme zejména nákupy hygienických prostředků, čistících a úklidových prostředků, prostředků do myček, sáčky do košů a pytle na odpad, ale lze sem zařadit např. i autokosmetiku a směsi do ostříkovačů.

V rámci **zdravotnického zařízení** je spotřeba drogistického zboží vysoká, je třeba jej zajistit jak pro zaměstnance, pacienty, tak i návštěvníky. V případě zaměstnanců jde vedle standardního drogistického zboží mj. o prostředky pro ošetření rukou při jejich častém mytí a desinfekci, které by měly být hypoalergenní (bez parabenů). Při péči o hospitalizované ležící pacienty se využívá vícedruhová kosmetika a hygiena, v případě pacientů s inkontinencí jsou pak poměrně vysoké nároky na kvalitu a složení používaných hygienických prostředků a je nutné dodržet postupy stanovené pro jejich aplikaci a použití.

Zvláštní samostatnou kategorii v rámci drogistického zboží tvoří čistící přípravky do mycích strojních zařízení na oddělení centrální sterilizace tzv. **neodishery**. Jde o neutralizační prostředky pro strojní mytí chirurgických nástrojů, anesteziologického vybavení, kontejnerů, operační obuvi, kojeneckých lahví a jiného zdravotnického vybavení. Používají se pro neutralizaci nebo kyselý předmytí laboratorního skla ve zdravotnických laboratořích stejně jako průmyslových a vodohospodářských. Specifickou kapitolou jsou dezinfekční prostředky, těm se však věnujeme v samostatné kapitole V.5 Veřejné zakázky na dodávky specifické.

Pro nákupy drogistického zboží využívají někteří zadavatelé **dynamický nákupní systém**. Nákupy této komodity prostřednictvím DNS řeší např. Jihomoravský kraj.

příležitosti OVZ:

Stran příležitostí OVZ jde u tohoto předmětu plnění nejlépe využít požadavky z kategorie Společnost – lidé, Společnost - podniky, ale i Životní prostředí.

Společnost – lidé:**důstojné pracovní podmínky a BOZP**

– v zadávacích podmínkách může zadavatel požadovat a následně i ve smluvních a obchodních podmínkách zajistit dodržování veškerých právních předpisů vůči všem osobám podílejícím se na plnění, a to bez ohledu na to, zda bude plněno přímo dodavatelem či jeho poddodavateli.

Společnost – podniky:

podpora účasti malých a středních podniků (MSP)

ve VZ – zde je možnost využít rozdělení VZ na části dle skupin nakupovaného drogistického zboží. Vhodné zde může být i zavedení a využívání DNS. Více o tématu včetně použitelných vzorových textací se dočtete [zde](#).

Životní prostředí:

ekologicky šetrné řešení

- mezi drogistickým zbožím tvoří velkou část **čisticí prostředky** (zejm. na mytí nádobí, podlah, oken a skel, proti prachu, dezinfekci sociálních zařízení). Ty však obsahují řadu látek, které mají na životní prostředí nepříznivý vliv. Jde zejména o povrchově aktivní látky, které jsou poměrně toxické pro vodní ekosystémy a mohou je negativně ovlivnit, zejména pokud jsou vypouštěny ve velkém množství; dále o vonné látky a barviva, mohou obsahovat látky špatně biologicky rozložitelné, které se následně kumulují ve vodních ekosystémech; čisticí prostředky ve sprejích pak obsahují hnací plyny, které poškozují ozonovou vrstvu. Je tedy třeba při nákupu volit čisticí prostředky, které jsou svým složením šetrné k životnímu prostředí. Používání čisticích prostředků účinných i za nízkých teplot může navíc snížit množství energie spotřebované na ohřev vody, což představuje další pozitivní vliv na životní prostředí.

Hlavní dopady **výrobků z papíru** (toaletní papíry, papírové ručníky, ubrousky) na životní prostředí jsou spojeny s jejich výrobou a z části také s likvidací, pokud nejsou recyklovány. Ve výrobní fázi jsou nejvýznamnější dopady v oblasti spotřeby energie a vody, množství skleníkových plynů, spotřebě surovin, v používání bělících činidel a dalších chemických látek.

Pro nákup čisticích prostředků i výrobků z papíru je tedy vhodné požadovat splnění kritérií stanovených pro obdržení Ekoznačky EU (tzv. EU květina) nebo pro propůjčení ochranné známky Ekologicky šetrný výrobek, pro danou produktovou skupinu. Splnění těchto požadavků je možné prokázat i jiným vhodným způsobem než výše uvedenými ekoznačkami. Na trhu EU jsou nejdostupnější Ekoznačka EU, EŠV – ekologicky šetrný výrobek, Modrý anděl a Severská labuť. Více o ekoznačkách se můžete dozvědět [zde](#), kritéria pro Ekologicky šetrný výrobek a Ekoznačku EU (EU květinu) a certifikované produkty jsou dostupné na stránce ekoznacka.cz České informační agentury životního prostředí (CENIA).

Ve fázi výroby a likvidace jde pak o **problematiku obalů**, které jsou převážně vyráběny z plastů. Množství obalů z drogistického zboží lze snížit požadavkem na dodávky ve velkých baleních či v případě čisticích prostředků ještě i požadavkem na koncentrované produkty, které se před použitím ředí způsobem uvedeným výrobcem a za použití dávkovačů, které výrobce dodá nebo které jsou součástí balení. Určité produkty lze dodat i v obalech s podílem recyklovaného materiálu.

Konkrétní vzorové textace k nákupu čisticích prostředků vhodné k použití do ZD jsou k dispozici v [tabulce předmětů plnění](#) na webu SOVZ v rámci tématu Úklidové a čisticí prostředky.

Doporučené minimální požadavky pro čisticí prostředky jsou uvedeny v doporučení [MŽP Šetrná veřejná správa čisticí prostředky a úklidové služby](#).

Doporučené minimální požadavky pro výrobky z papíru jsou k dispozici v doporučení MŽP – Šetrná veřejná správa – [hedvábný papír \(toaletní papír, papírové utěrky, ubrousky\)](#).

Užitečné materiály a odkazy:

- [EU - GPP kritéria pro zelené veřejné zakázky týkající se úklidových služeb ve vnitřních prostorách](#)
- [EU GPP kritéria pro zelené veřejné zakázky na údržbu veřejných prostor](#)
- [MŽP Šetrná veřejná správa čisticí prostředky a úklidové služby](#) – příklady, vliv nepoužívání na ŽP, opatření a environmentální kritéria a požadavky na výrobky aj.
- MŽP – Šetrná veřejná správa – [hedvábný papír \(toaletní papír, papírové utěrky, ubrousky\)](#)

Tip:

Propagační předměty

Propagační předměty jsou velmi různorodou skupinou výrobků a s potřebou jejich nákupu pro různé účely se setkává mnoho zadavatelů. V první fázi je vhodné se zamyslet, zda je nevyhnutelné je pořídit s ohledem na předcházení vzniku odpadu a využitelnost pro příjemce. Pokud zadavatel považuje nákup propagačních předmětů za nevyhnutelný, měl by alespoň zvážit nákup předmětů **splňujících požadavky udržitelnosti a jaké společenské zájmy by bylo možné při jejich nákupu podporovat.**

Vhodné jsou spotřebitelné výrobky (např. jedlé slané i sladké dárky) nebo výrobky pro každodenní praktické použití (např. tužky, bloky).

příležitosti OVZ:

Ze škály příležitostí OVZ lze využít ty z kategorie Společnost – Podniky, a to etické nakupování, zejména výrobky s certifikací fair trade, a zapojení sociálního podniku. Z kategorie Životní prostředí lze zohlednit ekologicky šetrná řešení.

Společnost – lidé:

etické nákupy – je možné upřednostnit výrobky, při jejichž produkci nebylo využito dětské nebo nucené práce, či práce v nebezpečných anebo zdravotně závadných podmínkách. K tomuto účelu je možné využít výrobky fair trade, především pokud jde o výrobky jako je káva, čaj, čokoláda, bavlna.

Společnost – podniky:

podpora účasti sociálních podniků ve VZ

- Zapojení sociálního podniku lze zvýhodnit i vhodným nastavením v rámci multikriteriálního hodnocení, kdy zadavatel v kritériích hodnocení zvýhodní rozsah **aktivního zapojení sociálního podniku**, ať už jako samotného vybraného dodavatele nebo jako poddodavatele a stanoví způsob prokázání splnění definice sociálního podniku.

podpora účasti malých a středních podniků ve VZ

– rozdělením veřejné zakázky na části dle druhu v případě, že chce zadavatel pořídit více druhů propagačních předmětů naráz.

Životní prostředí:

ekologicky šetrná řešení

- Ve vztahu k propagačním předmětům se může jednat o **textilní výrobky** (bavlněné tašky, trička apod.), u nichž je dodavatel povinen uvést hmotnostní podíl bavlny nebo jiných přírodních vláken z ekologické produkce použitých v konečném výrobku. Současně může zadavatel požadovat i ekologický tisk např. barvami certifikovanými standardem GOTS (*Global Organic Textile Standard*).⁴⁴ U **papírových či dřevěných propagačních předmětů** může zadavatel požadovat výrobky s ekoznačkou. Může se jednat o ekoznačky pro různé produkty jako je EU květina a Ekologicky šetrný výrobek anebo o speciální ekoznačky, např. logo EU pro produkty ekologické produkce (biopotraviny), tzv. biolist nebo tuzemská biozebra, FSC pro dřevo a výrobky ze dřeva. Více o ekoznačkách se můžete dozvědět [zde](#), kritéria pro Ekologicky šetrný výrobek a Ekoznačku EU (EU květinu) a certifikované produkty jsou dostupné na stránce [ekoznačka.cz](#). České informační agentury životního prostředí (CENIA).

církulární ekonomika

– její **principy lze zohlednit** například nákupem předmětů vyrobených z recyklovaných surovin, resp. jejich podílem. **Konkrétní vzorové textace** k použití do ZD jsou k dispozici v tabulce předmětů plnění na webu SOVZ v rámci tématu [Pořádání konferencí, seminářů a akcí udržitelně](#).

⁴⁴ GOTS - <https://global-standard.org/>

Tip:

Užitečné materiály a odkazy:

- web SOVZ – [propagační předměty](#)
- web SOVZ – [pořádání konferencí, seminářů a akcí udržitelně](#)
- GPP kritéria – [textilní výrobky](#)
- GPP kritéria – [kopírovací a grafický papír](#)

příklady dobré praxe

Zajištění propagačních předmětů v souvislosti s předsednictvím ČR v Radě EU v roce 2022 (Úřad vlády)

Úřad vlády se rozhodl ve veřejné zakázce na propagační předměty pro předsednictví ČR v Radě EU v r. 2022 uplatnit environmentální požadavky u vybraných propagačních předmětů. Tyto požadavky se týkají bavlny použité při výrobě plátěných tašek, ta musí být produkována tak, aby splnila podmínku nepoužití geneticky modifikované bavlny a podmínku zákazu nucené práce, zákazu dětské práce, bezpečných a zdravotně nezávadných pracovních podmínek, platných pracovních smluv ve smyslu úmluvy Mezinárodní organizace práce (ILO) uvedených v příloze X směrnice 2014/24/EU. Barvy pro potisk výrobků nesmí obsahovat chemické látky, které jsou klasifikovány jako látky vysoce toxické, toxické, nebezpečné pro životní prostředí, karcinogenní a mutagenní. Dřevo použité pro výrobu tužek a pastelek pochází z lesního hospodářství, ve kterém jsou uplatňovány zásady pro zachování biologické rozmanitosti, vodních zdrojů, půdy, ekosystémů a krajinných celků a zajištěny tak ekologické funkce lesa. Tytéž zásady šetrného obhospodařování musí platit i v dalších stupních zpracovatelského řetězce dřeva, lze prokázat např. certifikací FSC. Použití tropického dřeva je nepřipustné. Papír pro předměty je vyroben z primárních vláken; dřevo pochází ze zdroje certifikovaného FSC nebo PEFC; bělený bez použití chlóru.

Úřad vlády stanovil požadavky i na obalový materiál, když stanovil, že přepravní obaly dle § 2 písm. a) bodu 3. zákona o obalech budou vyrobeny ze snadno recyklovatelného materiálu nebo materiálu z obnovitelných zdrojů, nebo se musí jednat o obalový systém pro opakované použití. Všechny obalové materiály musí být ručně snadno oddělitelné na části tvořené jedním materiálem (např. lepenka, papír, plast, textilie). Nepřípustné jsou obaly z PVC. Výrobky nebudou baleny do nadbytečných obalů, pokud individuální obal není nezbytný pro ochranu výrobku před poškozením.

([zadávací dokumentace](#))

Dodávka mikin z organické bavlny (VZMR) (Masarykova univerzita Brno)

Masarykova univerzita (MU) se rozhodla prostřednictvím rámcové dohody nakoupit propagační předměty – mikiny, které budou sloužit k prezentaci a zviditelnění univerzity a zároveň v rámci kampaně „Be Responsible“ podpoří odpovědné chování spotřebitelů. Zaměřila se na etické nákupy a ekologicky šetrné řešení, když v ZD požadovala, aby byly mikiny vyrobeny z 95 % z organické bavlny. Aby nebylo pochyb, co MU rozumí pod pojmem organická bavlna, byl v ZD popsán výčet požadovaných vlastností materiálu.

MU dále v ZD stanovila kritéria kvality, na jejichž základě hodnotila ekonomickou výhodnost nabídky. Byly jimi nabídková cena 45%, kvalita zpracování 40% (vyžádány vzorky), výrobní proces 15% (při výrobním procesu požadavek na dodržení kritérií: transparentní dodavatelský řetězec; vyplácení spravedlivé mzdy; bezpečné pracovní podmínky; zákaz nucené a dětské práce; dodržování pracovní doby; platné pracovní smlouvy). Etický výrobní proces nabídky neposkytly, ale šlo o důležitý signál trhu pro další VZ.

([případová studie](#)).

V roce 2020 zavedla MU dynamický nákupní systém pro reklamní předměty na roky 2020–2021 v rámci kterého hodlá nakupovat mj. udržitelné propagační předměty, vyrobené z materiálů a způsobem, který nebude zatěžovat životní prostředí. Plánuje také podporovat důstojné pracovní podmínky těch, kteří budou tyto reklamní předměty vyrábět.

Nákup reklamních triček (Jihomoravský kraj)

Prostřednictvím DNS poptával JMK reklamní trička s logem kraje a dalším potiskem s požadavkem ekologického sitotisku barvami certifikovanými standardem GOTS a současně hodnotil nabídky dle nabídkové ceny a kritérií kvality: estetické a funkční vlastnosti.

Nabídky (vzorky) byly mezi sebou vzájemně porovnávány, přičemž se hodnotila především kvalita látky, její barevnost (byla porovnávána s konkrétní barvou Pantone Blue 2728 C) a ušití.

Nahrazení PET lahví skleněnými karafami Kavqua (Česká televize)

Ve spolupráci se studentem designu a sklárnou vzniklo 201 sad karaf na vodu s odlívkami, pojmenovaných příhodně Kavqua. Výrobou a nákupem karaf Kavqua podpořil zadavatel tradiční řemeslnou výrobu, zapojil studenta vysoké školy a chytrým způsobem propaguje používání kohoutkové vody i boj proti zbytečným plastům.

Karafy se používají při pohoštění návštěv na sekretariátech a jako propagační předměty pro obchodní partnery. V každé sadě karafy a skleniček je informační leporelo, které popisuje souvislosti hospodaření s vodou v České televizi. Podrobnosti viz [Newsletter SOVZ č. 39, 04/2020](#).

Město Jičín

- preferuje nákup propagačních předmětů, které svojí existencí naplňují podstatu odpovědnosti: potřebnost, udržitelnost (např. lokálnost, podpora prvovýroby) a s odkazem na historickou i geografickou polohu města. Jde například o vysokoprocenní čokoládu zpracovanou v české čokoládovně, látkové tašky vyrobené z recyklované látky, USB flash disky s fotografiemi a materiály o Jičíně místo tištěných a v neposlední řadě skleničky „Hvězdného medu“, který je vyráběn v Centru přírodních věd v Jičíně, jakožto příspěvkové vzdělávací a volnočasové organizaci města.

Vozový park

V rámci tohoto předmětu plnění jsou nejčastěji nakupována služební referentská vozidla nebo užitková vozidla dle charakteru zadavatele.

Stran vlivu zejména silniční dopravy na životní prostředí (zejména vznikajících emisí) je na místě přemýšlet o nutnosti používání vozidel v každé situaci z několika pohledů:

- snahy o účelné a hospodárné využívání služebního vozidla, tj. užívání vozidla tak, aby bylo maximálně využito i pro další zaměstnance jako spolucestující, neposkytování služebního vozidla do míst s dostatečnou dostupností veřejnou dopravou;
- při služebních cestách na krátké vzdálenosti (např. po městě), podpořit cyklo dopravu, pokud jsou k tomu vhodné podmínky;
- využití „firemních“ přenosných zákaznických karet železničních dopravců (vystavených na zaměstnavatele);
- využití současných širokých možností pro vzdálenou komunikaci (video či audiokonference, online schůzek či jednání) a možnost nahrazení tak osobní účastí, není-li nezbytně nutná. Období pandemie nemoci COVID-19 ukázalo, že i když je osobní setkání leckdy nenahraditelné, jsou případy (a není jich úplně málo), kdy je využití online platform pro vzdálenou komunikaci mnohem vhodnější a efektivnější.

Ve **zdravotnickém sektoru** se okruh pořizovaných vozidel rozšiřuje ještě o **sanitní vozidla zejména pro zdravotnickou záchrannou službu nebo převozová sanitní vozidla** pro zajištění zdravotnické dopravy

služby (podrobnosti k této službě jsou uvedeny v kapitole V.3 Veřejné zakázky na služby specifické – část Zdravotnická dopravní služba), která jsou zařazena v kategorii vozidel zvláštního určení.⁴⁵

Veškerá sanitní vozidla musí vedle požadavků na motorová vozidla splňovat i všechny požadavky na věcné a technické vybavení, označení a barevné provedení dané legislativou pro tyto vozidla zejména vyhláškou č. 296/2012 Sb., o požadavcích na vybavení poskytovatele zdravotnické dopravní služby, poskytovatele zdravotnické záchranné služby a poskytovatele přepravy pacientů neodkladné péče dopravními prostředky a o požadavcích na tyto dopravní prostředky a dále vyhláškou č. 92/2012 Sb., o požadavcích na minimální technické a věcné vybavení zdravotnických zařízení a kontaktních pracovišť domácí péče, zejména jejími přílohami.

Většina sanitních vozidel, hlavně těch používaných zdravotnickou záchrannou službou či poskytovatelem přepravy pacientů neodkladné péče, je využívána v režimu 24/7, což na ně klade poměrně vysoké nároky na odolnost a kvalitu. Převozové sanitní vozy, zajišťující přepravu krve a jejích složek, léčiv vč. cytostatik a biologického materiálu, musí být navíc vybaveny chladícím či jiným zařízením, transportním boxem či vozíkem, které zajistí, aby přepravovaný materiál byl přepravován v předepsaných skladovacích podmínkách, aby nedošlo k jeho znehodnocení.

Při pořizování nových vozidel je třeba postupovat v souladu s [nařízením vlády č. 173/2016 Sb., o stanovení závazných zadávacích podmínek pro veřejné zakázky na pořízení silničních vozidel](#). Zadavatel dle tohoto nařízení musí zohlednit energetické a ekologické dopady provozu vozidel za dobu jejich životnosti. Těmito dopady se rozumí spotřeba energie, vyprodukované emise oxidu uhličitého (CO₂), oxidů dusíku (NO_x), uhlovodíků jiných než metan (NMHC) a pevných částic. Zadavatel musí stanovit i minimální emisní limity EURO pro příslušné kategorie vozidel dle přílohy nařízení vlády. Pro sanitní vozy coby vozidla zvláštního určení zde platí určité výjimky.

Společně s nákupem vozidel je nutné řešit i zajištění zdrojů pro jejich pohon např. v případě elektromobilů je třeba myslet na vybudování dobíjecí stanice ideálně v areálu zadavatele.

příležitosti OVZ:

Z pohledu odpovědného zadávání je vhodné se v první fázi pořizování vozidel zamyslet, zda je nevyhnutelné stran efektivní využitelnosti jednotlivých vozidel pořizovat vlastní vozidla a zajišťovat jejich kompletní údržbu, servis, opravy a vytížení či zda by nebylo efektivnějším řešením pronájem vozidel či sdílení vozidel. Je-li nezbytné pořídit vlastní vozidla, pak je vhodné využít tyto příležitosti OVZ:

Společnost – lidé:

[důstojné pracovní podmínky a BOZP](#) v dodavatelském řetězci

– v zadávacích podmínkách může zadavatel požadovat a následně i ve smluvních a obchodních podmínkách zajistit dodržování veškerých právních předpisů vůči všem osobám podílejícím se na plnění, a to bez ohledu na to, zda bude plněno přímo dodavatelem či jeho poddodavateli.

Často bývá podpora důstojných pracovních podmínek také **součástí tzv. „Kodexů jednání“** (z angličtiny „Code of Conduct“), ve kterých se dodavatelé zavazují dodržovat při plnění veřejné zakázky férové dodavatelské vztahy se svými poddodavateli. Zajištění důstojných pracovních podmínek všech osob podílejících se na plnění veřejné zakázky, je pak integrální součástí tohoto kodexu.

Společnost – podniky:

[férové podmínky v dodavatelských vztazích](#)

- Dodavatelský řetězec sehrává významnou roli při plnění VZ při dosažení požadované kvality, případně naplnění dalších cílů, priorit či politik, které prostřednictvím realizace veřejné zakázky zadavatel sleduje.

⁴⁵ Vozidla zvláštního určení jsou vozidla určená k výkonu funkce, která vyžaduje zvláštní uspořádání karoserie nebo výstroje a zahrnují vozidla přístupná pro invalidní vozík (https://www.mdcr.cz/getattachment/Dokumenty/Silnicni-doprava/Schvalovani-vozidel/Metodiky/1_2012150METO_2_Priloha_1-info.pdf.aspx?lang=cs-CZ)

Pomocí vhodně nastavených zadávacích podmínek mohou zadavatelé aktivně ovlivnit podmínky a pravidla pro fungování dodavatelského řetězce, aby byly **co nejvíce transparentní a férové** vůči všem jeho účastníkům. Těmito mohou být obchodní podmínky stanovující pravidla, na základě kterých probíhá samotné plnění veřejné zakázky, ale i další podmínky týkající se pravidel pro využívání poddodavatelů při plnění veřejné zakázky či podmínky týkající se nastavení přímých plateb poddodavatelům.

Zadavatel, který se chce aktivně podílet na nastavení férových podmínek v dodavatelském řetězci, může využít postupu a vzorových textací uvedených na webu SOVZ – férové podmínky v dodavatelských vztazích [zde](#).

Životní prostředí:

ekologicky šetrná řešení

– ekologicky šetrná řešení lze uplatnit:

- **v oblasti výroby vozidel** – stran využívání primárních surovin,
- **v oblasti provozu vozidel** – zejména stran spotřeby paliva, kdy zadavatel může přispět ke snižování emisí preferencí ekologicky šetrnějších vozidel a zohlednit při nákupu nových vozidel jejich technologickou úroveň (požadavek na emisní třídu) včetně případného požadavku na vozidla s alternativními palivy - podrobnosti viz metodika MŽP – Šetrná veřejná správa, [čistá mobilita](#)).
- **v oblasti likvidace**, která se týká zejm. vozidel, pneumatik, autobaterií, mazacích olejů. Stran likvidace vozidel je třeba brát v potaz nový zákon č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, který stanovuje povinnosti zpětného odběru výrobků, mezi které patří i vozidla s ukončenou životností a pneumatiky. Podrobnosti jsou uvedeny na webových stránkách MŽP [zde](#). V případě zakázek na dodávku pneumatik je tedy třeba zahrnout zpětný odběr do ZD případně smlouvy včetně požadavku na předání protokolu o jejich ekologické likvidaci dodavatelem zadavateli. Vhodná environmentální kritéria jsou uvedena v metodice GPP kritéria pro [silniční dopravu](#).

Tip:

Užitečné materiály a odkazy:

- Nařízení vlády č. 173/2016 Sb., o stanovení závazných zadávacích podmínek pro veřejné zakázky na pořízení silničních vozidel
- MŽP – Šetrná veřejná správa, [čistá mobilita](#) (osobní vozidla a lehká užitková vozidla)
- GPP kritéria [v silniční dopravě](#) a [Technická zpráva k dopravě revidovaná](#) (2019) - AJ
- Web MŽP – [Zpětný odběr výrobků](#)
- [Stanovisko odboru odpadů MŽP k definici výrobce pneumatik](#) - a k určení druhů pneumatik, na které se vztahují povinnosti dle zákona č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností

příklady dobré praxe

Využívání elektromobilů - Nemocnice Valdeorras Public Hospital (Španělsko)

Nemocnice Valdeorras je součástí Galicijské zdravotní služby SERGAS. Součástí zdravotnické péče poskytované nemocnicí je i poskytování domácí zdravotní péče týmem zdravotníků, v rámci které ošetřuje pacienty přímo doma. K zajišťování této péče se rozhodli přistoupit s ohledem na životní prostředí a využívají k ní ze 100 % elektromobily. V roce 2020 najezdili celkem 21 000 km.⁴⁶

⁴⁶ viz web HCWH Europe, 03/2021

Nákup vozidel s alternativním pohonem CNG (Uherskohradištská nemocnice a.s.)

V rámci obměny vozového parku zakoupila prostřednictvím veřejné zakázky v roce 2017 Uherskohradištská nemocnice 5 ks vozidel s alternativním pohonem CNG. Veřejnou zakázku vysoutěžily vozy Škoda Octavia G-TEC, z toho 4 vozy jsou v provedení kombi, 1 vůz je v provedení liftback s automatickou převodovkou. UHN a.s. také využila možnosti čerpání finanční podpory ze Státního fondu životního prostředí ČR. (podrobnosti [zde](#))

Vybavení stravovacích provozů

Stravovací provozy podléhají řadě legislativních pravidel mezi nimiž asi nejdůležitější místo mají hygienické předpisy ([Nařízení Evropského parlamentu a Rady \(ES\) č. 853/2004](#) a [vyhláška č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby](#) a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných ve znění pozdějších předpisů). Klíčové je pak nastavení správné výrobní a hygienické praxe⁴⁷ dle povahy a rozsahu poskytovaných stravovacích služeb. V této oblasti je nezbytné splnit požadavky HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Points) - systému analýzy rizika a stanovení kritických kontrolních bodů ve výrobě potravin; což je jeden ze základních nástrojů, jak účinně předcházet rizikům ohrožujícím bezpečnost potravin. Splnění tohoto úkolu sledují a kontrolují příslušné hygienické stanice.

Pro zajištění činnosti stravovacích provozů je nezbytné jejich vybavení příslušnými zařízeními a technologiemi. V případě pořízování tohoto typu zařízení je vhodné zvážit, zda by nebylo efektivnějším řešením pronájem či bazarový prodej, které umožní využít stále funkční, ale již nepotřebné zařízení. Pokud je nezbytné pořídit vlastní vybavení, tak s ohledem na to, že řada z něho jsou elektrickými zařízeními, je při nákupu vhodné řešit mj. spotřebu energií a vody.

Zdravotnické stravovací provozy se příliš neliší od jiných stravovacích provozů např. školních jídelen. Do vybavení, které je však specifické pro zdravotnický sektor řadíme tabletový systém (pacientské termotablety na jídlo). Jedná se o termoizolační tablety, které slouží pro spolehlivou distribuci teplých jídel v nemocnicích a sociálních službách. Mají neutrální zónu pro uložení zákusku, ovoce, pečiva nebo příboru. Protože přichází do přímého kontaktu s jídlem, je třeba stanovit požadavky na materiál, který bude zdravotně nezávadný.

příležitosti OVZ:

Společnost – lidé:

Férové podmínky v dodavatelských vztazích

- Dodavatelský řetězec sehraje významnou roli při plnění VZ při dosažení požadované kvality. Pomocí vhodně nastavených zadávacích podmínek mohou zadavatelé aktivně ovlivnit podmínky a pravidla pro fungování dodavatelského řetězce výrobců technologií a zařízení pro stravovací provoz, aby byly **co nejvíce transparentní a férové** vůči všem jeho účastníkům. Těmito mohou být obchodní podmínky stanovující pravidla, na základě kterých probíhá samotné plnění veřejné zakázky, ale i další podmínky týkající se pravidel pro využívání poddodavatelů při plnění veřejné zakázky či podmínky týkající se nastavení přímých plateb poddodavatelům. Zadavatel, který se chce aktivně podílet na nastavení férových podmínek v dodavatelském řetězci, může využít postupu a vzorových textací uvedených na webu SOVZ – férové podmínky v dodavatelských vztazích [zde](#).

⁴⁶ viz web HCWH Europe,

⁴⁷ Správnou hygienickou a výrobní praxi můžeme chápat jako zabezpečení všech činností souvisejících s provozem tak, aby nedošlo k nebezpečí vedoucí až k porušení zdravotní nezávadnosti a kvality pokrmu a současně, aby tyto činnosti byly v souladu s platnou legislativou (https://www.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4024960) 03/2021

Životní prostředí:

ekologicky šetrná řešení

– v rámci této příležitosti je třeba se zabývat zejména spotřebou energie a vody při provozu gastrozařízení, pracovat s náklady životního cyklu a zahrnout i ekologickou likvidaci stávajících technologií a zařízení

cirkulární ekonomika

- pronájmy zařízení, bazarové prodeje (např. <https://www.salmon-gastro.cz/>; <http://www.gastro-bazar.cz/>)

Potraviny a stravování

Nákupy potravin a jejich kvalita jsou v poslední době velmi aktuálním tématem, a to nejen z hlediska výrazného zvyšování cen na trhu, ale zejména také z hlediska udržitelnosti a ekologie. Zadavatelé nakupují potraviny buď jako hotové výrobky k okamžité spotřebě (např. v rámci provozovaných bufetů a rychlých občerstvení), nebo jako suroviny pro přípravu jídel v rámci svých stravovacích provozů. Následující text o nákupech potravin se souhrnně týká obou jmenovaných variant nákupů.

Nemocnice mají významné specifikum v tom, že nakupují mnoho druhů potravin z důvodu povinnosti zajišťovat celodenní stravu pro pacienty, a také stravu pro své zaměstnance. S tím souvisí i skladba a rozmanitost jídel, protože denně musí stravovací provoz připravit široké spektrum teplých i studených jídel a pochutin, a to v různých dietách a také konzistencích. Vše by se neobešlo bez nezbytné spolupráce mezi lékaři a nutričními terapeuty. Tématu stravovacích a cateringových služeb i v oblasti zdravotnictví se podrobně věnujeme v kapitole V.2 VEŘEJNÉ ZAKÁZKY NA SLUŽBY BĚŽNÉ.

příležitosti OVZ:

U nákupů potravin mohou zadavatelé podpořit celou řadu společenských a environmentálních zájmů zařazených do kategorií Společnost – lidé, Společnost – podniky a také Životní prostředí. Svůj význam u této komodity mají i sociální podniky, neboť některé z nich se zaměřují na potravinářskou výrobu.

Z pohledu odpovědného veřejného zadávání se v oblasti nákupů potravin stala důležitým prvkem novelizace ZZVZ účinná od 1.1.2022 související s novelizací zákona o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. Do ZZVZ bylo vloženo nové ustanovení § 37a definující novou podmínku účasti v zadávacím řízení na dodávku potravin ve znění:

„Veřejný zadavatel může v zadávacím řízení na dodávku potravin stanovit jako podmínku účasti v zadávacím řízení dodání

- a) místní nebo regionální potraviny z krátkého dodavatelského řetězce,*
- b) potraviny splňující certifikovaná schémata kvality nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin 53), nebo*
- c) potraviny produkované v systému ekologického zemědělství.“*

Ministerstvo pro místní rozvoj k příslušnému ustanovení vydalo [Stanovisko expertní skupiny k nákupu potravin po 1.1.2022](#), ve kterém příslušné ustanovení zasazuje do zákonného rámce a současně se zde uvádí určitá doporučení pro postupy zadavatelů při aplikaci dané podmínky účasti do zadávacích řízení.

Společnost – lidé:

etické nakupování

- při nákupech potravin lze zejména podpořit etické nakupování. Jedná se nejčastěji o kávu, čaj, kávové a čajové produkty, ale také rýži, cukr, banány, obilniny, koření, banány či džusy. Zadavatel se také může zaměřit i na etický přístup k chovu zvířat a při nákupech například vyloučit použití vajec nosnic v klecích anebo

požadovat pouze vejce nosnic ve volném výběhu, případně vejce pocházející z ekologického zemědělství. Pro zadavatele může být pomocná certifikace FAIRTRADE (spravedlivý obchod) prokazující u zboží a surovin splnění určitých sociálních, ekonomických a ekologických standardů. Fair trade ve své podstatě znamená spravedlivější obchodní podmínky, dodržování lidských a pracovních práv a také šetrnost k životnímu prostředí – více o této problematice se dočtete na webových stránkách [FAIRTRADE ČESKO A SLOVENSKO](#).

Společnost – podniky:

podpora účasti sociálních podniků ve veřejných zakázkách

– jak už bylo napsáno výše, mnoho sociálních podniků působí v oblasti potravinářství – některé podniky přímo produkují suroviny (včelí farmy), některé podniky suroviny zpracovávají a vyrábí z nich produkty (např. zpracování ovoce převážně z ekologických zemědělství a výroba džemů, moštů, sirupů, octů, sušeného ovoce nebo chovy hospodářských zvířat včetně zpracování mléka a výroby mléčných výrobků apod.) a některé sociální podniky se zabývají pouze potravinářskou výrobou (pekárny, cukrářské výrobny, pražírny kávy, výrobny přírodních potravinových doplňků, výrobny těstovin, čokoládovny apod.) – viz [katalog sociálních podniků](#). Těto široké nabídky mohou zadavatelé při nákupech potravin využívat a podporovat tak celospolečenský zájem, případně i lokální či regionální ekonomiku.

podpora účasti malých a středních podniků ve VZ

– nejen sociální podniky se řadí do kategorie malých a středních podniků, je mnoho dalších dodavatelů v potravinářství, kteří se do této kategorie podniků řadí. Proto je vhodné, aby zadavatelé tuto skutečnost reflektovali při zadávání veřejných zakázek například vhodným rozdělením zakázek na části (v tomto případě ideálně podle kategorie druhu nakupovaných potravin)

Životní prostředí:

ekologicky šetrná řešení

- při nákupech potravin je možné v zadávacích podmínkách prostřednictvím zvláštních podmínek plnění požadovat, aby byla strava připravována **z produktů z ekologického zemědělství, tj. výrobků ekologické produkce či biopotravin**; případně je možné zvýhodnit použití určitých kategorií potravin nebo zohlednit určité procento biopotravin z nakupovaných surovin. V současnosti jsou ve společnosti tyto aktivity zadavatelů podporovány, neboť vytváří určitý tlak na dodavatele, aby se zapojili do udržitelných přístupů k využívání půdy, vody apod. směřujících k ochraně životního prostředí díky snížení využívání škodlivých zemědělských chemikálií a dalších škodlivých látek. V rámci Evropské unie již tento systém funguje například v rámci školního stravování, postupně se tento trend dostává i do oblasti zdravotnictví díky projektům organizace HCWH Europe. Ta připravila ve spolupráci se [Sítí pro transformaci trhu zdravotní péče](#) i [soubor kritérií pro nákup produktů živočišného původu vyrobených zodpovědným antimikrobiálním přístupem](#) (viz kapitola IV.1 Organizace a platformy zabývající se odpovědným veřejným zadáváním ve zdravotnictví v rámci EU – program Udržitelné jídlo, stravování).

Dalším tématem v rámci ekologicky šetrných řešení u nákupů potravin je využívání regionálních produkcí. U veřejných zakázek malého rozsahu či přímých objednávkách (za dodržení zásad zákona a interních předpisů) je například možné preferovat **nákupy produktů pocházejících z regionální či lokální produkce** s cílem přímo podpořit místní ekonomiku formou podpory místního zemědělství.

V rámci zadávacích podmínek lze požadovat i dodávky tzv. **sezónních produktů, v případném odůvodnění je možné se opírat o** ustanovení, uvedené v [GPP kritériích](#) pro oblast občerstvení a stravování, aktualizovaných v roce 2019 Evropskou komisí, kde se na str. 21 uvádí: „Sezónní produkce má na životní prostředí, zdraví, hospodářství a společnost různé dopady v závislosti na regionech, odkud výrobky pocházejí a kde jsou spotřebovávány. Sezónní produkce pěstovaná ve venkovním prostředí a přepravovaná na kratší vzdálenosti může mít menší dopady na životní prostředí než produkty pěstované ve sklenících nebo přepravované na dlouhé vzdálenosti. Sezónní zelenina se může vyznačovat lepší chutí, kvalitou a cenou, čímž může dojít k uspokojení širší části veřejnosti, např. větší nabídka vegetariánských možností stravy nebo možností stravy na rostlinné bázi. Veřejní zadavatelé se mohou rozhodnout, že do svých zakázek individuálně zahrnou kritérium sezónní produkce tím, že uvedou, které potraviny a nápoje budou dodávány/nabízeny ve kterém období roku.“ Ministerstvo zemědělství ČR pro tyto účely zveřejnilo oficiální **sezónní kalendář ovoce a zeleniny** pod názvem [Kalendář Ministerstva zemědělství Období sklizně a doba skladování ovoce a zeleniny](#), existuje také [Kalendář ovoce a zeleniny](#), který zveřejnilo Hnutí DUHA Friends of the Earth Czech Republic a svůj [sezónní kalendář](#) využívá také program [Skutečně zdravá škola](#).

U nákupů potravin by se zadavatelé také měli zaměřit i na související **redukci plýtvání potravinami a celkově na udržitelné nakládání s odpady**. Například je možné ovlivnit produkci odpadů ze surovin k přípravě stravy – zadavatelé by měli u dodávek potravin, určených pro další zpracování, v maximálně možné míře vyloučit dodávky v jednorázových obalech a jednorázových plastech a spíše prosazovat dodávky ve vratných obalech nebo v obalech z recyklovatelných materiálů. Samozřejmě by měli mít zadavatelé nastavený funkční systém třídění odpadů ve smyslu ekologické likvidace obalů a dalšího odpadu souvisejícího s nákupy potravin a jejich zpracováním.

Dalším tématem z hlediska vlivu na životní prostředí může být i zaměření na případnou nadbytečnou a neefektivní frekvenci závozu potravin. Četnost závozu by měla vždy optimálně reflektovat nejen aktuální potřeby zadavatele z hlediska přípravy stravy, ale také i dobu možné skladovatelnosti a použitelnosti nakupovaných potravin – samozřejmě i s přihlédnutím na kapacitu skladovacích prostor u zadavatele.

Tip:

Užitečné materiály a odkazy:

- [Strategie EK: „Od farmy po vidličku“ pro spravedlivé, zdravé a ekologické potravinové systémy](#) - připouští zkrácení produkčních řetězců, více potravin se bude vyrábět v Evropě, ekologické zemědělství se rozšíří na 25 % zemědělské půdy
- [GPP kritéria pro stravování, stravovací provozy a prodejní automaty](#) Existující kalendáře ovoce a zeleniny
- [Hnutí DUHA Friends of the Earth Czech Republic](#)
- [Skutečně zdravá školní jídelna](#)
- Publikace OVZ – [Soubor požadavků udržitelné občerstvení, akce](#)
- [Tipy jak předcházet odpadům ze stravování](#)
- [Metodické doporučení pro zajištění stravy a nutriční péče](#) (dokument MZ ČR zveřejněný ve Věstníku MZ ČR č. 10/2020)
- Projekt: [MECAHF \(Modèle d'Économie Circulaire Alimentaire pour les Hôpitaux Français\) - Cirkulární ekonomika potravin](#) – podrobnosti viz program HCWH Europe - udržitelné stravování v kapitole II.2 Organizace a platformy zabývající se odpovědným veřejným zadáváním ve zdravotnictví v EU - HCWH
- [Kritéria udržitelného zadávání veřejných zakázek | Odpovědné antimikrobiální použití v produktech živočišného původu](#) (04/2022, HCWH Europe)

příklady dobré praxe

Nákupy potravin formou dynamických nákupních systémů (DNS) - FN Bulovka a FN Hradec Králové

– nemocnice používají flexibilní způsob nakupování potravin s využitím elektronických katalogů, přičemž potraviny rozdělují do kategorií, aby se mohly na plnění podílet i malé a střední a také regionální podniky
– více informací obsahuje [čtyřdílná série seminářů k flexibilnímu nakupování](#) mimo jiné i k nakupování potravin (obecné informace k využití DNS jsou k dispozici na [webu SOVZ](#))

Cyklická poptávková řízení na potraviny (Nemocnice Nové Město na Moravě, p. o.)

– tento systém používá nemocnice od r. 2013. Cílem jeho zavedení bylo především zohlednění krátkodobých akčních nabídek jednotlivých dodavatelů potravinářského zboží s dosažením optimální tržní jednotkové nákupní ceny pro daná období, což se od začátku aplikace poptávkového systému daří.

Poptávkový systém se velmi osvědčil a stanovený cíl splňuje. Poptávková řízení probíhají u těchto komodit: suché potraviny, mléčné potraviny, mražené potraviny, maso, masné výrobky volně vážené a balené.

Poznámka: obdobný systém využívají i další nemocnice - **Thomayerova nemocnice, FN Královské Vinohrady, Oblastní nemocnice Kolín** (nákupy ovoce a zeleniny od lokálních dodavatelů, **VFN Praha, IKEM** – i tyto nemocnice však s ohledem na budoucí legislativu budou s velkou pravděpodobností postupně zavádět nákupy potravin formou DNS

Zajištění stravování ve školních jídelnách - Město Řím (Itálie)

Pro nákupy byla použita kritéria zohledňující dopady na životní prostředí - požadavek separace odpadu potravinového a nepotravinového, použití mycích prostředků s nízkými environmentálními dopady a biologickou rozložitelnost materiálů výrobků pro jedno použití. Dále byla uplatňována kritéria na potraviny a jídla: požadavek kontrolovaného ekologického zemědělství, zákaz geneticky modifikovaných surovin, garance čerstvosti potravin apod. ([případová studie](#))

Prevence a omezování plýtvání potravinami - Nemocnice Hvidovre (Dánsko)

Nemocnice vydává více než 5,8 mil. jídel pro pacienty a 5,1 mil. jídel pro zaměstnance ročně - pacienti si mohou v rámci objednávkového systému vybrat z nabídky *à la carte* s různými možnostmi nabídky pro pacienty na pediatrickém oddělení. Ti dostávají pacienti malé porce (možnost objednat si dvojnásobnou porci, pokud chtějí více) - pomohlo snížit plýtvání potravinami. Systém vyžaduje dialog mezi kuchyní a odděleními v nemocnici i s pacienty a tento dialog výrazně přispívá ke spokojenosti pacientů i zaměstnanců. Do nemocnice jsou dodávány vysoce kvalitní, sezónní a místní produkty, zvláštní pozornost je věnována i estetice pokrmů, což zvyšuje atraktivitu podávaného jídla. Byl zaveden přísný systém řízení zásob, zejména pro mléčné výrobky, který neustále monitoruje všechny zbývající produkty v chladničce. Pokud jde o opětovné použití, v kavárně se podávají nespotřebované sendviče z jídelny zaměstnanců.

Nákupy fairtrade produktů - Kraj Västera Götaland, Švédsko

Od roku 2016 region Västera Götaland upřednostňuje nákup produktů Fair Trade. Všechny veřejné úřady a veřejné organizace, jako jsou nemocnice a pečovatelská centra ve vlastnictví regionu, musí nakupovat produkty prostřednictvím svého Marketplace 2.0 (Marknadsplatsen 2.0). Marketplace je e-shop produktů, které splňují přísná kritéria regionu pro zadávání zakázek, který vytváří ucelený elektronický tok od objednávky až po fakturaci a zajišťuje tak efektivnější reakci mezi poptávkou a nabídkou. Nakoupené zboží je distribuováno přes sklady, které zodpovídají za optimalizaci logistiky distribuce produktů, zboží je následně přepravováno pomocí kamionů poháněných lokálně vyráběným bioplynem.

Udržitelné nakupování potravin vyvažování složitosti výživy a udržitelnosti - Vídeňská asociace nemocnic (Rakousko)

Vídeňská asociace nemocnic sdružuje 9 nemocnic, 8 geriatrických center a domovů s pečovatelskou službou. Účastní se různých pilotních projektů zaměřených na zdravou výživu ve zdravotnictví. Už v r. 2005 přijali strategii udržitelných potravin a v r. 2010 se připojili k programu města Vídeň pro udržitelnou stravu „Přirozeně dobré jídlo“ („*Natürlich gut Teller*“), který stanovil pro stravu přísná kritéria:

- alespoň jedna hlavní složka pokrmu musí být bio
- používejte pouze sezónní ovoce a zeleninu
- porce mohou obsahovat maximální hrubou hmotnost 90 g masa.
- ryby musí pocházet z udržitelného rakouského rybolovu nebo z ekologických farem.

Více podrobností je uvedeno v publikaci [Strategické zadávání v evropském zdravotnictví](#).

[Globopol](#) - webové stránky platformy zaměřené na otázky výživy a zdravotní prevence; Globopol zajišťuje několik projektů, mimo jiné **projekt Nemocniční strava – zlepšení stravy v nemocnicích a Průvodce skutečným jídlem** (edukační web [cojist.cz](#)); projekt se zaměřuje na podporu nákupů kvalitních potravin do nemocnic a ostatních zařízení, ideálně lokálních a sezónních produktů, produktů z ekologického zemědělství apod., přípravu zdravé a pestré patientské stravy, propagaci zdravého jídla a v neposlední řadě i na redukci odpadů. Do projektu je zapojeno několik nemocnic a dalších institucí poskytujících zdravotní

a také sociální péči, např. FN Olomouc, FN u sv. Anny v Brně, FN Ostrava, LDN Rybitví, Nemocnice Havířov, Odborný léčebný ústav Metylovice. Jedním z výstupů v projektu je [Metodické doporučení pro zajištění stravy a nutriční péče](#) vydané v r. 2019 MZ ČR ([příklad dobré praxe](#))

Energie – elektřina, plyn, voda

Elektrická energie a plyn jsou komodity, které musí nakupovat každý zadavatel. Možností nákupu je několik, klasická veřejná zakázka případně veřejná zakázka s využitím elektronické aukce nebo **nákup na komoditní burze**, který představuje pro zadavatele specifickou formu zadání veřejné zakázky, která je v ZZVZ zařazena pod jednacím řízením bez uveřejnění. Blíže možnost nákupu dodávek na komoditní burze a průběh jednacího řízení bez uveřejnění při nákupu na komoditní burze rozvádí stanovisko Ministerstva pro místní rozvoj, dostupné [zde](#).

Při nákupech elektrické energie či plynu, je nutné znát objem těchto energií potřebný pro zajištění veškerého provozu zadavatele. Nemocnice mají vysokou poptávku po vytápění a elektřině a spotřebují velké množství energie na dopravu, osvětlení, větrání, klimatizace a elektrická a elektronická zařízení. Budovy související se zdravotní péčí patří mezi hlavní priority EU, jejich spotřeba energie a emise uhlíku totiž patří k nejvyšším ze všech typů budov. Typická nemocniční budova, která je součástí zdravotnického komplexu spotřebuje 2,5krát více energie než kancelář. V EU je asi 15 000 nemocnic, které ročně vyprodukují 250 milionů tun uhlíku. Spotřeba energie 1 zdravotnického komplexu by mohla přesáhnout spotřebu 20 000 bytů. (<https://www.streamer-project.eu/>). Pro provoz budovy související se zdravotní péčí je důležitá i regulace pokojových teplot, rozdílné jsou v patientských pokojích a ambulancích. Správné nastavení může vést ke značným úsporám ve spotřebě elektrické energie.

Zdravotnická zařízení musí s ohledem na svůj nepřetržitý provoz počítat s dostatečnou kapacitou kvalitních záložních zdrojů elektrické energie, aby při výpadku zajistily fungování všech klíčových systémů a provozů (zejména diagnostických provozů a provozů zajišťujících intenzivní péči o pacienty), ale např. i klimatizace serveroven.

Zdravotní systémy jsou také hlavními spotřebiteli zdravotnického zboží a vybavení, které se v rozvojovém světě často vyrábí v procesech náročných na uhlík za nebezpečných, toxických a neregulovaných podmínek. Zdravotnický sektor by měl tedy hledat cesty, aby jeho provoz byl co nejvíce šetrný k životnímu prostředí.

Pokud jde o **nakládání s vodou**, tak vedle pitné a užitkové vody je pro některé zdravotnické provozy nutné zajistit i vysoce kvalitní vodu. Podrobnosti k tomuto tématu jsou uvedeny v části V. 5 Veřejné dodávky na dodávky specifické – úpravy vody.

příležitosti OVZ:

Životní prostředí:

ekologicky šetrná řešení

- při nákupech elektrické energie **na vybrané komoditní burze**, je možné **poptávat elektřinu pocházející z obnovitelných zdrojů**. Zvyšování podílu využití obnovitelných zdrojů energie⁴⁸ napomáhá k ochraně životního prostředí především díky snižování emisí skleníkových plynů a znečišťujících látek (naopak výroba elektřiny z fosilních paliv se významným způsobem podílí na emisích skleníkových plynů a jiných emisích). Podrobnosti k tomuto tématu jsou uvedeny na webových stránkách SOVZ – [Elektrická energie z obnovitelných zdrojů na komoditní burze](#).

Součástí nákupní strategie zadavatele ve vztahu k energiím by mělo být vedle jejich dodávek i efektivní hospodaření s nimi včetně hledání úsporných řešení a jejich zavádění do praxe, aby došlo ke snížení spotřeby elektrické energie i vody (např. postupné snižování závislosti na fosilních palivech zvýšením využívání

⁴⁸ Zákon č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie - definice obnovitelných zdrojů: „obnovitelné nefosilní přírodní zdroje energie, jimiž jsou energie větru, energie slunečního záření, geotermální energie, energie vody, energie půdy, energie vzduchu, energie biomasy, energie skládkového plynu, energie kalového plynu z čistíren odpadních vod a energie bioplynu“.

obnovitelných zdrojů energie, optimalizace osvětlení, seřízení a kontrola klimatických jednotek, využívání srážkové nebo šedé (odpadní) vody např. z rehabilitačních bazénů atd.). Inspiraci je možné najít i v příkladech dobré praxe z Kliniky Neukölln dále v textu. Požadavky na energeticky úsporné budovy je třeba vtělit do projektů již při výstavbě či rekonstrukci budov. Podrobnosti k udržitelné výstavbě jsou uvedeny v kapitole V.1 Stavební veřejné zakázky.

Tip:

Užitečné materiály a odkazy:

- Odborná metodika Ministerstva pro místní rozvoj – [Nákup dodávek na komoditní burze \(§ 64 písm. c\) ZZVZ](#)
- GPP kritéria – [elektřina](#)
- MŽP – Šetrná veřejná správa – [provoz budov \(nákup a sledování toku médií\)](#)
- Zákon č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie
- Snižování klimatické stopy ve zdravotnictví („[Reducing Healthcare's Climate footprint](#)“, r. 2016, AJ).
- [Soubor nástrojů pro dekarbonizaci zdravotní péče: Zkušenosti z oblasti Středomoří](#) (27. 10. 2021)
- [Kalkulačka emisí skleníkových plynů ve zdravotnictví](#) (GGHH, 07/2021, AJ)
- [Globální plán dekarbonizace zdravotní péče: Navigační nástroj pro dosažení nulových emisí odolností vůči změně klimatu a rovnosti v oblasti zdraví](#) (HCWH, 04/2021, AJ)
- [Zpráva o klimatické stopě zdravotní péče](#) (HCWH, 21.04.2021, AJ)
- [Snižování uhlíkové stopy zdravotní péče prostřednictvím udržitelného zadávání veřejných zakázek](#) (HCWH, 09/2018, AJ)
- [webinář Klimatická výzva v oblasti zdravotní péče: Stanovení a dosažení měřitelných cílů udržitelnosti](#) (HCWH, 07.03.2019, AJ)
- [webinář Strategie čistší energie v nemocnicích](#) (HCWH, 17.12.2014, AJ)

příklady dobré praxe

Nákupy energií:

Několik zadavatelů v České republice se již vzájemně inspirovalo a na komoditních burzách postupně v letech 2019 a 2020 nakoupili část **elektrické energie se zárukou původu elektřiny z obnovitelných zdrojů**. Podmínkou nákupu bylo obdržení dokladu o záruce původu, který prokazuje, že dodávky odpovídají množství elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů. Jedná se mimo jiné o **Městské části Praha 7 a Praha 3** (byly mezi prvními veřejnými zadavateli, kteří začali nakupovat elektrickou energii na komoditní burze z obnovitelných zdrojů se zárukou původu z obnovitelných zdrojů pro radnici a další budovy příspěvkových organizací (školy, školky, pečovatelské centrum apod.), [Ministerstvo práce a sociálních věcí, společně s některými resortními organizacemi](#) - Státní úřad inspekce práce, Centrum sociálních služeb Hrabyně, Centrum Kociánka, Výzkumný ústav bezpečnosti práce a další ([případová studie](#)). **Ministerstvo životního prostředí** ([případová studie](#)). Dále elektrickou energii se zárukou původu z obnovitelných zdrojů nakoupila **Masarykova univerzita** (navíc přitom ušetřila cca 15 % nákladů, viz článek v [Newsletteru](#))

Úspora energie ve zdravotnickém zařízení - Klinika Neukölln Vivantes, Berlin (Německo)

Už od r. 2003 se snaží klinika o úsporu energií a postupně zavedla řadu opatření, která podporují úsporu energií. V roce 2014 spotřebovala klinika o 60 % méně energie než ve výchozím roce 2003. Hlavní částí nemocnice jsou vybaveny autonomními systémy zásobování elektřinou, vodou a topením. Nouzové

generátory jsou schopny zásobovat nemocnici elektřinou až pět dní. Pro zvládnutí extrémních veder nemocnice postavila klimatizační jednotku s vyšším výkonem, než je obvyklé. Tento systém má dostatečné rezervy pro chlazení nemocničních budov včetně zdravotnických funkčních prostor a jednotek intenzivní péče v období extrémních veder. Technický systém je vyráběn pro venkovní teploty do 40° C. S ohledem na možné situace nedostatku vody nebo kontaminace má Klinika vlastní vodárenskou věž a hluboký vrt, které zajišťují bezpečnou dodávku vody.

Mezi nízkonákladová investiční opatření vedoucí ke zlepšení energetické účinnosti (z nichž mnohá jsou jednoduchá opatření, která vedou ke změně chování směrem k vědomějšímu využívání energie) patřily například:

- připojení termostatických ventilů na radiátory je nemocnice schopna lépe sledovat a řídit teplotní úrovně budovy. Tyto ventily mají blokovací zařízení, která umožňují nastavení radiátorů na určitou úroveň, což je velmi důležité, když zvýšení teploty o 1° C znamená 15 % zvýšení nákladů na vytápění.
- výměna veškerého stálého osvětlení za účinnější zářivky. Další strategií bylo optimalizovat osvětlení automatickým vypnutím světla po třech minutách v oblastech s nízkou průjezdností, jako jsou schodiště, a v celé nemocnici během spánku. Spolu s nápisy na vypínačích, které mají pacienti a personál poučit, aby zhasli nepotřebná světla, se tyto nápady ukázaly jako cenné metody úspory energie.
- seřízení klimatizačních jednotek během nízkých tranzitních hodin a jejich vypínání v provozních místnostech na noc.
- využívá k vytápění zbytkové teplo z kalů a odkalovací vody z kotlů a zároveň využívá zbytkové teplo na maximum pomocí systémů rekuperace v letním období k napájení klimatizace.
- pro snížení spotřeby vody klinika instalovala 200 bezvodých pisoárů pro personál a návštěvníky (nikoli pro pacienty). Kromě toho nahradila starší vodní oběhová čerpadla vysoce účinnými čerpadly.
- důležitá byla i kontrola, zda ventilátory běží na plnou zátěž, a průběžné kontrolování, že ventilační systémy jsou čisté, aby se snížila spotřeba energie.

Mezi vysokonákladová opatření lze zařadit - modernizaci chladicího zařízení a nahrazení starého parou vyhřívaného absorpčního chladicího systému systémem se třemi novými šroubovými kompresory poháněnými elektřinou. Klinika přešla na zelenou elektřinu. Na střeše Kliniky byly instalovány solární panely.

V r. 2003 získala Klinika Neukölln značku „nemocnice šetřící energii“, udělovanou německou nevládní organizací BUND (Bund für Umwelt und Naturschutz Berlin e.V., také známý jako Friends of the Earth Berlin). Uděluje se německým nemocnicím, které dosáhly vynikajících výsledků a angažovanosti v oblasti úspor energie a ochrany klimatu.⁴⁹

Provozní zařízení a materiál pro jejich údržbu

Kapitola provozní zařízení a materiál pro jejich údržbu zahrnuje nákup, zásoby a materiálně technické zajištění jejich provozu. Jedná se zejména o oblast osvětlení – vnitřní i vnější a s tím související instalační práce, oblast vytápění, oblast zdravotně technických instalací (armatury, výtokové ventily a ventilové směšovací baterie pro vnitřní vodovody, sprchové hlavice, sprchy, záchody a pisoáry), oblast klimatizace a vzduchotechniky (filtry,...). Nákupy materiálu mohou probíhat jednorázově a komplexně např. v případě celkové výměny osvětlení budovy, areálu nebo průběžně dle aktuální potřeby.

⁴⁹ viz příručka Snižování klimatické stopy zdravotní péče („[Reducing Healthcare's Climate footprint](#)“, r. 2016, AJ, str. 24)

V sektoru zdravotnictví se k výše uvedenému přidává ještě oblast zdravotnického osvětlení (např. světla pro operační sály), u kterého jsou specifické požadavky mj. na intenzitu a barvu osvětlení; vzduchotechniky a klimatizačních jednotek v čistých prostorech (laboratoře, centrální sterilizace, operační sály, oddělení intenzivní péče) a rozvody medicínálních plynů. Pro zdravotnický sektor je také typické, že výše uvedené zařízení musí ve většině případů zvládnout provoz 24/7, což na něj klade nároky zejména stran zátěže a spolehlivosti. Zároveň řada z nich (zejména ty nacházející se v čistých prostorech) musí být odolné vůči dezinfekcím.

Osvětlení

Jeho hlavní dopad na životní prostředí je v oblasti spotřeby elektrické energie a pak spotřeby materiálů při výrobě (z 90 % se jedná o sklo, pak plasty, kovy). Je tedy potřeba využívat přirozeného denního světla namísto umělého osvětlení všude tam, kde je to možné a poskytuje to dostatečné osvětlení dle platných hygienických a technických norem. Společně s osvětlením vnitřních prostor je na místě instalovat osvětlení s automatickým vypínáním / čidlem přítomnosti tam, kde je to vhodné. V případě venkovního osvětlení přichází v úvahu při špatném nastavení i světelné znečištění. Vnější osvětlení je tedy třeba instalovat s takovými technickými parametry, které v maximální možné míře zamezí světelnému znečištění okolí budovy.

Mezi produkty osvětlení patří světelné zdroje, jako jsou žárovky (halogenové, kompaktní zářivky atd.) nebo LED moduly/lampy. Mezi osvětlovací produkty patří také předřadníky (např. předřadníky, elektronické součástky, ovladače), tedy zařízení potřebná k připojení světelných zdrojů k elektrické síti. Podrobnosti k tomuto tématu a vhodná kritéria jsou k dispozici v Metodice MŽP Šetrná veřejná správa – [osvětlení](#) případně v GPPEU – [Technické zprávy k vnitřnímu a vnějšímu osvětlení](#) – revidovaná (2019, AJ).

Od září 2021 platí (v souvislosti s novými nařízeními EU 2019/2015 nebo 2021/340 - informace o výrobku a EU 2019/2020 nebo 2021/341 - konstrukce výrobku) nové energetické štítky a revidované třídy energetické účinnosti mj. i pro osvětlení. Označení spotřeby energie je nastaveno na třídy A až G. „Světelnými zdroji“ se v kontextu nové úpravy rozumí nejen žárovky (= osvětlovací prostředky), ale také všechna svítidla, z nichž nelze vyjmout osvětlovací prostředky. To konkrétně znamená:

- **svítidla se zabudovanými vyjímatelnými světelnými zdroji** jsou považována za výrobky obsahující světelný zdroj a nejsou opatřena vlastním energetickým štítkem – v jejich návodu však musí být uvedena energetická třída zabudovaného světelného zdroje.
- **samostatně prodávaná provozní zařízení**, k nimž patří například ovladače LED, musí v budoucnu uvádět na svém obalu nové informace.
- **svítidla s objímkou**, do níž lze vložit žárovku, již nejsou dotčena označením energetické účinnosti.

Další změny se týkají vyměnitelnosti světelných zdrojů a provozních zařízení ve výrobcích obsahujících světelné zdroje a jejich označení, jakož i registrace světelných zdrojů do nové verze [Evropské databáze produktů EPREL](#) s rozšířenými parametry.⁵⁰ Tato databáze nabízí možnost zjistit, které produkty mají nejlepší poměr nákladů a efektivity pro konkrétní potřebu. Poskytují se také informace o jiných aspektech, než je spotřeba energie produktu, jako je jeho možná spotřeba vody, emise hluku, prodloužení záruky, dostupnost náhradních dílů, doba trvání nebo podpora produktu.

Zdravotně technické instalace

Klíčové dopady zdravotně technických instalací na životní prostředí souvisí s fází jejich používání, tj. se spotřebou vody a spotřebou energie pro její ohřev. Další dopady na životní prostředí, které jsou však mnohem menší, jsou např. emise z výroby a vznik odpadu a nebezpečného odpadu. Ke snížení spotřeby vody a související energie potřebné pro její ohřev přispěje stanovení požadavků na hospodaření s vodou, které se budou vztahovat na zdravotně technické armatury; sníží se tak environmentální dopady spojené s dodávkou vody, distribucí a čištěním odpadních vod, jakož i dopady spojené s výrobou energie a spotřebou

⁵⁰ viz <https://www.slv.com/cz/cs/servis/nove-energeticke-stitky-od-roku-2021>

procesní chladicí vody. Podrobnosti k tomuto tématu jsou k dispozici v dokumentu GPP kritéria EU – [zdravotnětechnické armatury \(baterie, sprchové hadice, sprchy\)](#).

Splachovací záchody a pisoáry

Je zřejmé, že nejvýznamnějším environmentálním dopadem „splachovacích záchodů a pisoárů“ je spotřeba vody ve fázi používání produktu. Další environmentální dopady vyplývají ze získávání a využití surovin pro výrobu „splachovacích záchodů a pisoárů“, proto by jakékoli prodloužení životnosti těchto produktů představovalo přínos pro životní prostředí. Podrobnosti k tomuto tématu jsou k dispozici v dokumentu GPP kritéria EU – [splachovací záchody a pisoáry](#).

příležitosti OVZ:

Nákup údržbového materiálu je typ dodávek, u kterých je možné v případě zadávání veřejných zakázek podpořit společenské zájmy, zejména využitím příležitostí z kategorií Společnost – lidé a Společnost – podniky a environmentální zájmy z kategorie Životní prostředí.

Společnost – lidé:

[důstojné pracovní podmínky a bezpečnost práce](#)

– zadavatel by měl dbát na to, aby při realizaci veřejné zakázky bylo k zaměstnancům dodavatele i v celém dodavatelském řetězci přistupováno důstojně a z hlediska bezpečnosti práce v souladu s platnou legislativou. To znamená, že zadavatel může požadovat a následně i ve smluvních a obchodních podmínkách zajistit dodržování veškerých právních předpisů vůči všem osobám podílejícím se na plnění. Pro stanovení podmínek lze analogicky použít vzorové textace i materiály k úklidovým službám, službám ostrahy, údržbě zeleně a technickým službám dostupné [zde](#).

Společnost – podniky:

[podpora malých a středních podniků](#)

– v případě centrálního zadávání (například pro více zdravotnických pracovišť nebo nemocnic v různých lokalitách či městech) může zadavatel podpořit účast malých a středních podniků rozdělením veřejné zakázky na části (např. na jednotlivé lokality či města). Pro zapojení malých a středních podniků pomůže i snížení administrativní zátěže pro dodavatele související s účastí ve veřejné zakázce.

[férové podmínky v dodavatelských vztazích](#)

- Dodavatelský řetězec sehrává významnou roli při plnění VZ při dosažení požadované kvality, případně naplnění dalších cílů, priorit či politik, které prostřednictvím realizace veřejné zakázky zadavatel sleduje. Pomocí vhodně nastavených zadávacích podmínek mohou zadavatelé aktivně ovlivnit podmínky a pravidla pro fungování dodavatelského řetězce, aby byly **co nejvíce transparentní a férové** vůči všem jeho účastníkům. Těmito mohou být obchodní podmínky stanovující pravidla, na základě kterých probíhá samotné plnění veřejné zakázky, ale i další podmínky týkající se pravidel pro využívání poddodavatelů při plnění veřejné zakázky či podmínky týkající se nastavení přímých plateb poddodavatelům.

Zadavatel, který se chce aktivně podílet na nastavení férových podmínek v dodavatelském řetězci, může využít postupu a vzorových textací uvedených na webu SOVZ – férové podmínky v dodavatelských vztazích [zde](#).

[dodavatelské vztahy - přímé platby poddodavatelům](#)

– pokud je předpoklad, že malé a střední podniky se budou na plnění podílet jako poddodavatelé, je vhodné, aby zadavatel v zadávacích podmínkách stanovil požadavek na přímé platby poddodavatelům, aby měl možnost předejít situaci, kdy by tyto podniky byly ohroženy z důvodu pozdních plateb od dodavatelů veřejných zakázek.

Životní prostředí:

ekologicky šetrná řešení

– v oblasti **osvětlení** jde jednak o požadavky na eliminaci škodlivých látek při výrobě (např. používání rtuti), ale zejména o požadavky na snížení spotřeby elektrické energie. Toho lze dosáhnout maximálně možným využíváním přirozeného denního světla, optimalizací osvětlení kanceláří, ambulančí a dalších prostor, nastavením požadavků na dodávku úspornějších světelných zdrojů (v souladu s technickými možnostmi, vhodností použití a aktuálními dostupnými technologiemi). Zde je vhodné požadovat rovnou energetický štítek příslušné třídy. Zároveň se musí posoudit i kvalitativní kritéria, např. barevnost světla a dodržování hygienických norem pro osvětlení na pracovišti. Úsporná varianta nesmí mít negativní dopad na lidské zdraví. Součástí dodávky osvětlení by měla být i instalace automatických čidel všude tam, kde je to vhodné – chodby, kuchyně, WC, koupelny). Podrobnosti k vhodná kritéria jsou k dispozici v Metodice MŽP Šetrná veřejná správa – [osvětlení](#).

V neposlední řadě je třeba zahrnout i zpětný odběr a ekologickou likvidaci svítidel. Pomocí nádob k tomu určených probíhá zpětný odběr vysloužilých světelných zdrojů. Odebírají se lineární a kompaktní zářivky, halogenidové, sodíkové a směsné výbojky, světelné zdroje s LED diodami. Do zpětného odběru však nepatří běžné žárovky, ani reflektorové a halogenové žárovky, které patří do nádob se směsným odpadem.

V případě venkovního osvětlení je na místě pracovat s požadavkem na jeho optimální nastavení, které bude co nejvíce bránit světelnému znečištění.

Zdravotně technické armatury – zde je možné využít kritéria pro nákup zdravotně technických armatur racionálně hospodařících s vodou a kritéria pro instalační práce v nových nebo rekonstruovaných prostorách, která by mohla být využita jako dodatečná kritéria pro nákup zdravotně technických armatur racionálně hospodařících s vodou. Příklady použitelných kritérií a textací jsou k dispozici v dokumentu GPP kritéria EU – [zdravotnětechnické armatury \(baterie, sprchové hadice, sprchy\)](#).

Splachovací záchody a pisoáry – zde je možné využít soubor kritérií pro nákup zařízení pro úsporu vody k vybavení splachovacích záchodů nebo pisoáru v nových. Příklady použitelných kritérií a textací jsou k dispozici v dokumentu GPP kritéria EU – [splachovací záchody a pisoáry](#).

Užitečné materiály a odkazy:

- Metodika MŽP Šetrná veřejná správa – [osvětlení](#)
- GPP kritéria EU [silniční osvětlení a značení](#)
- GPP EU – [Technická zpráva k vnitřnímu a vnějšímu osvětlení](#) – revidovaná (2019)
- Publikace SEVEN pro MPO – [Veřejné zdroje a svítidla pro veřejná osvětlení 2012](#)
- GPP kritéria – [splachovací záchody a pisoáry](#)
- GPP kritéria – [zdravotnětechnické armatury \(baterie, sprchové hadice, sprchy\)](#)

Tip:

příklady dobré praxe

Transport for London (Velká Británie)

– realizovali VZ na osvětlení metra v hodnotě 8 mil. liber, jejich snahou bylo jednak snížit emise uhlíku na 60 % úrovně roku 1990 a zároveň snížit náklady. Při přípravě VZ byla důležitá analýza nákladů životního cyklu, ze které vyplynulo, že osvětlení LED bude mít vyšší krátkodobé náklady ALE středně a dlouhodobý horizont osmileté rámcové smlouvy přinese úsporu 50 %. Vysoutěžené výrobky měly navíc 5-6 krát nižší spotřebu energie.

Klinika Neukölln Vivantes (Berlin Německo).

Klinika zavedla řadu opatření, která podporují úsporu energií. Mezi nízkonákladová investiční opatření vedoucí ke zlepšení energetické účinnosti (z nichž mnohá jsou jednoduchá opatření, která vedou ke změně chování směrem k vědomějšímu využívání energie) patřily například:

- připojení termostatických ventilů na radiátory je nemocnice schopna lépe sledovat a řídit teplotní úrovně budovy. Tyto ventily mají blokovací zařízení, která umožňují nastavení radiátorů na určitou úroveň, což je velmi důležité, když zvýšení teploty o 1° C znamená 15 % zvýšení nákladů na vytápění.
- výměna veškerého stálého osvětlení za účinnější zářivky. Další strategií bylo optimalizovat osvětlení automatickým vypnutím světla po třech minutách v oblastech s nízkou průjezdností, jako jsou schodiště, a v celé nemocnici během spánku. Spolu s nápisy na vypínačích, které mají pacienti a personál poučit, aby zhasli nepotřebná světla, se tyto nápady ukázaly jako cenné metody úspory energie.
- seřízení klimatizačních jednotek během nízkých tranzitních hodin a jejich vypínání v provozních místnostech na noc.
- pro snížení spotřeby vody klinika instalovala 200 bezvodých pisoárů pro personál a návštěvníky (nikoli pro pacienty). Kromě toho nahradila starší vodní oběhová čerpadla vysoce účinnými čerpadly.
- důležitá byla i kontrola, zda ventilátory běží na plnou zátěž, a průběžné kontrolování, že ventilační systémy jsou čisté, aby se snížila spotřeba energie.

V. 5

VEŘEJNÉ ZAKÁZKY NA DODÁVKY SPECIFICKÉ

Do této kategorie jsme zařadili veřejné zakázky na dodávky, jejichž předměty plnění se týkají zejména sektoru zdravotnictví, a to konkrétně nákupy léčiv, medicínálních a ostatních plynů, nákupy dezinfekcí, zdravotnických prostředků, které jsme rozdělili na dvě skupiny, kde první tvoří zdravotnický materiál a nástroje a druhou tvoří zdravotnické technologie a přístroje. Poslední specifickou skupinou jsou úpravní vody.

I při veřejných zakázkách na tyto ryze specifické dodávky je možné využít některé příležitosti odpovědného zadávání víceméně ze všech kategorií - Společnost – lidé, Společnost – podniky, Životní prostředí i Inovace.

Léčiva, medicínální a ostatní plyny

Léčivé přípravky, léčiva a léky – léčiva vznikají tak, že léčivé látky jsou za pomoci vhodného technologického procesu a pomocných látek upraveny do podoby léčivého přípravku. Léčivý přípravek je pak v případě potřeby podán pacientovi a stává se lékem schopným ovlivnit zdravotní stav pacienta. Podle [zákona č. 378/2007 Sb., o léčivech](#) je léčivým přípravkem látka nebo kombinace látek s léčebnými nebo preventivními vlastnostmi, které lze použít buď za účelem obnovy, úpravy či ovlivnění fyziologických funkcí prostřednictvím farmakologického, imunologického nebo metabolického účinku, nebo pro stanovení lékařské diagnózy. [Seznam těchto léčivých látek](#) je dostupný na webových stránkách Státního ústavu pro kontrolu léčiv (SÚKL), který je národním garantem pro používání pouze jakostních, bezpečných a účinných léčivých

přípravků. Léčivý přípravek neobsahuje pouze léčivou látku, ale také látky pomocné, dále i pojiva, barviva aj. Tyto látky mohou mít různé funkce, v zásadě však nemají vliv na účinek léčivého přípravku.

Léčivé přípravky se člení na dvě skupiny – **originální a generické léčivé přípravky**. Originální nebo i jinak zvané “referenční” léčivé přípravky jsou takové léčivé přípravky, které obsahují doposud neznámou léčivou látku, kterou neobsahoval žádný jiný lék. Léčivá látka a případně i postupy výroby originálních léčivých přípravků jsou patentově chráněny po tzv. ochrannou lhůtu, po kterou nikdo z jiných výrobců nesmí na trh uvádět kopie takového přípravku. Tím získává výrobce možnost kompenzace vynaložených nákladů na vývoj a registraci nového léku. Naproti tomu generické léčivé přípravky či generika jsou legálními a registrovanými léčivy obsahujícími originální léčivou látku, a to i ve stejné lékové formě (tablety, injekce atd.) jako originál. Ve srovnání s originálními léky mohou generika obsahovat i jiné pomocné látky. Tím, že k výrobě generického léku a k jeho registraci nepředchází žádný složitý výzkum a výrobce tak nemusí vynakládat náklady v takové výši, jako výrobce při vývoji originálního léku, dochází po skončení ochranné doby přirozeně ke snížení ceny léčivých přípravků s danou léčivou látkou, a to bez ohledu na to, zda se jedná o originální či generické léčivo. Tyto skutečnosti mají často **velký význam pro definování zadávacích podmínek při zadávání veřejných zakázek na dodávky léčiv**.

Z hlediska odpovědného veřejného zadávání jsou léčivé přípravky zařazovány do kategorie “bezpečnější chemikálie”, kdy jsou v rámci zahraničních projektů analyzovány, posuzovány a hodnoceny vlivy vlastních chemických látek či vedlejších produktů vzniklých při výrobě na životní prostředí (voda, vzduch), ale také na zdraví lidí. V roce 2012 byla Koalicí pro udržitelná léčiva a zdravotnické prostředky (CSPM, Velká Británie) vytvořena **Metodika pro měření emisí skleníkových plynů u farmaceutických produktů a zdravotnických prostředků - Sektorové pokyny k účtování skleníkových plynů pro farmaceutické produkty a zdravotnická zařízení**. Tento dokument s pokyny představuje účetní a reportovací standardy pro měření emisí skleníkových plynů během celého životního cyklu produktu, včetně těžby surovin, výroby, přepravy, skladování, používání a likvidace. Pokyny staví na požadavcích již definovaných Protokolem o skleníkových plynech (GHC protokol)⁵¹, který poskytuje standardizovanou metodiku, která organizacím pomáhá kvantifikovat a vykazovat emise skleníkových plynů spojené s konkrétním produktem. Metodika je relevantní pro všechny farmaceutické produkty a zdravotnické prostředky, jak je definuje NHS⁵², a je užitečná pro všechny aktéry v hodnotovém řetězci léčiv a zdravotnických prostředků. Je to veřejně dostupný, bezplatný nástroj, který je vhodné využít k analýze dopadů a k hledání možností pro odpovědný a udržitelný nákup léčivých přípravků. Podrobnosti k tomuto tématu jsou uvedeny v příručce **Snižování klimatické stopy zdravotní péče - REDUCING HEALTHCARE'S CLIMATE FOOTPRINT**, HCWH Europe, r. 2016, str.40).

Další oblastí k řešení jsou farmaceutická rezidua (zbytků), ať už z průmyslové výroby (zbytky, které nejsou řádně zlikvidovány) nebo ty, které procházejí lidským tělem a jsou následně vylučovány, a které končí v čistírnách odpadních vod. V současné době není většina čistíren odpadních vod schopna tyto látky zcela rozložit nebo zadržet. Farmaceutický zbytek, i když je silně zředěn, se může dostat do řek nebo zemědělských polí a může způsobit trvalé poškození zvláště citlivých organismů. Stejně tak je třeba zajistit důslednou ekologickou likvidaci nepoužitých či proších léčiv, s tím souvisí i potřeba osvěty u veřejnosti stran nadužívání léků, informování pacientů o bezpečných způsobech likvidace nepoužitých nebo proších léků, aby nekončily v záchodech či v komunálním odpadu, ale byly vráceny do lékáren. Jak eliminovat rizika spojená s léčivými přípravky a jejich rezidui včetně podrobností a materiálů k tomuto tématu jsou uvedeny v programu HCWH Europe – Bezpečnější farmaceutika v kapitole IV.1 Organizace a platformy zabývající se odpovědným zadáváním ve zdravotnictví v rámci EU.

Dne 25. listopadu 2020 zveřejnila Evropská komise „**Farmaceutickou strategii pro Evropu**“, kde v pododdílu 4.2 „Vysoce kvalitní, bezpečná a ekologicky udržitelná léčiva“ popisuje řadu opatření, jejichž cílem je zlepšit kvalitu a environmentální udržitelnost léčivých přípravků v EU.

Koncem roku 2022 má Evropská komise navrhnout revidovanou obecnou farmaceutickou legislativu EU, která bude založená právě na Farmaceutické strategii pro Evropu. HCWH Europe tedy připravilo dokument **Doporučení pro ekologičtější humánní léčiva** (*Recommendation for greener human medicine*, 04/ 2022, AJ), který obsahuje doporučení, jak lze zlepšit udržitelnost humánních léčivých přípravků na trhu EU a farmaceutických dodavatelských řetězcích. Doporučení jsou zaměřena na tři oblasti: zlepšení transparentnosti a udržitelnosti farmaceutického dodavatelského řetězce, posílení hodnocení environmentálních rizik pro

⁵¹ Protokol o skleníkových plynech - definuje globálně užívané označení korporátního standardu určeného pro měření a reportování tzv. uhlíkové stopy. Jedná se o mezinárodně nejvyužívanější nástroj pro „účtování emisí uhlíku“. GHC Protocol standardizuje postup měření, řízení a reportingu emisí skleníkových plynů podniku. viz <https://www.samosebou.cz/slovník/green-house-gas-protocol-ghc-protocol/>

⁵² National Health Service (NHS), národní zdravotní služba, je označení čtyř veřejně financovaných zdravotních systémů ve Velké Británii, které zajišťují zdravotní péči

humánní medicínu a podpora ekologičtějších léků, podpora odpovědného používání a snižování farmaceutického odpadu.

Medicínální plyn (plyn pro medicínální účely) je plyn nebo směs plynů určených k podání pacientům pro léčebné, diagnostické nebo profylaktické účely s využitím farmakologického účinku a je klasifikován (klasifikovaná) jako léčivo. Ve zdravotnictví se používá široká škála medicínálních plynů, ale řada z nich pouze jen okrajově v rámci specializovaných léčebných a diagnostických procesů. Mezi základní plyny pro oblast medicíny jsou řazeny především:

- medicínální kyslík v kapalném i plynném stavu - je používán jako podpora dýchání při dechové nedostatečnosti a poruchách dýchacího systému,
- syntetický medicínální vzduch - jedná se o vzduch, který neobsahuje nečistoty a kontaminace a používá se v případě zvláštních požadavků na čistotu vdechovaného vzduchu,
- oxid dusný (N_2O) – je známý též jako rajsý plyn, používá se hlavně v anestezii a analgezii,
- oxid uhličitý (CO_2), jedná se o medicínální plyn, který jako jediný není léčivým přípravkem, ale řadí se mezi zdravotnické prostředky, jeho největší uplatnění je v laparoskopii,
- další plyny a směsi, jako např. xenon pro inhalační anestezii, hexafluorid síry (SF_6) pro oční chirurgii, směsi pro analýzu plynů v krvi a pro kontrolu funkčnosti plic aj. Souhrnně se jedná o s plyny pro lékařské účely, používané zejména pro respirační péči, inhalační terapii a anestezii.⁵³

Medicínální plyny jsou buď skladovány a využívány v tlakových lahvích, které jsou jednoznačně identifikovatelné na základě značení v souladu s platnými Českými technickými normami, nebo v zásobnících umístěných v areálu zdravotnických zařízení, odkud jsou centrálními rozvody medicínálních plynů rozšířeny do jednotlivých provozů. Odběrové zásuvky jsou pak umístěny ve zdi nebo ve speciálních výsuvných ramenech (operační sály, jednotky intenzivní péče). Při přípravě VZ na nákup medicínálních plynů je potřeba mít zpracovanou analýzu spotřeby medicínálních plynů v daném zdravotnickém zařízení za měsíc/rok. To jsou výchozí informace pro stanovení potřebného množství tlakových lahví a velikost zásobníku medicínálních plynů pro provoz zdravotnického zařízení. Je nutné počítat i s rezervou a smlouvě řešit i možnost navýšení dodávek dle potřeby. Tlakové láhve a zásobník medicínálních plynů je možné jednak nakoupit do svého vlastnictví a udržovat v provozu nebo si je pronajmout od dodavatele, což může být pro zadavatele výhodnější a z pohledu cirkulární ekonomiky i vhodnější řešení

Medicínální plyny mají také nezanedbatelný vliv na životní prostředí. Problematikou anestetických plynů a jejich negativního vlivu na životní prostředí se zabýval projekt EUKI realizovaný HCWH Europe v několika evropských nemocnicích. Přestože jsou emise z používání anestetických plynů ve srovnání s jinými zdroji ve zdravotnictví malé, jsou extrémně silnými skleníkovými plyny a přetrvávají v atmosféře po dlouhou dobu. Nekontrolované vypouštění anestetických plynů je rovněž zdravotním rizikem, zejména pro zaměstnance. Podrobnosti k tomuto tématu včetně výstupů z projektu, které shrnují možnosti udržitelné anestetické praxe v Evropě jsou uvedeny v programu HCWH Europe - Klimaticky chytré zdravotnictví v kapitole IV.2 Organizace a platformy zabývající se odpovědným zadáváním ve zdravotnictví v rámci EU.

Jednou z reálných možností, která napomáhá snížení spotřeby anestetických plynů a vede k finanční úspoře za jejich nákup je i využívání tzv. systému zpětného vdechování. Kdy při anestézii (u pacientů napojených na umělé dýchání) se dnes často používá jako součást anestetických přístrojů speciální zařízení se systémem návratu vzduchu nebo recyklace, kdy se vydechnutý vzduch znovu vdechuje. Při veřejných zakázkách na pořízení anestetických přístrojů je tedy vhodné preferovat tento systém.

příležitosti OVZ:

Farmaceutický průmysl představuje jeden z nejdynamičtějších průmyslových oborů, který objevuje, vyvíjí, vyrábí a prodává léky, s velkým objemem financí. Farmaceutické společnosti podléhají různým zákonům

⁵³ viz https://shnu.uzis.cz/res/file/metodicke_dokumenty/Medicinalni_plyny_plna_verze_metodiky.pdf

a předpisům, které upravují patentování, testování, bezpečnost, účinnost testování léků a marketing léků. Nicméně i při nákupech léčiv a medicínálních plynů je prostor pro uplatnění některých příležitostí OVZ, které budou cílit zejména na dodavatelské řetězce a životní prostředí. V případě vývoje nových léčiv se pak mohou uplatnit inovace.

Společnost – lidé:

důstojné pracovní podmínky a BOZP

- v dodavatelském řetězci – v zadávacích podmínkách může zadavatel požadovat a následně i ve smluvních a obchodních podmínkách zajistit dodržování veškerých právních předpisů vůči všem osobám podílejícím se na plnění, a to bez ohledu na to, zda bude plněno přímo dodavatelem či jeho poddodavateli. Často bývá podpora důstojných pracovních podmínek také **součástí tzv. „Kodexů jednání“** (z angličtiny „Code of Conduct“), ve kterých se dodavatelé zavazují dodržovat při plnění veřejné zakázky férové dodavatelské vztahy se svými poddodavateli. Zajištění důstojných pracovních podmínek všech osob podílejících se na plnění veřejné zakázky, je pak integrální součástí tohoto kodexu.

Společnost – podniky:

férové podmínky v dodavatelských vztazích

- Dodavatelský řetězec sehrává významnou roli při plnění VZ. Pomocí vhodně nastavených zadávacích podmínek mohou zadavatelé aktivně ovlivnit podmínky a pravidla pro fungování dodavatelského řetězce, aby byly **co nejvíce transparentní a férové** vůči všem jeho účastníkům. Těmito mohou být obchodní podmínky stanovující pravidla, na základě kterých, probíhá samotné plnění veřejné zakázky, ale i další podmínky týkající se pravidel pro využívání poddodavatelů při plnění veřejné zakázky či podmínky týkající se nastavení přímých plateb poddodavatelům.

Zadavatel, který se chce aktivně podílet na nastavení férových podmínek v dodavatelském řetězci, může využít postupu a vzorových textací uvedených na webu projektu SOVZ – férové podmínky v dodavatelských vztazích [zde](#).

Životní prostředí:

ekologicky šetrná řešení

- v průběhu celého životního cyklu léčivých přípravků je třeba podnikat kroky vedoucí k menšímu využívání primárních zdrojů a ke snížení emisí a úrovně farmaceutických reziduí v životním prostředí. Klíčové jsou zejména oblast **výroby léčivých přípravků** s důrazem na použité chemické látky (k tomuto tématu vydala Evropská komise v říjnu 2020 dokument [Strategie pro udržitelnost v oblasti chemických látek](#), kde je definován směr, kterým se chce EU v této oblasti v následujících letech ubírat), dále oblast **obalového materiálu** (požadavky na recyklovatelné obaly léčiv) a oblast **likvidace nepoužitých nebo prošlých léků**. Je třeba hledat a nastavovat požadavky, které vyvinou tlak na farmaceutické společnosti, aby ekologizovaly své výrobní metody a dosáhly tzv. jednostupňové likvidace, kde jsou léky v těle plně metabolizovány a v prostředí se okamžitě rozkládají na neškodné látky. Informace a materiály k tématu jsou dostupné [zde](#).

Při nákupech léčiv je možné preferovat léky, které jsou nejméně nebezpečné pro životní prostředí.

cirkulární ekonomika

– při řešení nákupu medicínálních plynů je na místě udělat analýzu nákladů ve vztahu k jejich nákupu nebo případné vlastní výrobě. Je zde také možnost si tlakové láhve a zásobníky medicínálních plynů od dodavatele přímo pronajmout namísto nákupu lahví či vybudování vlastních zásobníků.

inovace

– rychlý technologický rozvoj a stovky miliard investovaných do výzkumu mění tvář moderní medicíny. Inovace v oblasti ekologicky udržitelných a klimaticky neutrálních léčivých přípravků a výroby by se měly stát další důležitou oblastí kam směřovat aktivity farmaceutického průmyslu EU, který by měl ke snížení emisí a k přispění k ambicím EU v oblasti klimatu v rámci svých dodavatelských řetězců uplatňovat nejlepší dostupné techniky na úrovni výroby. V rámci ČR se inovacím ve farmacii věnuje [Asociace inovativního farmaceutického průmyslu \(AIFP\)](#), což je nezisková organizace, která sdružuje 34 farmaceutických společností. Je členem *Evropské federace farmaceutických společností a asociací* (EFPIA). Spolupracuje také s *Americkou asociací inovativních farmaceutických firem* (PhRMA). Její aktivity směřují do tří oblastí – dostupnost inovativních léků pro pacienty, etika a transparentnost a přínos inovací pro společnost (možnost úspory sociálního a důchodového systému). K jejím projektům patří studie [Inovace pro život](#), která mapuje dopady inovativní léčby na pacienta, zdravotní a sociální systémy i ekonomiku ČR.

Tip:

Užitečné materiály a odkazy:

- [Informativní přehled skupin léčivých látek](#) (SÚKL)
- Program [Bezpečná farmaceutika](#) (HCWH Europe) - výstupem je příručka *Řešení antimikrobiální rezistence (AMR) v evropských zdravotnických zařízeních* ([Tackling AMR in Europe's healthcare facilities](#)) - A.J. Nabízí příklady dobré praxe a postupy v prevenci vývoje a šíření bakterií odolných vůči lékům.
- [Farmaceutická strategie pro Evropu](#) (EK, r. 2020)
- [Doporučení pro ekologičtější humánní léčiva](#) (*Recommendation for greener human medicine*, HCWH Europe, r. 2022, A.J)
- Metodika pro měření emisí skleníkových plynů u farmaceutických produktů a zdravotnických prostředků - [Sektorové pokyny k účtování skleníkových plynů pro farmaceutické produkty a zdravotnická zařízení](#) (NHS a SDU Velká Británie, r. 2012)
- Program [Bezpečné chemikálie](#) (HCWH Europe) - zabývá se alternativami k nebezpečným chemikáliím ve zdravotnických prostředcích: Ftaláty a bisfenol A. Výstupem programu je *Příručka Netoxická zdravotní péče* ([Non-toxic Healthcare](#)) - A.J.
- [Asociace inovativního farmaceutického průmyslu \(AIFP\)](#)
- Projekt EUKI – anestetické plyny – výstupy projektu jsou v dokumentu [Udržitelná anestetická praxe pro Evropu: Briefing](#).

Dezinfekce

Dezinfekce jsou chemické sloučeniny, které se používají k likvidaci mikroorganismů v prostředí zdravotnických zařízení s cílem minimalizovat přenos infekce na pacienta. Mikroorganismy, které se ve zdravotnických zařízeních vyskytují a kolují v nich, se v mnohém značně liší od mikroorganismů téhož druhu vyskytujících se mimo zdravotnické zařízení. Nemocniční bakterie jsou mnohem odolnější k antibiotikům i dezinfekčním prostředkům, proto je zásadní prevence nemocničních nákaz, která je zajištěná protiepidemiologickým režimem ve zdravotnických zařízeních. Prevence se týká provozu zdravotnického zařízení, počínaje řádně prováděným úklidem s důslednou dezinfekcí, dokonalou sterilizací a dekontaminací veškerého zdravotnického materiálu a nástrojů.⁵⁴

Volba používaného dezinfekčního prostředku (dále jen „DP“) závisí na posouzení podmínek průběhu dezinfekce a uvážení výhodných i nevýhodných vlastností DP (spektrum jeho působení na mikroorganismy, kvalitu a rychlost účinku, stabilitu, inaktivující látky, jeho agresivitu na materiál, jeho toxicitu, ...) a dále na ekonomické dostupnosti DP, vhodném balení a způsobu dávkování. Všechny zdravotnická zařízení musí mít zpracován a vydán svůj vlastní vnitřní předpis týkající se dezinfekcí tzv. Dezinfekční řád. Ten **vychází z odhadu míry infekčních rizik a jeho obsah a forma podléhá vyhlášce č. 306/2012 Sb., o podmínkách předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění a hygienických požadavcích na provoz zdravotnických zařízení a ústavů sociální péče (dále jen „vyhláška č. 306/2012 Sb.“)**. Dezinfekční řád se **zaměřuje na kritická místa a postupy a upravuje se každému konkrétnímu pracovišti na míru, přičemž platí základní legislativní povinnost dezinfekční prostředky střídat**, a to dle účinné chemické látky a s přihlédnutím k možným vzájemným interakcím konkrétních produktů (případnou nevhodnost prostřídání s tou kterou účinnou látkou uvádí výrobce). Vyhláška č. 306/2012 Sb. neurčuje časový úsek pro použití jednotlivých dezinfekčních přípravků, ani interval jejich vzájemného střídání, vychází se z potřeb daného pracoviště. Obecně však platí, že dezinfekční prostředky by se měly střídat nejdéle po měsíci. Nezbytnou součástí preventivních opatření je i kontrola účinnosti dezinfekčního prostředku, která podává informaci nejenom o kvalitě provedené práce, ale rovněž i o účinnosti použitých látek. Kontrola se provádí prostřednictvím tzv. kontrolních sester a jejich rozbořem v laboratoři.

⁵⁴ viz <https://www.florence.cz/casopis/archiv-florence/2012/11/cim-se-ridit-pri-sestavovani-dezinfekcniho-radu/>

Ve veřejných zakázkách na nákup dezinfekcí je obvyklé a vhodné rozdělení dezinfekčních prostředků podle účelu jejich použití na níže uvedené samostatné části:

1. dezinfekční prostředky pro dezinfekci rukou;
2. dezinfekční prostředky pro dezinfekci kůže, sliznic a operačního pole;
3. dezinfekční prostředky pro dekontaminaci a dezinfekci nástrojů;
4. dezinfekční prostředky pro dezinfekci ploch, povrchů a předmětů;
5. dezinfekční prostředky pro dezinfekci malých ploch.

Při zadávání veřejných zakázek jsou kromě ceny velmi důležité i vlastnosti dezinfekčních prostředků ve vztahu k jejich použití v praxi, a to minimálně forma dezinfekce, spektrum účinku, expoziční časy pro dosažení účinku a zejména úroveň splnění požadavků legislativy a technických norem vztahujících se k daným přípravkům. Do popředí se dostává i otázka potenciálních rizik dezinfekčních prostředků pro lidské zdraví a životní prostředí, proto je nákup dezinfekčních prostředků významnou kategorií pro odpovědné veřejné zadávání.

Tématem bezpečnějších dezinfekcí se zabývá i jeden z projektů HCWH Europe nazvaný **Propagace bezpečnějších dezinfekčních prostředků ve zdravotnictví - SAICM 2.0** („Promoting safer disinfectants in the healthcare sector“, HCWH Europe, r. 2018-2022, AJ). Cílem tohoto projektu je bojovat proti nezamýšleným rizikům spojených s dezinfekčními prostředky podporou používání bezpečnějších dezinfekčních prostředků šetrnějších k životnímu prostředí, aniž by byly ohroženy hygienické a pracovní normy. Tohoto cíle lze dosáhnout úpravou nákupních kritérií pro dezinfekční prostředky, rozšířením znalostí nákupců a zdravotníků (zejména epidemiologických pracovníků) o dopadech dezinfekčních prostředků na zdraví a životní prostředí a šetrnějším používáním dezinfekčních prostředků. Projekt SAICM 2.0 staví na průkopnické práci [Vídeňské databáze dezinfekčních prostředků \(WIDES\)](#), kterou vytvořilo Město Vídeň v rámci podpory udržitelného veřejného zadávání. V této databázi jsou dezinfekční prostředky rozříděny z hlediska jejich nebezpečnosti pro zdraví a životní prostředí s uvedením možných alternativ s ekvivalentní účinností. Zjištěná data jsou pak aplikovatelná při stanovování zadávacích podmínek k veřejným zakázkám. Podrobnosti viz případová studie níže.

příležitosti OVZ:

Společnost – lidé:

důstojné pracovní podmínky a BOZP

- v dodavatelském řetězci – v zadávacích podmínkách může zadavatel požadovat a následně i ve smluvních a obchodních podmínkách zajistit dodržování veškerých právních předpisů vůči všem osobám podílejícím se na plnění, a to bez ohledu na to, zda bude plněno přímo dodavatelem či jeho poddodavateli.

Často bývá podpora důstojných pracovních podmínek také **součástí tzv. „Kodexů jednání“** (z angličtiny „Code of Conduct“), ve kterých se dodavatelé zavazují dodržovat při plnění veřejné zakázky férové dodavatelské vztahy se svými poddodavateli. Zajištění důstojných pracovních podmínek všech osob podílejících se na plnění veřejné zakázky, je pak integrální součástí tohoto kodexu.

Společnost – podniky:

férové podmínky v dodavatelských vztazích

- Dodavatelský řetězec sehrává významnou roli. Pomocí vhodně nastavených zadávacích podmínek mohou zadavatelé aktivně ovlivnit podmínky a pravidla pro fungování dodavatelského řetězce, aby byly **co nejvíce transparentní a férové** vůči všem jeho účastníkům. Těmito mohou být obchodní podmínky stanovující pravidla, na základě kterých, probíhá samotné plnění veřejné zakázky, ale i další podmínky týkající se pravidel pro využívání poddodavatelů při plnění veřejné zakázky či podmínky týkající se nastavení přímých plateb poddodavatelům.

Zadavatel, který se chce aktivně podílet na nastavení férových podmínek v dodavatelském řetězci, může využít postupu a vzorových textací uvedených na webu SOVZ – férové podmínky v dodavatelských vztazích [zde](#).

podpora malých a středních podniků

– MSP lze podpořit zejména rozdělením veřejné zakázky na části dle druhů nakupované dezinfekce. Pro zapojení malých a středních podniků pomůže i snížení administrativní zátěže pro dodavatele související s účastí ve veřejné zakázce.

Životní prostředí:

ekologicky šetrná řešení

– zahrnují hlavně požadavky na dodávky bezpečnějších **dezinfekčních prostředků šetrnějších k životnímu prostředí** při zachování účinnosti dezinfekčního prostředku. K hledání možných alternativ k užívaným rizikovějším dezinfekčním prostředkům lze využít nástroj WIDES - [Vídeňskou databázi dezinfekčních prostředků](#).

Další oblastí, kterou je vhodné v zadávacích podmínkách řešit je množství **obalů** z dezinfekčních prostředků, které lze snížit požadavkem na dodávky ve velkých baleních či požadavkem na koncentrované produkty, které se před použitím ředí způsobem uvedeným výrobcem a za použití dávkovačů, které výrobce dodá nebo které jsou součástí balení. K tomuto lze analogicky využít **vzorové textace** k nákupu čisticích prostředků, které jsou k dispozici v [tabulce předmětů plnění](#) na webu projektu SOVZ v rámci tématu Úklidové a čisticí prostředky, případně i **Doporučené minimální požadavky pro čisticí prostředky**, které jsou uvedeny v doporučení [MŽP Šetrná veřejná správa čisticí prostředky a úklidové služby](#).

Tip:

Užitečné materiály a odkazy:

- projekt HCWH Europe - [Bezpečnější dezinfekce SAICM 2.0](#)
- [Vídeňská databáze dezinfekčních prostředků \(WIDES\)](#)
- **vzorové textace** k nákupu čisticích prostředků, které jsou k dispozici v [tabulce předmětů plnění](#) na webu projektu SOVZ
- **Doporučené minimální požadavky pro čisticí prostředky viz – [MŽP Šetrná veřejná správa čisticí prostředky a úklidové služby](#)**.

příklady dobré praxe

Databáze dezinfekčních prostředků WIDES - Město Vídeň, Rakousko

Databázi vytvořilo v roce 2000 Město Vídeň s cílem pomoci zadavatelům identifikovat dezinfekční prostředky s nízkým dopadem na zdraví a životní prostředí. Cílem projektu je poskytnutí seznamu více než 230 dezinfekčních látek a více než 280 přípravků dostupných na trhu, které jsou průběžně doplňovány a rozšiřovány. Databáze umožňuje jednoduše porovnávat dezinfekční přípravky, hodnotit je a řadit je do různých kategorií nebezpečnosti – aplikovatelné při tvorbě ZD. Poskytuje strategii pro výběr alternativ produktu na základě kategorizace složek podle ABC, kterou vyvinuli provozovatelé databáze WIDES v úzké spolupráci s odborníky z Rakouské federální agentury pro ochranu životního prostředí a Rakouského výboru pro odměňování pracovníků. Pomocí určitých kritérií je každé biocidní účinné látce nebo jiným složkám přiřazena jedna ze tří kategorií látek (A, B nebo C) dle její nebezpečnosti člověku a životnímu prostředí. Více podrobností je uvedeno v případové studii. Samotná databáze je pak dostupná v NJ a AJ na výše uvedeném odkazu.

[\(případová studie\)](#)

Zdravotnické prostředky – úvod

Oblast zdravotnických prostředků prošla nedávno velkými legislativními změnami. Tou zásadní změnou bylo zrušení původních směrnic EU regulujících zdravotnické prostředky: Směrnice Rady 90/385/EHS o aktivních implantovatelných zdravotnických prostředcích (AIMDD) (1990), Směrnice Rady 93/42/EHS o zdravotnických prostředcích (MDD) (1993), Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/79/ES o diagnostických zdravotnických prostředcích in vitro (IVDMD), které byly nahrazeny nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/745 [zdravotnických prostředcích](#) („MDR“) a nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/746 [o diagnostických zdravotnických prostředcích in vitro](#) („IVDR“). Dne 26. května 2021 pak nabyl účinnosti **zákon č. 89/2021 Sb., o zdravotnických prostředcích**, který upravuje obecné zdravotnické prostředky a adaptuje nařízení (EU) 2017/745 o zdravotnických prostředcích (MDR) a zároveň došlo k **přeměně původního zákona č. 268/2014 Sb., o zdravotnických prostředcích** tak, že sice zůstává v platnosti, ale upravuje jen **diagnostické zdravotnické prostředky in vitro**, tedy nikoli již obecné zdravotnické prostředky, takže se nově jmenuje „zákon o diagnostických zdravotnických prostředcích in vitro“.

Nová právní úprava MDR v souvislosti se zdravotnickými prostředky přináší změny, které se soustředí zejména na vysokou úroveň ochrany zdraví pacientů a uživatelů zdravotnických prostředků, což se promítá například v zavedení nových institutů jako je systém jedinečné identifikace zdravotnického prostředku (Unique Device Identification - UDI) či zavedením dalších nových požadavků kladených na opakovanou obnovu zdravotnických prostředků určených pro jedno použití či doplnění povinností zveřejňovat další informace o zdravotnickém prostředku poskytované výrobcem uživateli. Dále je kladen důraz na otázku zajištění bezpečnosti a kvality zdravotnických prostředků

Jedinečným identifikátorem (UDI) se rozumí série číselných či alfanumerických znaků, které jsou vytvořeny prostřednictvím mezinárodně přijímaných norem identifikace a kódování prostředků a které umožňují jednoznačnou identifikaci konkrétních prostředků na trhu. UDI má sloužit k lepší identifikaci a usnadnění vysledovatelnosti prostředků, s výjimkou prostředků na zakázku a prostředků, které jsou předmětem klinické zkoušky. Jedinečný identifikátor by měl být uvedený na označení každého zdravotnického prostředku, a to na jeho obalu či etiketě apod.

Opakovanou obnovu zdravotnických prostředků určených pro jedno použití a jejich další využití je možné uskutečňovat pouze v případě, že to dovolují vnitrostátní právní předpisy, a zároveň budou dodrženy požadavky stanovené MDR. Obnovou je myšlen proces, kdy jsou ZP vyčištěny, dezinfikovány, zkoušeny, obnoveny výrobním postupem, je obnovena jejich technická a funkční bezpečnost a jsou sterilizovány. Každý, kdo provádí obnovu prostředku pro jedno použití, aby tento prostředek byl vhodný pro další použití v rámci EU, se považuje za výrobce obnoveného prostředku a přebírá povinnosti, které jsou MDR uloženy výrobcům. Mezi tyto povinnosti patří i povinnost uvést sebe jakožto výrobce na označení obnoveného zdravotnického prostředku a také novou povinnost uvést na označení počet již provedených obnovovacích cyklů a maximální množství obnovovacích cyklů, které lze provést. Identifikace výrobce původního prostředku se již na označení neuvádí, ale zůstává uvedena v návodu k použití obnoveného prostředku.⁵⁵ **Česká legislativa však provádění obnovy prostředku pro jedno použití na území České republiky stejně jako uvádění a dodávání obnoveného prostředku pro jedno použití na trh na území České republiky a jeho používání na území České republiky zatím výslovně zakazuje** (viz § 9 z.č. 89/2021 Sb.).

Zdravotnické prostředky je možné dle nové právní úpravy rozdělit na dvě kategorie - obecné zdravotnické prostředky a zdravotnické prostředky in vitro.

Zdravotnickými prostředky obecnými jsou nástroje, přístroje, zařízení, programové vybavení včetně programového vybavení určeného jeho výrobcem ke specifickému použití pro diagnostické nebo léčebné účely a nezbytného ke správnému použití zdravotnického prostředku, materiál nebo jiný předmět, určené výrobcem pro použití u člověka za účelem:

- stanovení diagnózy, prevence, monitorování, léčby nebo mírnění onemocnění,
- stanovení diagnózy, monitorování, léčby, mírnění nebo kompenzace poranění nebo zdravotního postižení,

⁵⁵ viz <https://www.epravo.cz/top/clanky/zdravotnicke-prostredky-ve-svetle-nove-pravni-upravy-eu-posledni-rok-na-pripravu-109508.html> (30.5.2022)

⁵⁶ viz <https://www.sukl.cz/zdravotnicke-prostredky-2> (27.5.2022)

- ✓ vyšetřování, náhrady nebo modifikace anatomické struktury nebo fyziologického procesu, nebo
- ✓ kontroly početí.

Zdravotnickým prostředkem tedy jsou např. náplasti, kontaktní čočky, rentgenové přístroje, kardiostimulátory, prsní implantáty, softwarové aplikace, náhrady kyčelního kloubu apod. Spadá sem tedy i skupina aktivních implantabilních ZP dle předchozí úpravy.

Zdravotnickými prostředky in vitro (dále jen „IVD“) se rozumí zdravotnický prostředek, který je činidlem, výsledkem reakce činidla, kalibrátorem, kontrolním materiálem, soupravou, nástrojem, přístrojem, zařízením nebo systémem, používaným samostatně nebo v kombinaci, který je výrobcem určen pro vyšetření vzorků in vitro, včetně darované krve a tkání získaných z lidského těla výhradně nebo převážně za účelem získání informací o fyziologickém nebo patologickém stavu, o vrozené anomálii, pro stanovení bezpečnosti a kompatibility s možnými příjemci, nebo pro sledování léčebných opatření. Do této kategorie tedy patří např. krevní testy na HIV, těhotenské testy, systémy pro monitorování cukru v krvi u diabetiků apod.

Nová legislativa zachovává zavedenou klasifikaci zdravotnických prostředků do čtyř rizikových tříd: třída I (nízké riziko, např. náplasti, korektivní čočky), třída IIa (středně nízké riziko, např. tracheální trubice, stomatologický výplňový materiál), třída IIb (středně vysoké riziko, např. rentgenové přístroje, intraoseální šrouby a destičky) a kategorie III (vysoké riziko, např. srdeční chlopně, totální náhrady kyčelního kloubu, prsní implantáty, kardiostimulátory, implantabilní defibrilátory), nicméně došlo k některým úpravám a přesunům v rámci jednotlivých tříd zejména se to týká implantátů, software, nanomateriálů a dalších specifických prostředků. V novém nařízení dochází také k rozšíření tříd rizika o tzv. Ir třídu pro opakovaně použitelné zdravotnické prostředky. Klasifikační kritéria jsou uvedena v příloze VIII MDR.

U každého ZP musí být posouzena jeho shoda se základními požadavky na bezpečnost (tzv. prohlášení o shodě), na základě které, je možné výrobek označit značkou CE. Je třeba zpracovat kompletní technickou dokumentaci k ZP, zajistit odpovídající systém řízení kvality. V rámci základní dokumentace je výrobce ZP povinen zpracovat analýzu rizika celého životního cyklu prostředku, včetně období po uvedení prostředku na trh a jeho likvidace. Dokumentace musí také obsahovat návod na použití se všemi indikacemi, kontraindikacemi, upozorněními a doporučeními. Tato dokumentace je zásadní a její doložení je vyžadováno v rámci veřejných zakázek na ZP.

Informační systémy používané v oblasti zdravotnických prostředků

Na trhu EU existuje více než 500 000 typů zdravotnických prostředků a IVD. Dle nových nařízení MDR a IVDR má být zřízena a provozována Evropská databáze zdravotnických prostředků EUDAMED. Jejím prostřednictvím má probíhat registrace hospodářských subjektů, registrace prostředků (vč. UDI), bude obsahovat seznam oznámených subjektů a příslušné certifikáty, přehled o klinických zkouškách ZP, vigilanci⁵⁷ a dohled nad trhem ZP. V současné době jsou funkční jen některé moduly (registrace hospodářských subjektů a databáze UDI). Evropská komise předpokládá, že do konce r. 2022 bude plně funkční EUDAMED v testovacím prostředí a ostrá verze bude spuštěna ve 3Q 2023.

V ČR je pro zdravotnické prostředky zatím stále využíván Registr zdravotnických prostředků (RZPRO), jehož správcem je SÚKL, a to až do doby zřízení Informačního systému zdravotnických prostředků (ISZP), který bude zajišťovat agendy v oblasti regulace ZP na národní úrovni a bude plně napojen na EUDAMED. Spuštění ISZP je plánováno na 2Q 2023. Podrobnosti k tomuto tématu jsou uvedeny v aktuální souhrnné zprávě SÚKL [zde](#).

Souhrnné informace ke zdravotnickým prostředkům včetně RZPRO jsou uvedeny na stránkách [Národního informačního systému zdravotnických prostředků](#) (NISZP).

Specifika trhu zdravotnických prostředků

Výroba, prodej a následné používání zdravotnických prostředků se v mnoha ohledech liší nejen od jiných výrobních odvětví, ale také od jiných oblastí farmaceutického průmyslu. Za posledních 25 let došlo k rychlé-

⁵⁷ Vigilance zdravotnických prostředků je systém hlášení a hodnocení příhod a bezpečnostních nápravných opatření pro terén (<https://www.niszp.cz/cs/system-vigilance>)

mu rozvoji vědeckých a technických poznatků, což stimulovalo také rychlost vývoje nových zdravotnických prostředků. Hlavní specifika jsou tedy následující:

- Vývoj, výroba a používání zdravotnických prostředků podléhá řadě zákonů a regulačních požadavků, norem a procesů posouzení shody. Kritéria kladená na zdravotnické prostředky zahrnují kromě prokázané bezpečnosti a účinnosti také přijatelnost a použitelnost pro uživatele, ať už jde o design nebo spolehlivost použití v klinickém prostředí. Posuzují se také konkurenční výhody nového prostředku oproti alternativním, již na trh uvedeným prostředkům.
- Na zdravotnické společnosti je vyvíjen silný tlak trhu, na kterém se rychle mění očekávání ohledně použitelnosti zdravotnických prostředků, aplikací či softwaru. Společnosti jsou tak nuceny urychlovat vývojový cyklus produktů a přitom udržovat vysokou kvalitu a plnit průmyslové předpisy. Bezpečnost prostředku je vždy jedním z hlavních zájmů výrobců zdravotnických prostředků. Proto je třeba vynaložit na verifikaci a validaci nového prostředku značné množství času a prostředků. Každý nový produkt musí projít přísným procesem hodnocení kvality, resp. bezpečnosti v rámci preklinického testování a následně klinického testování.
- V procesu vývoje hrají důležitou roli potenciální uživatelé nových zdravotnických prostředků, což jsou lékaři–výzkumníci, uživatelé. Významně identifikují klinickou potřebu nového prostředku nebo vylepšení stávajících, spolupráce mezi lékaři a průmyslem je tedy nezbytná.
- Ve srovnání s jinými odvětvími hospodářství je vývoj nových zdravotnických produktů a postupů riskantnější a obvykle náročnější na zdroje. Právní předpisy se vztahují na všechny fáze vývoje zdravotnického prostředku, což zahrnuje design, preklinické a klinické testování, schválení před uvedením na trh, registraci výroby, skladování, reklamu a propagaci, prodej a distribuci, export a import a kontrolu po uvedení na trh.
- Pro odvětví zdravotnických prostředků je charakteristické, že se v něm pohybuje velké množství malých firem. Velké společnosti však v tomto odvětví dominují v oblasti prodeje. Malé firmy, dokonce jednotlivci produkují většinu inovací v raných fázích vývoje nové třídy zdravotnických prostředků. Naopak větší firmy hrají důležitou roli v pozdějších fázích procesu vývoje, a to někdy i prostřednictvím získávání malých firem (EMERGO, 2019). Úspěšnost velkých firem v prodeji je dána mimo jiné tím, že export zdravotnických prostředků předpokládá vysokou úroveň odborných znalostí distributorů výrobků, kteří jsou schopni komunikovat s místními zdravotnickými institucemi.
- Výrobci v tomto sektoru musejí brát v úvahu, jaký uživatelský komfort uživatelé očekávají, aby byli schopni uspokojit poptávku po uživatelsky přívětivých prostředcích. Podniky mohou získat konkurenční výhodu, když vezmou v úvahu potřeby a preference odborníků v oblasti lékařství a současně pacientů. Při rozhodování o nákupu zdravotnických prostředků se často odhlíží od ceny, protože jejich výrobci dostávají platby od pojišťoven, které obvykle poskytovatelům zdravotní péče hradí náklady (EC, 2019).
- Spotřebitelé, tedy pacienti, jsou vyloučeni z interakce s výrobcí, protože primárními zákazníky společností vyrábějících zdravotnické prostředky jsou lékaři, resp. výbory pro schvalování výrobků v nemocnicích.
- Do popředí se dostává několik nových strukturálních faktorů, které zvyšují poptávku po zdravotnických prostředcích. Hlavním faktorem je stárnutí populace způsobené poklesem plodnosti a zvyšováním průměrné délky života. Kybernetická bezpečnost se stala nejvyšší prioritou výrobců zdravotnických prostředků v rámci internetu věcí (IoT), kde je zásadní zajistit bezpečné zpracování, sdílení a ukládání osobních dat pacientů.
- Většina zemí přechází od nákladového, v zásadě otevřeného systému úhrad k prospektivnímu platebnímu systému (PPS) pro nemocnice na základě skupin souvisejících s diagnostikou (DRG). V rámci PPS mají nemocnice silnou finanční pobídku k poskytování léčby s nejnižšími nároky na zdroje a zároveň mají jen malou pobídku k používání technologií,

kteří mají dlouhodobé výhody, i když v konečném důsledku mohou mít větší dopad na účinnost systému jako celku.⁵⁸

Podrobnosti k procesu uvádění zdravotnických prostředků na trh včetně dvou příkladových studií jsou uvedeny v publikaci [Efektivita hodnocení investic do zdravotnických prostředků](#), vydaná v r. 2021 TAČR, jejímiž autory je Univerzita Hradec Králové a Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava.

Výroba zdravotnických prostředků v České republice

Výroba zdravotnických prostředků má v ČR dlouholetou tradici. Jedna z největších výrobních linek na světě, kde se vyrábějí nemocniční postele vysokého standardu, je v České republice. Také český výrobce mikroskopů dosáhl globálního úspěchu. Většina výrobců zdravotnických prostředků je silně exportně orientována, vyváží své výrobky do celého světa. Vyváží se v průměru až 70% produkce. Sektor zdravotnických prostředků se v současné době skládá ze širokého spektra různých podnikatelských subjektů, včetně společností a institucí zaměřených na výzkum, vývoj, výrobu, distribuci a používání zdravotnických prostředků. České firmy rovněž spolupracují s mnoha univerzitami. Portfolio zdravotnických prostředků je široké a zahrnuje přibližně 500 000 položek, a to od obvazového materiálu přes ortopedické implantáty až po kardiostimulátory. Výrobci se také zaměřují na nově se rozvíjející oblasti, jako jsou nanotechnologie a mikrosystémy pro stavbu nástrojů, zařízení pro minimalizaci invazivních metod a zavádění informačních technologií do zdravotnictví, včetně urgentní medicíny, kardiologie a dalších oborů.

Důležitou roli v oblasti zdravotnických prostředků hraje v ČR **Asociace výrobců a dodavatelů zdravotnických prostředků (AVDZP)**. Členy asociace je 100 společností, které zaměstnávají téměř 9000 zaměstnanců a dosahují ročního obrátu 19 miliard Kč (AVDZP, 2019). Asociace pomáhá výrobcům a dodavatelům zdravotnických prostředků podporovat jejich podnikání a expanzi na českém i světovém trhu. Hlavním cílem asociace je zavádět optimální řešení z hlediska technické dokonalosti, kvality a efektivity nákladů. Asociace poskytuje firmám podporu při předkládání výzkumných projektů na Ministerstvo průmyslu a obchodu nebo při žádosti o strukturální fondy EU (Efektivita hodnocení investic do zdravotnických prostředků UHK, VŠB-TU Ostrava, TAČR 2021).⁵⁹ V r. 2021 zrealizovali projekt [Virtuální 3D nemocnice](#), což je společná nabídka uceleného řešení v oblasti zajišťování zdravotní péče a dodávek zdravotnických produktů, technologií a služeb v celkem osmi patrech a osmnácti odděleních nemocnice formou vizuální 3D nemocnice.

Výroba, přeprava, používání a likvidace zdravotnických prostředků má nezanedbatelný vliv na životní prostředí. V roce 2012 byla Koalicí pro udržitelná léčiva a zdravotnické prostředky (CSPM, Velká Británie) vytvořena **Metodika pro měření emisí skleníkových plynů u farmaceutických produktů a zdravotnických prostředků** - [Sektorové pokyny k účtování skleníkových plynů pro farmaceutické produkty a zdravotnická zařízení](#). Tento dokument s pokyny představuje účetní a reportovací standardy pro měření emisí skleníkových plynů během celého životního cyklu produktu, včetně těžby surovin, výroby, přepravy, skladování, používání a likvidace.

Jednorázové zdravotnické prostředky jsou velkou součástí negativního dopadu zdravotnického sektoru na životní prostředí – přispívají k rostoucí kultuře jednorázových zařízení, která se v tomto odvětví objevila a generují více odpadu a emisí skleníkových plynů. Značné množství jednorázových produktů používaných ve zdravotnictví nejen zvýšilo množství odpadu, znečištění a dopad na životní prostředí v tomto odvětví, ale také zvýšilo výdaje na zdravotní péči a učinilo dodavatelské řetězce náchylné k narušení a výkyvům poptávky. Přepřepování a repasování jednorázových ZP je proto pro zdravotnické systémy příležitostí k minimalizaci plýtvání a dosažení cílů udržitelnosti. Spolupráce s reprocesory za účelem bezpečného sběru a nákupu repasovaných jednorázových ZP je jednou z největších příležitostí pro úsporu nákladů a snížení odpadu na operačním sále a měla by být základním principem udržitelných postupů nákupu ve zdravotnictví. Příkladem může být analýza životního cyklu repasovaného elektrofyziologického katétru, která ukazuje, že globální emise skleníkových plynů jsou sníženy o 50,4 % ve srovnání s novým produktem. Dopad na životní prostředí je dále snížen se zvýšeným odběrem a přepřepováním katétrů. Podrobnosti k tomuto tématu viz zpráva HCWH Europe Na cestě k cirkulární zdravotní péči – opětovné použití zdravotnických prostředků („[On the road to circular healthcare - reusing medical devices](#)“, AJ)

Je ekologicky šetrnější preferovat opakovaně použitelné ZP před jednorázovými a evropská legislativa se na to zaměřila a výslovně to umožňuje (článek 17 nařízení MDR o zdravotnických prostředcích), zároveň ale stanovuje přísné podmínky pro proces obnovy jednorázových ZP.

⁵⁸ Publikace [Efektivita hodnocení investic do zdravotnických prostředků UHK, VŠB-TU Ostrava, TAČR 2021](#)

⁵⁹ Publikace [Efektivita hodnocení investic do zdravotnických prostředků UHK, VŠB-TU Ostrava, TAČR 2021](#):

Pro potřeby této publikace jsme z pohledu veřejných zakázek týkajících se ZP rozdělili v další části zdravotnické prostředky na dvě samostatné kategorie, a to materiál/nástroje a přístroje/zařízení.

Zdravotnický materiál a nástroje

Zdravotnický materiál zahrnuje velké množství materiálů, pomůcek a nástrojů, z hlediska ekonomického tvoří po mzdových nákladech jednu z největších nákladových skupin v hospodaření nemocnic. Spotřební zdravotnický materiál (SZM) je ve většině případů zdravotnickým prostředkem, definovaným platnou legislativou, zpravidla se jedná o materiály nebo pomůcky, které jsou použitelné pouze v kombinaci s dalším zdravotnickým prostředkem a velmi často jsou určeny pro jednorázové použití. Zdravotnický spotřební materiál nemá definované kategorie, z pohledu platné legislativy, která rozděluje ZP na 4 třídy nebezpečnosti (I, IIa, IIb a III) je zastoupený ve všech jmenovaných kategoriích. Zdravotnickým materiálem jsou například obvazové materiály, inkontinentní pomůcky, rukavice, laboratorní pomůcky, soupravy a sety k ošetrovatelské péči, spojovací materiály apod. zařazené do kategorie I s nízkým rizikem nebezpečnosti, ale mohou jimi být i speciální katétry a jehly, implantáty, totální náhrady kyčelního a kolenního kloubu, šicí materiály, zařazené do skupiny IIb případně i III, tj. se středně vysokým a vysokým rizikem nebezpečnosti. V praxi se zdravotnický spotřební materiál rozděluje spíše podle oblasti použití, např. infuzní a transfuzní technika, injekční technika, periferní žilní katétry, vyšetřovací a operační rukavice, materiál pro urologii, jednorázové ochranné pomůcky, spojovací hadičky, cévky, katétry, sondy, obvazový materiál a náplastí, inkontinentní pomůcky, apod.

Z pohledu zadávání veřejných zakázek dělíme zdravotnický spotřební materiál na dvě základní skupiny, a to z hlediska „vázanosti“ ke zdravotnickým přístrojům a technologiím.

- **Vázaný** zdravotnický materiál je v podstatě unikátní materiál určený k použití ke konkrétním zdravotnickým přístrojům a technologiím. Tento druh materiálu tvoří spíše okrajovou, ale z hlediska zadávání VZ, dosti významnou skupinu, neboť díky jeho vázanosti musí být nakupován spolu se zdravotnickými technologiemi. Jeho cena tedy musí být vždy před zahájením zadávacích řízení vyčíslena a také zahrnuta do předpokládané ceny veřejné zakázky. Jde většinou o speciální sety, spojky, hadičky, sáčky, nástavce, filtry, filtrační jednotky, vaky aj.,
- **Nevázaný** zdravotnický materiál je opakem materiálu vázaného, tj. jde o univerzálně použitelný materiál k poskytování diagnostické a léčebné péče. Tento materiál nakupují zadavatelé samostatně a nezávisle. Do této skupiny například patří:
  - implantabilní zdravotnické prostředky (implantáty, cévní protézy, endoprotézy aj.),
  - jednorázové výrobky (návleky, čepice, operační pláště, operační sety a roušky, podložky, holící stroje, rukavice, šicí materiál, hadičky, sety, sáčky, masky, materiál z netkaných textilií, filtry, nástroje aj.),
  - inkontinenční pomůcky apod.

příležitosti OVZ:

Velká část zdravotnického spotřebního materiálu jsou hotové výrobky, které se vyrábí mimo území ČR a často i mimo území EU. U této skupiny mohou zadavatelé v rámci aplikace odpovědného veřejného zadávání uplatňovat příležitosti zejména z kategorie Společnost – podniky, případně Životní prostředí. Jsou však některé druhy materiálu, u nichž část výrobního procesu probíhá na území ČR případně v EU. Obecně jde buď o kompletní výrobu nebo dílčí výrobní činnosti spojené s úpravami, kompletací a balením výrobků (například obvazový materiál, injekční technika, výrobky ke kyslíkové terapii) nebo v případech, kdy povaha a použití výrobků vyžaduje výrobu „na míru“ - příkladem je jednorázové rouškování. U nákupů materiálu z této skupiny je možné uplatňovat k výše uvedeným kategoriím OVZ i příležitosti z kategorie Společnost – lidé.

Jedním z často diskutovaných témat u zdravotnického spotřebního materiálu je problematika používání **jednorázových vs. resterilizovatelných** výrobků. Při posouzení se setkávají dvě roviny – jedna klade důraz na bezpečnost pacienta i personálu při poskytování péče, druhá klade důraz primárně na ekonomiku a hospodaření nemocnic. Jsou zde však i další významné aspekty, které s používáním jednorázových materiálů souvisí, a to množství uhlíkové stopy produkované výrobcí do ovzduší a také související vysoké množství odpadů zatěžujících životní prostředí. Lékařské textilie, kam spadají produkty včetně prádla, chirurgických plášťů, zástěr, uniforem, masek, chirurgických roušek a osobních ochranných prostředků mohou obsahovat škodlivé chemikálie, jako jsou PFAS, biocidy a zpomalovače hoření. Tyto nebezpečné látky se často používají v lékařských textiliích ke zlepšení funkčnosti a splnění požadovaných požadavků – i když existují bezpečnější alternativy. Velkou hrozbu představují zejména textilie na jedno použití, které končí na skládkách nebo ve spalovnách, uvolňují toxické látky a skleníkové plyny a výrazně znečišťují ovzduší, vodu a půdu. Nejnovější publikace HCWH Europe, Úloha chemie v udržitelných lékařských textiliích ([The role of chemistry in sustainable medical textiles](#), AJ), poskytuje stručný přehled současných materiálů a chemikálií používaných ve výrobním procesu lékařských textilií (se zaměřením na zdravotnické a hygienické produkty). Zpráva také poskytuje doporučení pro výrobce, zdravotnický sektor a tvůrce politik. HCWH Europe ve spolupráci s předními evropskými organizacemi zajišťujícími zdravotní péči zároveň vytvořila [Seznam chemických látek vzbuzujících obavy v evropské zdravotní péči](#). Seznam specifikuje chemické látky, které by se neměly používat ve výrobcích, je schválen evropskými zdravotnickými organizacemi, a umožní zadavatelům vybrat si bezpečnější alternativní produkty pro sektor zdravotnictví.

Z pohledu odpovědného zadávání je tedy důležité, aby zadavatelé před rozhodnutím, jaký druh materiálu budou nakupovat, důsledně a odpovědně posoudili i shora uvedené aspekty ve vztahu k naplnění jejich potřeb.

Dalším odpovědným přístupem může být i způsob, jakým zadavatelé zadávají veřejné zakázky na zdravotnický spotřební materiál. Příkladem mohou být nákupy osobních ochranných prostředků – OOP (ústenek a respirátorů), které i přes jejich počáteční nedostatek aktuálně nabízí mnoho dodavatelů a v různých materiálových variantách a vlastnostech (netkané textilie, textilie s nano vlákny, nanotextilie apod., dále výrobky jednorázové vs. opakovaně použitelné apod.). Aby zadavatelé mohli uskutečnit transparentní a nediskriminační soutěž s maximem účastníků a zejména při zohlednění efektivity, účelnosti a hospodárnosti, je možné například nezadávat předmět zakázky na počty ks, ale zvolit jinou měrnou jednotku, která bude optimálně reflektovat faktory při použití výrobků – například délka možného použití (hodiny, dny, osobodny apod.). Využití časového kritéria může zadavatelům přinést to, že pro ochranu úst budou ekonomicky výhodnější výrobky dražší, avšak s delší dobou použitelnosti, než výrobky levné s dobou použitelnosti velmi krátkou. Zadavatelé pak mohou vynaložit méně financí a současně podporují ochranu životního prostředí, když produkuje menší množství odpadů. Je třeba doplnit, že pokud by zadavatel využil možnosti zadávat pomocí časového kritéria, bylo by nutné toto zohlednit i při specifikaci OOP tj. striktně nedefinovat parametry a vlastnosti předmětů plnění, ale zaměřit se na definice cílů a potřeb. Z hlediska osobních ochranných prostředků je možné se při zadávání inspirovat publikací [MPO - Průvodce základy regulace obličejových masek, jakožto osobních ochranných prostředků a zdravotnických prostředků](#) (včetně praktických příkladů) nebo [Průvodce základy regulace OOP a ZP z února 2021](#) (publikace Úřadu pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví)

Společnost – lidé:

[podpora zaměstnanosti osob znevýhodněných na trhu práce](#)

– tuto příležitost je možné využít za předpokladu výroby materiálu nebo její dílčí části na území ČR. Vhodnou formou je využití jako hodnotícího kritéria, aby zadavatelé předešli případnému omezení hospodářské soutěže a diskriminaci. Zadavatel může v rámci zadávacích podmínek zvýhodnit takové dodavatele, u kterých se na výrobě budou podílet osoby znevýhodněné na trhu, například osoby se zdravotním postižením, osoby po propuštění z výkonu trestu či osoby starší 55 let. Z pohledu odpovědného zadávání jde tedy o ideální a vhodnou příležitost, se kterou by měli zadavatelé při zadávání veřejných zakázek na zdravotnický spotřební materiál pracovat.

Další formou podpory zaměstnanosti znevýhodněných osob v oblasti výroby zdravotnického materiálu může být ve vhodných případech i **vyhrazení veřejné zakázky dle § 38 ZZVZ** pro dodavatele zaměstnávající alespoň 50 % osob se zdravotním postižením z celkového počtu svých zaměstnanců s tím, že při využití je vhodné pomoci zvláštní podmínky plnění požadovat, aby určité procento realizačního týmu byly osoby se zdravotním postižením. Více informací o chráněných dílnách naleznete [zde](#), seznam dodavatelů náhradního plnění vede i [úřad práce](#).

důstojné pracovní podmínky a BOZP

– v zadávacích podmínkách může zadavatel požadovat a následně i ve smluvních a obchodních podmínkách zajistit dodržování veškerých právních předpisů vůči všem osobám podílejícím se na plnění, resp. na výrobě materiálu, a to bez ohledu na to, zda bude plněno přímo dodavatelem či jeho poddodavateli.

Společnost – podniky:

férové vztahy v dodavatelském řetězci

etické kodexy – při zadávání veřejných zakázek na zdravotnický materiál je vhodné, aby se zadavatelé zajímali o výrobní, resp. dodavatelský řetězec s cílem dosáhnout toho, aby dodavatelé ve vyšší míře přejímali odpovědnost za materiál, který nabízí. Zadavatelům a v podstatě i dodavatelům by nemělo být lhostejné, v jakém prostředí a za jakých podmínek se materiál, který nabízí a prodávají, vyráběl. Zadavatelům v tomto významně pomáhají i legislativní kroky EU ve vztahu ke zdravotnickým prostředkům (aktuálně problematika MDR, která je podrobně popsána v kapitole V. 5 Veřejné zakázky na dodávky specifické – Zdravotnické prostředky-úvod). Tlak zadavatelů na dodavatele bude spolu s evropskou legislativou jednoznačně pozitivně přispívat ke zvýšení kvality trhu se zdravotnickými prostředky.

V současnosti už na trhu v ČR působí mnoho dodavatelů zdravotnického materiálu, kterým, není lhostejné, v jakém prostředí a za jakých podmínek se jimi nabízené zboží vyrábí a jaký vliv má jeho výroba na životní prostředí. Svými přístupy formou dílčích projektů, etických kodexů, programů, organizačních politik apod. jsou schopni ovlivňovat a působit nejen na své zaměstnance, ale zejména na své poddodavatele směrem k naplnění celospolečenských a environmentálních hodnot. Etickým kodexům dodavatelů se podrobněji věnujeme v kapitole II.1 Příležitosti OVZ.

Životní prostředí:

ekologicky šetrná řešení

– zdravotnický spotřební materiál má velký potenciál ke změnám z hlediska vlivu na životní prostředí. Materiály, ze kterých se vyrábí, mohou obsahovat škodlivé a někdy i zdravotně závadné **chemické látky**, které je žádoucí nahradit látkami jinými - neškodlivými a zdravotně nezávadnými. Problematice používání chemických látek se věnuje především evropská legislativa i některé nadnárodní projekty – například platforma HCWH Europe programem Bezpečné chemikálie, který se zabývá alternativami k nebezpečným chemikáliím ve zdravotnických prostředcích, jakými jsou Ftaláty a bisfenol – výstupem programu je příručka Netoxic-ká zdravotní péče (Non-toxic Healthcare) v AJ.

Další problematiku chemikálií je rtuť, která může být ve zdravotnických zařízeních uvolňována z teploměrů, zařízení pro krevní tlak, gastrointestinálních a jiných zdravotnických prostředků obsahujících rtuť. Fixační prostředky, konzervační látky, laboratorní chemikálie, čisticí prostředky a další výrobky mohou také obsahovat záměrně přidanou rtuť, která při vyřazení do toku odpadu vede ke kontaminaci životního prostředí. Tuto chemikálii řeší tzv. Minamatská úmluva o rtuti, kterou provádí sdělení č. 53/2017 Sb., m. s. a také Rozhodnutí rady o postoji, který má být zaujat jménem EU, přijaté dne 17.3.2022, které podporuje zamýšlený akt smluvních stran Minamatské úmluvy ve smyslu stanovení limitů umožňujících identifikaci rtutí kontaminovaného odpadu včetně povinností spravovat příslušný odpad obsahující rtuť environmentálně šetrným způsobem.

Zadavatelé primárně nemohou významně ovlivňovat trh z hlediska problematiky chemických látek ve zdravotnických materiálech, minimálně by se ale měli zajímat o aktivity a činnosti v této oblasti a získané informace by pak měli reflektovat do zadávacích podmínek k veřejným zakázkám.

cirkulární ekonomika

– jde v ruku v ruce s trvale udržitelným rozvojem. Na rozdíl od stávajících lineárních ekonomických procesů založených na principu vytěžit – vyrobit – vyhodit, cirkulární ekonomika zdůrazňuje mnohonásobné použití produktů a služeb a odpad vnímá jako zdroj. Na základě této myšlenky se spojili odborníci z celé Evropy, aby vytvořili nové sady kritérií udržitelnosti pro jednorázové rukavice a opakovaně použitelné lékařské textilie. Tyto sady kritérií, byly navrženy s podporou sítě pro transformaci trhu zdravotní péče Healthcare Market Transformation Network (HMTN), aby poskytly kritéria udržitelnosti a pokyny pro týmy zajišťující zdravotní péči. Cílem těchto dokumentů, vytvořených ve spolupráci se specialisty na nákup, zdravotnictví a produkty, je podporovat zadavatele zdravotní péče poskytováním různých inspirativních kritérií, které lze použít v příslušných výběrových řízeních a dosáhnout cílů udržitelnosti zdravotnických institucí. Nemocnice a zdravotnické systémy v celé Evropě tak mohou společně využít svou kupní sílu ke zvýšení poptávky po udržitelnosti. Další formou cirkulární ekonomiky a udržitelnosti je v současnosti ve zdravotnictví velmi moderní a stále

častěji používaný alternativní způsob vlastnictví zdravotnických prostředků k provádění zdravotní péče – jde například o pronájmy, výpůjčky či sdílené a společné vlastnictví. Větší využití mají tyto formy vlastnictví spíše u zdravotnických přístrojů a technologií (magnetické rezonance, systémy výpočetní tomografie, ultrazvukové přístroje apod.), v oblasti zdravotnických spotřebních materiálů a nástrojů je možné toto využít například u opakovaně použitelných výrobků, jakými jsou speciální nástroje, pomůcky (instrumentária) k provádění operací a jiných chirurgických výkonů.

Tip:

Užitečné materiály a odkazy:

- [Průvodce kritérii udržitelného zadávání u vybraných předmětů veřejných zakázek](#) (švédská Národní agentura pro VZ) - on-line průvodce, který nabízí přehled příležitostí OVZ u vybraného předmětu VZ a formy jejich zapracování do ZD a smlouvy – vychází ze švédské legislativy - AJ
- Program [Bezpečné chemikálie](#) (HCWH Europe) - zabývá se alternativami k nebezpečným chemikáliím ve zdravotnických prostředcích: Ftaláty a bisfenol A. Výstupem programu je [Příručka Netoxická zdravotní péče \(Non-toxic Healthcare\)](#) - AJ
- Minamatská úmluva o rtuti – odkaz na stránky [Ministerstva životního prostředí](#) s informacemi o této úmluvě
- Zpráva HCWH Europe - Úloha chemie v udržitelných lékařských textiliích ([The role of chemistry in sustainable medical textiles](#), AJ)
- [Seznam chemických látek vzbuzujících obavy v evropské zdravotní péči](#)
- [Školící video o odpadu rtuti v nemocnicích](#)
- [Příručky eliminace rtuti pro nemocnice](#) (k dispozici v různých jazycích včetně AJ) – s cílem rozšířit nahrazování zdravotnických prostředků na bázi rtuti po celém světě sestavila společnost HCWH příručku, která systematizuje základní kroky při nahrazování rtuti.
- [GPP kritéria - elektrická a elektronická zařízení používaná v odvětví zdravotní péče](#)
[Metodika kategorizace zdravotnického materiálu](#)
- [Nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2017/745 ze dne 5. dubna 2017 o zdravotnických prostředcích, změně směrnice 2001/83/ES, nařízení \(ES\) č. 178/2002 a nařízení \(ES\) č. 1223/2009 a o zrušení směrnic Rady 90/385/EHS a 93/42/EHS](#)

příklady dobré praxe

Katetry do nemocnic - město Örebro (Švédsko) — nemocnice měla záměr nakupovat katetry bez škodlivých látek na bázi PVC, přičemž katetry bez PVC nebyly na trhu běžně k dostání (pouze jeden dodavatel byl schopen je dodat). I přes tyto skutečnosti město požadavek v zakázce uplatnilo a navzdory právním obtížím katetry nakoupilo. Tento přístup přispěl k posunu na trhu a zrychlení eliminace PVC v katétrech - osm let poté už katetry bez obsahu PVC nabízeli všichni dodavatelé.

Jednorázové zástěry z obnovitelných zdrojů a udržitelný přístup - Region Scane (Švédsko)
Ročně nakupuje 48 milionů jednorázových plastových vyšetřovacích rukavic. V jedné studii způsobilo těsné balení rukavic, že 6 % rukavic spadlo při otevírání na podlahu. Ty musely být vyřazeny, nepoužité. Region Skåne požadoval od svého dodavatele chytřejší a vyšší standardy balení, aby se snížilo zbytečné plýtvání. Jako výsledek inovativního nákupu vyvinul dodavatel [zástěry šetrnější ke klimatu s použitím 91 % obnovitelných materiálů](#). Produkt byl vysoutěžen a uveden na trh v roce 2017.

Region Scane dále pořídil plastovou stříkačku, která váží méně než ta, která se používala dříve, což snižuje odpad a dopad na klima.

Kromě toho region vyvinul online platformu nazvanou „Products, Environment & Climate“, která sleduje klimatickou stopu používaných produktů. Platforma byla vytvořena regionem pro interní použití a mapuje uhlíkovou stopu všech produktů používaných nemocnicemi v regionu, aby bylo možné identifikovat ty, které mají největší dopad na klima. Všechny nemocnice a jednotlivá oddělení mají do platformy přístup, takže mohou sledovat vlastní činnost. Platforma se používá k vedení inventáře produktů a jejich materiálů (například zda jsou vyrobeny z plastu nebo pryže atd.) a kolik výrobky váží. Informace vložené do databáze se pak použijí k výpočtu vlivu produktu na klima. Platforma je aktualizována každých 24 hodin. Zdravotní sektor používá tento nástroj k rozhodování, které produkty by měly být nahrazeny ekologičtějšími alternativami nebo které činnosti lze zlepšit, aby byly méně energeticky náročné. (viz příručka [Snižování klimatické stopy zdravotní péče - Reducing healthcare's climate footprint](#))

Zdravotnická technika

Přestože v mezinárodním a právním vymezení spadá zdravotnická technika do širší skupiny zdravotnických prostředků (tzv. medical devices), jedná se o oblast určenou specifickými charakteristikami, jde o jednorázovou investici, opakovaně používanou. Do zdravotnické techniky řadíme zejména přístroje, zařízení, technologie, které je možné (stejně jako ostatní zdravotnické prostředky) rozdělit do skupin na neinvazivní, invazivní nebo aktivní zdravotnický prostředek. I u zdravotnické techniky musí být provedena její klasifikace tzn. určena třída její rizikovosti, která vychází z klasifikačních pravidel uvedených v příloze VIII nařízení MDR. Podle určeného účelu a rizika s ním souvisejícího se klasifikuje do třídy I, IIa, IIb nebo III, přičemž třída I představuje nejnižší a třída III pak nejvyšší riziko. Určení třídy je zásadní a ovlivňuje celý životní cyklus zdravotnické techniky. Podrobnosti jsou uvedeny v úvodní části ke zdravotnickým prostředkům.

Zdravotnická technika zahrnuje velkou škálu produktů. Pro potřebu této publikace je možné je rozdělit takto:

- ✓ **operační technika** (laparoskopické a artroskopické sestavy, robotické systémy, aj.);
- ✓ **diagnostická technika** (magnetické rezonance, systémy výpočetní tomografie – CT, skiaskopické a skiagrafické přístroje, pozitronové emisní tomografie (PET), ultrazvukové přístroje aj.);
- ✓ **laboratorní technika** (analytické linky, analyzátoři, centrifugy, mrazicí a chladicí zařízení, systémy pro zpracování krve a uskladnění krevních derivátů aj.);
- ✓ **vybavení operačních sálů** (anesteziologické přístroje, odsávací systémy, monitorovací systémy, zobrazovací systémy, operační stoly aj.);
- ✓ **ostatní nezbytné vybavení pro provoz zdravotnických zařízení** - vybavení odborných ambulancí a lůžkových oddělení (pacientská a jiná lůžka, monitorovací systémy, plicní ventilátory, měřicí přístroje, infuzní technika), vybavení podpůrných pracovišť – např. rehabilitačních pracovišť (vířivky, elektroléčebné systémy, systémy pro funkční a pohybovou terapii aj.), pracovišť centrální sterilizace (mycí a sterilizační systémy, balící systémy, aj.).

Při pořízování zdravotnické techniky je nutné řešit **servisní služby**, a to jak záruční (po dobu poskytnuté záruky na ZP – jsou součástí smlouvy, kterou ZP pořizujeme), tak pozáruční (na dobu po skončení záruky a po celou dobu životnosti ZP), které nám umožní udržet dané zařízení v chodu resp. co nejvíce prodloužit dobu jeho užívání. Servisní služby zahrnují zejména provádění odborné údržby a oprav v souladu s pokyny výrobce, zákonem a jinými právními předpisy. Mohou jej zajišťovat pouze autorizované osoby uvede v RZPRO. Odbornou údržbou je realizace pravidelných bezpečnostně technických kontrol (BTK) a dalších úkonů směřujících k zachování bezpečnosti a plné funkčnosti zdravotnické techniky. Opravou je pak soubor úkonů, jimiž se poškozená zdravotnická technika vrátí do původního nebo provozuschopného stavu, přičemž nedojde ke změně technických parametrů nebo určeného účelu. U zdravotnické techniky, která je pevně připojena ke zdroji elektrické energie nebo jejíž součástí je tlakové či plynové zařízení, se vedle servisu provádí

i revize podle jiných právních předpisů. Elektrickou, tlakovou či plynovou revizí se rozumí specializovaná kontrola, která spočívá v souboru vizuálních měření a kontrol. Při řešení servisu zdravotnické techniky je vždy důležité řešit garantovou reakční dobu (doba, do kdy bude zahájena oprava) a garantovanou funkčnost (tzn. dostupnosti náhradních dílů k dané zdravotnické technice). Zároveň je vhodné požadovat v odůvodněných případech i bezplatné zapůjčení náhradní zdravotnické techniky po dobu opravy.

Pro některou zdravotnickou techniku je třeba vedle servisu zajistit i jejich **validaci a návaznost jejich metrologických vlastností**. Tyto činnosti však mohou stát mimo servisní služby. Podrobnosti k zabezpečení servisu zdravotnických prostředků jdou uvedeny v kapitole V.3 Veřejné zakázky na služby specifické.

U řady zdravotnické techniky je její nezbytnou součástí i spotřební materiál, který je určen k použití právě s konkrétním přístrojem či zařízením (tzv. **vázaný spotřební materiál**) a musí být nakupován společně s ním. Jeho cena tedy musí být vždy před zahájením zadávacího řízení vyčíslena a také zahrnuta do předpokládané ceny veřejné zakázky. Jde většinou o speciální sety, spojky, hadičky, sáčky, nástavce, filtry, filtrační jednotky, vaky aj. Podrobnosti jsou uvedeny v části Zdravotnický materiál.

příležitosti OVZ:

Velká část zdravotnické techniky se vyrábí mimo území ČR a často i mimo území EU. Při zadávání veřejných zakázek na zdravotnickou techniku je tedy vhodné, aby se zadavatelé zajímali o výrobní, resp. dodavatelský řetězec s cílem dosáhnout toho, aby dodavatelé ve vyšší míře přejímali odpovědnost za výrobu zdravotnické techniky, kterou nabízí a prodávají.

V rámci této skupiny předmětů plnění je v rámci aplikace odpovědného veřejného zadávání možné uplatňovat příležitosti zejména z kategorie Společnost – lidé, Společnost - podniky a Životní prostředí.

Společnost – lidé:

důstojné pracovní podmínky a BOZP

– v zadávacích podmínkách může zadavatel požadovat a následně i ve smluvních a obchodních podmínkách zajistit dodržování veškerých právních předpisů (a z nich plynoucích povinností ve vztahu k odměňování zaměstnanců, dodržování délky pracovní doby, odpočinku a podmínek BOZP) vůči všem osobám podílejícím se na plnění, a to bez ohledu na to, zda bude plněno přímo dodavatelem či jeho poddodavateli.

Společnost – podniky:

férové vztahy v dodavatelském řetězci

- transparentní dodavatelský řetězec, etické kodexy – zadavatelé by měli usilovat o to, aby byly v rámci dodavatelského řetězce sjednávány podmínky, které budou po vybraném dodavateli a všech dalších účastnících dodavatelského řetězce vyžadovat striktní dodržování pracovně-právních předpisů (zákoník práce, zákon o zaměstnanosti) a z nich vyplývajících povinností zejména ve vztahu k odměňování zaměstnanců, dodržování délky pracovní doby, odpočinku a podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Často bývá podpora důstojných pracovních podmínek také **součástí tzv. „Kodexů jednání“** (z angličtiny „Code of Conduct“), ve kterých se dodavatelé zavazují dodržovat při plnění veřejné zakázky férové dodavatelské vztahy se svými poddodavateli. Zajištění důstojných pracovních podmínek všech osob podílejících se na plnění veřejné zakázky, je pak integrální součástí tohoto kodexu.

V současnosti už působí na trhu v ČR řada dodavatelů zdravotnické techniky, kterým není lhostejné, v jakém prostředí a za jakých podmínek se jimi nabízené produkty vyrábí a jaký vliv má jejich výroba na životní prostředí. Svými přístupy formou dílčích projektů, etických kodexů, programů, organizačních politik apod. jsou schopni ovlivňovat a působit nejen na své zaměstnance, ale zejména na své poddodavatele směrem k naplnění celospolečenských a environmentálních hodnot. Etickým kodexům dodavatelů (včetně příkladů dodavatelů ze zdravotnického sektoru) se podrobněji věnujeme v kapitole II.1 Příležitosti OVZ – cirkulární ekonomika.

Životní prostředí:

ekologicky šetrná řešení

- mohou zahrnovat požadavky zejména na:

- ✓ **snížení spotřeby elektrické energie** – je vhodné požadovat energeticky účinná zařízení, zařízení s režimem nízké spotřeby energie, zařízení dodávaná s návodem k ekologickému řízení výkonnosti. Je však důležité zvážit zejména u zobrazovacích zařízení, zda energeticky úsporné zařízení nebude mít zároveň vliv na snížení kvality zobrazení, což by mohlo být problematické. Řada zdravotnických zařízení je v neustálém pohotovostním režimu (stav, kdy zařízení nevykonává svojí hlavní funkci, ale je „připraveno“ a lze jej pak rychle uvést do provozu). Je tedy vhodné, aby zařízení mělo tento standby režim co nejméně energeticky náročný a je vhodné v rámci instruktáže k zařízení řešit i optimalizaci energetické účinnosti zařízení;
- ✓ **snížení spotřeby vody** – je vhodné požadovat zařízení účinně hospodařící s vodou (např. dialyzační zařízení, mycí a dezinfekční zařízení na centrálních sterilizacích atd.);
- ✓ **snížení spotřeby anestetických plynů** – požadovat přístroje s funkcí tzv. systému zpětného vdechování (podrobnosti viz kapitola léčiva a medicínální plyny) či přístroje s nízkým průtokem;
- ✓ **pořizování zdravotnických mrazniček obsahujících chladiva nové generace** (tzv. 4. generace) s nízkým potenciálem globálního oteplování (PGO nebo angl. GWP);
- ✓ **životní cyklus** - životnost zařízení (dostupnost náhradních dílů po stanovenou dobu, nejméně 5 let, ideálně po dobu životnosti zařízení);
- ✓ **zařízení bez škodlivých látek** – zdravotnická technika může obsahovat škodlivé a někdy i zdravotně nebezpečné **chemické látky**, které je žádoucí nahradit látkami jinými - neškodlivými a zdravotně nezávadnými. **Ftaláty** se běžně používají jako změkčovadla plastů v lékařských zařízeních na bázi PVC, zatímco **BPA** se používá k výrobě určitých plastů, jako jsou polykarbonáty a epoxidové pryskyřice, které mají uplatnění v průmyslu lékařských zařízení. Velkým problémem souvisejícím s těmito látkami je, že jde o známé chemikálie narušující endokrinní systém (EDC), které mohou narušovat normální fungování lidského endokrinního systému, a proto představují nebezpečí pro různé fyziologické a vývojové procesy. Problematické používání chemických látek ve zdravotnických prostředcích se věnuje především evropská legislativa i některé nadnárodní projekty např. program HCWH Europe [Bezpečné chemikálie](#), který se zabývá alternativami k nebezpečným chemikáliím ve zdravotnických prostředcích, jakými jsou Ftaláty a bisfenol (BPA). Výstupem projektu je příručka Netoxická zdravotní péče ([Non-toxic Healthcare](#)) v AJ, která obsahuje podrobnosti k tomuto tématu, doporučení i příklady dobré praxe. Využít lze také [Data-bázi bezpečnějších zdravotnických prostředků](#) - internetový nástroj podporovaný a spravovaný HCWH Europe, který má pracovníkům odpovědným za obstarávání zdravotnických prostředků pomoci identifikovat alternativy ke zdravotnickým prostředkům obsahujícím ftaláty nebo polyvinylchlorid (PVC).

Další problematiku chemikálií vyskytující se ve zdravotnické technice je **rtuť**, která může být uvolňována ze zdravotnické techniky obsahující rtuť např. zařízení pro krevní tlak (tonometry). Tuto chemikálii řeší tzv. Minamatská úmluva o rtuti, kterou provádí [sdělení č. 53/2017 Sb., m. s.](#), díky které platí již zákaz vyrábět např. nové rtuťové teploměry nebo tonometry. K dispozici je i [Příručka eliminace rtuti pro nemocnice](#), kterou sestavila HCWH, a která systematizuje základní kroky při nahrazování rtuti nebo technická příručka [Výměna rtuťových teploměrů a rtuťových tonometrů \(sfygmomanometrů\) ve zdravotnictví](#) - publikovaná WHO v roce 2011, která poskytuje podrobné pokyny pro bezpečnou výměnu rtuťových teploměrů a tonometrů ve zdravotnických zařízeních. Identifikuje dostupné zdroje, které podporují rovnocennou přesnost a srovnatelnou klinickou užitečnost substituovaných produktů a zároveň chrání zdravotnické pracovníky a životní prostředí.

Vzhledem k tomu, že zadavatelé primárně nemohou významně ovlivňovat trh z hlediska problematiky chemických látek ve zdravotnických materiálech, minimálně by se ale měli zajímat o aktivity a činnosti v této oblasti a získané informace by pak měli reflektovat do zadávacích podmínek k veřejným zakázkám např.

požadavky na **systém řízení chemických látek u dodavatele** (zajistí přehled, zda jsou v dodávaném zdravotnickém prostředku obsaženy látky zařazené na seznam rizikových látek dle nařízení REACH).⁶⁰

Inspiraci a konkrétní formulace příležitostí je možné najít v online [Průvodci kritérii udržitelného zadávání u veřejných zakázek na zdravotnické přístroje](#), který provozuje švédská Národní agentura pro VZ. Tento online nástroj nabízí volně k použití přehled příležitostí OVZ u vybraného předmětu VZ, formy jejich zapracování do ZD a smlouvy. Doporučení vychází ze švédské legislativy, ale v řadě věcí jsou použitelné i u nás. Aktuálně jsou zpracovaná jednak všeobecná kritéria, a pak specifická kritéria pro zařízení pro anestezii a intenzivní péči, zdravotní sterilizátor, EKG zařízení, diagnostika, hemodialyzační zařízení, zdravotní mrazničky, dezinfektor splachovače a ostříkovače, ultrazvukové vybavení. Využít lze také [Databázi bezpečnějších zdravotnických prostředků](#) - internetový nástroj podporovaný a spravovaný HCWH Europe, který má pracovníkům odpovědným za obstarávání zdravotnických prostředků pomoci identifikovat alternativy ke zdravotnickým prostředkům obsahujícím ftaláty nebo polyvinylchlorid (PVC).

cirkulární ekonomika

– využití alternativního způsobu vlastnictví zdravotnických prostředků k provádění zdravotní péče – jde například o pronájem, výpůjčky či sdílené a společné vlastnictví zdravotnických přístrojů a technologií (magnetické rezonance, systémy výpočetní tomografie, ultrazvukové přístroje apod.)

Inovace – využít možnosti zadat veřejnou zakázku na inovativní řešení – podrobnosti viz sdělení EU [Pokyny k zadávání veřejných zakázek na inovativní řešení](#) nebo [metodiku pro zadavatele Veřejné zakázky na inovativní řešení](#) (TAČR). Další možností je **metoda „Best Value Approach“** (metoda BVA) – hodnocení kvality nabídek. Tato metoda dává veřejným zadavatelům příležitost vybrat si uchazeče, který zcela zjevně kvalitativně převyšuje ostatní, a uchazečům zase umožňuje předvést, co umí. Tato metoda je velmi vhodná pro zavádění nových inovativních přístupů a technologií. Podrobnosti k této metodě jsou uvedeny v rámci webinářů realizovaných Institutem OVZ (odkazy níže v užitečných materiálech).

Tip:

Užitečné materiály a odkazy:

- [Nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2017/745 ze dne 5. dubna 2017 o zdravotnických prostředcích, změně směrnice 2001/83/ES, nařízení \(ES\) č. 178/2002 a nařízení \(ES\) č. 1223/2009 a o zrušení směrnic Rady 90/385/EHS a 93/42/EHS \(Text s významem pro EHP.\)](#)
- **GPP kritéria: Elektrická a elektronická zařízení používaná ve zdravotnictví (2014)**
  - nejvýznamnější environmentální aspekty a dopady na životní prostředí
  - kritéria pro zdravotnická EEZ včetně vzorových textací:
    - kritéria pro různé typy zařízení
    - požadavky na energetickou náročnost (členění dle druhů zdravotnické techniky)
    - požadavky na účinnost spotřeby vody u různých typů zařízení
    - kritéria pro chladiva ve zdravotnických mrazničkách
    - kritéria spotřeby plynu pro anesteziologická zařízení.
- Program [Bezpečné chemikálie](#) (HCWH Europe) - zabývá se alternativami k nebezpečným chemikáliím ve zdravotnických prostředcích: Ftaláty a bisfenol A. Výstupem programu je *Příručka Netoxická zdravotní péče (Non-toxic Healthcare)* - A.J.
- [Průvodce kritérii udržitelného zadávání u veřejných zakázek na zdravotnické přístroje](#) (švédská Národní agentura pro VZ) - on-line průvodce, který nabízí přehled příležitostí OVZ u vybraného předmětu VZ a formy jejich zapracování do ZD a smlouvy – vychází ze švédské legislativy – A.J
- [Příručka eliminace rtuti pro nemocnice](#), (HCWH)
- [Výměna rtuťových teploměrů a rtuťových tonometrů \(sfygmomanometrů\) ve zdravotnictví](#) – technická příručka WHO 2011

⁶⁰ Nařízení REACH – **nařízení o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek**. Informace o rizicích, která látky představují, a o tom, jak tato rizika zvládat, musí výrobci a dodavatelé poskytovat v celém dodavatelském řetězci (<http://www.szu.cz/tema/pracovni-prostredi/narizeni-reach>)

- Databáze zdravotnických prostředků (EU) - www.safermedicaldevices.org
- [Portál Kategorizace zdravotnické techniky \(KZT\)](#) - umožňuje zařazení veškerých zdravotnických přístrojů dostupných na tuzemském trhu, v současné době probíhá jeho aktualizace s ohledem na novou legislativu ZP. Informace o projektu KZT jsou k dispozici [zde](#).
- Webinář – [BEST VALUE APPROACH v praxi veřejných nákupů](#) **ÚVODNÍ SEMINÁŘ** Kvalitativní hodnocení nabídek Best Value Approach – [prezentace](#) z Letní školy odpovědného zadávání
- [Pokyny k zadávání VZ na inovativní řešení](#) – Sdělení Evropské Komise
- [Metodika pro zadavatele Veřejné zakázky na inovativní řešení](#) (TAČR)
- PROJEKT eCOQUIP - <https://www.ecoquip.eu/> - Projekt ECOQUIP+ navazuje na svého úspěšného předchůdce EcoQUIP a související projekty v oblasti veřejných zakázek na inovace ve zdravotnictví (PPI).

Úpravny vody

V nemocnicích se voda používá v mnoha procesech, pro něž jsou typické přísné požadavky na její kvalitu (zejm. dostatečná čistota vody, splnění přísných parametrů pro použití). Ty nejpřísnější se týkají **specializovaných procesů** v rámci dialýzy (vyžaduje tzv. ultračistou vodu), nemocniční laboratoře, sterilizace, lékárny (při výrobě léků a kapek) apod. Voda v podobě destilované vody se využívá v dalších zdravotnických provozech např. ke zvlhčení kyslíku podávaného pacientovi. Destilovanou vodu lze buď nakupovat nebo si ji může zdravotnické zařízení vyrábět i samo.

Voda v léčebných či rehabilitačních bazénech je jednou z významných rizikových oblastí pro vznik nemocničních nákaz, proto musí také splňovat přísné požadavky na její kvalitu. V rámci úpravy vody pro léčebné bazény se rozlišuje:

- plnicí voda - voda, která je přiváděna do bazénu či vany (určena pro jednu osobu, zvláštním typem jsou porodní vany) z odpovídajícího vodního zdroje. Za vodu plnicí lze považovat i upravenou vodu ze zdroje, která je z technologických či užitných důvodů doplněna minerálními látkami.
- ředící a doplňková voda je kvalitativně stejná jako voda plnicí, ale je užívána k obměně a doplňování vody v bazénu nebo systému bazénů.
- recirkulovaná voda je bazénová voda odebíraná z bazénu, procházející recirkulační úpravou a vracující se (po případném smíšení s ředící vodou) zpět do bazénu.
- upravená voda před vstupem do bazénu je voda, která prošla úpravou vody včetně případné dezinfekce a ohřevu.⁶¹

Podrobnosti jsou upraveny v zákoně č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví. Technologicky jsou rehabilitační bazény ve zdravotnických zařízeních a ústavech sociální péče daleko náročnější než „klasické“ plavecké bazény. Vyšší teploty bazénové vody jsou potřebné jak pro cvičení, tak pro případné prohřátí tkání před dalšími léčebnými procedurami. Vyšší teploty vyžadují účinnější systém sanitace – kromě běžné chlorace se využívá i desinfekce ozonem, UV zářením, případně kombinací obou systémů. Pro rehabilitační bazény je nutná daleko vyšší intenzita cirkulace vody a tím větší technologické prvky úpravy vody.

⁶¹ https://www.khsova.cz/docs/01_aktuality/files/rehabilitacni_bazeny.pdf

Voda využívaná v pomocných provozech jsou kuchyň, klimatizační zařízení, koupelny, kotelna nebo prádelna je již klasická pitná voda bez potřeby další úpravy.

Samostatnou kapitolou je voda, která ze zdravotnického zařízení odchází, stává se odpadní vodou, z některých pracovišť může být i **odpadní vodou infekční**, kdy je třeba řešit její případné čištění. Podrobnosti k tématu odpadní vody ze zdravotnických zařízení jsou uvedeny v části V.2 Veřejných zakázek na služby běžné – odpady.

VI.

ZÁVĚREČNÝ SOUHRN

Cílem této publikace bylo ukázat možné a vhodné příležitosti pro podporu širších společenských zájmů, pro zohlednění enviromentálních vlivů a inovací, včetně konkrétních příkladů dobré praxe či případových studií, jak odpovědně zadávat i ve zdravotnictví. A ačkoli je odpovědné veřejné zadávání ve zdravotnictví stále ještě na začátku, je v tomto sektoru velký potenciál, neboť poskytovatelé zdravotních služeb ročně realizují značný objem veřejných zakázek v hodnotě mnoha desítek miliard korun. Díky tomu má zdravotnický sektor nezanedbatelný vliv na nabídku a poptávku na trhu a je třeba, aby se více přikláněl k udržitelnosti a efektivitě. Pandemie nemoci COVID-19 ukázala míru závislosti na jednorázových výrobcích a rizika spojená s narušením dodavatelských řetězců. Poskytovatelé zdravotních služeb byli nuceni hledat jiné cesty pro dodávky potřebného zdravotnického materiálu a vybavení, zvýšil se také tlak na urychlení přechodu zdravotní péče na oběhové hospodářství, kde je dodavatelský řetězec udržitelnější, výrobky vydrží déle.

Je nutno uvést, že sektor zdravotnictví je v řadě ohledů specifický, v některých svých systémech a postupech značně zakořeněný a ke změnám dochází velmi pomalu a zdlouhavě, zároveň však zdravotnictví jako obor prochází neustálou inovací a modernizací. Digitalizace je základem udržitelnosti a dalšího efektivního rozvoje zdravotnictví jako celku. Při využívání moderních technologií ve zdravotnictví, a to i v celosvětovém měřítku, máme však ještě značné rezervy. Nové technologie by mohly ulehčit i situaci, související s nedostatkem personálu ve zdravotnictví. Brzy může být běžné, že umělá inteligence bude stále častěji pomáhat lékařům s diagnostikou, že roboti budou spolu se zdravotníky v nemocnicích dohlížet na pacienty a v případě potřeby přivolají pomoc.

Autorský tým: Veronika Horová, Alena Ševčíková a kolektiv autorů z týmu projektu OVZ

Korektury: Iva Kvašňáková

Grafika: Zora Sokolová

Fotky použité v publikaci jsou z fotobanky Freepik.

Vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
Na Poříčním právu 1/376, 128 01 Praha 2

Praha 2023

ISBN: 978-80-7421-273-4

WWW.SOVZ.CZ

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Projekt Odpovědný přístup k veřejným nákupům - Strategické zadávání veřejných zakázek je spolufinancován Evropskou unií. Registrační číslo projektu je CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_025/0015727.

Ministerstvo práce a sociálních věcí, Na Poříčním právu 1/376, 128 01 Praha 2